

Tecuciul literar-artistic

Revistă europeană de cultură, opinie și informare
Cu sprijinul Consiliului Local Tecuci prin Biblioteca Municipală „Ștefan Petică”

52

Serie nouă
(anul 13),
Primul
trimestru
2019

„O umbră e ființa-i, o spumă e cuvântu-i/ Și la un loc Unire: zi-i lume și te mântui!”

Mihai Eminescu - Ms 2254/1876 (Versuri inedite)”

Revista poate fi citită și pe: www.bstp.ro

Domnitorul Alexandru Ioan Cuza

Sub egida Asociației Societatea Culturală „Ștefan Petică - 2007”

SUMAR

▶ Mihai EMINESCU, <i>Rugăciune</i>	1
▶ Dan MOVILEANU, <i>La 160 de ani de la Unirea Principatelor Române</i>	2
▶ Eleonora STAMATE, <i>Revista „Tecuclul literar-artistic”. Succintă retrospectivă</i>	3
▶ Sibiana Mirela ANTOCHE, <i>Lui Eminescu (Poezii)</i>	6
▶ Eleonora STAMATE, <i>Plouă cu lacrimi (Poezii)</i>	7
▶ Petruș ANDREI, <i>Eminesciana (Poezii)</i>	8
▶ Radu GYR, <i>Baladă pentru Eminescu</i>	9
▶ Lucia OLARU NENATI, <i>Eminescu, profet și luptător al Marii Uniri</i>	10
▶ Theodor CODREANU, <i>Sonetele eminesciene</i>	12
▶ Ștefan MUNTEANU, <i>Constantin Amărieștii despre metafizica lui Eminescu (III)</i>	17
▶ Daniel MAZILU, <i>M. Eminescu, prin ochii lui Petrașcu, Petrovic și Mironescu</i>	19
▶ Daniel CORBU, <i>Emil Brumar. Poezia ca epopee eroico-erotică</i>	21
▶ Mihaela GUDANĂ, <i>In memoriam Emil Brumar (Poezii)</i>	24
▶ Lucia OLARU NENATI, <i>Aniversare acasă la Grigore Vieru</i>	26
▶ Acad. Nicolae DABIJA, <i>Întâmplări cu Grigore Vieru</i>	27
▶ Adrian ALUI GHEORGHE, <i>Veacul Părintelui Iustin Pârvu</i>	32
▶ Adrian Dinu RACHIERU, <i>Cu Adam Puslojić, despre „nichitizare”</i>	34
▶ Livia CIUPERCĂ, <i>Ioan Petru Cullanu</i>	40
▶ Petre ISACHI, <i>Spintul vs. litera (3)</i>	41
▶ Liuba LAVRIC-BOTEZATU, <i>„Te blestem să te îndrăgostesci de mine” versus pentru un manual a dragostei la puterea: Dabija-Poincaré” (2)</i>	43
▶ Amita BHOSE, <i>Ultimul drum al lui Sergiu Al-George</i>	46
▶ Mihai ZAMFIR, <i>Misterul Bucureștilui</i>	50
▶ POEZIS:	
▶ LIVIU IOAN STOICIU.....	51
▶ DAN MOVILEANU.....	53
▶ ANGELA BACIU.....	55
▶ VALERIA MANTA TĂICUȚU.....	57
▶ ADRIAN RĂCARU.....	58
▶ MIRELA IANUȘ DINGA.....	61
▶ ADELA EFRIM.....	63
▶ VALERIU VALEGI.....	65
▶ MARIANA CORNEA.....	67
▶ VIOLETA CRAIU.....	69
▶ CAMELIA ARDELEAN.....	71
▶ Nuța ISTRATE GANGAN, <i>Cinci întrebări pentru Nora</i>	73
▶ Angela BACIU, <i>Interviu cu Christian W. Schenk</i>	76
▶ Miriam Nadia DĂBAU, <i>Dialog cu scriitorul Ioan Popoiu</i>	81
▶ Vladimîr RADU, <i>Portret pe un portativ: Olimpia Ioan Zăgrea (I)</i>	84
▶ Gh. N. VASILACHE, <i>Imagina războiului în poezia lui Camil Petrescu</i>	87
▶ Valentin IONESCU, <i>Convenția politică între România și Antantă</i>	90
▶ Theodor PARĂPIRU, <i>„Corbul lui Poe”</i>	91
▶ C. D. ZELETIN, <i>Somnul befericirii, somnul fericitii</i>	92
▶ Petruș ANDREI, <i>Hortesia Papadat-Bengescu - „marea europeană” în conștiința critică</i>	94
▶ Raluca FARAON, <i>Închis-deșchis. Comunismul ca inversare a valorilor</i>	96
▶ Dumitru Dan MAXIM, <i>„Te sărut pământ românesc!”</i>	98
▶ Ștefan ANDRONACHE, <i>Implicarea tecucenilor în realizarea Unirii Principatelor</i>	101
▶ Vasile GHICĂ, <i>Opinii despre Cocuța Conachi</i>	107
▶ Mihail POHRIB, <i>Alexandru Ioan Cuza, cititor al României Moderne</i>	109
▶ Adrian MIHĂILESCU, <i>24 Ian. 1859 - actul de naștere al Statului Modern Român</i>	114
▶ Sorin LANGU, <i>Aspecte ale receptării lui Af. I. Cuza în secolul XX</i>	116
▶ Mihail POHRIB, <i>Mihail Kogălniceanu - o personalitate complexă a Istoriei moderne a românilor</i>	118
▶ Adrian MIHĂILESCU, <i>Sistemul de pace Versailles</i>	120
▶ Victoș CILINCĂ, <i>Zidiri în cărți</i>	123
▶ Dorina VĂRLAN, <i>„Soldul”</i>	124
▶ Elena NETCU, <i>Întoarcerea</i>	126
▶ Ion CROITORU, <i>„Vreburii în făcări”</i>	129
▶ Monica MANOLE, <i>Umbre</i>	134
▶ Mihai ȘTEFANIU, <i>Amintiri, amintiri</i>	138
▶ Marin NĂSTASE, <i>Mahnudede</i>	139
▶ Violeta MINDRU, <i>La munte</i>	142
▶ Ion MANEA, <i>Vișei interstelari</i>	145
▶ Victor ACIOCIRLĂNOAIE, <i>Fragmente de roman</i>	147
▶ Violeta IONESCU, <i>Doar Zushă</i>	149
▶ Victoș CILINCĂ, <i>Maria, Regina Marii Uniri și „bătălia” de la Versailles</i>	151
▶ Angela BACIU, <i>Apolitic de stânga</i>	155
▶ Firița CARP, <i>Instantanee</i>	156
▶ Livia CIUPERCĂ, <i>Spre stele</i>	158
▶ Katia NANU, <i>La Cosuța Market</i>	164
▶ Angela BURTEA, <i>Proză scurtă</i>	166
▶ Eleonora STAMATE, <i>Poezii în limba franceză</i>	168
▶ Dana ANDREI, <i>Poezii bilingve, româno-engleze</i>	170
▶ Gh. N. VASILACHE, <i>Unele probleme ale exprimării corecte (III)</i>	172
▶ Valeriu VALEGI, <i>Zlăna mea de naștere</i>	174
▶ Eleonora STAMATE, <i>A mai apărut o stea pe coama poeziei - Liuba Liubaștra Botezatu</i>	175
▶ Corneliu ȘOICA, <i>Pensula și dalta. Alexandru Pamfil, răgoarea construcției</i>	176
▶ Raluca FARAON, <i>O confesiune cromatic-sonoră a voalării realității</i>	176
▶ Gheorghe TĂNASE, <i>Gheorghe Șarban - planare verticală</i>	176
▶ Eleonora STAMATE, <i>Acțiunile culturale</i>	182
▶ Dan MOVILEANU, <i>Revista revistelor</i>	183

Sculpturi revistă: Alexandru Pamfil

Fotografii: Ștefan Andronache

Redacția

Director onorific:

Dr. Constantin TEODORESCUDirector executiv: **dr. Petru BLAJ**Redactor șef: **Eleonora STAMATE**Redactor șef adjuncți: **DAN MOVILEANU**Tehnoredactor: **Eleonora STAMATE,****Bogdan ARTENE**

Membrii Redacției

Paul Blaj

Vasile Sevastre Ghican

Marin Mârza

Săndel Stamate

Ionuț Petică

A.G. Secară

Mihail Pohrib

Valeriu Valegi

Gabriel Gherbăluță

Adrian Racaru

Radu Vladimir

Colegiul Editorial

Acad. Mihai Cimpoi

Acad. Nicolae Dabija

Prof. Dr. Theodor Codreanu

Acad. Vasile Tărășeanu

Prof. Dr. C.D. Zeletin

Prof. Dr. Mircea Platon

Conf. Univ. Dr. Liuba Lavric-Botezatu

Prof. Dr. Lucia Olaru Nenati

Liviu Ioan Stoiciu

Prof. Dr. Narcisa Florentina Boldeanu

Prof. Univ. Ștefan Munteanu

Daniel Corbu

Corespondenți din străinătate:

Miriam Nadia Dăbău - PARIS

Nuța Istrate Gangan Nig - USA

Nu primim decât materiale corectate și în format electronic

Revista noastră publică textele colaboratorilor pe teme culturale cât mai diverse.

Polemiciile și confruntările de idei le considerăm necesare și dinamizatoare, dar numai în manifestări cordiale.

Materialele care vor avea în conținutul lor injurii, atacuri la persoană sau expresii obscene nu vor fi publicate.

REVISTA SE DISTRIBUIE GRATUIT

Potrivit art.2016 CP, responsabilitatea juridică pentru conținutul materialelor aparține exclusiv autorilor.

Adresa redactor-șef **Eleonora Stamate:**

Str. Cpt. Gh. Decuscară nr.7, bl. 113, sc.2, ap. 30

Tel.0742.402.999

e-mail: stamate@eleonora@yahoo.com

Adresa redacției:

Biblioteca Municipală „Ștefan Petică”

Str. Republicii nr. 11, Tecuci

ISSN 1843-0198

RUGĂCIUNE

► Mihai EMINESCU

Crăiasă alegându-te
Îngenunchem rugându-te,
Înalță-ne, ne mântuie
Din valul ce ne bântuie:
Fii scut de întărire
Și zid de mântuire,
Privirea-ți adorată
Asupra-ne coboară,
O, maică prea curată,
Și pururea fecioară,
Marie!

Noi, ce din mila sfântului
Umbră facem pământului,
Rugămu-ne-ndurărilor,
Luceafărului mărilor;
Ascultă-a noastre plângeri,
Regină peste îngeri,
Din neguri te arată,
Lumină dulce clară,
O, maică prea curată
Și pururea fecioară,
Marie!

EDITORIAL

LA 160 DE ANI DE LA UNIREA PRINCIPATELOR ROMÂNE

► Dan MOVILEANU

În acest ianuarie 2019, s-au împlinit 160 de ani de la Unirea Moldovei cu Țara Românească și de la întemeierea statului român modern, sub vrednica și glorioasa domnie a lui Alexandru Ioan Cuza.

Se spune că mai tot ce a realizat acest popor român în istorie (popor risipit multă vreme sub trei imperii, acum prin toată lumea) s-ar fi datorat fie situației internaționale, fie disputelor pentru hegemonie dintre marile puteri, fie simpatiilor de care s-au bucurat printre unii conducători ai lumii, fie norocului. Inclusiv Unirea de la 5/24 ianuarie 1859! Cei care afirmă acest lucru uită sau nu iau în seamă că secolul XIX (numit și al naționalizărilor) a fost și pentru noi românii, zbuțuit în căutarea identității naționale. Că românii au înțeles, datorită și liderilor lor înțelepți, școliți prin străinătăți, că a venit vremea să se facă auziți, că „toți sunt de un neam” (moldovean, muntean, transilvănean, dobrogean, bănățean, etc) și că nu mai vroiau să trăiască risipiți pe sub pulpanele mantalelor altora și să se adune pe la casele lor sărăcăcioase să trăiască după propria lor voință. Să nu uităm numeroasele proiecte – program elaborate de elita românească nu numai în secolul XIX (1821 sau 1848, de exemplu) în care un punct important de realizat, printre altele, multe, era cel privitor la unirea tuturor românilor, fie și parțială! Desigur, așteptând momentele favorabile. Marile puteri europene ne-au „ajutat”, la 1859, nu pentru că se topeau de dragul nostru, ci pentru că aveau propriile lor interese la Gurile Dunării, Carpați și Balcani (butoiul de pulbere al Europei) și în vederea rezolvării „problemei orientale”, în cadrul căreia problema românească devenise europeană. Momentul Unirii celor două principate a venit datorită Războiului Crimeii (1853-1856), cu înfrângerea Rusiei, și încheierea păcii de la Paris (1856). Acest „moment” a fost doar „cazia” iar nu „cauza” unirii noastre. Elita românească a înțeles atunci Europa trebuie pusă „în fața faptului împlinit”! Că marile puteri europene, Franța, Anglia ne-au ajutat, este parțial adevărat. Și în 1857 (cu prilejul trucerii rezultatelor în Adunările Ad-hoc din Moldova) și la Conferința de la Paris din 1858, când au „rezolvat parțial problema românească” prin celebra Convenție. Se uită că prin adunările Ad-hoc românii s-au pronunțat hotărât pentru unire în al doilea scrutin (22 septembrie 1857) din Moldova. În primul scrutin, cel din 19 iulie 1857,

rezultatele alegerilor fuseseră măsluite de Nicolae Vogoride (numit caimacam – loțiitor de domn – de către Turcia) soțul Ecaterinei (Cocuța) Conachi, care visa să ajungă domn. Se uită sau nu se vrea să se amintească sau nu i se dă importanța meritată rolului deosebit pe care l-a jucat Ecaterina Conachi, cea care a descoperit și sustras scrisorile edificatoare, dintre Nicolae Vogoride și domnitorii turci, prin care acesta se angaja să boicoteze Unirea. Primul pas, zicem noi, tecucenii, din patriotism local, spre Unire aparține gestului patriotic al Ecaterinei Conachi care a dat spre publicare cele 14 scrisori, sustrase din seiful soțului său, pentru a fi cunoscute de întreaga Europă. Al doilea pas a fost dubla alegere a lui Alexandru Ioan Cuza (la 5 ianuarie în Moldova și la 24 ianuarie în Muntenia) candidat de ultimă oră, surprinzător al Partidei Unioniste. Se uită sau nu se vrea amintit faptul că liderii românilor acelor vremuri au dat dovadă de inteligență și înțelepciune fabuloase. Cum putem explica faptul că prin Convenția de la Paris (1858), un fel de Constituție pentru români, marile puteri n-au stipulat că cei doi domni trebuie să fie persoane diferite? O scăpare avocățească, o invitație, un test de inteligență politică, o încurajare a unora dintre puterile simpatizante ale cauzei românești? Alegerea unui singur domn în cele două Principate n-a fost nici interzisă, nici prevăzută, dar nici așteptată de marile puteri. Elita românească a aplicat „politica faptului împlinit”, conștientă că istoria o va judeca dacă nu ar fi fost demnă de faptele mărețe care i s-au ridicat în față. Unirea deplină a devenit o realitate istorică.

Acum, la 160 de ani, de la acele evenimente înălțătoare pentru toți românii, guvernării noastre ar trebui să recitească cele câteva pagini dedicate Unirii de la 1859 și rolul lui Alexandru Ioan Cuza în edificarea glorioasă a statului român modern (în doar șapte ani de domnie zbuțuită). Sau măcar să ia aminte la lecția de demnitate națională și de patriotism a fiicei lui Costache Conachi, care și-a sacrificat, fără ezitare, familia pentru Țară. Să nu se uite și să nu uităm că unii s-au luptat de fiecare dată să obțină cât mai mult, pe când noi, românii, ne-am „luptat”, când a fost cazul, să ne recuperăm ce a fost al nostru. Să punem deci „pumnul în pieptul furtunii” (Simion Bărnuțiu) ca să nu dispărem din istorie! Acum!

DRUMUL SPRE UNITATE ȘI LIBERTATE CONSOLIDAT PRIN CULTURĂ REVISTA „TECUCIUL LITERAR-ARTISTIC”. SUCCINTĂ RETROSPECTIVĂ

► **Eleonora STAMATE**

Revistă europeană de cultură, opinie și informare, „Tecuciul literar-artistic” înființată acum 12 ani, a ajuns, iată, în acest an al Centenarului Unirii celei Mari a Românilor, la numărul jubiliar 50.

Autentic brand al municipiului Tecuci, revista „Tecuciul literar-artistic” a oglindit în paginile ei tot ce a dat mai frumos și valoros Valea Bârladului tecucean: scriitori precum Costache Conachi, Calistrat Hogaș, Ștefan Petică, filozofi ca Ion Petrovici, Ștefan Zeletin, Mircea Vulcănescu, personalități precum Vasile Pârvan, Mihail Manoilescu, Constantin Narly, Pamfil Șeicaru. Am marcat împreună Anul Mircea Eliade, Anul Petrovici, Anul Hortensia Papadat Bengescu, Anul Natalia Negru. În paginile revistei și-au găsit locul medaliaone și articole comemorative dedicate unor scriitori sau oameni de știință: Zoe D. Bușulenga, Octavian Paler, Adrian Păunescu, Iorgu Iordan, Cezar Ivănescu, G. Pruteanu, Grigore Vieru, Victor I. Popa, Anghel Saligny, Negoită Dănăilă, I. Valerian, Cassandra Lupescu și mulți alții care au onorat cu scrisul lor paginile revistei mai bine de un deceniu.

Tecuciul nu mai poate fi considerat în anii din urmă locul unde, aparent, nu se întâmplă nimic, unde se trăiește tihnit și fără evenimente, adică fără presă ...; după aproape 100 de ani de la firava revistă „Freamățul”, după câteva numere din „Astra tecuceană”; după evenimentele din decembrie 1989, revista „Astra tecuceană”, dacă ar fi supraviețuit, ar fi putut fi o certitudine revuistică.

A venit acel aprilie 2006, când, la inițiativa regretatului dr. Constantin Teodorescu, am acceptat să scoatem o revistă de cultură la Tecuci. Și așa a apărut „Tecuciul cultural” care, după 11 numere, și după ce, cu ajutorul dr. Petru Blaj, am înființat Editura „Eleonora”, în anul 2007, revista și-a schimbat numele în „Tecuciul literar-artistic”. Despre „cifra șapte”, Pitagora spunea că este locuită de idee, că poartă în sine stigmatul cunoașterii, al armoniei culturale, că tutelează destinul creatorului autentic.

Revista a intrat imediat în circuitul revuistic național, demonstrând că este o reușită, pentru că la naștere a fost binecuvântată cu un colectiv de redacție, la început omogen, iar norocul existenței neîntrerupte i se datorează dr. Petru Blaj, directorul executiv care, dând dovadă de o generozitate demnă de invidiat, ne-a ajutat nu numai moral, ci și material.

Revista a manifestat și va manifesta întotdeauna o deschidere spre nou; importantă prin ea însăși, ea a ieșit biruitoare trecând cu brio botezul presei, angajându-se în dialogul valoric general românesc.

Într-o lume bulversată, în care tineretul este derutat, ducând lipsă de modele și fiind sufocat de falși idoli, revista aceasta, prin imortalizarea atâtor valori tecucene și nu numai, vrea să redea demnitatea de a fi român.

Victimele închisorilor comuniste au avut și vor avea un loc de cinste în revista noastră, de la scriitorul Vasile V. Popa, la poezia închisorilor de la Radu Gyr, N. Crainic, Ilie Lăcătușu, Valeriu Gafencu sau Mihail Manoilescu.

Prin demersuri demne de laudat, revista „Tecuciul literar-artistic” a intrat rapid în circuitul publicistic, nefiind o efemeridă publicistică. La un an de la apariția ei, s-au înființat „Societatea Culturală Ștefan Petică 2007”, cu statut și personalitate juridică, precum și Cenaclul literar „Ștefan Petică”. Încă de la bun început, ne-am propus să inoculăm în sufletul cititorului ideea de frumos, de armonie sau de valoare artistică. Pentru aceasta, am indus cititorilor o atmosferă relaxantă, de seriozitate, de dezbateri de profunzime, în limitele unui comportament specific actului de cultură, de toleranță, dar și de spirit critic.

Vrem să reactivăm valorile creative, condamnate la uitare, să resuscităm câmpul de exprimare în spațiul cultural. Împlinim aceste demersuri prin redescoperirea spiritualității și redeschiderea lăzii de zestre a neamului prin

promovarea tezaurului etnofolcloric autentic al zonei tecucene și nu numai. Pe zi ce trece, constatăm că ne pierdem identitatea; de aceea milităm și vom milita pentru redeşeptarea sentimentului național. Dezvoltăm proiecte generoase, alături de colaboratori de geniu din țară și de peste Prut, colegiul editorial de excepție fiind un bun exemplu. Colaborarea cu Biblioteca „Ștefan Petică” a fost și va fi un punct de referință în activitatea noastră.

Editorialele de înaltă ținută spirituală, interviuri din țară dar și din străinătate, paginile de poezie, eseuri, proză, cronicile literare, evenimentele culturale, vernisajele, pagini memorabile de istorie, rubrica „Revista revistelor” (o revistă a presei literar-culturale), meridianele spirituale, debuturi literare, salonul de literatură universală „C.D. Zeletin”, traduceri, toate acestea ne reprezintă și prin ele ne perpetuăm cititorilor din toată țara, dar și dincolo de granițele ei. Corespondenții culturali din Franța, Israel, Italia, America, sunt alte exemple de toată lauda.

Asigurăm dreptul la opinie, la informare, precum și dreptul de a limita vulgaritatea sub orice formă de manifestare. Prin „literar-artistic” noi înțelegem că viața merită trăită nu pentru că „ea este scurtă, ci pentru că moartea este lungă și vai de carpe diemul celui fără chatarsis”.

După cum informam pe lectorii noștri într-un altfel de editorial, anul acesta este anul marilor bilanțuri: 11 ani neîntreruși de revistă de cultură la Tecuci, 11 ani de Societate culturală „Ștefan Petică 2007”, 8 ani de Bibliotecă „Eleonora Stamate 2010” deschisă prin inițiativa pr. Vasile Boldeanu la Centrul socio-cultural medical Cărăpcești, comuna Corod, bibliotecă pentru care am contribuit prin donarea a 3000 de volume din biblioteca personală, bibliotecă la care au contribuit scriitorii din Tecuci, elevi de la Școala Gimnazială „Dimitrie Sturdza” Tecuci, scriitorii din Brăila, Galați, București, alături de dr. Petru Blaj și mulți alții. Acum, această bibliotecă rurală numără multe mii de exemplare. În prezent, ni s-a alăturat și un depozit de carte franceză de peste 1500 de exemplare.

Un alt prilej de bucurie este Cenaclul pentru Copii și Tineret „Ștefan Petică” pe care l-am înființat la Biblioteca municipală „Ștefan Petică”, cenaclu care în prezent numără peste 60 de membri; din rândul acestor elevi deja avem scriitori care promit: Bianca Mădălina Partenie cu volum de poezii și diverse premii obținute în concursuri, poeta Ruxandra Voica – membră a cenaclului nostru, premiată cu Premiul I la Concursul de creație „Când vioarele tăcură”, premiată a Festivalului „Grigore Hagiu” și câștigătoare a unei mențiuni la Festivalul

Național de Poezie „Costache Conachi” Tecuci 2017. Când muncești cu pasiune, rezultatele nu se lasă așteptate.

Cea mai mare realizare este Revista „Tecuciul literar-artistic”, emblema orașului Tecuci, cunoscută la Radio România Actualități, la televiziunile din țară și din Chișinău, în Voivodina, în străinătate. Așa ne simțim noi liberi; drumul spre libertate trece prin cultură, iar un oraș fără cultură este un oraș fără istorie și fără viitor.

„Tecuciul literar-artistic” este imaginea orașului, brandul Tecuciului, s-a recomandat și se va recomanda prin temeinicie, periodicitate, seriozitate, consecvență, stil.

Vom milita pentru o literatură și o artă de bună calitate; ne dorim să fim for de dezbatere culturală; îi chemăm pe cei care vor să dea un nou impuls vieții spirituale tecucene să ni se alăture.

Cum să nu fim porta-vocea celor ce au viețuit și creat pe aceste ținuturi binecuvântate de Dumnezeu, oameni de seamă, scriitori, filozofi, oameni de cultură, oameni de știință, militari de înalt grad în apărarea țării, artiști și mulți alții pe care i-am imortalizat în paginile acestei reviste?

Suntem mândri de munca noastră! Am întinerit cu 11 ani de revistă culturală și am promovat ceva sfânt: LECTURA, dragostea pentru carte, pentru frumos, pentru valoare.

A fi scriitor, într-o societate tutelată de interese de grup, academii de carton, profesori cu prejudecăți osificate-telenovelizate, este, într-un cuvânt, un act de mare curaj! Pentru un om de cultură, un creator de valori spirituale sunt dificile vremurile în care trăim. Unii dintre aceștia sunt ironizați, batjocoriți, ori alungați din cetate! Dar viața este un maraton și trebuie să rezistăm. Nu-i prima oară în istoria noastră când cultura a fost ostracizată deoarece ideile, gândirea vor fi totdeauna mai puternice în timp decât banii și trecătoarele doctrine politice!

Recent „Tecuciul literar-artistic” a reperat un succes răsunător. La Festivalul ALECSANDRIADA, ediția a II-a, la Bacău, nr.48 al revistei a primit o diplomă de excelență și premiu de excelență.

Târgul de carte de la Galați AXIS LIBRI a premiat nr.48 pentru calități deosebite primind diplomă de excelență și medalie. Interviurile semnate de Angela Baciuc, de Nuța Istrate Gangan din Florida, de Ioan Dănilă despre George Sorescu au făcut deliciul cititorilor.

Senzație au făcut și paginile de teatru semnate se scriitorul Victor Cilincă și dedicate Centenarului Marii Uniri. Dedicat aceleiași eveniment sunt și paginile de istorie semnate de Mihail Pohrib, Ghiță Nazare, Sorin Langu. Editorialele s-au înmulțit și diversificat, la cele curente, semnate de Dan

Movileanu, fiind adăugate câteva semnate de către Zafir Ilie.

Remarcabile sunt eseurile semnate de Adrian Dinu Rachieru, Petre Isachi, Lucia Olaru Nenati, D-na Conf. Dr. Liuba Lavric Botezatu din Comrat, Basarabia și nu în ultimul rând Daniel Corbu. De reținut cronicile literare semnate de nume celebre printre care A.G. Secară și alții.

Legătura cu Cernăuți și Chișinău am ținut-o permanent. D-nii Academicieni Vasile Tărățeanu și Nicolae Dabija sunt prezenți în fiecare număr, așa s-a făcut Unirea Culturală între Basarabia și România.

De reținut contribuția omului de cultură basarabean, poetul Ioan Găină, prieten al revistei și al Tecuciului. Poetul-preot al „Limbii noastre”, Alexei Mateevici ne-a unit, iar cel care a făcut vie prietenia de suflet a fost și este Dl. prof. Ștefan Andronache, împreună cu Radu Vladimir.

Din nr.49 au apărut și cronicile plastice semnate de Corneliu Stoica, Violeta Ionescu, Ștefan Andronache, Radu Vladimir. Paginile de POESIS și de proză sunt nemaipomenite. Prin ele și-au dat mâna scriitorii din Europa și SUA.

Culmea învrednicirii noastre ca truidori ai unicei reviste de cultură din Tecuci, cu vechime de 12 ani este numărul 50, număr jubiliar de 220 de pagini, număr dedicat Marii Uniri de la 1918.

La ediția jubiliară sărbătorită la Tecuci, în incinta Protoieriei Tecuci, s-au aflat alături scriitorii din aproape toate provinciile românești, din Bucovina, din Basarabia, din Dobrogea, din Muntenia, din Ardeal ori Banat, sala Protoieriei fiind arhiplină. După ce ne-am bucurat de unirea

spirituală la Tecuci, Asociația - Societatea Culturală Ștefan Petică – 2007 a decernat premii, diplome de excelență și diplome de onoare colaboratorilor prezenți permanent în paginile revistei. Sunt nume cu greutate și talente de prestigiu în lumea culturii naționale care au contribuit la creșterea prestigiului acestei reviste de cultură cu largi deschideri spre toate azimuturile românilor. În acest sens D-l Academician Nicolae Dabija, la dezvelirea bustului Cocuței Vogoride Conachi, apreciind prezența revistei noastre în peisajul publicisticii de cultură la nivel național, a declarat: „Aveți o revistă din cele foarte bune la Tecuci – Tecuciul literar artistic”.

La întrebarea generațiilor tinere care ne urmează în mod firesc, „Voi cum ați onorat Primul Centenar al Unirii celei Mari a Românilor?”, putem răspunde cu fruntea sus că am contribuit constant la redescoperirea valorilor culturale, spirituale autentice ale acestui neam, ale acestei vetre românești de cultură a Tecuciului, că am chemat și am găzduit printre noi, prozatori, poeți, dramaturgi, esești, memorialiști, artiști plastici din toate provinciile românești, din țară, de lângă granițele vremelnice ale țării și din mult împrăștiata diasporă. Dorim astfel să continuăm tradițiile înaintașilor de a face din cultura națională un bastion al libertății și unității noastre ca neam și ca țară.

* Publicat în volumul „TECUCI, UN ȚINUT CU VOCAȚIA UNIRII”, Monografie atipică dedicată Centenarului României Mari - ediția a 2-a revizuită și adăugită.

În anul 2019, pe 6 aprilie, revista va împlini 13 ani de apariție neîntreruptă. În cadrul Galei Culturii Gălățene, ianuarie a.c., revista a primit Premiul de Excelență.

Meditație

LUI EMINESCU

► Sibiana Mirela ANTOCHE

Rămâi al nemuririi...

Plecat-ai printre stele să le-nvești în cânturi
Scriindu-le poeme din nesecata-ți pană
Și coborând pe-o rază, în adieri de vânturi
Îndrepti ușor privirea clipind duios din geană.

De-ai ști c-un dor ne lasă, iar altul ne agită
Ducându-ne cu gândul la câte-aveai de zis,
În viața-ți scurtă, tristă și repede sfârșită
Ți-a fost trăirea-n versuri un rug de dulce vis.

Lăsat-ai ne-implinite mărețiile-ți restante
Și negândind că timpul le va repune-n rol
Continuându-ți mersul în cerul de speranțe
Privești nepăsător la timpul scurs domol.

Ce liniște ne-apasă când te citim Maestre,
Din neputința noastră ți-am făurit Altar,
Iar seara la culcare, în ochiuri de ferestre
Privim eternitatea prin slova-ți de nectar.

Și nicio scurtă strofă nu cade-n neuitare,
E sanctuar de rugă și sfântă-nchinăciune
Asemeni unui munte bogat în pietre rare,
Așa e versul Tău, mărit de-nțelepciune.

Va dăinui cum marea neliniștit frământă,
Nu pierе niciodată, e-asemeni unui leac,
Citește-ne Emine, citește și ne-ncântă,
Rămâi al nemuririi, fecior, urmaș de dac!

De-ai aduce veșnicia...

De-ai aduce veșnicia ți-am rămâne-n veci datori!
Versul tău stă scris în stele, noi... doar simpli muritori,
Plânge marea, teiul, ramul, plâng și păsările-n pom
Plâng și rimele-n poeme și Luceafărul în om.

Plopii sunt fără pereche, teiul încă n-a-nflorit
Doar un dor ce naște plânset zace-n noi nemărginit,
Flori albastre ninse-n ceruri cad petale peste noi
Plâng zăpezile, plâng norii, plânge lacrima din ploi.

Curg în picuri, stropi se scutur, plâng iubirile, se sting,
Vreasc de versuri, doine, ode, rime blânde le ating,
Luna, cerul și pământul, Soarele, izvorul rece
Toate-s una cu poetul, Eminescu prin noi trece!

Ce-i amarul? Ce-i pelinul?

Printre codrii de aramă curg izvoarele... suspină,
Plâng de dorul celui care le-a dat viață și lumină,
Le-a-mbrăcat în versuri calde cu atâta bucurie,
Le-a lăsat în grija noastră prin plecarea-i timpurie.

Somnoroase păsărele se agită pe la cuiburi,
Dau din aripi răvășite, derutate și-un pic tulburi,
Se întreabă ca și codrul: unde-i cel ce ne-a slăvit?
O veni să ne mai vadă cât de mult ne-a îndrăgit?!

Poate-aflăm răspuns la toate... ce-i amarul? ce-i pelinul?
Dor de cel ce le-a creat și-a pictat în vers divinul!
Iar din neputința noastră nu mai vrem decât un semn:
Să ne spună cum îi este, dacă-o duce-n ceruri demn.

Vreme trece, vreme vine, toate-s vechi și toate-s noi,
I-așteptăm tăcuți venirea... de e pace, de-i război.
Nu-ndrăznim a-i cere multe, doar un vers să ne mai scrie
Cu aleasă-nțelepciune din a sa călătorie.

Dor suprem

Într-o lume fremătăndă de speranțe și tăceri
Doar un vers să ne mai stingă din neazuri și dureri.
Când în fiecare noapte vise dulci se împletesc
Ochi în ceruri ațintim, stele versuri ne șoptesc.

Într-o lume fremătăndă de amar și suferinți
Dor ne e de cel ce-a fost și acum e printre sfinți,
Când în fiecare zi tot mai greu ne regăsim
Ne cuprinde nostalgia, versuri vrem să recitim.

Într-o lume fremătăndă de păcate și plăceri
El ne mângâie tristețea ce nu e de azi, de ieri.
Vor rămâne peste veacuri ale sale poezii,
Îi vom duce mai departe versurile-n veșnicii.

Într-o lume fremătăndă de păreri și șovăieli
Așteptăm să șteargă umbra multor altor îndoieli,
Îl rugăm să ne mai scrie câte-un vers, câte-un sonet
Să coboare-un timp spre noi, să ne fie iar poet.

Într-o lume fremătăndă de suspine și-ntristări
Când nimic nu s-a schimbat, ba din contră-i înapoi,
Lumea-n clocote de ură stă pierdută-n întrebări
Eminescu ne privește și ne spune... ce-i cu voi?

Într-o lume fremătândă de regrete și muștrări
Când durerea naște lacrimi, pustiiți suntem și goi,
Versul Lui curat și unic stinge grele supărări
Eminescu e doar unul... Eminescu e în noi!

Ești fiul clipei!

Înalt privirea către stele
Ce mici suntem în fața lor,
Pe cerul nopții, printre ele
Ești tu, Emine, tatăl lor!

O rază caldă ne mângâie,
E sfântul vers ce râde-n ram,
Pe boltă zâmbetu-ți statuie
Trezește dorul tău de neam.

Slăvești din 'nalta-mpărăție
Trecutul bravului popor,
Ne ții pe toți într-o frăție
Unind seninul dintr-un nor.

Ce dor te ține printre semeni
De nu renunți a colinda
Și nu dorești răni pe nimeni,
Doar vrei pe toți a ne ierta?

Cobori pe-o rază de Luceafăr,
Cu pana-ți blândă miruiești,
Ne ungi cu mierea, dulce zahăr
Și nu-ncetezi să ne iubești!

Tăcuți suntem când cerul plânge
Și-n lacrimă suspinu-l verși.
Ești fiul clipei care strânge
Durerea ochilor neșterși!

N-ai cutezat să dormi în tihnă,
De strajă stai și meditezi,
Ți-e datoria grea odihnă
Să vrei vreodată să cedezi.

Nu ne-ai slăbit nicio secundă
Fără să-auzi din glas rostit
Pe unde țarina scufundă
Tu ne ridici în vers iubit.

Privești la ziua cea de mâine
Și cu păreri de rău te-mbeți
Cu aburul ieșit din pâine
Deasupra munților semeți.

Nu-i vina ta, nu-ți purtăm pică,
Ți-a fost plecarea timpurie,
Dar cu puterea noastră mică
Zidim ce timpul încă scrie.

► Eleonora STAMATE

PLOUĂ CU LACRIMI

Eu

Eu vin din Țara albastrelor colinde,
din bobul de grâu în lapte,
din soarele „răsare-apune”,
din lumini de felinare,
din așteptare, din însingurare,
din tihnă, din neodihnă...

Eu vin din Țara aleselor colinde,
când pe buzele florii de nu-mă-uita
zburdă albastrul de Voroneț.
Eu vin din Cetatea de aur
a limbii Române,
din aburul de pâine caldă,
din inima rătăcită
în codrul logodit
cu Eternitatea lui Eminescu,
din marea cu tâmple de-aramă,
poposite pe umărul neființei mele...

Printre lacrimi

Plouă cu lacrimi
peste marea limbii române,
Eminescu l-așteaptă pe-o bancă
pe Grigore Vieru...
Plâng amândoi sub marama cernită
a limbii române..
În legământul limbii de soră,
El, Eminescu l-așteaptă
pe Grigore Vieru
într-o clipă încărcată
de rouă divină.
Iar Grigore l-ascultă, l-ascultă,
lăsându-ne nouă
ochii în lacrimi
de rouă polară...
El, Grigore Vieru și Mihai Eminescu
pe-o bancă-mpreună...

► Petruș ANDREI

EMINESCIANA

*Ninge ca în EMINESCU***Destin eminescian**

Trec în frunză, intru-n ram
 Și-n pământu-n care stam,
 Mă fac piatră de hotar,
 Zi cu roșu-n calendar,

Doină, dragoste și dor
 Sub seninul stelelor,
 Lacrimi în curate ploii
 Pe mormintele din voi,

Pâine caldă pusă-n tăvi,
 Cânt de păsări în dumbrăvi,
 Literă-n abecedar,
 Vie candelă-n altar,

Strălucesc și veșnicesc
 În pământul românesc,
 Urc în stele, mai departe
 În LUCEAFĂR, fără moarte.

EMINESCU

Eminescu-i mai presus de fire,
 E un dor nespus de nemurire,
 Geniul său, dorind să dăinuiească,
 El i-a dat măsură românească.

Și cu sufletul aprins ca para
 Și-a iubit, ca nimeni altul, Țara,
 De aceea, el este izvorul
 De unde răsare-n lume dorul.

Gândul său ce-i dăltuit în stâncă
 Pentru noi e o fântână-adâncă
 Iar comoara versurilor sale
 Ne înalță-n limpezimi astrale.

El e mintea cea mai sclipitoare
 Cum, prin neguri, raza cea de soare
 Lamură de cânt înflăcărată
 Ca să nu se stingă niciodată.

Ninge ca în EMINESCU
 pe copaci cu promoroacă,
 uliți, case, garduri, dealuri
 se îmbracă în argint
 și pe gândurile negre
 un vis alb ușor se joacă
 precum mieii, primavara,
 când simt iarba răsărind.

Ninge ca în EMINESCU
 din văzduhurile pale,
 pe noroiul existentei
 se așează albul pur
 și cum este Aurora
 în ținuturi siderale,
 alb e-acuma pretutindeni
 și în suflet și în jur.

Ninge ca în EMINESCU,
 ninge blând așa, ca-n basme,
 pe copile-mbobocite
 ce-nflori-vor în femei,
 adormind cu mintea dulce
 amăgită de fantasmă
 sunt furate-apoi de tineri
 zburători, năluci sau zmei.

Ninge ca în EMINESCU,
 altfel de zăpadă ninge,
 într-o tainică lumină
 teii floarea își aștem
 și, în timp ce sus, la stână,
 buciulul încet se stingea,
 visătorii se închină
 la un Răsărit etem.

Multe lumânări plâpânde
 luminează-acum în sfeșnic
 și se sting pe rând, întruna,
 astăzi ca și-n alte dăți,
 Numai steaua EMINESCU
 o să lumineze veșnic
 Peste inimile noastre
 îndulcind singurătăți.

BALADĂ PENTRU EMINESCU

► Radu GYR

Te-au slăvit în cărți și în poeme
Și te-au înălțat iconostas,
Ca să fulgeri tânăr peste vreme,
Cu vecii de cremene sub pas.

Te-au văzut voevodând voroave,
Ciobănind genune și zăpezi,
Potcovar de fum bătând potcoave
Negurilor strânse în cirezi.

Te-au crezut gigantic Sfarmă-Piatră
Care sparge piscul viforos,
Și fierar înfierbântând pe vatră,
Mărilor călite sub baros.

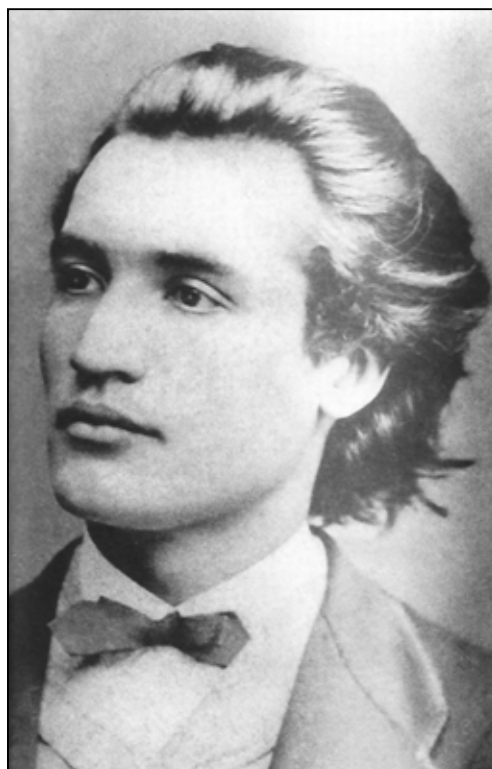
Împărat, ti-au scris pe tâmple steme.
Făt-Frumos, ți-au pus în mâini hanger.
Și-au cules, din pana ta, blesteme,
Viscole și răzvrătiri în cer.

Ci, netrebnic, eu adulmesc zării.
Pașii tăi pe unde te-au fost dus,
Și-nsetat pe drumurile Țării
Dibui urma ta de blând lisus.

Caut picurii de sânge, neșterși încă,
Ai crucificării pe furtuni
Și sărut lumina lor adâncă
Și-i ating cu mâini de rugăciuni.

Trist lisus cu umbra se tămâie
Dăruind azur din mâini subțiri,
Sfânt, bătut, pe veacul tău, în cuie,
Scânteind, înalt, din răstigniri.

Frânt de-o stea și-ngenuncheat de-o floare,
Biruit de ramuri de arin,
Îndulcit cu dor de moarte-alintătoare,
Ars ca Nesus în cămașă de venin...

Nu, tu nu ești meșterul, ci cneazul,
Nu ești înstelatul împărat.
Sfâșiat ți-i pieptul și obrazul.
Tu ești marele însângerat!

Te-ncrustăm, zadarnic, în agată
Și-n icoane noi pe flori de crin.
Crinii nu vor stinge, niciodată,
Umbrele cununilor de spini.

Eu nu-ți pipăi steme și nici lauri...
Numai rănile mă plec și ți le strâng
Și le fac medalii mari de aur, -
În genunchi, le-nchid în inimă și plâng.

ESEU

EMINESCU, PROFET ȘI LUPTĂTOR AL MARI UNIRI

► Lucia OLARU NENATI

Iată că acolada Centenarului Marii Uniri îndeamnă la revederea informațiilor și cunoștințelor despre traseul identitar eminescian și la reconsiderarea acestora dar, pentru cel aflat constant în proximitatea universului său conduce chiar la revelarea unui adevăr aflat, de fapt, dintru început la îndemână, dar străluminant acum pregnant și quasi-truistic sub spotul acestei direcționări tematice. Ei bine, da, ceea ce știam de decenii se revelează acum în aura unei structuri unitare. Căci da, de fapt, era clar din prima, dar acum, adunate toate fragmentele sub spotul acestui moment aniversar, se coagulează revelația că Eminescu a fost nu numai poetul de geniu, cum e prezentat de atâta vreme, ci a avut și o altă ipostază, revelată prima dată de către Iorga, nu numai aceea a poetului de geniu, ci și a unui “om mare al nației”. Adică o personalitate ce interesează nu numai arealul literar și cultural, ci și cel național, sub aspect istoric, în speță, un vizionar profetic al Marii Uniri, dar și un actant conștient și eficient în această direcție.

Argumentarea acestei aserțiuni poate cuprinde multe pagini și fapte doveditoare din biografia lui, din care spațiul acestui corner poate cuprinde doar câteva, spicuite parcimonios. Astfel, chiar din familie el va fi văzut că, la vremea realizării Micii Uniri, în casa căminarului s-au confecționat obiecte cu semnul tricolorului întrucât, după cum au susținut unii cercetători, tatăl său a avut orientare unionistă, ba chiar, așa cum susțineau pe vremuri bătrânii ipoteșteni, la vremea acelei uniri acesta ar fi arborat steagul tricolor pe bisericuță. Personal, ca muzeograf, odinioară, al casei memoriale de la Ipotești, am intrat în posesia unei scoarțe tricolore vopsite în culori vegetale – acum decolorată, dar încă expusă – ca fiind țesută cu acel prilej în casa părintească a viitorului poet.

Plecarea la învățătură în Cernăuții Bucovinei a însemnat pentru copilul ce răspundea grănicerului că dorește să devină dichter (adică

poet) un șoc formator de conștiință. Nu numai prin întâlnirea destinală cu magistrul patriot Aron Pumnul, dar și cu membrii Societății pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina (S.C.L.R.B) înființată acolo în 1862, în care magistrul era membru de frunte, alături de frații Hurmuzăchești și alți intelectuali români. Având scopuri culturale înalte, societatea a produs efecte istorice majore în timp și a pus, mai ales, accent pe dezvoltarea și unificarea valorilor naționale, consolidând o adevărată conștiință națională, atmosferă psihologică asimilată formativ de poet. Lecturile cărților românești, în calitate de bibliotecar în casa magistrului, apoi peregrinările prin spațiile românității îi revelează tânărului hoinar unitatea limbii și atributelor românești și-i relevă posibilitatea și necesitatea unificării acestor ținuturi, ceea ce va deveni pentru el un scop primordial. Devenit student, el reușește să unifice două societăți studențești într-una singură, aceea numită “România Jună”, după care, în chiar primele sale manifestări jurnalistice, luptă pentru organizarea unui congres dedicat întrunirii reprezentanților studențimii românești. După unele amănări, acest fapt se reușește până la urmă, contribuind decisiv la realizarea Serbării de la Putna, o reușită magistrală care a creat un uriaș vector multidirecțional de conștiință națională. Iar artizanul ideologic al acestei reușite a fost tânărul Eminescu, cel ce pe atunci avea cea înfățișare edenică atât de multiplicată și admirată până azi. Nu degeaba confratele Slavici avea să afirme că ideile lui Eminescu despre rolul acelei serbări în constituirea și răspândirea ideilor unioniste au fost “profetice și providențiale”, iar contemporanul Stefanelli va afirma despre ideea de-a aduna la Putna participanți din toate zările locuite de români, ca preambul al drumului către o viitoare realizare a unirii că, nota bene!: “ideea aceasta a purces de la Eminescu!”

Ideea unității naționale – „un mit lucrător”

Apoi, în publicistica lui, în fragmentele teatrale, în poezia sa, în însemnările sale, ideea unității naționale devine un mit lucrător exprimat constant în exemple pe care le-am relevat în multe rânduri, subliniind faptul că hotarele geografice ale viitoarei țări unite corespundeau în viziunea lui Eminescu celor ale vechii Dacii, fiind desenate, pur și simplu, în metafore poetice expresive.

Cât despre lupta sa acerbă întru apărarea românilor din teritoriile ocupate de alții – Basarabia, Bucovina, Ardealul – aceasta a animat zeci de pagini din publicistica sa, deopotrivă lucidă, dar și patetică, ceea ce nu o dată i-a atras pernicioase animozități.

Pentru că trebuie totuși să se încheie acest text ce poate continua încă mult, voi releva doar un singur și tristic exemplu. Și anume, acela că celebrul său poem “Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie”, este recitat atât de des la manifestări patriotice și culturale, fără ca lumea să conștientizeze însă faptul că acest poem a fost scris – în chip de proiecție profetică! – în junețea lui visătoare, pe când România mai avea încă atât de mult până să devină o realitate.

Această ipostază eminesciană reliefată succint mai sus este încă o confirmare a faptului că celebrarea zilei sale drept sărbătoare națională a culturii române constituie încă unul dintre semnele noastre destinale majore. Rămâne, iar și iar, ca noi cu toții, dar nu în ultimul rând, concetățenii săi botoșăneni, să înțelegem și să merităm acest înalt semn heraldic.

Monumentul eroilor, Oituz

ESEU

SONETELE EMINESCIENE

► Theodor CODREANU

În calitate de membru al juriului pentru acordarea Premiului Național „Mihai Eminescu” pentru exegeză eminesciană, Suceava, 2019 (pentru o carte apărută în 2018), i-am propus, spre premiere, pe cercetătoarea Florica Gh. Ceapoiu și pe muzicologul Florian Chelu Madeva (coautor), pentru ediția *Din laboratorul lui Mihai Eminescu: sonetul*, carte apărută la Editura Muzeului Național al Literaturii Române din București.

Editologia eminesciană este, cu siguranță, cel mai dificil travaliu raportat nu numai în contextul literaturii române, fiindcă destinul a făcut ca poetul român să fie, în timpurile moderne, și cel mai însetat artist de formele perfecte, până într-atât încât Petru Creția, unul dintre iluștrii săi editori, scria aproape dramatic: „Se știa un artizan perfect, iar setea lui de și mai multă desăvârșire i-a devorat opera, i-a abolit-o în bună măsură din contemporaneitate, i-a alterat adevăratele proporții. La fel de îmbelșugat ca Victor Hugo în inspirație și în îndeplinire, a fost mai auster decât Mallarmé, alunecând în abisul unor decantări fără soroc. Cum oare ar fi arătat volumul lui de poezii publicat de el însuși? Cu neputință de știut, dar am putea avea mari temeri. Trăind mulți ani în preajma operei sale, am ajuns să mă conving de două lucruri: că nici o redactare nu i se părea definitivă și că, din ce așternea în scris în chip spontan, nu-l mai interesa cu vremea decât foarte puțin, până la a nu-și mai aduce aminte, ca pierdut într-un labirint. Să fi trăit un veac, e greu de nădăjduit că și-ar fi publicat opera și ușor de crezut că ar fi sărăcit-o de mari biruințe ale verbului poetic. Eminescu este de recuzat și ca judecător al operei sale și ca editor al ei. Așa, cum s-a ales din vreme, puțin cu voia lui și mult fără de ea, suntem mai bogați cu capodoperele din ediția Maiorescu și cu ce a rămas din manuscrise, un tezaur fabulos. Așa a fost să fie și este bine că a fost așa. Deși am inima grea, pentru că știu că, fiind cum era, trebuie să fie foarte supărat pe noi.”¹

Imaginea creionată de Petru Creția concordă cu altele mai vechi, începând cu Ioan Slavici (invocată și de Florica Gh. Ceapoiu, în ediția *sonetelor eminesciene*, tipărită anul acesta), dar nu în defavoarea voinței auctoriale eminesciene:

„Eminescu și-a petrecut toate clipele vieții lucrând, fiindcă nu se socotea îndeajuns pregătit pentru ceea ce voia să facă, și e foarte puțin ceea ce ne-a rămas de la dânsul, iar din puținul acesta partea cea mare sunt lucrări, după părerea lui, încă neisprăvite, pe care le-a publicat cu inima îndoită – cedând stăruințelor puse de alții. Numai rar de tot se întâmpla ca să fie mulțumit de el însuși de ceea ce a scris, și nemulțumit era nu de ceea ce a zis, ci de forma în care îi era reprodusă gândirea. «Nu e asta!» zicea el cuprins de neastâmpăr și era în stare să țină manuscrisul ani de-a rândul în sertarul «mesei de brad», să revadă mereu ceea ce a scris ori să scrie în mai multe rânduri același lucru, căci cea mai frumoasă icoană e stricată, și ea, dacă a rămas într-înșea o pată ori un colț neisprăvit. Exigențele lui în ce privește forma erau atât de mari, încât nu se mulțumea ca limba, ritmul și rimele să-i fie de o corectitudine desăvârșită și să se potrivească cu simțământul reprodus, ci ținea ca muzica limbii să fie și ea astfel alcătuită, încât să simtă ceea ce voiește el și cel ce nu-i înțelege vorbele.”²

Am apelat în mai multe rânduri la argumentele lui Petru Creția, fiindcă, dintr-un anume punct de vedere, îl confirmă pe poet, care se recunoștea astfel: „Și eu, eu sunt copilul nefericitei secte/ Cuprins de-adânca sete a formelor perfecte;” (*Icoană și privaz*). Versurile din *Criticilor mei* trebuie interpretate și din atare perspectivă a dramatismului formelor perfecte, forme care nu înseamnă deloc idealul clasic sau parnasian, cum cred necunoscătorii: „Ah! atuncea ți se pare/ Că pe cap îți cade cerul!/ Unde vei găsi cuvântul/ Ce exprimă adevărul?” Eminescu a avut grijă să ne explice în ce constă revoluția estetică pe care el o inaugura, comparativ cu formele perfecte tradiționale, fondate pe *proporție de forme*, și, din acest punct de vedere, distincțiile lui Slavici sunt cu mult mai apropiate de modul eminescian de a concepe poezia, acea nuanță foarte modernă din final, conform căreia ținta ultimă a poetului era ca receptorul versului său „să simtă ceea ce voiește el și cel ce nu-i înțelege vorbele”. Slavici pare să enunțe dimensiunea centrală a *ermetismului canonic* al lui Ion Barbu. Să nu ne mire că Vladimir Streinu

considera poezia eminesciană ca fiind a unui mare *ermetic*. Eminescu ține să facă această precizare esențială, de o noutate absolută: „S-a zis de mult că frumusețea consistă în proporția de forme. *Nimăru* (s.n.) nu i-a venit în minte că consistă în proporția de mișcări și, cu toate acestea, asta e adevărata frumusețe. Frumuseți *moarte* sunt cele cu proporție de forme, frumuseți *vii* cele cu proporție de mișcări. E evident că această proporție de mișcare unde nimic nu e prea întins, nici prea flasc, e o stare de echilibru – fericirea.”³ Această *noutate* adusă de Eminescu în estetica modernă va culmina cu formele lui Brâncuși, cel care va sculpta nu proporțiile de forme ale păsării, bunăoară, ci proporțiile de mișcări, *zborul* însuși. Echivalentul, în poezia posteminesciană, mi se pare a fi capodopera inegalabilă *Joc secund* (1930), Cartea lui Ion Barbu.

Destinul l-a împiedicat pe Eminescu să-și ducă la bun sfârșit Cartea, la care visa și un Mallarmé, dar laboratorul său de creație, lada cu manuscrise, arată uriașele strădanii de a atinge perfecțiunea *formelor în mișcare*, acea *armonie muzicală* unică în poezia românească și universală, despre care un modern precum Camil Petrescu, spunea, la semicentenarul morții poetului: „Ni se pare că oricare ar fi temeiurile influenței lui Eminescu, găsim de la început, până azi, un motiv neschimbat, care e *armonia eminesciană*. Propriu-zis, această armonie e socotită ca un miracol cultural, e în orice caz unica în spiritualitatea românească, și sub vraja ei stăm cu toții de o jumătate de veac.”⁴ Și vom mai sta încă multă vreme, cât se va mai vorbi și se va mai scrie

în limba română. Ceea ce simbolistii enunțau ca principiu poetic (*de la musique avant toute chose*), Eminescu împlinea de timpuriu, teoretic și practic, încât primul nostru simbolist adevărat, Ștefan Petică, n-a ezitat o clipă să considere simbolismul autohton ca descinzând direct din Eminescu.

Miracolul este vizibil și în poeziile cu formă fixă, pe care Eminescu le-a încercat aproape pe toate, între care *sonetul* i-a stat în prim-plan. Aparent, această specie s-ar conforma cel mai bine cu idealul clasic al formelor perfecte, reci, sculpturale. Nu întâmplător, Mihai Codreanu maestrul sonetului românesc, și-a intitulat câteva dintre volume: *Statui* (1914), *Turnul de fildeș* (1929), *Statui. Sonete și evadări din sonet* (1939). Cu Eminescu, lucrurile au stat cu totul altfel. Cu el, începe, și-n spațiul acestei specii, un travaliu al încercărilor succesive, ca, de altfel, pentru întreaga operă. Cei care s-au ocupat de editarea sonetelor, de la Perpessicius la Petru Creția, au resimțit-o din plin. Ultimul exemplu elocvent este Florica Gh. Ceapoiu, care, împreună cu muzicologul Florian Chelu Madeva, semnează masiva lucrare *Din laboratorul lui Mihai Eminescu: sonetul* (2018)⁵. Ne aflăm, altfel spus, în fața integralei sonetului eminescian, realizare posibilă abia după împlinirea visului lui Constantin Noica, facsimilarea tuturor manuscriselor Eminescu, întreprindere dusă la capăt prin strădaniile lui Eugen Simion (2004-2009), în 38 de volume.

Munca enormă a reconstituirilor, timp de mulți ani, aparține Floricăi Gh. Ceapoiu, încât coautoriatul lui Florian Chelu Madeva este un act de complezență, numele acestuia pe copertă fiind fără acoperire, contribuția limitându-se la postfața intitulată *Cuvânt lămuritor*. De ce, totuși, a ținut doamna Ceapoiu la un asemenea gest, pe care „coautorul” ar fi trebuit să-l refuze? Răspunsul vine din partea amândurora: profunda relație dintre poezie, artă a cuvântului, și muzică. D-l Madeva (n. 1952, Oradea), compozitor, regizor, organizator de spectacole de teatru, muzică, poezie, traducător, a creat *sonetul muzical*, specie considerată cea mai importantă contribuție a sa în spațiul artei, „descoperită” grație sonetelor lui Michelangelo, în traducerea excepțională a lui C.D. Zeletin, dar și prin sonetele lui Eminescu. Între altele, este autorul unui CD muzical colectiv, primul *Rock Coral-Simfonic Discografic* din România, pe versurile lui Eminescu, intitulat *Mari melancolii și aspre indignări*. Descoperind „ochiul ingineresc” al doamnei Florica Gh. Ceapoiu, a îndemnat-o să studieze și să realizeze ediția de față a sonetelor, autoarea descifrând și interpretând „corect” semnele grafice „muzicale” eminesciene „în cadrul *integralei*”, întrucât editorii anteriori au publicat textele neținând cont de „esența sonetului, *muzicalitatea*”, tipărindu-le „a-muzical și chiar *anti-muzical*”⁶.

Theodor Codreanu, la Suceava

Faptul poate intriga, deoarece sonetul nu pare deloc o specie pentru texte muzicale, reproș pe care-l aduce, altminteri, cu promptitudine, Nicolae Manolescu, în cronică din „România literară”⁷. Într-un fel, criticul are dreptate, întrucât, dacă luăm în calcul dimensiunea muzicalității, aceasta se extinde la întreaga operă poetică eminesciană, ceea ce a încercat să decripteze mai ales Nicolae Georgescu⁸, în restituirea voinței auctoriale, inseparabilă nu doar în raport cu numeroasele lecțiuni greșite, ci, mai ales, cu punctuația, exemplul cel mai edificator fiind cele patru tipuri de apostrof utilizate de Eminescu, adevărate semne muzicale, dar și dubla linie de pauză, eliminată de editori. D-I Madeva apreciază restituirea sonetelor eminesciene mai ales din perspectiva muzicalității, încât, acum, „Oricare compozitor va putea să aleagă între numeroasele variante ale sonetelor lui Mihai Eminescu și va avea posibilitatea de a opta între un text (...) sau altul.”⁹ Ceea ce ignoră d-I Madeva e că rareori melodiile create pe versurile lui Eminescu s-au dovedit consonante cu muzica interioară, transcendentă, de dincolo de cuvinte, acel *miracol* despre care vorbea Camil Petrescu, miracol de care era fascinat și Nichita Stănescu atunci când abandona *cuvântul* în favoarea *necuvântului*. Dar, desigur, existând atâtea texte-variante, oferta pentru compozitori este cu mult mai generoasă, acum. Doamna Florica Gh. Ceapoiu crede că aceste variante pot fi considerate forme ale voinței auctoriale, în pofida scepticismului unor G. Ibrăileanu sau G. Călinescu. Acesta din urmă se întreba dacă putem face „o ediție în spiritul lui Eminescu, consultând chiar manuscrisele?” Se îndoia, fiindcă ceea ce numim *variante* „nu sunt deloc variante ci simple note de poet (...), piese de atelier din care nu poți trage o încheiere decât cu mult tact și aproape numai în direcțiunea istoriei temelor”. Cu alte cuvinte, formele de laborator nu pot fi catalogate ca *variante*, în sensul modern al cuvântului. „Noi credem – se delimitează d-na Ceapoiu – că marele istoric literar s-a înșelat amarnic și prezentul volum ne adevărește convingerile.”¹⁰ Ar fi putut aduce ca argument și faptul că în ediția Maiorescu existau deja patru variante pentru *Mai am un singur dor*. În consecință, cum ediția sonetelor reconstituite de Florica Gh. Ceapoiu există, va trebui tratată ca atare, cu tot cu vulnerabilități și reușite.

Nicolae Georgescu, cel mai bun cunoscător al edițiilor Eminescu, de la începuturi până azi¹¹, observa că precaritățile ediției princeps realizată de Titu Maiorescu, precum și faptul că poetul n-a mai avut puțința împlinirii proiectului Cărții sale, au dus la explozia de ediții diverse și contradictorii, departe de condiția *ne varietur*, de care au încercat să se apropie cel mai mult I.E. Torouțiu, Perpessicius, Gh. Bulgăr, Nicolae Georgescu însuși. Fiecare a

venit cu un Eminescu al său. Firește, nici Florica Gh. Ceapoiu nu se poate sustrage acestei condiții aproape fatale, încercând însă, după exemplul restituirilor lui N. Georgescu, să fie cât mai aproape de voința auctorială, având și avantajul variantei digitale a celor 38 de volume scanate în condiții performante. Autoarea nu are pretenția unei ediții critice definitive, dar nu o consideră nici o simplă „ediție îngrijită”¹². Subintitulată pretențios (crede Nicolae Manolescu), „Lucrare tehnică și estetică”, tehnicitatea reconstituirilor e vizibilă în comentariile la fiecare text, esteticitatea reperabilă în strădania de a stabili cea mai împlinită formă din punct de vedere prozodic și lingvistic. I s-a mai reproșat autoarei decalajul dintre cercetarea „tehnică” ce însoțește fiecare variantă și „sentimentalismele”¹³ din celelalte texte însoțitoare. Nicolae Manolescu a găsit nepotrivită și clasificarea tematică a sonetelor, ținând cont că temele interferează în opera eminesciană.

Dincolo de asemenea „slăbiciuni”, se cuvine să urmărim evoluția fascinantă a elaborării textelor, oricare dintre variante având farmecul ei, marcând poetica singulară a scriitorului nostru, fiind păcat că d-na Ceapoiu n-a identificat, din manuscrise și din artele poetice, întreaga complexitate paradigmatică a esteticii eminesciene, deși travaliul ei o confirmă indirect, în limitele principiului muzical subliniat de Florin Chelu Madeva, dar și al fondului ontologic. Mă voi opri, îndeobște, la sonetul *Veneția*, care, surprinzător, cunoaște și cele mai multe variante: 24! Se știe că acest sonet este prelucrarea mărturisită a modestului text *Venedig* al poetului german Cajetan Cerri, scris în anul nașterii lui Eminescu, tradus, apoi, în franceză de August Platen. Varianta primită de la Eminescu l-a încântat pe Maiorescu, care, după observația d-nei Ceapoiu, a avut grijă să asigure înțaietatea publicării în volum, la sfârșitul anului 1883, pentru ca, în „Convorbiri literare”, să apară la începutul lui 1884. Elaborarea numeroaselor variante s-a întins, după constatările editoarei, cam între 1869 și 1879-1880, întinzându-se, practic, până în 1883. Prima variantă este o traducere din germană aproape cuvânt cu cuvânt a sonetului lui Cerri¹⁴. Conștiința unui travaliu al traducerii durează până în 1876, când referința la model dispăre, în favoarea eminescianizării profunde a sonetului. Singurul vers cvasi-invariant este ultimul, în toate versiunile, cum a observat Perpessicius, în Mihai Eminescu, *Opere III*: „Sonetul *Veneția* gravitează și se zidește pe axa de susținere a ultimului vers și acest ultim vers este identic la Cerri și la Eminescu.” Versul, în primă traducere: „E 'n van! Morții nu 'nvie, copile!” Varianta Georgescu: „Nu 'nvie morții – e 'n zadar copile!” Varianta academică actualizată: „Nu-vie morții – e-n zadar, copile!” Motivația voinței auctoriale, la Georgescu: „Fiind adresare generică nu are nevoie

de virgulă”¹⁵ înainte de *copile*, cum, de altfel, scrie Eminescu. Virgula a fost introdusă de Măiorescu.

Cum a observat unul dintre cei mai mari traducători contemporani, C.D. Zeletin, Eminescu a făcut, dintr-un text mediocru, „una din cele mai frumoase poezii ale literaturii universale”¹⁶. Mai mult de atât, „traducerea” sonetului *Veneția* este luată ca model absolut de urmat, fiindcă, după propria-i mărturie, C.D. Zeletin se consideră nu un *traducător care scrie și poezie, ci poet care traduce*, încât traducerea devin operă proprie. Exact ceea ce, într-un anume fel, a făcut Eminescu! Pe când cei mai mulți traducători ai lui Eminescu, simpli tălmăcitori, coboară, desfigurator, opera poetică genială a scriitorului român, declarat, de aceea, *intraductibil*. O nuanță diferențiată între „traducătorul” Eminescu și C.D. Zeletin ar putea fi că, în vreme ce primul se desparte de original înspre atingerea propriei poetici, eliminând urmele de pornire, contemporanul nostru reușește, cu asupra de măsură, să conserve poetica proprie în strădania de a-l face cât mai compatibil pe cel tradus cu geniul limbii române. De pildă, faptul că Eminescu trece prin atâtea variante trebuie coroborat cu *estetica încercării*, consecință a poeticii proporțiilor de mișcare, orientată spre miracolul *armoniei*. Dacă *în orice om o lume își face încercarea*, cum spune el în *Împărat și proletar* și în alte texte, la fel, *în orice poet o lume își face încercarea* prin succesive *faceri*, care sunt variantele. Și în acest concept al *încercării* descoperim o dimensiune izbitor de

modernă, consacrată în filosofia teoriei literare de către Luigi Pareyson (1918-1991) în *Estetica. Teoria della formativă* (Torino, Edizioni di „Filosofia”, 1954; Milano, Bompiani, 1988). Nu întâmplător, în multe variante, *încercările* Oceanului (apoi ale lui Okeanos), cu proporțiile lui de *mișcări* neistovite, de a reînvia falnică Veneție sunt zadarnice, căci *împietrirea* este destinul omului și a lucrărilor sale: „Astfel umana roadă în calea ei îngheață,/ Se pietrifică unul în sclav, altu-mpărat,/ Acoperind cu noime sărmana lui viață/ Și arătând la soare-a mizeriei lui față –/ Fața – căci înțelesul i-același la toți dat.” (*Împărat și proletar*). Iată câteva ocurențe ale verbului *a încerca* din ultimul vers al sonetului *Veneția*: „*van te 'ncerci coplie*”, cu mici variațiuni (variantele: A. 2285, 135; B. 2285, 136; B2. 2285, 136+135v; C1. 2287, 59v; C2. 2287, 59v; F2. 2261, 269; F3. 2261, 270-273 etc.)¹⁷.

Pe de altă parte, nu se putea ca Florica Gh. Ceapoiu să nu observe că sonetul *Veneția* a concrescut, tematic, alături de *Mortua est!*, poem care marchează nașterea/consacrarea plenară a eminescianismului alături *Venere și Madonă și Epigonii*, care îl impun în paginile „Convorbirilor literare” (1870). Și e de mirare că versul-laitmotiv al celor peste douăzeci de variante ale sonetului (*Nu 'nvie morții – e 'n zadar copile!*) n-a fost luat ca „martor” al „ateismului” eminescian, cum s-a întâmplat cu versurile din aceeași perioadă de creație din *Mortua est!* („De e sens într-asta, e-ntors și ateu/ Pe palida-ți frunte nu-i scris Dumnezeu.”), dar interpretabil astfel

și emistihul din discursul Proletarului („câci morți sunt cei muriți”), acesta din urmă foarte apropiat de *Nu ’nvie morții*. Cum a demonstrat N. Georgescu, forma *ateu* din majoritatea edițiilor Eminescu este greșită, fiind, în realitate, *a tēu/a tău/a teu*, care înseamnă altceva decât *ateu*, forma *a teu* fiind prezentă la poet și în alte contexte: *a teu*, cu alfa privativ, duce la sensul *lipsit de zeu* (fără nici un dumnezeu), ceea ce echivalează cu o nenorocire a ființei umane¹⁸.

Variantele succesive ale sonetului *Veneția* merg către depășirea revoltei existențiale din adolescență, în fața morții Elenei, iubita din Ipotești, eveniment din care s-a ivit *Mortua est!*, poetul evoluând către strania olimpiantizare a profunde sale melancolii, creatoare a *armoniei* inconfundabile. Comentând simbolismul sonetului, C.D. Zeletin a observat o *hyperionizare* a atmosferei, care nu i-a scăpat nici d-nei Florica Gh. Ceapoiu. Prima transformare operată de poet este înlocuirea *mării*, principiu feminin, cu *oceanul*, principiu masculin, ceea ce-i va deschide calea spre eminescianizarea complexă, oceanul devenind Okeanos, precum *luceafărul* se va transfigura în Hyperion. Sonetul este o altă ipostază a iubirii imposibile dintre Ființa nemuritoare, Okeanos, și cea muritoare, Veneția. Făcând un pas mai departe, se poate spune că, într-un anume fel, ultimele variante ale sonetului sunt forma hiperconcentrată a *Luceafărului* de după *Luceafăr*. Hyperion nu rămâne *nemuritor și rece* față de ființa muritoare, ci, clocotind de iubire, exprimată prin *armonia proporțiilor de mișcări* ale valurilor, o vrea readusă la viață cosmică pe iubita Veneție împietrită în zidurile sale moarte. Pygmalion, îndrăgostit de chipul de piatră al operei sale (proporția de forme), Galatea, reușește să-i înduplece pe zei a-i da viață (proporția eminesciană de mișcări!). Okeanos, zeu el însuși, se ciocnește de *piatra zădărniceii universale*. Pare că ne aflăm în plin Eclesiast, în cea mai sfâșietoare dintre melancolii. De aceea, sonetul *Veneția* pare oglinda uimitoare a capodoperei *Melancolie*. Biserica în ruină, de acolo, este, acum, Veneția în ruină, în moarte, străjuită de turnul San Marc. Oare nu trebuie să citim în cele două capodopere *dubla moarte a civilizației europene*, în ipostaza ei *materială* (Veneția) și în cea *spirituală* (Biserica)? Ne întrebăm cu înfricoșare dacă nu cumva Eminescu a întrevăzut, prin dâra de foc hyperionică, destinul într-o moarte pe care și-l face, astăzi, cu o îndărătnicie de neclintit, superba civilizație și cultură europeană?!

Mulțumindu-i d-nei Florica Gh. Ceapoiu (dar și d-lui Florian Chelu Madeva) pentru enormul travaliu al restituirii sonetelor eminesciene, voi încheia aceste note cu sonetul¹⁹ comentat aici, doar fugitiv, textul poetului fiind mai important decât orice speculație:

S-a stins viața falnicei Veneții –
N-uzi cântări, nu vezi lumini de baluri;
Pe scări de marmură, prin vechi portaluri,
Pătrunde luna, înălbind păreții.

Okeanos se plânge pe canaluri,
E/ numai ’n veci e ’n floarea tinereții,
Miresei dulci i-ar da suflarea vieții,
Izbește ’n ziduri vechi, sunând din valuri.

Ca ’n țintirim tăcere e ’n cetate.
Preot rămas din a vechimii zile
San Marc sinistru miezul nopții bate.

Cu glas adânc, cu graiul de Sibile
Rostește lin în clipe cadentate:
„Nu ’nvie morții – e ’n zadar copile!”

Duminică, 15 aprilie 2018

Note:

1. Petru Creția, *Testamentul unui eminescolog*, Editura Humanitas, București, 1998, p. 260.
2. Ioan Slavici, *Amintiri*, Editura Cultura Națională, București, 1924.
3. M. Eminescu, *Opere*, XV, *Fragmentarium. Addenda ediției*, Editura Academiei Române, București, 1993, p. 332.
4. Camil Petrescu, *Eminescu și esențele*, în *Teze și antiteze*, Editura Minerva, București, 1971, p. 285.
5. Florica Gh. Ceapoiu, Florian Chelu Madeva, *Din laboratorul lui Mihai Eminescu: sonetul*, subintitulată *Lucrare tehnică și estetică*, Editura Muzeul Literaturii Române, București, 2018, prefață Florica Gh. Ceapoiu, Cuvânt lămuritor: Florian Chelu Madeva, 535 p.
6. Florian Chelu Madeva, ediția citată, pp. 477-478.
7. Nicolae Manolescu, *(Ne)știința editării*, în „România literară”, nr. 10-11/2018.
8. Cf. N. Georgescu, *Studiu introductiv* la Mihail Eminescu, *Poesii*, ediție critică, studiu introductiv, comentarii filologice și scenariul probabil al *ediției princeps*, de N. Georgescu, Editura Academiei Române, București, 2012.
9. Florian Chelu Madeva, ediția citată, p. 476.
10. Florica Gh. Ceapoiu, Florian Chelu Madeva, *op. cit.*, p. 519.
11. Vezi teza de doctorat a lui Nicolae Georgescu, *Eminescu și editorii săi*, I, II, Editura Floare albastră, București, 2000.
12. Florica Gh. Ceapoiu, Florian Chelu Madeva, *op. cit.*, p. 14.
13. Iată un posibil exemplu: „Când cititorul se va încumeta să parcurgă textele acestui volum, va descoperi frumusețile de netăgăduit ale unui spațiu spiritual ales, dăruit de Bunul Dumnezeu omului spre a zăbovi, când și unde îl va îndemna sufletul, în nenumărate oaze de cugetare profundă sau ingenioasă satiră, precum și în luminoasele-i limanuri de lirism armonios, conectat la muzica astrelor.” (p. 15).
14. Vezi Anexa 2, p. 490, din ediția Ceapoiu, care preia textul publicat în 1940 de către D.R. Mazilu.
15. N. Georgescu, *op. cit.*, p. 268.
16. C.D. Zeletin, *Domnu-i domn și Ierui Ier*, Editura Spandugino, București, 2017, p. 23.
17. Florica Gh. Ceapoiu, Florian Chelu Madeva, *op. cit.*, pp. 36-44, 54-56.
18. N. Georgescu, *op. cit.*, pp. 79-83.
19. Reproduc varianta considerată voință auctorială de către N. Georgescu, *op. cit.*, p. 269.

ESEU

CONSTANTIN AMĂRIUȚEI DESPRE METAFIZICA LUI EMINESCU (III)

► Ștefan MUNTEANU

În partea a doua a eseului privind *Estetica «stării pe loc»* este abordată fenomenologia stărilor de urât. „Când gândirea ecstatică este a stărilor de urât, realizarea *stării pe loc* a Lumii se face în Neființă” (*Idem*, p. 52). Autorul pornește, cu îndreptățire, de la o eroare a lui G. Călinescu: „Citind unele versuri din *Mortua est Călinescu* scria: «*Din analiza ideii de nimic, iese un sentiment de urât*». Criticul deducea astfel starea afectivă din înțelegerea filosofică a unui concept ontologic. În realitate procesul logic este tocmai invers” (*Idem*, p. 52). Explicația? „Nu ideea «Nimicului» (neant, ne-ontologie) provoacă starea de urât, ci din trăirea unei stări ce a pierdut contactul cu lumea, stare ce des-ființează prezența lucrurilor de pe plaiul firesc al lumii (fără totuși a le distruge în «sinea» lor), se naște ideea unui «nimic» de lume (sau un «nimeni» de persoane. De aceea Neantul (ne-ontologie) ca și Ființa (ontologie) nu preced lumea dată: ci și unul și alta sunt duceri în absolutul gândirii (speculative pentru filosof, ecstatische pentru poet), în vederea realizării unui «fundament» indiscutabil (aprioric sau «germinatot») pentru Lume” (*Idem*, p. 52-53).

Care sunt rădăcinile stării de urât? Aflăm: „rădăcinile stării de urât, nu cauzele, nici efectul ei, sunt, aceleași ca ale dorului: *Starea d'întâi intuitivă*” (*Idem*, p. 53). Și care sunt cauzele externe? „Estetica eminesciană stabilește o lungă listă de cauze externe ce provoacă starea de urât. În primul rând, absența iubitei din lume: fie că a plecat, fie că a murit”... O altă cauză a stării de urât din imaginarul eminescian, este venirea toamnei cu căderea frunzelor și plecarea păsărelelor” (*Idem*, p. 54-55).

Pot fi comparate stările de *urât* cu stările de *dor*? „Comparația cu stările de *dor* este potrivită, în măsura în care mijloacele de realizare a *stării pe loc* sunt simetrice. Dorul «*alb*», ca stare metafizică, «*încremenea*» elementele naturii și idealizează, până la împietrirea statuară, femeia

iubită. Urâtul «negru», metafizic și el, refuză lumea prin «somn» și o desființează prin tăierea morții. Simetria estetică la Eminescu (*dor – urât, împietrire – somn, dragoste – moarte*) constituie osatura a ceea ce critica literară numește farmecul și melancolia poeziei eminesciene. De aceea, referința la *starea pe loc* rămâne cheia înțelegerii gândului filosofic al poetului național” (*Idem*, p. 59).

Cel de-al treilea microeseu din capitolul al doilea se intitulează *Starea metafizică a Luceafărului*. Întâlnim aici, mai întâi, o sinteză a explicațiilor anterioare: „Starea pe loc reprezintă la Eminescu substanța poeziei revelată de gândirea ecstatică. Stările de dor au cântat farmecul unei lumi idealizate prin dragoste până la absoluta în-ființare, iar stările de urât au scos la iveală imensa melancolie a des-ființării, prin somn de moarte. Dar dincolo de Ființa și de Neființa lumii, estetica eminesciană rămâne inspirată de *Starea d'întâi*” (*Idem*, p. 64). Întâlnim, apoi, o interogație a autorului: „O ultimă întrebare se pune: în ce măsură stările pe loc care, în definitiv, sunt «lumești» (deci omenești), lasă să se vadă *Starea-ca-atare*, starea pură și simplă *Starea d'întâi*? Se poate oare vorbi de-o cunoaștere a absolutului «în sine» (ca «*sine*»), la Eminescu?” (*Idem*, p. 65).

La această întrebare gravă Constantin Amăriuței consideră că a găsit un răspuns indiscutabil: „Răspunsul este hotărât și indiscutabil: stările pe loc ale întregii creații eminesciene sunt sintetizate de *Starea metafizică a Luceafărului*. Deja versurile din *Scrisoarea IV* – rezumă patosul poetului național: «N-o mai caut... ce să caut? E același cântec vechi/ Setea liniștei eterne care-mi sună la urechi». Din nefericire, saltul în starea metafizică se termină adesea în eșec: «*Ah! Organele-s sfărâmate și maestrul e nebun*». Ceea ce n-a împiedicat pe Eminescu să dorească starea de «*la Început*» (*Scrisoarea I*), starea unde «*odihnea cel Nepătruns*», când nu

era «nici Ființă nici Neființă». Căci starea intuită ca *Starea d'întâi* era pentru el «pacea eternă»: nici viață, dar nici moarte” (*Idem*, p. 65-66). Cu un asemenea răspuns, Constantin Amărieuței mă pune în imposibilitatea de a-mi imagina cum se comporta Eminescu în timp ce traducea din *Critica rațiunii pure*, ori când compunea poezia *Doina*.

Mai rețin și următoarea consemnare a autorului: „*Recea nemișcare*» analizată de critica literară, reprezintă la Eminescu conștiința unei stări unde viața și moartea, ființa și neființa, dorul și urâtul, Ziua și Noaptea lirică, sunt unul

și același lucru. Lumea nu mai are «două fețe» (*Glossa*), ci o Stare unică. Aceasta este lecția dată de *Luceafărul eminescian*” (*Idem*, p. 66).

Este posibil ca lecția *Luceafărului* să fie una dintre lecțiile oferite de Eminescu. Dar poetul-cugetător a oferit și multe alte lecții. De aceea, cred că a reduce mesajul întregii creații la o singură plăsmuire nu ne aduce mare câștig. Oricum, este puțin probabil că viziunea lui Eminescu asupra Absolutului se limitează doar la insepărarea dintre viață și moarte.

(va urma)

Ecvestră

ESEU

MIHAI EMINESCU, PRIN OCHII LUI PETRAȘCU, PETROVICI ȘI MIRONESCU

► Daniel MAZILU

Noi simțim că avem socotelile neîncheiate cu “bădița Mihai”, nu pentru că nu s-au aplecat asupra operei sale personalitățile neamului nostru, ci pentru că oricâte comentarii, exegeze, romane despre Eminescu am citi, vedem că nu-l putem cuprinde cu trăirea și urma cu fapta.

UN PRIM VEAC DE EMINESCOLOGIE

În iunie, se vor împlini 130 de ani de la plecarea lui Eminescu la viața veșnică și parcă simțim că nu l-am înțeles, că nu i-am deslușit taina vieții sale. Ne bucură să citim despre „universalitatea lui Eminescu”, despre faptul că a fost tradus din timpul vieții în maghiară, germană și italiană iar mai apoi în peste 80 de limbi de către poeți mari, precum Ivan Krasko (Slovenia), Anna Ahmatova (Rusia), Rafael Alberti (Spania), sau prin programe computerizate de traducere, astăzi opera lui fiind accesibilă în 150 de limbi. Ce au făcut și vor mai face eminescologii străinii pentru Eminescu este meritul lor. Noi simțim că avem socotelile neîncheiate cu “bădița Mihai”, nu pentru că nu s-au aplecat asupra operei sale personalitățile neamului nostru, ci pentru că oricâte comentarii, exegeze, romane despre Eminescu am citi, vedem că nu-l putem cuprinde cu trăirea și urma cu fapta.

“Fiii tăi trăiască numai în frăție”, scria Eminescu în *Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie*. Ce se alege astăzi de această urare? “Văd poeți c-au scris o limbă ca un fagure de miere”, citim în *Epigonii*. Ce fagure de fiere pare de multe ori dialogul din spațiul public! „Nu credeam să învăț a muri vreodată”, se destăinuie el în *Odă în metru antic*. Oare vom reuși noi, creștinii, să trăim cât mai des dreapta credință în “Cel ce este moartea morții și Învierea vieții”?

CUM L-AU VĂZUT TECUCENII: TREI PERSPECTIVE HERMENEUTICE

Poetul și criticul Nicolae Petrașcu (fratele pictorului Gheorghe Petrașcu), poetul și filosoful

Ion Petrovici (nepotul lui Nicolae Petrașcu), precum și poetul și savantul Alexandru Mironescu (reprezentatul nostru la Rugul Aprins de la Mănăstirea Antim) ne pun înaintea *trei exemple de apropiere de Eminescu*. Ei sunt prin naștere tecuceni, dar prin studii, carieră și familie sunt bucureșteni, toți trei fiind înmormântați la Cimitirul Bellu, alături de Mihai Eminescu.

Poeții aceștia trei au căutat să înțeleagă, fiecare la timpul lui, taina vieții lui Eminescu.

De la Nicolae Petrașcu avem prima monografie (*Mihai Eminescu. Studiu critic, 1892*), care deschide în România calea eminescologiei. El dedică acest studiu lui Titu Maiorescu, apărând în fața socialistului Dobrogeanu Gherea poziția profesorului de la Iași, conform căreia pesimismul lui Eminescu nu își avea originea în sărăcia vieții sale. Petrașcu explică *pesimismul eminescian* printr-o predispoziție a poetului de a vedea lucrurile în tragic, corespondența lui Eminescu cu Maiorescu îndreptându-i, în bună măsură, teza. O predispoziție care se întâlnește, la un moment dat, cu seducătoarea doctrină a pesimismului schopenhaurian. “Eminescu s-a născut cu vocația de gândi prin imagini”, scrie primul său critic. Memoria sa prodigioasă, vasta cultură, cugetarea și expresivitatea lui Eminescu, îmbogățite prin dialogul cu filosofii timpului, “i-au ridicat poezia la înălțimea gândirii”. Darul lui Eminescu de a cânta natura și iubirea se confruntă permanent cu “o cugetare pesimistă” iar despre starea care rezultă din această agonie Petrașcu scrie că “melancolia i se făcea vers”.

Nicolae Petrașcu încheie studiul său cu o listă a însușirilor de căpetenie ale sufletului lui Eminescu: antic prin cunoștința și iubirea de

forme, medieval în sentimentele sale, modern în ideile lui pesimiste, contemporan prin blazarea lui, observator și zugrav al acestei minunate lumi, disprețuitor sincer de viață, deși iubind-o în unele împrejurări, idealist având ochii pururea în stele, realist cu mâna pe toate unghiurile vieții, artist care ne-a adus o formă nouă, atică, filosof care s-a apropiat de felul de gândire al oamenilor din nord, adâncind sufletul omenesc în clinurile în care se pare că va domni veșnic durerea.

Chestiunea originii pesimismului eminescian este reluată de Ion Petrovici, primul doctor în filosofie al Universității din București, bun cunoscător și hermeneut al lui Kant (1936) și Schopenhauer (1937), ucenic și admirator al Titu Maiorescu. Petrovici ne-a lăsat două texte importante: *Contribuții la filosofia lui Eminescu* (1930) și *Poezia filosofică a lui Eminescu* (1939) în care el se întreabă *dacă are Eminescu o concepție filosofică?* Se subînțelege că în întreaga sa opera. În consonanță cu unchiul său, criticul Petrașcu, Ion

Cărturar

Petrovici îl numește pe Eminescu *un gânditor, preocupat profund de marile probleme ale existenței, de sensul vieții și de destinul nostru cosmic.*

Eminescu nu s-a mulțumit cu perspectiva de a fi doar poet, nici cu aceea de a fi numai filosof. El a intuit capacitatea de luminare și conlucrare a celor două, pe “direcția marelui necunoscut”. “Poetul-filosof ne oferă în veșmântul scântâietor al versului, un fond înalt de idei, în desăvârșita ordonanță a înlănțuirii logice”, scrie Petrovici.

Eminescu nu ne-a lăsat o filosofie sistemică, deși admirator și bun cunoscător al idealistilor germani (a lui Kant, în mod special), ci una lirică, pe care Petrovici o vede de inspirație schopenhaueriană. Această influență este numită chiar “axa ideologică a celor mai înalte poezii eminesciene” (cu trimitere la *Mortua est*, Glosă, Scrisoarea a IV-a).

Acum sunt bine cunoscute aceste două mari influențe germane asupra gândirii sale. Dar este posibil ca Eminescu să fi căutat la un moment dat o ieșire critică din bastionul filosofiei kantiene. Și printre primii critici a lui Kant se află Schopenhauer, care în *Lumea ca voință și reprezentare* atacă pilonii principali ai kantianismului: *lucrul-în-sine, dialectica transcendenată și imperativul categoric.*

Lăsând această nouă explicație a relației Eminescu - Schopenhauer pentru o altă ocazie, să trecem acum la cea mai sensibilă și mai delicată interpretare, făcută de ultimul scriitor tecucean. Ne referim, desigur, la paginile lui Alexandru Mironescu din cărțile sale (*Jurnal și Floarea de Foc*), care deși sunt mai îndepărate cronologic de anii vieții lui Eminescu, par să exprime o apropiere mai mare de acesta. Voi folosi și explica două citate.

„Câtă jale încerc în sufletul meu când mă gândesc la cele câteva genii ale culturii românești care și ele au rămas străine de această esențială problemă” - *Floarea de Foc* (1963-1964). Alexandru Mironescu se referea aici la bogăția vieții duhovnicești în Ortodoxie, negustată deplin de unii mari intelectuali români. Trimiterea, după cum vedeți, este generală, dar presimțim că îl cuprinde și pe Eminescu. Despre prețuirea acestuia, scrie explicit într-un alt loc, înfățișând o primă ierarhizare de tinerețe: “Știam cândva – aveam pe atunci mai puțin de 20 de ani – mii de versuri pe din afară din Eminescu, Cerna, Bacovia, Beaudelaire...”

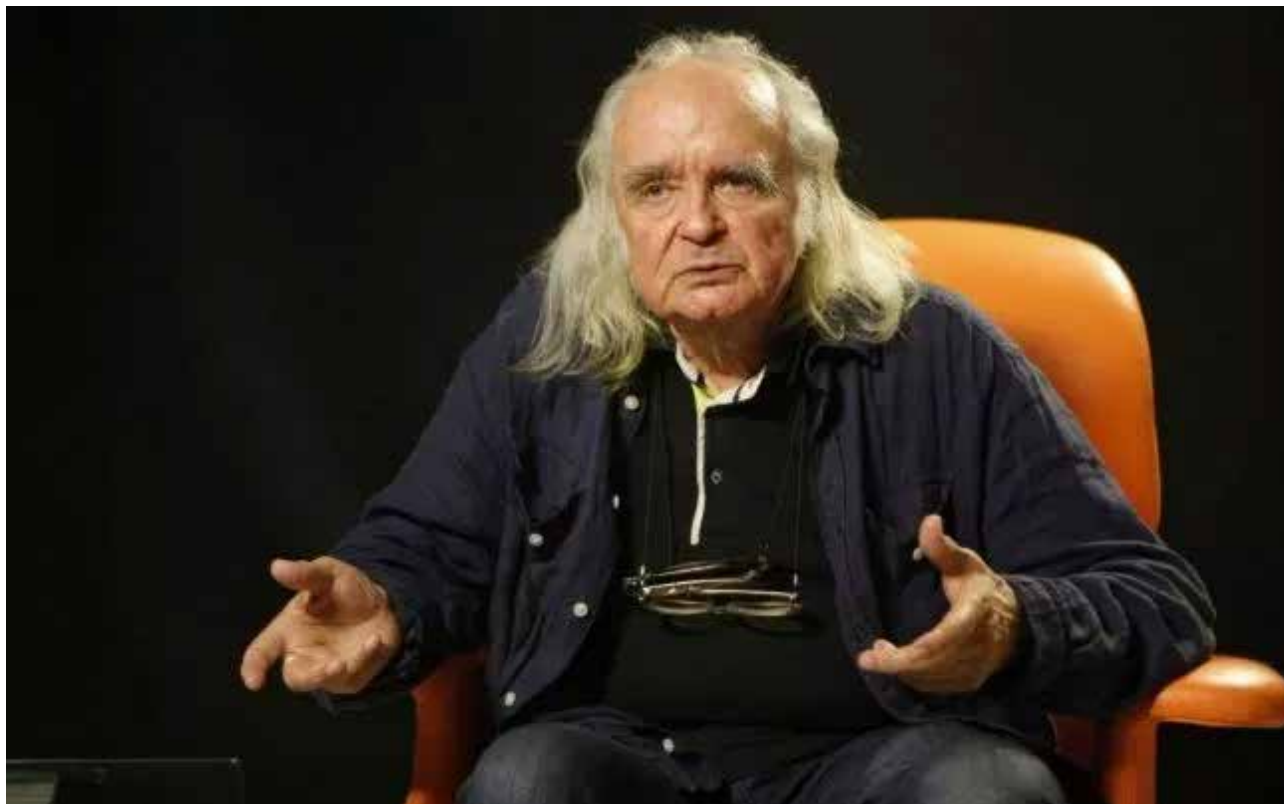
Dar pentru că modul în care îl vede Mironescu pe Eminescu este mult mai complex, să lăsăm acest subiect pentru data viitoare.

IN MEMORIAM

EMIL BRUMARU. POEZIA CA EPOPEE EROICO-EROTICĂ

► Daniel CORBU

Poetul recunoscut astăzi ca o voce lirică absolut originală, așezat în prima linie a poezilor români, Emil Brumaru (născut la 1 ianuarie 1939), debuta editorial în 1970 cu două cărți: *Versuri* și *Detectivul Arthur*. Aventura lirică avea să continue cu noi volume de poeme: *Julien Ospitalierul* (1974), *Cîntece naive* (1976), *Adio, Robinson Crusoe* (1978), *Dulapul îndrăgostit* (1980), *Ruina unui samovar* (1983), *Dintr-o scorbura de morcov* (1998), *Cerșetorul de cafea* (2004), *Submarinul erotic* (2005), *Poeme alese* (1959-1998), precum și două ediții din *Opera poetică*, editate la editura „Cartier” din Chișinău, prima oară în două volume (2003), a doua oară în trei volume (2005). De asemenea, publică la Editura „Polirom” din Iași (2009) o antologie de autor în două volume sub titlul *Opere* (vol. I, *Julien Ospitalierul* și vol. II, *Submarinul erotic*).

Ceea ce a șocat critica literară încă de la debutul lui Emil Brumaru, conte de Dolhasca (unde a fost multă vreme medic) cu însemne în ordine, a fost îndrăzneala poetului de a se apropia de universul mic, domestic, derizoriu, într-un moment în care toți poezii români căutau temele esențiale, adânc filosofice și căutau metafizicul cu lumânarea. Astfel, constructor al unei mitologii a cotidianului și, așa cum s-a mai spus, a unui paradis domestic, îl putem considera pe Emil Brumaru un precursor al tinerilor poezii postmodemi de astăzi, în special al recuperatorilor segmentului poeziei senzuale în literatura noastră.

Încă de la prima carte, poezia sa revarsă în pagini, ca și opulența acestui univers domestic, hiperbolic: „Dulapul obscur, în tine arde-un înger/ Îmbobocit pe rîșniți de cafea/ Visînd piper rotund și zahăr cubic,/ Fără să-ți știe taina nimeni.// Ouă

adânci cu-amiezi sub coajă fină/ Tu-ascunzi tăcut, miresme ce le ierți,/ Dulci farfurii cu sufletul ca roza/ De parfumat lângă mari pești inerți.// Dar la amurg cotloanele de umbră/ Pline-s de spaima furilor gândaci!/ Unde e cheia tandră și subtire/ Spre-a rupe neputința-n care zaci?/ Ca s-auzim cum pentru-ntîia oară/ Cuțitele vorbesc de mărul acru/ Și scos suav din căni miezul de apă/ Să-ți tremure pe rafturi, dulap sacru” (*Dulapul*) Sau: „Din nou copilăria mea visează:/ ienibahar, piper prăjit pe plită,/ Pești groși ce-au adormit în sos cu lapte/ Curcani păstrați în zeama lor o noapte/ Spre o delicatețe infinită,/ Ciuperci cît canapeaua, în dantele,/ Icre cu bob bălos ce ochiu-și cască,/ Aluaturi tapisate, crescînd grele/ într-o dobitocie îngerească,/ Moi miezuri de ficați în butoiașe/ De ou de melc, înlăcrămate dulce,/ Mujdeiuri ireale, șunci gingașe/ Cînd sufletul-n muștar vrea să se culce,/ Și-n ceainice vădindu-ți eminența/ prin fast de irizări și toarte fine/ Ceaiuri scăzute pînă la esența/ Trandafir-e-a lucrului în sine!” (*Elegie*) În toate aceste evocări lirice, poetul se arată un aristocrat nostalgic, stăpînînd totuși o lume a culorilor, a parfumurilor tari, a dulapului sacru, tezaurizator, în sfîrșit, a unei utopii domestice marca Emil Brumar. E o plăcere să citești evocări cu iz topîrcenian în genul acesteia, din *Cîntec trist* („Dulci bucătării de vară/ Cu găleți de zoi la ușă,/ Unde plitele-și înfundă/ Nara moale în cenușă/ / Și lumina cade-n crătiți/ Și-mbătați de-azur și izuri/ Bat cu capu-n geamuri triste/ Bîzălăii din brizbrizuri”) sau ca aceea din *Rugăciune*: „O, vremea cînd eram copii,/ Tutungerii, tutungerii,/ Cărți de-aventuri, nuci cu magiun,/ Ce să vă spun, cum să vă spun?/ Iubiri ascunse în ghiozdan,/ Sutiene mici cu miros rar/ Decolorate an de an,/ Plînsul adînc dintr-o vacanță/ În frîna unui tren marfar...”

Emil Brumar și-a construit, pentru uz personal, o *rezervație de îngeri*, o rezervație ocrotită de toate legile lumii. Îngerii lui Emil Brumar nu sunt doar spectatori ai întîmplărilor ca la Rilke sau ca la Vasile Voiculescu, ei se amestecă în universul domestic brumarian, realizînd un fel de suduri sacrale. Iată: „Un înger s-a trezit într-o amiază./ Era prea grea lumina și-l izbea./ Alături tremura prelung o vază/ Îndrăgostită de o catifea.// El și-a-ncălțat ușoarele botine,/ Și-a luat din vis bastonul de parfum,/ Și-a pus pe-aripi tristețurile fine/ Și miinile și-a-nmănușat în fum.” (*Îngerul*)

Detectivul Arthur, *livrescul Robinson Crusoe*, *Julien Ospitalierul* sunt insolite *alter-ego-uri* ale poetului, deosebit de magnetice și provocatoare,

în cărțile apărute pînă în 1980. Vom afirma, și nu credem că greșim, că în lirica lui Emil Brumar se produce o schimbare începînd cu *Ruina unui samovar* (Editura Cartea Românească, 1983) și a celebrelor, de acum, *bocete de adult*. Fără a părăsi utopia domestică, poetul începe construcția unui paradis erotic spectaculos, unde senzualitatea primează, iar eroul liric e un Don Juan etern, aflat în căutarea iubirii ideale. Greu de publicat înainte de revoluția din 1989, cînd cenzura era stăpînă, textele lui Emil Brumar și-au aflat locul publicării în rubrica „Cerșetorul de cafea” din „România literară” (cumplit de citită!) și în „Plai cu boi – revista lu’ Dinescu”. Dar fanii poeziei lui Brumar așteptau o carte. S-a întîmplat în 1998 (la 15 ani de la precedenta apariție editorială), prin *Dintr-o scorbura de morcov* (Editura Nemira), prin *Cerșetorul de cafea* și, la sfîrșitul anului 2005, prin *Submarinul erotic*. În *Dintr-o scorbura de morcov*, carte cu o vînzare fulgerătoare, cititorul e potopit de universul senzualității șocante. Morcovul cu scorbura (ce poate fi acolo decît un vierme rozător, neliniștit!) e un fel de *tour d’ivoire* în care se instalează Emilul Brumarului, cum îi place să semneze unele texte, un turn de fildeș unde poetul își șlefuește universul liric își strunește estetic viziunile, răsfoind arhivele detectivul Arthur, temperîndu-și bocetele de adult, scriind „piese-n părți” ca „Viața și moartea Reparatel”, jubilînd estetic la felurile hipostaze ale autorului.

Personajul liric pe care-l crează Emil Brumar, alter ego-ul poetului, se adresează mereu, populînd cartea cu personaje: *Tamara*, *Leonid Dimov*, *Reparata*, *Johnny Răducanu*, *Surioara*, *Yvonne de Burgundia*. „O, Leonid Dimov, e seară – își începe el *Epistola reîntregită* – Și trec femeii cu trupuri lungi/ Ca niște viespii uriașe/ Pe care nu poți să le alungi/ Cu mîna leneșă din minte,/ Femeii cu sîni licențioși,/ Umflați cu pompa lui Dumitru/ Pîn’ la absurd în plușuri roș./ Femeii ce ne-ar lăsa-n burice,/ Plutind pe pîntec, să murim/ Fără mîncare, fără apă/ Cum pe corăbii Gordon Pym,/ Halucinînd vechi etichete/ pe butoiașele de spirt,/ O, Leonid Dimov, e seară/ Și eu beau singur într-un birt”.

Ceea ce ne propune cu obstinație Emil Brumar este, cum spuneam, senzualitatea ca spectacol nesfîrșit. Sâni, picioare, pîntec, buric, cosorul, rozvînatul cârlig, plutesc feeric în texte, deh!, poetul excelează într-un joc pe care l-am numi al hipostazelor șocante: „Pentru crăcii tăi de mirt/ De trei zile beau în birt/ Numai spirt/ Și-aștept să-i scobori din rai,/ Delicați și ditamai/

În ciorapi și jartiere,/ Potcovioară la pantof,/ Cine-i vede-o dată piere,/ Oh!” (*Bocet de adult*) sau „Dacă vrei să umbli goală/ ia-mă-n garda personală/ Să te apăr, trist, cu flinta/ pe unde-i mai crează mintă/ Și onoarea, cu cosorul/ pe unde-i mai roș bujorul// De din deal și pînă-n vale/ Voi purta două pistoale/ Pentru fesele matale/ Ca să nu le piște/ Niște/ Mangafale”. (*Chiuitură*) și „Voi suga dulceața din smîrcuri/ Încît o să cază lată-n pat/ Și chiar o să mugli/ Cu fermoarul stricat/ La blugi!” (*Jurnal*) Și încă: „Simt că-ncepe iar deruta,/ Eu îmi beau prin baruri suta,/ Tu în turnuri stai ca muta,/ Fă crăpa-ți-ar pergamuta/ Din bikini/ În craci lungi și orfelini...” (*Foaie neagra*). Dar să nu mai fragmentăm și să lăsăm cititorului plăcerea lecturii întregului tom. Pentru că în orice hipostază klaiamicul Emil Brumaru este un mare farmazon. Tonurile amare (căci există) sunt scăpate în text pe neobservate, fără lamentații de *fortuna labilis*, ca în acest excelent *Bocet de adult*, unde moartea e văzută tot în chip de femeie lascivă: „Doamne, de-aș putea uita/ Că-mi stă moartea undeva,/ Pe o treaptă, lîngă ușă,/ Mov, c-o clanță de mînușă,/ Și-mi surîde și m-așteaptă/ Cu jobenu-n mîna dreaptă/ Și-un crin rău în mîna stîngă,/ Crin ce nu știe să plîngă,/ Ci doar să miroase tare/ Și lacom a depărtare...” Plăcute, memorabile și poemele cu trimiteri livrești: „Foaie neagră Dostoievski,/ Hai să ne plimbăm pe Nevski – / Prospekt într-o crișmă veche,/ Să-ți torn lacrimi în ureche” (*Foaie neagră*) sau „Șade Maia pe răzor/ Și citește Kirkegaard!” (*Alt destin cu iz etern pentru Maia Morgenstern*).

Emil Brumaru nu se dezice nici în *Submarinul erotic*, carte apărută la Editura „Cartea Românească”, însoțită de un CD cu poeme în lectura poetului ieșean. Același spectacol liric luxuriant traversează cele 110 pagini ale cărții. De la tonul sprintar din *Amurgul evului mediu* și pînă la sonetele satirice sau la *Jurnal de inger*, Emil Brumaru reușește să fie același poet fermecător care înalță detaliul la rang de *elephantiasis epic* și face din banalul vieții, cu atîta fast și meșteșug poetic, o sărbătoare.

Poemele sale, un fel de bocete de adult răsfațat, venind în linia Conachi, Dimov, Tonegaru, dar și a unui Apollinaire din cîntecele pentru Lou, sunt exotice, grațioase și cuceresc la prima vedere. Să ascultăm: „Apollinaire e iar cu noi/ Sîinii tăi goi fac găuri dulci/ În aerul în care-ți culci/ Fesele dese și papi bulci/ Gîdili căței de usturoi// Pahar de sticlă franțuzesc/ Umplut cu bale slave ochi/ Mi-e sufletul eu te iubesc/ Tu mă iubești scoate din rochi/ Marele crin împărătesc// Și ajută-mă

să-l sui în pat” (*Rouă cu pospai de fluturi*). Sau: „Nuielușă de alun/ Ce să-ți spun să te îmbim?/ Să-ți dau whisky cu magiun,/ Leafa-ntreagă să-mi consum/ Ca dementul, pe-un furou/ pentru dalbul tău popou” (*Bocet de adult*). Și încă: „Te-am uns cu miere și salivă/ M-ai mîngîiat cu pielea ta/ Ne-am tăvălit de o potrivă/ În dup-amiaza milostivă/ Pe cea mai fragedă podea” (*lubita mea cu dos frumos*).

Acăuta influențe la Emil Brumaru e superfluu și neavenit. Ne mărginim doar să semnalăm, în acest scurt portret al nostru, acribia, lucrul pe text la topica limbii și la eflorescențele sale, asemenea unui alt poet, ieșenizat la început de secol XX: Topîrceanu. Iată finalul de la *Poem feroviar*: „Topit în rima leneșă ce fin o/ Plimbă iubita-n lesă prin mărarul/ Pe care ți l-oi scutura-n vis, Pino,/ Eu, îngerul jongler Emil Brumaru.../ Iar gramofonul, pîlnia-i înclin-o/ Spre viața dusă-n pizda mă-sii, Pino!!!”

Trăitor în lașul cultural pînă la 6 ianuarie 2019 (abia împlinise 80 de ani când a plecat spre satele cerului), intrat deja în rîndul vedetelor literare, fericit poet cu cititori la sigur, sau *rating*, cum se spune, Emil Brumaru a dat la iveală o mare epopee eroico-erotică, o construcție căreia i-a conferit originalitate și fast și care-l individualizează cu claritate între poeții români.

IN MEMORIAM EMIL BRUMARU

► Mihaela GUDANĂ

Aceasta este ultima poezie postată, a poetului Emil Brumaru, pe pagina lui de face book, pe data de 3.01.2019 dimineața, la ora 10.07.

La ora 10, 23 a scris: În ultimele vreo 3 săptămâni îi este frică să iasă din casă.

PICTURĂ FLAMANDĂ

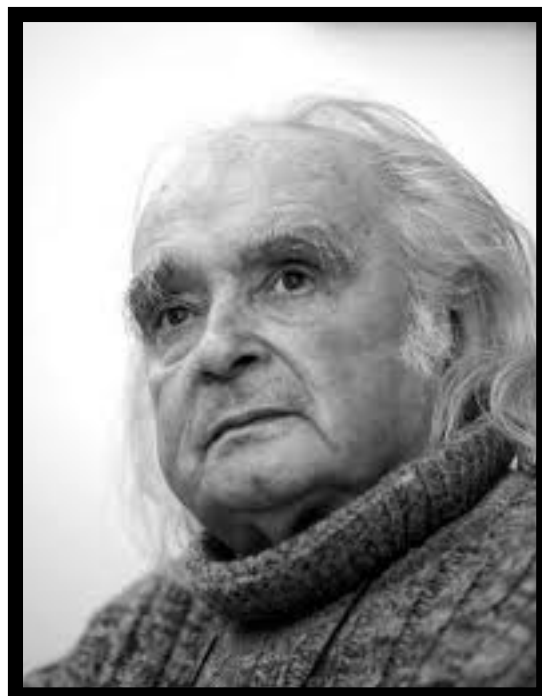
Îmi plac femeile rele de muscă!
Deasupra lor îngerii aripile-și uscă
Și nimburile-și lustruiesc cu catifeaua
Cu care ele umezesc podeaua,
Când se întind de-a lungul și de-a latul,
Pentru că lor nu le ajunge numai patul
Și-și pun sub șale perne să le-nalțe
Fundul mai sus și mai ușor să le descalțe
Cizmoaicele până-n genunchi pe picioroange
Ce se lungesc și se-ncârligă ca la goange
Prin vechi bucătării cu tingiri lucii,
Pe unde-și dedulcesc poftele bucii,
Ținându-și câte-un sân, pe fiecare,
Într-un borcan cu murături sau cu unsoare...
Și peste toate cade o lumină
Dumnezeiesc de gingașă și fină...

Acestea sunt poeziile pe care le-am scris eu, după moartea poetului.

Ultima femeie

(poetului Emil Brumaru)
06.01.2019

Femeia-n umbră, neagră și bătrână
Aseară a venit, te-a luat de mână
Ca să te ducă unde-s îngerii tăi mulți,
În lumea-naltă și acolo să-i asmuți.
Ți s-au aprins luminile de-aseară
Și îngerii, cu-aripile de ceară,
Te-au luat în zbor să scrii acolo-n versuri
Iubirea pământeană-n alte sensuri,
Pe paturi lungi, de nori, să-ntinzi ideea
Cu care aici iubit-ai mult femeia.
De-aseară ai plecat și-i timpul negru,
Aici toți te păstrăm în gând integru.
Femeia neagră te-a luat să-i scrii poeme
Să o dezmierzi în vers cu teoreme,

Că-i ultima femeie cunoscută
Chiar de-i gonită, slută și nevrută.
Vei bea cafea cu îngerii în continuare,
Eu de aici, tu-n lumea cea mai mare.

De azi, cu îngerii!

(poetului Emil Brumaru)
08.01.2019

Te-au luat azi îngerii la ei, știau ei bine,
C-aici, mult zborul lor nu va mai ține,
C-aveau nevoie să le scrii poeme,
Să le dezlegi de taine teoreme
Pe care sufletul tău mult le știe,
Cântând iubirea toată-n poezie.
Te-au luat și au urcat un spirit mare
La cerul nalt, aproape lângă soare,
C-aici, un trup a-mpărățit pământul
Și-n amintire ne-a rămas cuvântul
Cu care ne-a îmbogățit, ne-a ridicat,
Prin versul minunat, fin și curat.
Te-au luat azi îngerii, atât de mulți,
În rezervația lor mare să-i ascuți
Cum bat din aripi plini de încântare
C-au împlinit dorința ta cea mare.

Alint doar ei

(poetului Emil Brumaru)
09.01.2019

Unde-ai dormit și cui i-ai povestit
Despre iubire și despre iubit,
Despre femeia dragă, împlinită
Pe foaia ta ce veșnic e citită.

Perna de aripi ai avut-o-n somn
Pe brațul îngerului tău cu chip de om.
Femeia ce te-a dus spre-a te iubi
De-acuma, numai ei i-ai trebui.
Să o dezmierzi, să-i dai în poezie
Alintul multelor femei, o mie
Pe care aici le-ai adorat poete,
Că nimeni nu le-a înțeles, pe îndelete.

POEZII DE EMIL BRUMARU

Rugăciune laică

Doamne, nu mă părăsi
la-mi în brațe sufletul,
Pe cărări de rouă du-l,
Să-l calce oricine-ar fi.

Dis de dimineață zmuls
Către-amurg, unde scaieții
Vineți rîd cu fața-n sus
Și rănile-s cât pereții.

Și mai dă-mi un zori de zi,
Poftele să-mi îndestul.
Doamne, nu mă părăsi,
la-mi în brațe sufletul.

Ce tânără și veselă erai

Ce tânără și veselă erai
Îmi amintea de îngerii din rai
Cumplit de albi și de frumoși trecând
Cum numai razele subțiri prin gând
De-abia întrezărită te pierdeam
Ascunsă după câte-un fruct rotund pe-un ram
Și nu puteam să mi te-apropii iar
Cu brațu-ntins ciuntit de minutar
Ci așteptam și iarăși mă rugam
Pân' se-nchegau izvoarele sub ram
Din care blând și din amurg țâșnit
Să-ți soarb-un cerb bătrân trupu-nflorit...

Acum trei ani poetul Emil Brumaru a scris pe facebook:

„Merg greoi, sunt neras, moroz. Mă gândesc că aș dori, la Mica publicitate, să mi se anunțe moartea cam așa: „A murit după o grea și îndelungată fericire...”

Și iarăși viața-ncepe să ne doară

Și iarăși viața-ncepe să ne doară
Ni-s tot mai mult cuvintele-o povară
Și ni se pare că nu-i nimeni, nimeni
Să ne-ocrotească sângele din inemi...
Suntem stingheri, vorbim abia în șoapte,
Odăile au geamurile sparte,
Și sprijiniți de ușa, crinii parcă
Să ne privească și să plece-ncearcă...

Din volumul „Rezervația de îngerii” - p. 37

Aveam în mine ceva sfânt

Aveam în mine ceva sfânt
Cum numai îngerii sunt pe pământ,
Neapărați decât de-aureola lor
În preajma caselor, fântânilor...
M-apropiam de oameni și-i priveam
Cât se iubesc de mult, ca printr-un geam
În care răsuflarea li s-oprea
Făcând dulci falduri grele de perdea
Ca să nu văd și să nu înțeleg
Că fericirea nu-i un fluture întreg...
Din volumul Rezervația de îngerii”-pagina 57

Fuga din rai

Călcam și printre flori dar și pe flori,
Și parcă, uneori, pluteam deasupra lor,
Ținându-ne cu mâna de pereții
Parfumului de rouă-al dimineții.
Iar tu-mi spuneai să tac fiindcă tăcerea-i
De aur ce topit curge ca mierea
Razelor late de după-amiază
Și-atunci te-am sprijinit blând de o rază
Și te-am iubit, să uiți toată durerea
Că Dumnezeu ne-a alungat din raiul
Unde cu îngerii-și mânca mălaiul.
Și-așa ne-am început pe pământ traiul...

► Lucia OLARU NENATI

ESEU

ANIVERSARE ACASĂ LA GRIGORE VIERU

De mai mulți ani, la Botoșani iarna conține nu numai sărbătorirea nașterii lui Eminescu, ci și a unui alt poet afin acestuia, basarabeanul Grigore Vieru, cel născut "peste drum", recte dincolo de apa Prutului, aceea care mărginind județul, a constituit în anii copilăriei pentru acestui poet un adevărat vis ce a părut multă vreme utopic. Dar acest vis al său a fost îndeplinit, mai întâi prin publicarea unei prime ediții a cărților sale la editura Junimea, printr-o ingenioasă stratagemă a directorului de atunci, Mircea Radu Iacoban, apoi prin putința de-a mai trece câteodată Prutul, nu în ultimul rând, din dorința ardentă de-a vizita casa memorială a lui Mihai Eminescu. Acolo ne-am întâlnit prima oară, în anii 70, când l-am întâmpinat în calitate de muzeograf al așezământului și am început să ne gândim de pe atunci la un proiect cultural comun. Deși părea inițial utopic, acesta a putut să se înlătuască din nou printr-o stratagemă. Și anume, la începutul anului 1989, am întreprins o excursie privată prin O.J.T., la Chișinău unde m-am întâlnit în chip "conspirativ" cu Grigore Vieru, iar în cursul unei vizite la domiciliul său, unde se aflau mai multe personalități basarabene implicate în lupta pentru redobândirea identității naționale, am configurat structura aceluia proiect al unei prime prestații a unui grup de artiști pe o scenă din țară, aceea a Teatrului "Mihai Eminescu" din Botoșani pe care îl conduceam atunci. Prin demersuri insistente, inițial zadarnice, acel spectacol a avut loc în iulie 1989 cu un succes de public uriaș ce a făcut necesară întreprinderea unui turneu în nordul și estul Moldovei interioare. Turneul s-a numit "Grigore Vieru și prietenii săi, Rădăcini de foc" și a adus în țară artiști de notorietate în frunte cu Ion și Doina Aldea Teodorovici care au ținut să lanseze, la baștina lui Eminescu, în premieră absolută, cântecele lor ce au devenit apoi șlagăre perene.

Prin acea "invazie artistică" basarabeană la Botoșani, acei creatori și mai ales, Grigore Vieru, au devenit cetățeni de onoare de facto - din păcate, nu și de iure! - foarte iubiți și prețuiți de către locuitorii orașului eminescian. Și acest atașament a fost unul

dintre motivele pentru care memoria acestui poet a constituit obiectul unui festival care-i poartă numele, aflat acum la ediția a VII.

Ca atare, și-n acest an, pe 16 februarie, s-a desfășurat noua ediție a festivalului "Grigore Vieru", organizat de către Liceul Sportiv Botoșani. De astă dată, o delegație a acestuia, împreună cu alți participanți din Botoșani și Dorohoi, s-a deplasat la Pererita, în Republica Moldova, în satul natal al lui Grigore Vieru. Acolo grupul s-a întâlnit cu alte delegații sosite din Cernăuți (acad. Vasile Tărățeanu, Vasile Băcu, președintele Societății pentru Cultura Românească, scriitorul Mircea Lutic ș.a), din Chișinău (acad. Mihai Cimpoi, prof. univ. Vasile Bahnaru, de la Primăria din Dumbrăveni, Suceava ș.a.) și cu numeroși localnici și autorități. Cu toții am vizitat casa memorială a poetului, foarte bine amenajată, am participat la o slujbă de pomenire și Te Deum, apoi în sala de festivități, la Conferința științifico-literară, "Semnificația și impactul creației lui Grigore Vieru asupra patrimoniului național/istorico-cultural", în cadrul Festivalului de creație "Grigore Vieru – poetul Duminicii", unde au cuvântat oaspeții, dar au evoluat copii și tineri localnici laureați ai diferitelor manifestări de creație dedicate poetului sărbătorit. Aici am cuvântat și eu despre coincidența dintre data zilei în care ne aflăm, 16 februarie 2019, cu aceea din celebrul tablou realizat acasă la Grigore Vieru, respectiv 16 februarie 1989, realizând deodată că între ele se aflau exact 30 de ani. Atât eu cât și "secundul" meu de atunci, Constantin Adam, am povestit despre acel spectacol grandios, despre legătura puternică și profundă cu Vieru ș.a., drept care am primit repetate aplauze spontane. După conferință am donat casei muzeale cărți, poze și documente doveditoare ale aceluia eveniment artistic și istoric memorabil în care au participat 40 de persoane și au cântat mari cântăreți printre care Ion și Doina Aldea Teodorovici cântecele lor devenite apoi legendare. La sfârșit s-au oferit numeroase diplome, medalii și însemne ale evenimentului și semne de solemnă ospitalitate.

PRIETENI DIN BASARABIA

ÎNTÂMPLĂRI CU GRIGORE VIERU

► Acad. Nicolae DABIJA

„Cinci minute românești”

În 1990, ziua de 1 decembrie fusese declarată Sărbătoare Națională a României. Primiserăm, împreună cu Grigore Vieru, invitații speciale la manifestările de la Alba-Iulia.

Așa ne-am pornit la Alba-Iulia în ajun, cu Anatol Chiriac la volanul unei mașini, acesta fiind însoțit și de buna noastră interpretă Silvia Chiriac. La vama românească vehiculul ne este oprit de un colonel, care se pare că ne aștepta anume pe noi:

– Domnul Vieru? Ne ia el la întrebări. Domnul Dabija? Domnul Chiriac? Urmați-mă...

Ne urcăm pe niște scări la etaj, intrăm într-un birou cu perdelele trase la ferestre.

Colonelul ne invită să ne așezăm. Vieru, vădit indispus, se așază pe un colț de scaun.

– ...Suntem invitați de Guvernul României, la..., încearcă Vieru cu voce stinsă să-l împlânzească pe colonelul sever.

Acela deschide ușa grea a unui seif, umblă cu mâinile dincolo de ea, de unde auzim cu toții clinchet de sticle și pahare, scoate patru cupe zvelte și o sticlă de șampanie, le așază pe birou, apoi deschide sticla, umple paharele, ridică unul și zice:

– Bun venit în România! E-e-e, d-apoi de când vă vânez eu, fraților! Am dat chiar ordin subalternilor mei să vă aresteze de cum vă vor vedea, și să vă aducă la mine.

Zice, și se prezintă:

– Colonelul Andrei, șeful vămii Albița.

Vieru devine pe dată altul, vocea îi e mai sigură, ochii îi zâmbesc, și domnia sa precizează:

– ...Suntem invitați oficial la manifestările de la Alba-Iulia și ne grăbim...

– Care grabă, fraților?! Numai cinci minute! Și mai destupă o șampanie.

Apoi s-a mai deschis una. Pe urmă în cabinetul îngust au mai intrat alți lucrători ai vămii cu alte sticle. La observația mea, pe care i-am șoptit-o la ureche poetului, că ar trebui să ne grăbim, Vieru mi-a răspuns calm:

– Acușica plecăm. În cinci minute!

Trec minutele, orele și Vieru nu se mai grăbește nicăieri. Se simte, ca și noi, bine între frați. În sfârșit, pe la prânz ne ridicăm de pe scaune. Când să ne luăm rămas-bun, colonelul zice:

– Dragii mei, am o rugămintă. La doi kilometri de Albița locuiește maică-mea, care vă cunoaște de la televizor, și vreau să vă rog să trecem și pe la ea... Doar pentru cinci minute!

Vieru aici e neînduplecat:

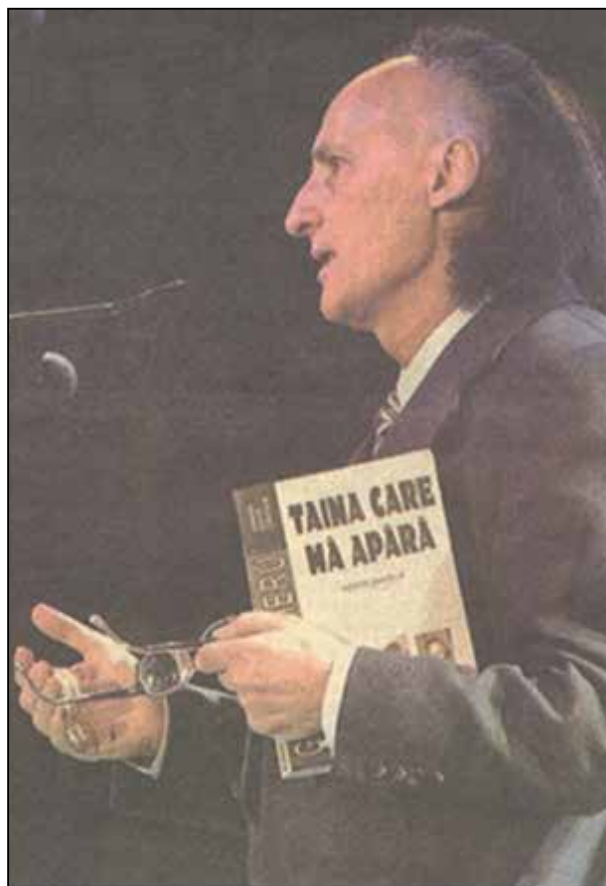
– Poate altă dată. Acum ne grăbim!

– Domnule Vieru, zice colonelul. Tocmai dumneavoastră, care ați cântat mama, nu mă puteți refuza...

Aici Vieru se uită la mine și zice:

– Ce spui? Hai să trecem... Pentru cinci minute.

Urcăm în mașini și ajungem peste câteva sferturi de oră într-un sat de lângă Huși. O bătrânică,

de cum îl vede pe Vieru, îl îmbrățișează lăcrimând, ne sărută și pe noi ca pe niște fii, apoi fugе în beci și scoate un ulcior cu vin...

După al doilea ulcior, nu uit să-i amintesc poetului nostru:

– Domnule Vieru, poate ne pornim...

– Acuși. Mai stăm cinci minute.

Între timp se umple casa cu oaspeți: profesori, țărani, preotul satului e prezent și el.

Pe la chindie ne luăm rămas-bun de la dulcea mamă a șefului vămii, dar când să urcăm în mașină, domnul Andrei ne zice cu durere în voce:

– Fraților! Am aici un suflet, îi zice Ioan Neamțu și e mai-marele podgoriilor de la Huși, și dacă află că v-am avut oaspeți și n-am trecut pe la el măcar pentru cinci minute, risc să-l pierd pe cel mai bun prieten al meu. Eu vă rog, că e chiar în drum...

Vieru zice:

– Bine, dacă ne e tot în drum. Dar numai pentru cinci minute. Și niciunul mai mult.

Urcăm în limuzinele noastre și la ieșirea din Huși intrăm în niște vie înghețate, unde într-un castel de poveste ne întâmpină cu un taraf de lăutari, cu foc de bârne care trosneau vesel într-un șemineu, cu o masă întinsă plină cu bucate și cu mulțime de

sticle pline, chiar stăpânul acelor podgorii, domnul Ioan Neamțu.

– E-he, se bucură el ca un copil. Conule Andrei, știam eu că ai să treci cu acești oaspeți dragi și pe la mine măcar pentru cinci minute. Mi-ai spus că moldovenii noștri sunt tare grăbiți, dar m-am gătit și eu pentru orice eventualitate. Și iată că am avut noroc. Și am invitat și taraful lui Nea Gicu din Huși aici la noi, și l-am rugat și pe părintele Mina de la mănăstire, care-i basarabean de la Grozeștii de pe malul Prutului, să bată clopotele în dungă ca la sărbătoare, zice și ni se adresează nouă:

– Vă aflați, fraților, chiar pe locul unde era situat odinioară vestitul castel al lui Ștefan cel Mare. Aici Măria Sa și oștenii săi se odihneau după lupte și-și refăceau puterile cu un vin de Frâncușă. Vin care le place femeilor când îl beau bărbații.

Ne așezăm la o masă din lemn cioplit, unde vinul și vorba dulce ne fac să uităm unde ne-am pornit. Ioan Neamțu scoate din vinotecă vinurile cele mai rare și mai alese:

– Acesta e o Busuioacă de Bohotin din anul 1947. Gustați-l, fraților, și-o să simțiți cum vă pișcă limba, semn că în anul acela a fost secetă... Acesta e un vin zis Grasă de la 1948, o să sesizați un pic de

La taifas cu Daniel Corbu în salonul "Casei Pogor"

amăreală de la ploile abundente din acel an... Asta e Fetească de Huși...

Și tot așa. Dincolo de geamuri întunericul e negru ca pâcla. Lăutarii cântă fără istov. Vinul umple paharele. Focul trosnește a moleșeală. Și nimeni nu se mai grăbește nicăieri. Pentru orice eventualitate, dincolo de miezul nopții îi amintesc în șoaptă lui Vieru unde urmează să fim.

Poetul îmi zice cu blândețe, și mai șoptit, la ureche, să aud numai eu:

– Mai stăm un pic. Și în cinci minute plecăm.

Pe urmă – vorbă bună, masă plină cu bucate, vin ales – până vedem că afară se crapă de zi, când dintr-odată Grigore Vieru își amintește că ne-am pornit undeva și preocupat, ca un frate mai mare, ne dă poruncă:

– Gata! Plecăm, că se luminează de zi.

Pune mâna pe căciulă și palton, dar înainte de a se îmbrăca, îl întreabă pe colonelul Andrei:

– Domnule colonel, în cât timp zici că vom putea ajunge la Alba-Iulia?!

– În cinci minute, domnule!

Neîncrezător, poetul mai pune încă o întrebare:

– Dar câți kilometri sunt până la Alba-Iulia?

– Nici o mie, domnule!

.....
Așa am ajuns a doua zi, cu toți oaspeții noștri, la manifestările Unirii de la Iași. Oricum, până la Alba-Iulia ne-ar fi trebuit câteva „minute” bune de mers cu mașina. Exact cele „cinci minute” românești, cât am stat la Huși ca să cunoaștem niște oameni de care ne era dor cu mult mai înainte de a-i cunoaște.

Vieru și dacii

În 1991 am participat împreună cu Grigore Vieru și cu alți oameni de cultură români la o serie de întâlniri cu cititorii din localitățile românești din Ungaria. La întoarcere ne-am oprit la Sarmizegetusa, fosta capitală a Daciei. Ne-a găzduit un hotel de la marginea localității. Era o oră trecută de miezul nopții. Fiind obosiți de drum, am adormit repede. Cu atât mai mult cu cât a doua zi urma să plecăm cu noaptea-n cap spre Densuș, apoi spre București. La un moment dat aud o ușoară bătaie în ușă.

– Cine e? întreb.

– Eu, paznicul hotelului.

Îi deschid ușa.

– S-a întâmplat ceva?

– Nu. Dar vreau să-l rog pe Grigore Vieru să-mi ofere un autograf.

– Dumnealui e foarte obosit și doarme.

– Intrați, nene! Îl aud pe Grigore Vieru, care se trezise și se așezase în capul oaselor.

Aprind lumina. Paznicul ține în mână o carte prăfuită despre construcția socialismului în România.

– Numai pe asta am găsit-o în hotelul nostru, zice el cu o mină vinovată.

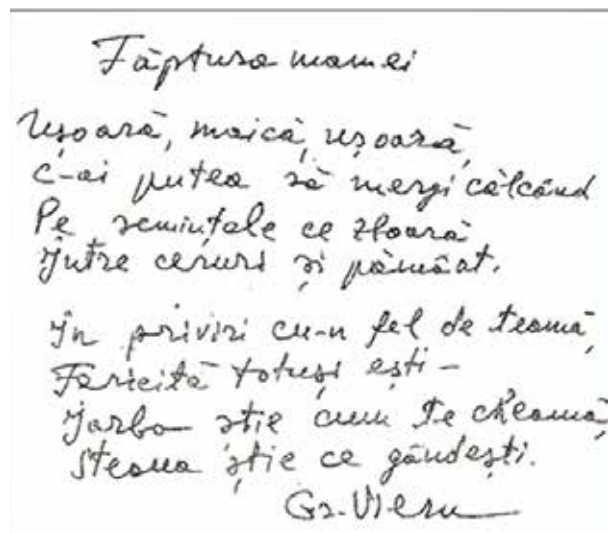
Grigore Vieru scrie câteva fraze pe prima filă a volumului.

Paznicul îi mulțumește și pleacă. Sting lumina.

Nu reușesc însă să adorm, că iar aud forfotă la ușa noastră și aceeași voce cunoscută:

– Domnule Vieru, vă rog să nu vă supărați că vă mai deranjez o dată.

Aprind lumina și deschid ușa. În prag stau

vreo șase bărbați, ca niște daci descălecați de pe Columnă...

– Vă rog să nu vă supărați. Dar la noi, din vremea dacilor, este aici un obicei străbun...

Și ne arată două damigene pline cu licoare dumnezeiască...

– Intrați, zice Vieru.

Văd că oboseala i-a trecut, ca luată cu mâna.

Aici paznicul începe prezentările:

– Aștia sunt vecinii și prietenii mei. Și, când le-am spus că Grigore Vieru e la noi, au ținut să vă vadă. Și cum l-am auzit pe domnul Crăciun că plecați cu noaptea în cap, zic să nu pierdem vremea și să venim... Așa că ne cerem iertare...

Oaspeții scot din buzunare fiecare câte un pahar, se vede, un alt obicei moștenit de la daci, și începe turnatul.

Rezist până la rândul al treilea de pahare și adorm.

Mă trezesc în zori, găsindu-i pe oaspeții noștri – și pe Grigore Vieru (cel obosit) – cântând, frunte la frunte, cântecul dacic „M-a făcut muica oltean”.

Autocarul ne așteaptă cu ai noștri îmbarcați jos. Grigore Vieru le scrie oaspeților, la lumina zorilor, dedicații pe cele două damigene goale.

leșim. Domnul Victor Crăciun, conducătorul delegației noastre, iese în întâmpinarea lui Grigore Vieru:

– Uite, Grigore, ce bine arăți! Vezi, dacă te-ai odihnit un pic...

Grigore Vieru zâmbește fâstâcit și urcă în autocar. Acesta pornește și dacia rămân în urmă fluturându-ne din damigenele goale, pe care se văd de departe autografele lui Vieru.

NeBucureștinizat până la capăt...

Mergeam odată cu Vieru prin București. Și aveam impresia că tot orașul îl cunoaște. Lumea îl saluta, îl oprea, îl întreba, îi strângea mâna, îi cerea autografe, îl invita pe ospete, îi cerea adresa (să-i trimită vreo carte, vreo scrisoare, vreo țuică).

Îl îndemn atunci să-mi spună ce crede el despre bucureșteni și București.

– Să-ți povestesc dar despre o zi de-a mea la București. Eu nu prea cunosc Bucureștiul, și de aceea mă pornesc cu vreo câteva ore mai înainte, ca să ajung la timp acolo unde sunt invitat. Am fost la Liceul „Crețulescu”, iar profesorul de română de acolo m-a invitat la el acasă, ca să stăm de vorbă mai pe îndelete. În duminica imediat următoare am

fost invitat pentru ora 14. Zic: „Bine, dom’ profesor, dar dați-mi un reper, ca să nu mă rătăcesc. Unde locuiți?” „Lângă Piața Romană, alături de hotelul Dorobanți, lângă Ambasada americană”. Mă pornesc pe la ora 12.00 cu gândul să ajung la Piața Unirii, iar de acolo, pe jos până la casa profesorului.

Cobor în Piața Unirii. În întâmpinarea mea vine un bărbat, își ridică brațele și strigă:

– Trăiască Basarabia! Trăiască luptătorii ei!

După care trece imediat la subiect:

– Domnule Vieru, când facem Reunirea?

Încep și-i lămuresc omului că nu-i chiar atât de simplu. Eu sunt unionist, avem însă și mulți basarabeni rătăciți, dar nici nu trebuie să fim supărați pe ei. Dacă eu m-am trezit abia la facultate, ce să mai vorbești de un biet țaran care, poate, nu a citit nicio carte la viața lui. Stau și-i tot explic. Timpul trece. El e mulțumit, îmi lasă adresa, numărul de telefon, mă invită și el la un prânz.

Merg mai departe. Înaintea mea răsare un alt bucureștean, mai enigmatic sau mai fricos, am observat că din români încă n-a ieșit frica. Se uită prin părți, se dă lângă mine, mă apucă de un braț, se apropie de urechea mea și-mi zice în șoaptă:

– Domnule Vieru, v-aș sfătui s-o lăsați mai moale!

Împreună cu poetul Daniel Corbu

Eu rămân nedumerit. Se apropie de cealaltă ureche:

– Domnule Vieru, pe ce a pus rusul laba – slabă nădejde... Am auzit că aveți aici la noi o bucată de pâine... Vedeți și dumneavoastră: mai o cafeluță, mai o gagică... N-ar fi mai bine?! Și a plecat în drumul lui, la fel de enigmatic.

Mă duc mai departe. Vine altul parcă salutându-mă din mers:

– Asta e! N-a fost să fie!

Și dus a fost.

Peste câțiva pași mă fixează cu privirea o doamnă și mă împunge cu degetul:

– Poetul basarabean?

– Sunt mulți poeți basarabeni, îngân...

– Ți-a cu ăia doi care au murit în accident.

Mi-am dat seama că e vorba de Doina și Ion Aldea-Teodorovici și o ajut: „Sunt Grigore Vieru...”

– Da, da. Acela, acela. Numai o secundă!

Caută ceva prin poșetă. Scoate o bancnotă.

– Domnule poet, aici pe bancnotică...

Semnătura, vă rog.

Scot pixul. Mă chinuiesc: lunecă pe luciul ei.

– Domn' Vieru, nu vă chinuiți. Aici pe palmă, vă rog.

Trece lume pe-alături, care s-o fi întrebând: oare ce ghicește Grigore Vieru în palma unei doamne?!

Ajung la o intrare care seamănă a fi a unui metrou. Opresc un trecător grăbit. Îl întreb unde o fi un metrou pe aproape.

– Uite, domnule, scrie cu litere mari, fir-ar dracului de bolșevic ce ești!

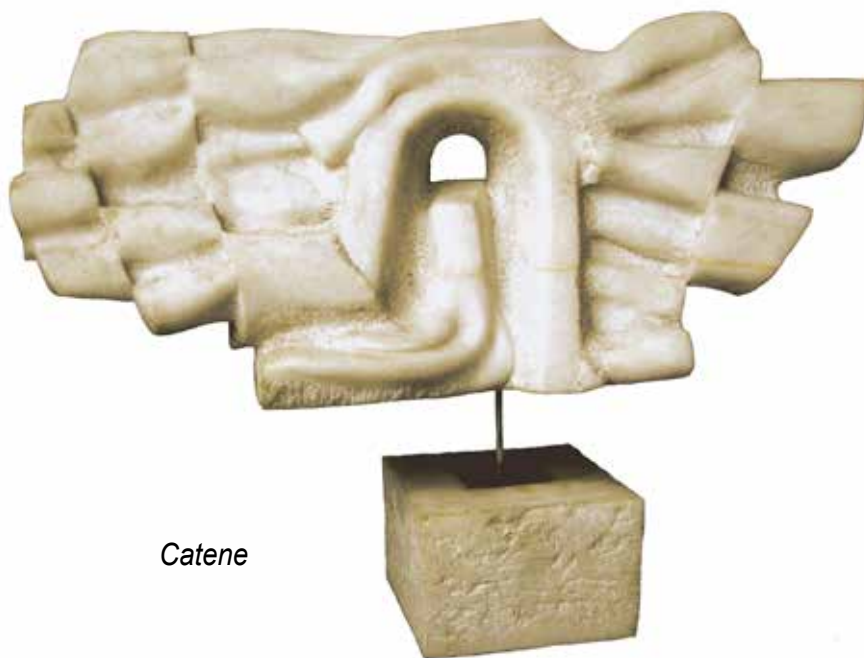
Era deja ora 16.00. În sfârșit, ajung la Dorobanți. Văd un bărbat. Dau să-l întreb ceva și el, înainte de a deschide eu gura, se răstește:

– Nu vorbesc cu dumneata! Nu vorbesc! Știi prea bine de ce!

Cam pricep eu de ce. Mulți mă întreabă: „Da' ce ai, domnule Vieru, cu Păunescu?” Nu am nimic cu partidul lui. Eu am ce am cu marea lui Poezie. Eu nu sunt țărănist, dar asta nu m-a împiedicat să mă însoțesc cu Ioan Alexandru, pe care-l prețuiesc cum l-am prețuit acum 20 de ani și o să-l prețuiesc întotdeauna, umble el prin toate partidele. Nu-mi pasă că Ana Blandiana e în PAC: eu admir marea ei poezie... Nu știu și nici nu vreau să știu în ce partid e Marin Sorescu... Domnilor, le spun eu celor care îmi dezaprobă prietenia cu Păunescu, eu am fost alături de el la congresul partidului său și bandiții ăia de la Televiziunea Națională m-au filmat din toate părțile ca pe un criminal. Am fost la sute de simpozioane și întâlniri prin țară și nu s-a dat pe post măcar o secundă!

Dar iubesc Bucureștiul! Care m-a primit ca pe Fiul Risipitor din Scriptură. Pentru asta-i mulțumesc.

Epistolă
pentru mine în mine:
„Sunt rară. Mai simplu
nu pot fi.”
Gr. Vieru
Jasi, 9 april 2008

Catene

► Adrian ALUI GHEORGHE

COMEMORARE

VEACUL PĂRINTELUI IUSTIN PÂRVU

Născut cu o sută de ani în urmă, în comuna Poiana Teiului din Județul Neamț, părintele Iustin Pârvu a fost deopotrivă om al Bisericii, om al istoriei, om între oameni. A intrat în mănăstire, ca frate, în anul 1936; din anul 1939 urmează cursurile Seminarului Teologic de la Cernica; în perioada 1942-1944 merge, ca preot misionar, pe frontul de Est, pînă la Odesa; în 1948 este arestat și condamnat la 12 ani de închisoare din motive politice, cea mai mare parte a detenției fiind la Aiud; în anul 1960 primește o nouă condamnare, de 4 ani, pentru că nu s-a lepădat de credință; după 1964 este, pe rînd, muncitor forestier, preot-monah la mănăstirile Secu și Bistrița din Neamț iar din 1991 a întemeiat mănăstirea de la Petru Vodă, lângă care, după anul 2000, ridică o casă de educație pentru copii și un azil pentru bătrîni. În anul 2013, la 16 iunie, părintele Iustin Pârvu pleacă la Domnul.

Despre epoca sa, una care s-a afirmat mai mult prin prigoana comunistă împotriva credinței și a intelectualității, prin secularizarea moralei creștine și a buneii tradiții românești, părintele Iustin spune concesiv: "Închisorile noastre din perioada comunistă au produs atîția sfinți și martiri care lucrează cu duhul lor, cu rugăciunea lor, cu exemplul lor la temelie României eterne. Asta n-au înțeles comuniștii, că sufletul pe cruce cîștigă adevărata libertate, că toate metodele lor de tortură, toate metodele de reeducare psihică au făcut mai mulți sfinți decît robi, au sfințit pămîntul țării cu sînge de mucenici." În altă parte, vorbind despre ideologiile care au împărțit omenirea și au produs atîta dramă, părintele Iustin Pârvu spune: "Orice ideologie, de dreapta sau de stînga, e bună pînă apare prima

picătură de sînge. După aceea orice ideologie este blamabilă."

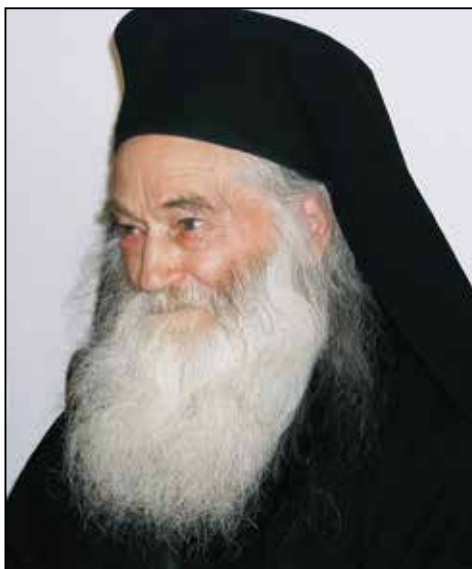
În chilia mică a părintelui Iustin, de la Petru Vodă, s-au întîlnit, în vremea din urmă, toate drumurile din România. E o intersecție de duh și speranță. Aici s-au întîlnit și se întîlnesc încă, toate colburile și toate disperările și toate încercările lumii

noastre. Oamenii au adus și aduc încă bruma lor de suflet, o cară cu ei de departe iar în chilie sau în biserică, pe un colț de pat sau stînd în genunchi, lasă toată oboseala ca alpiniștii care după ce au atins vîrfurile se relaxează pentru că știu că urmează mult mai lesnicioasa coborîre. "Omul se mîntuiește prin lume, lumea se mîntuiește prin fiecare om în parte", mi-a răspuns la o întrebare părintele Iustin.

L-am întrebat, de altfel, în dialogurile noastre de noapte, pe părintele Iustin, dacă omul poate fi judecat prin lume și dacă lumea poate fi

judecată prin fiecare om în parte.

Mi-a răspuns părintele: "În cădere omul îi poate trage și pe alții din preajmă, dacă nu sînt atenți, dacă nu sînt prudenți, dacă nu bagă de seamă rapid răul și consecințele lui. Fiecare om răspunde de aproapele său, toți ne facem vinovați cînd cineva din preajmă cade fără ca noi să epuizăm toate căile de a-l salva. De căderea celui din preajmă ne facem vinovați și noi, fără discuție. Lipsa de iubire e ca lipsa de sprijin. Nu-l iubești pe Dumnezeu, dacă nu-l iubești pe aproapele tău. De răul din lume sîntem vinovați fiecare, dacă tratăm cu indiferență ce i se întîmplă vecinului, fratelui, prietenului, soțului, părintelui, atunci nu mai putem pretinde ca nouă să ne întindă mîna cineva, degeaba așteptăm ajutorul lui Dumnezeu."

Am multe amintiri cu părintele Iustin, dar una țin să o spun cu prioritate. E o amintire care relevă natura și duhul părintelui.

După o toamnă ploioasă, cu inundații și alunecări de teren, ne regăsim, cu cinci zile înainte de sfințirea mănăstirii de la Petru Vodă, seara târziu, cu părintele Iustin Pârnu, într-o chilie. Mai erau câteva persoane, toți fiind preocupați de reușita sfințirii care trebuia să se producă la Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril, pe 8 noiembrie, anul 2005, când e și hramul bisericii de altfel. Frigul și ploaia deasă de afară ne apăsau insinuându-se

în toată discuția, toate scenariile noastre și toată "regia" desfășurării evenimentului fiind modificate de condițiile climaterice prezente. Drumul îngust spre mănăstire risca să fie total impracticabil. De asta mergeam mai mult pe varianta "de avarie", adică a vremii proaste, decât pe cea ideală, a vremii bune. Părintele Iustin ne oprește însă:

- Măi, lăsați discuțiile astea despre vreme...! O să fie soare și toată lumea o să stea în curtea mănăstirii...! Așa că trebuie să judecăm toate lucrurile plecând de la această situație. Nici n-are cum să fie altfel...!

Într-adevăr, de pe 7 noiembrie, după amiaza, nouri s-au risipit ca împinși cu palma de pe cerul lor, iar în ziua de 8 noiembrie, când sînt sărbătoriți Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril, soarele preluase, parcă, frîiele întregii manifestări. Cei peste șapte mii de oameni veniți, mare parte pe jos, la sfințire, au făcut o baie de lumină și de căldură în curtea mănăstirii.

Într-adevăr, "cum putea să fie altfel"?

Și nu era vorba de vreo viziune, ci era vorba de optimism. Chiar așa: de optimism!

De optimism și răbdare. Acestea au fost, de altfel, coordonatele pe care "s-a mișcat" părintele Iustin Pârnu în toată viața sa!

Fără optimism, fără încrederea că Dumnezeu ți-a dat în mîna cheile tuturor porților și căilor

posibile pentru un om, nu reușești să evoluezi. Fără optimism nu reușești să treci nici noaptea dintre două zile, și cu atît mai puțin noaptea istoriei în care ne-au împins conjuncturile.

Omul căzut se ridică nu prin panică, nu prin deznădejde, ci numai prin încredere, prin speranță. Deznădejdea te face să te porți ca o fiară închisă într-o cușcă. Iar omul deznădăduit nu vede lumea asta decît ca o cușcă prea strîmtă pentru frica lui, pentru neputința lui. Pentru că frica este, în esență, o neputință. Fă-l pe om *un deznădăduit*, pare să spună orice conducător conjunctural al lumii, și îl vei domina, îl vei supune, îl vei face sclav.

Omul care speră, care crede că va fi bine, indiferent de conjuncturi, devine de neînfrînt. Omul care știe cît valorează cu adevărat pe pămînt, este dușmanul de temut al oricărei tiranii. Omul care se stăpînește pe sine, stăpînește lumea.

Spune părintele Iustin: "De asta are creștinul proba postului, să învețe să se înfrîneze, să se stăpînească, să mute atenția de pe bunătățile materiale pe bunătățile spirituale. Să deschidă poarta cerului și a sufletului cu cheia rugăciunii. Omul se privește superficial pe sine, e gata întotdeauna să cedeze primului impuls în tot ce face, fără să se sfătuiască cu îngerul său, fără să se raporteze la harul cu care a fost îndumnezeit. Oamenii care nu au încredere în ei înșiși pierd ușor și încrederea în Dumnezeu...! Iar relația cu Dumnezeu se stabilește printr-o temeinică cunoaștere a sinelui, printr-o relație de iubire cu aproapele. Numai iubindu-l pe aproapele îl poți cunoaște. Că nimeni nu se deschide spre cel de alături dacă nu simte că e iubit. Așa și Dumnezeu, numai dacă îl iubești poți să îl cunoști, se lasă văzut...".

"O să fie soare...! Nici n-are cum să fie altfel...!", a zis părintele Iustin, într-o noapte neguroasă de toamnă. Și a fost, într-adevăr, ca la un semn, soare! Nu vremea a ascultat de părintele Iustin, nu ochiul inimii sau al minții a văzut vremea peste câteva zile, ci credința că "... n-are cum să fie altfel" a învins orice intemperie. Gîndind așa, pozitiv, poți vedea la capătul gîndului minunea lui Dumnezeu care te întărește în credință, care te luminează cu nădejdea.

Și cred, de altfel, că toată viața părintelui Iustin Pârnu o putem aduna sub câteva cuvinte sentențioase, care, deși simple, descifrate și cîntărite pot da măsura oricărui destin de excepție:

Cîtă luciditate, atîta sfințenie;
Cîtă sfințenie, atîta putere;
Cîtă putere, atîta credință;
Cîtă credință, atîta omenie.

PROFIL

CU ADAM PUSLOJIĆ, DESPRE „NICHITIZARE”

► Adrian Dinu RACHIERU

„Poeziile lui scriu alte poezii”
(Adam Puslojić)

E, probabil, ciudat că Nichita Stănescu, deși tradus masiv, bucurându-se de sârguincioase strategii de promovare (ca în cazul Suediei, bunăoară) n-a stârnit un ecou critic pe măsura locului fruntaș, de *leader* al generației, fixat de armata comentatorilor de la noi. Cu o excepție, totuși: fosta Iugoslavie. De ce oare? Vom încerca să descâlcim „ițele” acestei *legături speciale*, convocând ca prim argument un motiv la îndemână: amiciția entuziastă care l-a legat pe Nichita de un grup scriitoricesc belgrădean în frunte cu Adam Puslojić. Deși sedentarul Stănescu n-a poposit decât în două rânduri acolo (la Belgrad și Struga, încoronat, în 1982, cu faimoasa Cunună), deși eforturile de tâlmăcire întâmpinau bănuite dificultăți (universul nichitian fiind, se știe, chiar limbajul), această apropiere sentimentală s-a dovedit trainică și de o mare generozitate editorială, reciprocitatea, să recunoaștem, fiind mai anemică din parte-ne. Dar spectacolul nichitian a captivat, poetul – mărturisirea Petre Stoica – punându-și „viața la bătaie”. Încât popularitatea sa, eclipsând congenerii, a crescut spectaculos, „centrul de greutate” al interesului trecând pe Nichita și, inevitabil, transferat fiind asupra poeziei sale. Actor genial (zicea tot Petre Stoica, un amic de cursă lungă, propunându-ne un *Nichita văzut altfel*), poetul ploieștean a sedus, trezind o prietenie bruscă și favorizând „invazia” de poezie românească în Iugoslavia. Inițial, Marin Sorescu (tradus de Adam) deschisese pârtia. Un Nichita ofuscat (din această pricină?) a fost grabnic „recuperat”, intermediarul fiind Anghel Dumbrăveanu. Acea primă întâlnire de la *Ambasador* (unde fusese „convocat” Stănescu), apoi călătoria cu peripeții și trenuri pierdute (care a „născut” *Belgradul în cinci prieteni*), „căderile” și ciudățeniile poetului invocând și dezvoltând „sufletul slav”, arta improvizației au întreținut o înaltă admirație, propulsându-l la cota de „poet național” în cercul „iugoslovenilor”.

Totuși, să nu uităm că, în 1966, Nichita Stănescu, ajutat de autor și de Aurel Gavrilov, pe atunci directorul editurii *Libertatea*, transpunea în românește un volum de versuri (apărut la *Ed.*

tineretului), semnat de Vasko Popa, folosind oferta lirică din *Scoarța* (Kova, Belgrad, 1953) și *Câmpia neodihnei* (*Nepočin-polje*, Novi Sad, 1956). Încântat, poetul nostru, semnând și un cald *Cuvânt înainte* evidenția cosmogonia originală, universul tensional, folclorul ca „fertil fluviu subteran”, drumul lui Vasko spre

Adam Puslojić

„inima lumii” aducând sentimentul în faza imploziei, în fine, „echivalența în sentimente a marilor categorii filosofice”, adulmecând „pasul nerușinat al timpului”. Și, firește, dezagregarea simbolurilor. Ajungând la o „existență estetizată”, Vasko (Vasile) Popa a fost un mare animator în anii juneții, fiind întemeietorul mișcării literare românești din Voivodina postbelică. Dar Vasko Popa, „un persuasiv” – atrăgea atenția Radu Flora – „nici n-a scris în românește”. Redactor-responsabil la revista *Lumina*, îngrijind apariția, în 1947, a 12 numere și trasând *Drumul literaturii noastre* (vezi *Lumina*, nr. 1/ 1947, pp. 1-3), Vasko Popa a fost, indiscutabil, un „îndrumător”. Dar nu aici stă importanța „lecției Vasko”. Fiindcă, acribios, cercetând epoca și „enigma” Vasko Popa, Nicu Ciobanu evidenția nivelul modest, fără ambiții al producției literare („pentru societate”), pusă în slujba comandamentelor ideologice.

Dar Vasko Popa, cu versul său concis, filtrat, în cod folcloric, cu un spirit vizionar străpungând străvechimea, dezvăluind – paradoxal – o prospețime mitologică, îngrijind și prețioase antologii de folclor a fost „omul-revoluție al poeziei sârbe” și cel mai tradus autor, demonstrează convingător Slavomir

Gvozdenovici într-o solidă teză de doctorat, încă nepublicată. Chiar dacă, elev la internatul român din Vârșeț, citea proză „cu toane suprarealiste”, chiar dacă invocând obârșile și *tinerețea bănățeană* (trad. I. Baba) mărturisise că „tinerețea-mi este pâine neagră”, Vasko Popa, încercând medicina (la București) în timpul războiului și fiind bursier al guvernului nostru (la Viena) a avut relații privilegiate cu literatura română. Dintre cei care l-au tradus (și lista e lungă), Nichita a făcut-o „mai cu sufler”. Slavomir Gvozdenovici o spune răspicat: Ioan Flora e „mai precis”, amprenta stănesciană înseamnă însă un plus liric, mizând nu pe incantația fonică ci pe cea metaforică. Să nu uităm că Vasko (Vasile) Popa, cu dubla sa origine, se mișca printre suprarealiștii noștri (vezi prietenia cu Gellu Naum). Dar *Scoarța* (1953) îl lansează în poezia sârbească, în plină ofensivă a proletcultismului. „Cauza” lui Vasko, provocând mari bătălii, animând spațiul iugoslav înseamnă însă o despărțire de retorica propagandei în pofida opțiunilor sale politice. Mai mult, poetul va participa ca delegat la Congresul Scriitorilor (1956) și va pleda pentru „regăsire” și un destin comun, favorizat de vecinătate; îl va invoca în intervenția sa pe Arghezi(!) și ură literaturii române „un viitor strălucit”, ieșind din „răstimpul întunecat”. Plonjând într-un cosmos desacralizat sub semnul negativității, în numele unui suprarealism „strunit” (cf. I. Flora), Vasko Popa dezvoltă o poezie intelectuală, înțesată de simboluri. Am putea chiar presupune că nici versiunea românească (1966, stilizată de Nichita) „nu a rămas fără ecou în propria lui poezie”. Întâlnirea celor doi a marcat un moment mirabil. Valoare exponențială a generației, Nichita Stănescu – afirmă C. Ungureanu – reprezintă „o punte alcătuită de un șir de poeți sârbi și români”. Bănuim că interesul pentru arhetipal, atât de vizibil la Vasko Popa (învățând reducția și economia lexicală, eliminând declarativismul, descoperind absența) l-a impresionat pe Nichita. În poema *La masă cu tristețea*, scrisă în românește, Vasko își propunea „să uite că sunt cântec”. Mai apoi cântecul va deveni „urlat feroce”. Trecut prin școlile poetice ale continentului, cel care a scris *Moștenirea cititorului în stele* (cochetând cu filosofia alchimiei) era „la o aruncătură de băț de poezia românească” (cf. Marin Sorescu); reciprocitățile nu puteau fi decât benefice. Interesat de „șistul ființei”, Vasko Popa, mânat de impulsul *demetaforizării* își va mărturisii încrederea

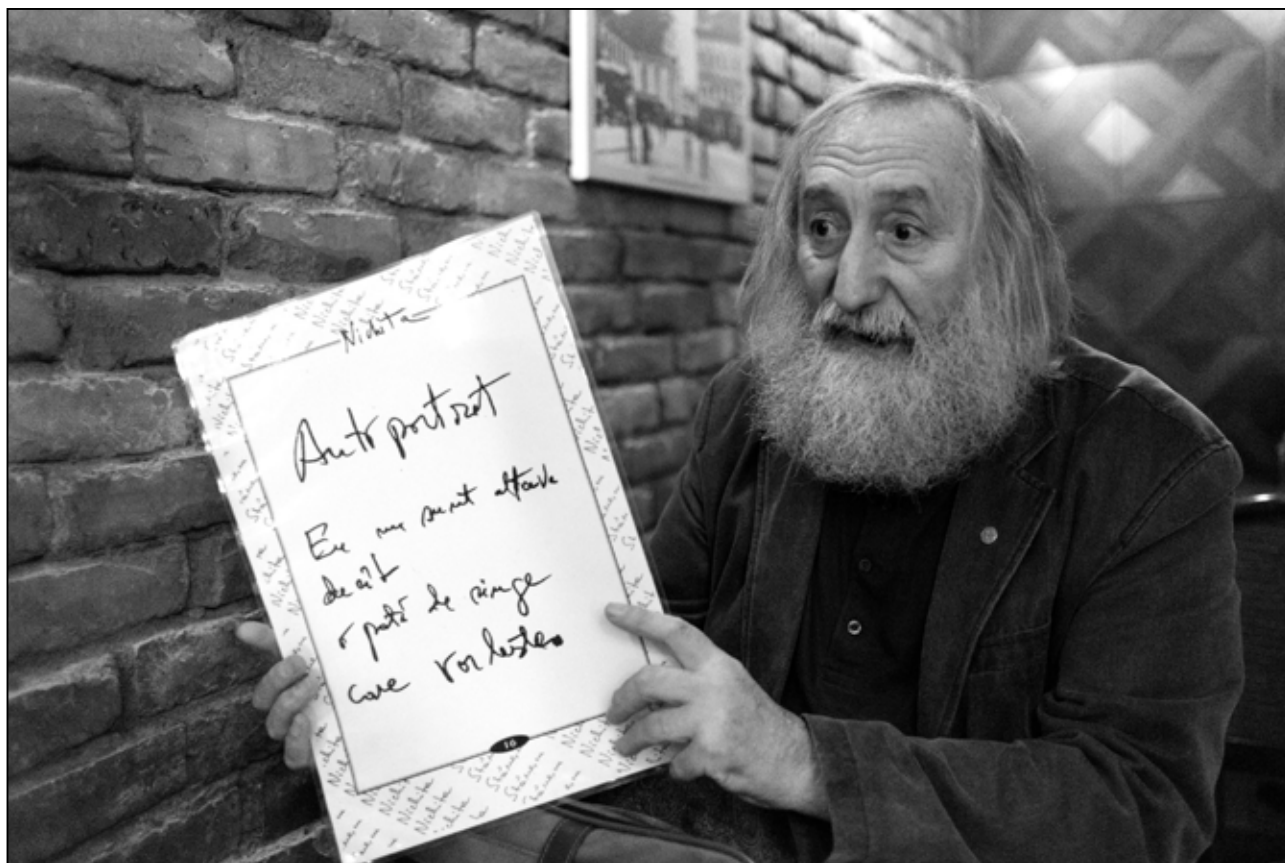

în cuvânt. Cum poetul are menirea de a rescrie *istoria materiei*, Vasko era tentat să-i asculte vocile. „Discursul” pietrei, de pildă, îngăduie accesul la un limbaj secret, invitându-ne în arhaitate. Nu lipsesc nici puseele profetice. Parcă bănuind ce va urma, Vasko Popa scria că țara are „forma mielului de Paști”. Tonul oracular, cosmogonia, simbologia (inelul celest, cuibul, șarpele, melcul stelar și, desigur, lupul ca animal tutelar) se regăsesc într-un univers liric care, sub aparența „jocurilor”, ne propune „căderea în tăcere”. Implicit, o adâncire în sine, căzând în „adâncurile abisului propriu”. Ascultând „inima pietrei” (convocând limbajul jungian) sau activând motivele folclorice, Vasko Popa iese din cadrul strâmt al unei formule lirice, nota Miodrag Pavlović. Dar risipește și suspiciunea unor exclusivisme cu iz naționalist. Fiindcă, negreșit, Vasko a fost un *om de*

răscruce, topind varii influențe, aparținând unei literaturi de *contact etnic*, dezvoltând și filioanele eposului medieval sârbesc dar și izvoare românești (supralicitate, uneori). Influența lui a fost copleșitoare, împiedicând, prin poezii de limbă sârbă din Banatul românesc, *provincializarea poeziei*. Fără a forța un examen comparativ se poate lansa ipoteza unui transfer de simboluri și sintagme (pietre, oase, lupi) între cei doi mari poeți, *Țara verticală* (1972) fiind un pelerinaj inițiat, sfârșind într-o rugă sucită, fragmentată: „Tălpile mele silabisesc literele/ Pe care sacral drum ni le scrie”. Este însă de ordinul evidenței că drumurile lor se despart chiar dacă putem pensa exemple doveditoare pentru ipoteza mai-sus schițată. Iată, sintagme precum „câine, nespuse de câine” (v. *Ochii Sutieskăi*, 1) sau „îngere/ frate al meu” sună stănescian. Ori „dacă săruți pământul cu talpa, vino!” (v. *Însemn, despre țara verticală*). În *Piatra* (1951-1954) aflăm că „Fiecare își dezbracă pielea”. Rămâne o întrebare – aproape de nedelegat – dacă, traducând, Stănescu l-a *nichitizat* pe Vasko ori amprenta acestuia poate fi dibuită în textele sale. Oricum, poetul ieșit din Piața Sârbească din Ploiești i-a „obligat” pe prietenii săi din fosta Iugoslavie să învețe românește! Nichita Stănescu a fost un veritabil ambasador cultural iar Timișoara, prin serviciile afectuoase ale lui Anghel Dumbrăveanu, a deschis fereastra vestică, activând *trambulina begrădeană*. Nu trebuie scos din ecuație nici Petre Stoica, un nume greu al liricii de azi, fixat acum la Jimbolia/ „Simbolia”. Refugiat sub „scutul

boemei”, durând un pod cultural spre Europa Centrală, Stoica a ales *stilul retro* (vezi *Arheologie blândă*, 1968). Dar tot el, reprezentant în Capitală (o vreme) al programului resurecțional stelist, a deschis nu doar „culoarul Kafka” ori moda Trakl ci și interesul pentru o marginalitate *asumată*, ca poet de notație, în registru afectuos-ironic, sub pecete elegiacă, descoperind – s-a spus – „aura banalului”. Aflat la o vârstă pe care Nichita n-a prins-o, pornit într-un „exil” voit, el se vrea cronicarul umil al unui oraș letargic, aflat la marginea lumii. Și față de sărbătoreșcul întâlnirilor/ regăsirilor, iubind ceremonialul, aici, înconjurat de obiecte umile, cronicarul declară spășit-resemnat: „împăcare numele tău e bătrânețe”. În fine, cum spuneam, numele lui Anghel Dumbrăveanu, un maestru al protocolului și artizanul unor rodnice relații literare se cuvine pomenit nu doar în trecut. Poetul timișorean, un strateg abil, având cultul prieteniei a creat „un sistem de vase comunicante”. Și avea dreptate Cornel Ungureanu să afirme că „succesul literaților români în Iugoslavia se datorează și punților pe care le-a întemeiat Anghel Dumbrăveanu”. „Hidalgozaurul” (cum îl desmierda Nichita) a favorizat impactul poeziei stănesciene, Adam Puslojić contractând o afecțiune fără leac. Și *Begradul în cinci prieteni* (Nichita, Adam, Srba, Petre și Anghel) s-a născut în regia (firește, nu dezinteresată) a maestrului de ceremonii. Dar omul-dinamită a fost, indiscutabil, Adam Puslojić, vitalistul definit exact chiar

de Nichita: „Tu, cel care n-ai fost niciodată călcat/ de zeul leneș”. *Nestarea adamică*, pendulând între ludism și ruga blagiană (în dialog – revoltat – cu divinitatea) s-a revărsat într-un activism frenetic pe linia schimburilor culturale. Dar și al propriului scris, purtând durerea unui „cer întreg”. Iată precipitata depozitie a lui Adam: „M-am apucat de scris cu dinții/ și după o vreme observ/ cum îmi crește opera/ ca un munte de oase/ tot mai luminoase/ adică lustruite cu atenție/ și demență artistică” (v. *M-am apucat de scris*). Cel care ieșea „cu un topor/ în mână/ din satul natal” (v. *Capul*) s-a bătut pentru fratele său Nichita/ Enkidu cu un energetism greu de egalat, construind punți „între două țări de cititori” (vezi Ștefan Alexandru Băișanu, *În așteptarea lui Nichita*). Tăcutul Srba a pus și el umărul, atras de fantasticul violent și onirismul balcanic. În fine, acompianindu-l pe impetuosul Adam, mereu în agitație, depănând delirant, fără istov, povestiri fabuloase despre Balcania, apare în scenă un sârb care scrie „în seninul limbii românești” (cf. Eugen Simion). E vorba despre Miljurko Vukadinović, propunând sincere și năvalnice exerciții de admirație. Născut în zodie nichitiană, familiar în exces, dorindu-se un fruct stănescian („tu mai dat pe tine”), Vukadinović a îmbrățișat poezia noastră ca *literatură de adopție*: „Suntem deja un val de poezie/ ce ninge pe pământ românesc”. Încât acest desant sârbesc (unde intră, neapărat, și Radomir Andrić) întreține, cu o admirabilă

loialitate, mitologia nichitiană. „Frații lui Nichita”, cel atât de adorat la Belgrad, veghează în continuare în numele unei prietenii *acolo* pecetluită, presărată cu numeroase întâmplări amuzante, de mare ecou în lumea boemei și îl consideră *un poet sârb*¹⁾. În fond, clocotrismul (etapă traversată de Adam et comp.) nu dezavuează poetica insurecționistă stănesciană, în spirit suprarealist, împăcând ludismul serafic cu vizi-onarismul oniric, pigmentat cu un metaforism extravagant, zice D. Micu, văzând în Nichita *un avangardist*, doritor să restaureze „timpul literei A”. „Vorbit” de limbaj, Nichita Stănescu a impus un modernism radical și a provocat un mit pe care, de altfel, l-a încurajat. Sub aparența improvizației, poetul – un hiperlucid – a oferit dezinvolt, parcă în joacă, game, edificând o poezie „de cunoaștere”, implicit o meditație asupra poeziei. Experimentările lingvistice, căzând deseori – să recunoaștem – în incontinență lirică dezvăluiau, de fapt, „o imensă energie poetică” (cf. Gabriela Melinescu). *Trăirea* sentimentului, starea de mirare îi stârneau o febrilitate cu inflexiuni feminine; vocația prieteniei, cordialitatea flatantă, generozitatea risipită în gratuități, dăruind versuri, cărți, monede, icoane ș.a, tabieturile boierești întrețineau un pelerinaj obositor, amplificat, desigur, de farmecul omului. Amicii roiau; condiția de poet asaltat, împresurat de cețuri mitologice, dăruit cu un uriaș talent i-a asigurat și dușmani statornici, mușcați de invidie. Lângă elogiile hipertrofice viețuiesc, așadar, și opiniile drastice, cu aplomb nihilist. Dar o discuție „rece” încă întârzie. Iar observatorii onești ai câmpului literar au sesizat, dincolo de efectul contaminant prin *nichitizare*, că astfel de reacții au un vădit scop publicitar. „Monopolizat” au ba, adulat ori contestat, Nichita Stănescu rămâne – ne asigura Gabriela Melinescu (vezi *Apostrof*, nr. 2/2004) – „un poet viu”.

*

Devenit un mit „îndărătnic”, fabricat printr-o retorică extatică și anunțându-se „o prejudecată durabilă” (zic unii critici), cazul Nichita Stănescu preocupă, iată, multe spirite. Dacă Gh. Grigurcu, de pildă, e convins că putem vorbi despre un „postament oficial al nichitismului” (faima poetului fiind „opera” regimului, afirmație de o falsitate stridentă), cu totul altfel stau lucrurile în fosta Iugoslavia. Carismaticul Nichita, un „înfiat sârbesc” a trezit în Logoslavia (Puposlavia) un ecou greu de imaginat, truditul acestei relații speciale fiind, am văzut, Adam Puslojić, dublura sa belgrădeană. Chipurile lui Nichita Stănescu pot fi descoperite

¹⁾ Și azi e de circulație episodul „fantast” de la Primăria belgrădeană, când Nichita își dorise *Cheia de aur* a orașului, oferită – într-o secvență halucinantă – de sculptorul Bogdan Bogdanović, primarul urbei, cei doi protagoniști înaintând, unul către celălalt, în *genunchi!*

în bogata arhivă belgrădeană, Adam, acest mare fantast, făcând din legătura cu poetul ploieștean o *mitologie*. Mereu agitat, navetând între rugii și plâns, bolnav de magnanimitate, acum un „matur furios” (cf. Mircea Dinescu), *legenda Adam* își definește ziua de muncă drept „ceasul sângelui golgotean”. Între ludism și tragism, cel care se consideră *Clopotul Nichita* („clopotul tău nebun sunt eu!”) veghează apărând memoria marelui prieten. O recentă carte (*Versuri din mers*, Ed. Libra, 2003) vine să confirme această *nestare* (cf. Eugen Simion) și această cumplită prietenie, atât de rodnică prin valul de traduceri pentru poezia noastră. Nici nu se putea un titlu mai potrivit pentru cel care, dorindu-se „soldatul poeziei românești” ne anunța fugitiv: „Scriu, doar/ atât mai știu/ despre mine” (v. *Scrisoare vie*), gata să moară „pe drum”. Volumul definește exact febrilitatea acestui ins doldora de proiecte, iubind – precum puțini – literatura noastră.

Neastâmpăratul poet vine de la Cobișnița, de lângă Negotin (n. 11 martie 1943) și duce cu sine, pe oriunde îl poartă pașii, energii teribile. Falnicul bărbat, însetat de carte dar și de cele lumești este un mare și statornic prieten al literaturii noastre. Cum s-a născut această iubire e lesne de explicat. Prezența lui Nichita Stănescu (alături de Cezar Baltag) la Struga i-a lăsat junelui Puslojić o „impresie fatală”. A fost o întâlnire pentru care, recunoaște Adam, s-a pregătit toată viața. A fost, în același timp, o *șansă* pentru literații din fosta Iugoslavia; ei au descoperit ce poezie bună se scrie în țara vecină și l-au descoperit, printr-un șoc liric, pe marele și seducătorul Nichita. Cu Nichita în noi, zice Adam, suntem mai aproape de veșnicie. Dar cu uliitorul Nichita în sânge, cel care vroia o Poartă a sărutului la graniță (înstăpânind o „lege spirituală”), Adam Puslojić nu mai este un autor „străin”. Cât patetism, câtă dragoste risipește acest admirabil poet când vine vorba despre literatura noastră e aproape inutil să o spunem. Și despre literatura română el vorbește mereu: și o cunoaște intim, cercetând-o cu inima sa mare. Îi sunt familiare (până la contopire) reperele și, de ceva vreme, traducătorul Adam Puslojić scrie, el însuși, în românește.

Iată de ce ezităm a-l considera pe Puslojić un autor străin. Literatura sa (filoromână) poartă, desigur, amprenta unui spirit avangardist și a izvorului sârb. Pe Adam îl interesează totul; nu era el unul dintre fondatorii „Atelierului 9” și al clocotrismului? Dar experimentele sale (și Adam, trebuie să recunoaștem, caută fără odihnă) nu cultivă alianțele occidentale. Poetul va mărturisi cu franchețe și mândrie: „numele lui Nichita reprezintă pentru mine poezia modernă”. Și iată că așezând alături „minuni în litere vorbite”, adăpându-se din

„preaplinul spusului”, Nichita cel răsfățat a devenit *al nostru*, un „bun” al tuturor. Fiind alături de Nichita, Adam îl continuă; scrie, poate, în prelungirea gândului stănescian (hrănind o operă deschisă) și adună cu sfințenie poemele lui neștiute (inedite), risipite în toate zările. Evident că această apropiere ascunde mari riscuri; poeziile lor devin, uneori, asemănătoare, *modelul Nichita* face victime (cum s-a și întâmplat în literatura noastră prin invazia stănescienilor). Dar acesta este riscul poeziilor minori. Și Adam iese, astfel, categoric, din discuție.

Tradus la noi și traducând înzecit, cu patimă și har, Adam devine, brusc, pios când e vorba de marele său prieten. Dragostea pentru Nichita îl face inclement; ce-ar zice, oare, citind în presa noastră cea de toate zilele vorbele grele aruncate în cărca ploieșteanului? Să fie opera sa un „kitsch dulceag și excentric”, seducătoare prin bombasticism, cum scrie un critic-poet? Noii comisari literari (cam sterpicioși) își fac mendrele, sfidând evidențele; și, în pofida lor, marii prieteni ai literaturii noastre își fac, și ei, datoria înfrângând, la rândul-le, tenacitatea urii. „Tradus” de Nichita (și astfel, inevitabil, *nichitizat*), Adam Puslojić gândește Poezia. Dincolo de frenezia gălgâitoare și alura-i haiducească, poetul este, iată, un reflexiv forând marile teme: de la condiția Balcanilor de mozaic spiritual la cea a condiției poetului redus la „propriu-i limbaj”, fragil și împovărat de grijile lumii. Teribila constatare îl împinge spre o brutală despărțire, lumea – cu toate ale ei – neîncăpând, s-ar zice, între marginile poeziei. „Prizonieratul”, tensiunea căutării, încercările nereușite („A trece cu capul printr-o scândură vie”), naveta dintre cuvânt și faptă (împrosfătând limbajul) și sfortarea, dincolo de limitele limbajului, de a palpa *criza ca stare de sine a poeziei*, toate întrețin arderea. Pasional în toate, Adam se risipește și construiește. Nu are răgazul de a poposi dar scrutează, cu o semeață privire, întregul; absoarbe globalitatea „flămând” de lume, meditează febril la slăbiciunile ființei poeticești și participă la tainica „lucrare a limbajului” încercând a *unifica* obiectul și ideea lui: „piatra și ideea de piatră”, împăcând, în cele din urmă, o existență refuzată cu frenezia vitalistă.

Ce a publicat Puslojić până la *Okovana usta* (*Gura încătușată*, Ed. Pig, 1982) a fost selectat de Ioan Flora pentru *Apă de băut* (Ed. Univers, 1986), alăturând textelor (traduse împreună cu Nichita) și trebuitorile note. Dar poetul nu stă pe loc și industriiosul Adam se laudă nu doar cu numeroase proiecte ci, mai ales, cu reușitele sale. Pătrunzând în laboratorul adamic te înfiori: el, poetul, vrea să scoată singurel *Poezia română de la orgini până azi*, vrea un volum selectiv *Nichita Stănescu, necunoscut* și mai dorește și eminescienele *Poeme alese*. Dar ce

nu vrea Adam? Exaltat și profetic, fantasmagoric și sentimental, lider incontestabil și ocnaș al scrisului, în veșnică agitație (romantică), cu voce tunătoare, pletosul poet cu nas acvilin survolează teritoriile Poeziei îmbolnăvit de acest joc sacru și atins, ca noi toți, de nebunia creației. Doar că Adam, cel fără de pereche, o trăiește la mare temperatură. Un Adam nemulțumit, dezlănțuit, umblător, purtând cu sine comorile nichitiene (ca merinde sufletească) ne obligă – aproape – să ne întrebăm: când scrie poetul? Când mai apucă el să șadă? Are el astâmpăr și hodină?

Ei bine, Puslojić scrie tot timpul. Scrie, ne previne, „din mers”; când mănâncă și când, revărsat ca un torent năvalnic, vorbește și, probabil, chiar și când doarme. *Se lasă scris de diafana mână a prietenului Nichita*. Isprăvile și superlativale îl însoțesc cu fidelitatea umbrei. Înscenând spectacolul, el provoacă lirismul ocazional; scrie oriunde și oricând, dedicând cu generozitate textele sale; mai nou, scrie direct în românește și mănunchiul poemelor adunate în *Plâng, nu plâng* (1995) ține de această curioasă și febrilă etapă în care Adam își traduce poeziile în sârbește! Iar masa de lucru o găsește pretutindeni; „ea este unde sunt eu” ne anunță, candid, poetul. Iar poetul este ubicuu.

Vom fi de acord că, uneori, mânat de stihiiile talentului și de temperamentul său vulcanic, Puslojić cade în lejeritate; slăbește exigența și filosofarea culege replici imediate, uitând de frâna autocritică. Poetul, în pofida acestor eclipse (inevitabile,

aproape; zicem inevitabile deoarece Puslojić respiră și râvnește comuniunea; poezia, observa un critic, se scrie – în cazul lui- prin contagiune, *împreună* cu acei prieteni care roiesc în juru-i), deci în pofida lor, a binecuvântatelor eclipse, el știe prea bine că „Încă nu există forma/ în care te-aș îmbrăca”. Acest terorism al formei nu-l părăsește; dar, în numele amicitiei, al generozității euforice poate fi, câteodată, sacrificată pentru a așterne, febril, gândul afectuos, mustind de iubire.

Fiindcă Adam Puslojić nu este doar un mare poet ci, spuneam, și un mare prieten. Așa s-a născut, la Belgrad, de ziua Bunei Vestiri, în 1994, *Frăția Sârbo-română* ca „Societate de Creație și Prietenie”. Bineînțeles, tot Adam stă în spatele acestei inițiative, vrând să dureze un pod cultural. Volumul din urmă, propunând alături de un supliment antipoetic și texte referențiale, aparținând unor nume grele din câmpul criticii s-a ivit ca replică necesară; veți descoperi, citindu-l, un poet din care curge poezia și, în același timp, un ins conectat problemelor veacului, meditănd responsabil la soarta țării sale. Ca dovadă, un text faimos: „*Europa fără ziduri - realitate sau metaforă?*”. Se aude, răspicat sau printre rânduri, acea „zidire a plânsului din răsărit” (ca să reluăm aici titlul unui volum semnat de Adam Puslojić, *Zidanje istočnog plača*). Anulând granițele printr-o prietenie statornică, invocând logosul balcanic, Adam Puslojić, iată, se vrea „un nou poet român” (cum bine observa Mariana Dan, cea care prefața placheta din 1995, vestind „un început nou”; era, oricum, prima tentativă/ „îndrăzneală” de a scrie direct în românește).

Dacă volumele lui Adam sunt „documentare și epistolare”, fiind, negreșit, *hrisoave de(spre) prietenie*, file de jurnal mărturisitor, notând febril-neglijent aceste erupții ale spiritului său iscoditor și *dor-itor*, cartea lui Miljurko Vukadinović împinge jocul liric până la ultimele consecințe ale „nichitizării” (evident, mimetice): *Mă numesc Nichita*. O identificare firească vom zice de vreme ce Nichita Stănescu ar fi fost „Ultimul Poet” iar fanul său, contractând în ultimul an de liceu „virusul” nichitian (când apărea *Belgradul în cinci prieteni*) se declară „moștenitor al Umbrei Lui”. Să mai adăugăm că Miljurko Vukadinović nu știa „nici o boabă” românește; în față i se deschidea un „imperiu mut”. Pătrunzând impetuos în noua limbă recunoaște că abia *s-a născut*: „Tu erai mort ca/ și limba mea română” (v. *Și eu vorbesc la Fel*).

Vukadinović publică din 1968, a trecut, și el, prin mișcarea *Klokotrizam* în acel Belgrad efervescent al anilor '80, a schimbat limba și scrie acum în sârbă și română. *Mă numesc Nichita* (Ed. *Vinea*, 2005) ar fi, după contabilitatea noastră,

al șaselea titlu în românește, adică într-o limbă „frățească” (notează Răzvan Voncu, postfațătorul cărții). Devenit lector de limbă și literatură sârbă la Universitatea din București, Miljurko Vukadinović (n. 7 decembrie 1953, în Gornje Svarče) a semnat numeroase traduceri și se declară îndrăgostit de limba lui Nichita. Albul, zice poetul convertit, e „o posibilă formulă de viață”. Dialogul cu sinele, provocând sufletul sârbesc se anunță, finalmente, o lecție poetică de conviețuire. Eminescu devine un membru al familiei (vezi volumul *Eu, familia mea și Eminescu*), poetul – „o pată de sânge care nu tace” – ia cu asalt, alături de prieteni, redutele liricii noastre: „suntem deja un val/ de poezie/ ce ninge pe pământ românesc”. De un suprarealism tragic, acest lirism este fructul spontaneității. Poetul se dedă la improvizații, scrie și el „din mers”, fără grijă artizanală, convins de jeturile ganioloide ale mentorului, invocat cu o pioșenie strivitoare. Umbra lui Nichita planează/ stăpânește (și) acest volum, inspirat ilustrat de Vlad Ciobanu. „Lecția” nichitiană, înclinând – se știe – spre poză, teatralitate și limbuție, oferind deseori, fără filtru critic, legitimații poeticești cohortei de admiratori ascunde însă un mare pericol. „Despărțirea” de Nichita (în sensul renunțării la ceea ce Gh. Grigurcu numea „fumigație adulatoare”) devine obligatorie. Interzisă criticilor, admirația necondiționată poate face casă bună cu elanul liric, greu de strunit, de regulă. N-ar trebui să uităm apoi rolul jucat de grupul belgrădean, o fereastră vestică (în Iugoslavia acelor ani) pentru literații noștri, întreținând o contagioasă efervescentă. Dar și o prietenie care, din fericire, rezistă. În priză fiind, acceptând puseele de lejeritate versificatorie, amicii lui Nichita se vor continuatorii lui. Bănuim că titlul propus de Miljurko Vukadinović sugerează tocmai că spiritul nichitian e viu. Iar poezia a fost, spunea memorabil Adam Puslojić într-un interviu, „sângele nostru comun”.

OMAGIU LA 69 DE ANI DE LA NAȘTEREA SA

IOAN PETRU CULIANU

► Livia CIUPERCĂ

Ioan Petru Culianu (n. 5 ianuarie 1950, Iași – d. 21 mai 1991, Chicago), istoric al religiilor, scriitor și eseist de origine română. A fost profesor de istoria religiilor invitat la Divinity School, University of Chicago. Discipol și protejat al lui Mircea Eliade. A fost asasinat prin împușcare, la 21 mai 1991, în WC-ul din clădirea Universității din Chicago, după ce promise cartea verde și urma să fie angajat ca profesor asociat la Divinity School (apud.Ted Anton). Crima nu a fost elucidată. (https://ro.wikipedia.org/wiki/Ioan_Petru_Culianu)

Reporterul: – Vă rog să vă prezentați cititorilor mei de mileniu al treilea!

Ioan Petru Culianu: – Cu mare plăcere! Mă numesc Ioan Petru Culianu... „Sunt născut în România și... am crescut în valorile confesiunii ortodoxe...”

R.: – Care este deviza care v-a călăuzit în toată această viață pământească?

I.P.C.: – Multe principii mi-au fost călăuză și îndemn... gândind că... ființa umană este „produsul cel mai înalt al vieții” și reprezintă... „încoronarea creației”. Firește, pornind de la preceptul... „Dumnezeu este deasupra tuturor predicatorilor pozitive”.

R.: – Ați afirmat cândva că „trăiți printre minuni de foc”.

I.P.C.: – Da... Și mi s-a confirmat... Și încă... „mi-e profund dor de dor... și dor de logică, logos, aletheia, neașteptata aletheia de dedesubtul formelor”. Și în acest spirit am scris *Arta fugii*...”

R.: – Este omul o ființă duală? Putem vorbi de paradoxuri ființiale?

I.P.C.: – Firește. „Unul dintre paradoxuri este că mă aflu în situație cu ceea ce nu există”. Personal, „mă definesc doar în raport cu ceea ce nu sunt, într-o formă logică negativă care sună așa <nu sunt ceea ce nu sunt>”.

R.: – În concepția unui filosof, aceasta devine o „tetralemă imaginară”?

I.P.C.: – De ce nu?! „*Eu nu sunt ceea ce nu sunt*”.

R.: – Putem presupune forma a fi „a unei aporii teologice”?

I.P.C.: – „Dumnezeu se definește în raport cu lumea, dar nu este lumea...”

R.: – Suntem noi capabili să explicăm tripersonalitatea Sa divină?

I.P.C.: – E adevărat, în *Vechiul Testament*, leșirea (*Exodul*), capitolul 3, versetul 14, formularea este clară.

„Atunci Dumnezeu a răspuns lui Moise: <Eu sunt cel ce sunt>”. Mesajul este clar. „Așa să spui fiilor lui Israel: <Cel ce este m-a trimis la voi...>”.

R.: – Să nu uităm ce afirmă și Părintele Profesor Dumitru Stăniloae: „Dumnezeu e mai presus de orice înțelegere”. „Dumnezeu este *existența supraexistentială*...”

I.P.C.: – Dacă reflectăm puțin... se întretese întrebarea...<Ce este viața?> Și-un îndrăzneț răspuns s-ar putea contura, astfel: <O fugă de contingent în Real, în anagogie, în ceea ce se cheamă *fantastic*>.

R.: Aveți dreptate. Un traiect rațional, care ne călătorește-n timp... dinspre planul literar înspre cel mistic.

I.P.C.: Din perspectivă hermeneutică, avem în vedere sensul literar...

R.: ... adică... acțiune, fapte, conștiință...

I.P.C.: ... și cel spiritual...

R.: ... da...

I.P.C.: Acesta... fiind important... în sens alegoric, moral și anagogic...

R.: Adică... simbolic, comportamental și... anagogic...

I.P.C.: Ei, aici e cheia. Anagogicul vizează tocmai sensul unic al vieții și călăuzirea spre patria cerească...

R.: ... dar... gândit de d-ta. ...

I.P.C.: ... din perspectivă hermeneutică... deși, cum mărturiseam inițial, am crescut în valorile confesiunii ortodoxe... Dar... studiul intens... influența maestrului meu... tot și toate... și-au pus amprenta... Asta e! Am acumulat prea multe cunoștințe... M-am scaldat într-atâtea idei filosofice încât... interpretările mele se distanțează mult de...

R.: ... exegeza biblică...

I.P.C.: Corect! Aceasta este menirea unui filosof al religiilor...

R.: Îți mulțumesc, Ioan Petru Culianu! De dincolo de timp și spațiu, îmbrățișez amintirea d-ta. Tainice sunt cărările cunoașterii, dar mult mai zvârcolind cele ale autocunoașterii!

I.P.C. Mă bucur că nu m-ați uitat... Acest dialog... reprezintă... cel mai frumos dar... amintirii mele... astăzi, 5 ianuarie... ziua mea de naștere...

R.: Amintirea d-tale, Ioan Petru Culianu, adevărată mângâiere întru neuitare... și imbold... întru lectură. Cărțile d-tale își așteaptă cititorii!

(Iași, 5 ianuarie 1950 - 21 mai 1991, Chicago) – Dialog imaginar

ESEU

SPIRITUL vs. LITERA (3)

► Petre ISACHI

Poezie vs. Literatură

Decadența literelor sete potențată nu doar de inflația tipăriturilor, ci și de progresul filosofiei („filosofia este otrava lentă a imaginației?”), de literatura calofilă, de criza ideii de artă (infra-arta, para-arta, antiarta), de pierderea izvoarelor originare, de confruntarea fundamentală artă - natură. Antiliteratura este de fapt, negarea directă și radicală a condiției culturale a literaturii. Este rațiunea de apărare a poeziei de marele său adversar ereditar ireductibil: cultura și tendința ei de literaturizare. Tendința de autoapărare este reciprocă. Așa se explică permanenta culpabilizare și condamnare a Literaturii din perspectiva Poeziei. În momentul când literatura devine excesivă, exorbitantă, exclusivistă, tiranică se ivește saturația și sufocarea. Reacția poeziei este aproape simultană. Ea încearcă să schimbe raportul de forțe în favoarea sa.

Polarizarea pro și antiliteratură produce argumente simetrice în serie continuă. Apărarea esenței poeziei primează. Deși pare incredibil, și astăzi funcționează rezistența oralității la scriere considerată un instrument strict de cultură. Poetul oral rămâne cel consacrat de folclor: incult (în sensul modern al termenului), primitiv, „analfabet”, dar talentat, adică „născut” poet. La fel ar trebui să fie și înțeleptul, oral. Se zice că Seneca, mentorul lui Nero, n-ar fi dorit să scrie niciodată. Conflictul dintre spirit și literă este în esență unul dintre poezie și literatură. Când litera moartă ia locul spiritului viu și memoria comandă sentimentului și geniului înseamnă că natura umană este definitiv învinsă!

Incredibil și paradoxal, dar decadența literelor începe odată cu scrierea. Teoriile avangardiste care sunt dissociate total de scris considerat ca neesențial poetic au aceleași rădăcini și semnificații. Începând cu Antichitatea și continuând cu Evul Mediu „gramatica” este resimțită ca un abuz de literatură care potențează conflictul dintre Poet și erudit. Motivul: cultura inhibă și sterilizează lirismul. Chiar un enciclopedist ca Goethe ajunge să susțină

că doar o „știință” incompletă poate face posibilă creația! Să nu fie înțeleasă încă transfigurarea?

Interminabila polemică, antilivrescă, nu face decât să continue elogiul poetului autodidact și ideea poeziei dincolo de cărți, școli, curente literare, poetici. Secolul XVIII (declarat steril, paralizant, antipoetic!) adaugă primejdiile spiritului filosofic („filosofia este otrava lentă a imaginației”), ale spiritului geometric, - deși în sec.XX, pentru matematicianul Dan Barbilian/Ion Barbu poezia este o prelungire a geometriei – ale științei frumosului. Anticalofilia este evidentă la avangardele secolelor ulterioare și la precursorii acestora (Lautreamont, Rimbaud, Flaubert, Jarry, Camil Petrescu etc.), încât s-a ajuns ca literatura să nu mai fie/ să nu se mai vrea, în mod necesar, estetică,

Reorientarea avangardei spre primitiv, ancestral, și precultural viza recuperarea izvoarelor originare ale poeziei, dar și ideea că antiliteratura este integral de partea naturii. Un cugetător, precum Montaigne, deplângea „jalnica luptă a artei împotriva naturii” și condamna artificialitatea și falsitatea. O frază de tipul: „*Ne-am plictisit de cărțile care ne învață, dați-ne cărți care să ne emoționeze*” sugerează implicit, tendința spre elogiul simplității, al limbajului viu, a expresivității involuntare, a inteligenței emoționale și a imanenței literaturii. Experiența subiectivă este una din marile descoperiri ale literaturii. Crește prestigiul confesiunii, autobiografiei, dialogului interior, epistolar, autoreferențialității, „literelor scrise în inima mea”. Sentimentul și gustul devin prioritare culturii, științei și erudiției.

Se intuiește necesitatea acută a geniului. Dacă învățătura este cunoaștere împrumutată, geniul este cunoaștere înnăscută. Spiritul antinormativ al literaturii are aceeași explicație. Geniul, talentul, sublimul sunt pe deasupra și împotriva normelor, canoanelor. Eliberarea de canon/ normă este însăși condiția poeziei. Ea nu „se naște din reguli, ci regulile decurg din poezie” – răsturnare de poziție tipic antiliterară. Antidogmatismul, contestarea canonizării poeticilor, de la cea a lui Aristotel,

Boileau, V. Hugo etc. sunt tot atâtea indicii specifice de rezistență antiliterară, ce trebuie înțeleasă în sensul său adânc de categorie spirituală. Teza geniului eliberat de constrângeri și legi literare, care dă el însuși regulile literaturii, totdeauna empirice, a posteriori, devine firească (Herder, Lessing, Eminesc, Cioran, Mircea Eliade etc.).

Antiliteratura – anticanonică prin definiție – constituie o invariantă și un adevărat loc comun. Foarte important: respingerea legiferărilor și a canonizărilor literare echivalează cu refuzul radical al imitației și al clișeeilor, al repetiției și stereotipiei. **Scriitorul/ poetul adevărat, născut, este inimitabil.** El nu are „maeștri” și nici descendenți. Polemizează cu întreaga literatură. Așa cum o face autorul capodoperei **Faust** sau al capodoperei **Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte!** (autor anonim!) Polemica este consubstanțială ideii de literatură din toate timpurile.

Spiritul anti-literar se confundă cu antiretorica. Excesul de oratorie, repudiat încă de pe vremea lui Tacit, echivalează cu excesul de literatură și stil. Primul text antiliterar românesc, **Oratori, retori, limbuți**, de Titu Maiorescu, confirmă teza că literatura începe unde sfârșește retorica = literă, expresie emfatică lipsită de conținut. În mod analog, antiliteratura nu poate fi decât antistilistică. Prin urmare, împotriva stilului „fardat”, „pomădat”, „elegant” și „afectat”. Periodic detestat este limbajul artificial, manierat, sofisticat, pompos, bombastic, cult (în sens baroc). Prin transgresarea oricăror coduri stilistice se tinde spre scriitura albă, fără stil!

Opoziția poezie – literatură are și sensul circular al întoarcerii poeziei la specificitate, prin revendicarea noutății și a originalității. Poezia nu copie, nu imită, nu întrerupe. Altfel spus este „literar” ceea ce nu amintește de nici o altă carte! Rămâne întrebarea dacă așa ceva mai este posibil, astăzi, când totul a fost spus. Dar cum nimeni nu ascultă..., o luăm mereu de la capăt, încât conflictul diletant - geniu se eternizează. În timp ce diletantul imită, plagiază, se complăce în intertextualitate, geniul creează spontan, natural și irepetabil. Scrierile lui sunt unice, izolate, fără ascendență și descendență – vezi Shakespeare, Nietzsche, Mircea Eliade etc. Noutatea echivalează cu insolitul și bizarul, cu straniul și surpriza eternă.

Punctul final al recuperării poeziei este revenirea la puritatea poetică originală, anterioară oricărei culturi. Desigur, o utopie ca atâtea altele! Antiliteratura se vrea fundamental puristă: purificarea de „frumos”, „artistic”, dar mai ales de „literatură”, în accepțiile tradiționale, încât antiliteratura tinde să se transforme în aliteratură, iar poemul, în apoem. Utopia recuperării literaturii pure se regăsește parțial

în suprarealism: literatura ar trebui să renască în puritatea și inocența ei originală, într-un limbaj prozaizat, „eliberat” de sensuri și semnificații. Nici o deosebire n-ar trebui să existe între limbajul practic al poeziei și al prozei aduse la același numitor prin acțiunea de recuperare!? Se tinde spre „proza ca unică realitate”, din dezgust de retorică, stil, fraze, literatură, stereotipie etc. Nu știi dacă impostura antiliteraturii depășește impostura culturi sau invers! Desigur, la antiliteratură se poate ajunge prin transformarea literaturii într-o formă de viață: - „a practica poezia” în sens suprarealist, adică a înlocui literatura scrisă, prin autenticitatea trăirii/ experienței directe. În locul actului literar: existența.

Teza culturii și lecturii care corupe nu este doar de esență rousseauistă, ci toate teoriile religioase, vitaliste, existențialiste, întreg antiintellectualismul și iraționalismul tradiționalist și (post)modern sunt profund antiliterare. La fel toate opiniile care invită să citești „în tine” și în „cartea naturii”, nu în cărți? O primă certitudine: când artificialitatea livrescă atinge saturația și dezgustul, apare necesitatea emancipării totale de cărți și de literatură. Rămâne întrebarea dacă „războiul” dintre literă și spirit are învingători și învinși? Să nu uităm: nimic ne este în obiect, totul este în spirit!

- Sfârșit -

Arlechin

ESEU

„TE BLESTEM SA TE ÎNDRĂGOSTEȘTI DE MINE” VERSUS PENTRU UN MANUAL AL DRAGOSTEI LA PUTEREA: DABIJA-POINCARÉ (2)

► Conf. univ. dr. Liuba LAVRIC-BOTEZATU

Libera alegere între trei dimensiuni ale dragostei lumești

Prin vizorul perseverenței binelui, frumosului, adevărului își face loc în inimile noastre acest roman al dragostei de toate zilele cu toate resemnările capitolelor disponibile în cheia: „*Algoritmii lui Poincare*” cu *Mersul pe Ape* [ibid., p. 84-95] - „*Mersul pe Sârmă*” cu *căderea din luntre* [ibid., p. 248-263], pentru ca în cele din urmă să culmineze cu *Mersul pe Pământ* - coborârea din lumea imaginarului în lumea realului „*Desculți la Soroca*”.

Prologul, în toate cazurile, purtând pecetea ipotetică a profunzimilor.

„ - Spinoza văzu o femeie frumoasă și tânără pieptănându-se în cadrul ferestrei:

- Nu-mi dai și mie un fir de păr? Încercă el marea cu degetul.

- Sigur, răspunse femeia fatală.

- Dar pentru ce?

- Ca să-l despic în patru.” [ibid., p. 84]

Și:

„Omul are nevoie de dragoste ca de aer, ca să nu se sufoce într-o lume atât de poluată de vrajbă, de suferință, de indiferență. Dragostea, dacă nu o cauți, începe să te caute dânsa. Și te găsește și dincolo de mormânt. Nu scapi de ea! Nu te pui cu ea! Dă buzna pe neașteptate. Și se duce, la fel de pe neașteptate cu tot cu tine: ca un râu învolburat care-ți poartă luntrea printre recife, ca să o răstoarne, să o sfărâme și să o tragă în adâncurile ei, dacă nu capeți atunci îndemânarea necesară și puterea să-l învingi, vâslind...” [ibid., p. 248].

Prin sinteză:

- De ce ar trebui să ne temem în viață, prietene Cioată?

- Să nu vă temeți să fiți fericiți! [ibid., p. 118.]

În această viziune a *unității contrariilor*, încercăm să ne apropiem mai întâi, desigur, de prima variantă a profunzimii conținutului, adică de *Algoritmii lui Poincare*.

„I-am balmăjit la ureche Carinei că am Cartea lui Poinc are, pe care tata tocmai o găsisese într-un anticariat

din Paris. Atunci Carina a exclamat mai mult pentru sine:

- Ce n-aș da să o pot răsfoi!

Părintele meu mi-a spus că asemenea cărți nu se scot din casă și „dacă fata aceea dorește să o studieze, o poți invita la tine.”

Așa am făcut. Tata ne-a pus în biblioteca sa volumul la dispoziție. Carina a venit însoțită de mătușa ei, care s-a așezat, ca de obicei între noi.

Am început să parcurgem cartea împreună. Învățaserăm să lecturăm culegerile cu formule matematice ca pe niște romane. Citeam cu voce tare teorii, cifre, integrale, polinoame, funcții, ecuații, descoperind lumea mirifică a autorului „științei și ipotezei.”

„Parcurgeam filele una după alta și ne umpleam de farmecul „ipotezei” poincarene care pornea de la demonstrația că într-un spațiu închis și nemărginit tridimensional, cufundat într-un spațiu cvadridimensional, toate „cercurile” bidimensionale pot fi micșorate topografic până ce devin un punct, atunci acest spațiu tridimensional este echivalent din punct de vedere topologic cu o „sferă” tridimensională.”

Astfel, după ce autorul apelează la Spinoza pentru a demonstra lumii că frumosul care își deapănă consistența într-un „fir de păr” poate fi sporit împătrit, adică multiplicat, se mai întoarce odată la Poincare pentru a demonstra prin prisma artisticului punctul de vedere al sinelui la înălțimea *mersului pe ape*: „O, Poincare! Zeul cifrelor! Logica demonstrează, iar intuiția creează.”

Cartea avea copertile dogorite, „a trecut printr-un război, după mărturisirile aceluia bătrânel Hariton. Ea a fost martoră a unei iubiri, a unei mari iubiri... Pentru că și la vremuri tulburi oamenii rămân oameni. Iar tot ce-i omenesc iubește...”

Ființa umană are nevoie de ocrotire, de regăsire în vestigiul propriului eu.

Cum?

Fiecare se vrea rege, dar puținilor le este hărăzit să o facă pe măsura puterii *mersului pe de-asupra*. Frumosul-adevărul aparține doar celorla vrednici în a-l căuta și a-l găsi chiar și acolo unde e mai puțin probabil a-l multiplica. Iar cine iese învingător din acest război este

răsplătit..., adică mulțămît ca și în mărturisirile Domnului „Alo” care „a cunoscut și el o iubire mare din care a ieșit cu greu”, și prin care acum îndeamnă spre a fi atenți la acele *cotituri*: „Eu, tinere prieten, cred că toate iubirile sunt imposibile! Uită-te la mine: Eu sunt comandantul de oști care a câștigat toate bătăliile, dar a pierdut războiul.

- Care război?

- Cel cu mine însumi.”[8,p.304].

Capacitatea de apărare, după cum ne avertizează, autorul se antrenează evolutiv la nivel de responsabilitate voită, adică tot așa pe trepte de vârstă cum ne-o cer științele psihopedagogice, ca și în exemplul celor două personaje din *Algoritmii lui Poincare*: „După ce Hariton și Carina, în primele trei clase de liceu, luase locurile întâi la olimpiadele de matematică, care erau mai mult niște exerciții de logică, treptat, treceau dintr-o clasă în alta spre „matematica superioară”, la variabilele lui Fourier, la funcțiile speciale ale lui Laplace, la ecuațiile lui Poisson, la funcțiile lui Bessel, la derivatele lui Lagrange, câștigători ai acestor concursuri rămânând a fi ambii. Așa ca într-o bună zi Carina să exclame uimită: „Ah! câtă precizie în demonstrație! Ele conving odată și încă odată că ipotezele nu greșesc, noi suntem cei care greșim în interpretarea lor, filozofa ea.”

Iar ceea ce a urmat (p.90-91) trebuia să fi fost culminația unei filosofii mari la grad experiențial – filosofia Marii Iubirii – filosofia zidirii întru creație-filosofia artei plutirii sublimului, în care logicul armonizează cu alogicul, ura - cu iubirea, simțirea

- cu fericirea. Or, asta trebuia să culmineze cu afectele dragostei, cu sincronizarea spontaneizată a firescului fără egal...ținând-o dintr-un „când” tot într-un alt „când” mai intensiv-mai impulsiv în alterare prefigurativă: prezent-trecut-viitor „Când am ajuns la derivata unei funcții: Fie funcția $f: I - R...$ s-a dat alarma. Asta însemna că de orașul nostru se apropia aviația dușmană și peste câteva minute vor urma bombardamentele. Auzeam cum toată familia noastră, părinții cu cei trei frați ai mei - era mare hărmălaie - coboară în fugă pe scări. dar noi cum să coborâm?! Când Carina tocmai aflase că derivabilitatea funcției este o proprietate locală a acesteia, iar eu îi demonstram cu tocul pe file că dacă o funcție este derivabilă într-un punct, atunci ea este continua în acel punct.

Ea, parcă nu auzea alarma, mă tot întreba uluită:

- Dar cum devine ea derivabilă?

Și eu căutam să-i explic, să-i demonstrez desenând stoluri de cifre pe foi.

Ce știință uluitoare este matematica!

Atunci, când am ajuns la derivata funcției f în punctul x , am observat că ochii Carinei erau cei mai frumoși din lume, apoi când funcția f devenea derivabilă pe mulțimea M , am fost acaparat totalmente de tremurul buzelor ei de cireșe coapte.

În cartier se lăsase o liniște ca de la facerea lumii, încât o auzeam pe Carina cum clipește, apoi am prins cu urechea zumzetul de bondari al avioanelor care se apropiau.

Atunci când aviația a prins să-și deșarte bombele, ne-am ridicat de pe scaune cu Poincare în mână și am vrut să ne ascundem sub pat, dar ajunși lângă el, ne - am răsturnat pe cuvertura moale ca într-un lan de iarbă. E cazul comicului dramatic ajuns la punctul culminării coraportului poliderivațional în termeni de: cauză-efect. Atât cât mirarea să poată exalta:

„Ce lucruri imense poate face frica din om!”

Este evidența sinelui rezonant în ipostaza exersării intropticului senzitiv pe sprinceană eului cuplat: „Noi”. Este cazul timpului - pic, timpului-nemoarte; cazul refulării războiului intern în predominanța carismatică a erosului nicolaedabijian, sub semnul orgoliului apelativ: acum sau niciodată. Este cazul orgoliului uman avansat pe deschidere în toată cuprinderea dorului de resemnare (din avalanșa unei bătlăii acerbe de moment) sub semnul durabilității-virtuoziității decisive (interior-exterior): învingere rușinoasă sau pierdere victorioasă.

„Mă speriasem atât de tare încât am început s-o sărut!”

Avia niște săni de piatră și, când am pus mâna pe ei, s-a prăbușit clădirea de alături. Apoi, tot de frică, ea mi-a mușcat buzele până la sânge, iar când am ridicat ochii, am văzut printre lacrimi că orașul luase foc. Mi-a rupt cămașa, i-am despicat rochia, în timp ce auzeam bombardiere care sfâșiau precum un foarfece uriaș cerul de peste urbe cu elicele lor.

... Totul se amestecase în acea dragoste: cer și pământ, spaimă și bucurie, război și dragoste.

Când am pătruns în ea, clădirile din jur au început să pârâie. Apoi n-am mai auzit nimic. Bombele cădeau peste noi, aruncau totul în aer, orașul ardea, caldarâmul luase și el foc, casa se umpluse de praf, lumea dispăruse.”

Este cazul unei seducții inhibitative în alternanță situativă perfectă. Efectele fiind din cele ale incomensurabilității cuprinderii imaginarului cu realul, când totul se regăsește în unul, sau mihaicimpoian vorbind, totul revine la unul: lumea psihicului – lumea fizicului – lumea cadrului natural la lumea cadrului conceptual, la lumea de-apururi a Cuvântului în tempou exersiv: perfect-imperfect-sublim; în futurologic aplicativ; travestire în /din lumea cifrelor - în lumea emotivității; lumea pervertirii la infinit; binomul derivational logico-emoțional, repurtându-și din plin rostuirea într-un „nu mai știu ce sunt” nemaipomenit de ademenitor:

„ Mi se părea că se învâрте pământul cu mine și văzduhul din jurul nostru dogorea.

„ Unde ești?”, mă striga ea, în timp ce-mi săruta gura însângărată. „Aici! Sunt aici !! „ o chemam eu, cu brațele încleștate pe trupul ei zvelt, ca să n-o scap.

Se prăbușeau bombe peste clădirile de alături și noi săream cu ele în aer, zburam cu tot cu case în nori peste parcuri, peste clădiri, peste piețe.” E cazul imperfectului repetitiv, accesat pe forța imaginarului enumerativ, care pune la dispoziție cadrul unei atmosfere războinice gen-superlativ; sinteza perseverând cu luarea unei note înalte la cel mai greu examen al maturității: „În acea zi învățasem să mergem pe ape”. Asta pentru a ne mai da

seama încă odată în plus cât de frumoasă este lumea făuririlor noastre - lumea permanenței intertransgresive: Dabija-Poincare!

Acesta e marele adevăr care ne aparține congenital-lumea preaplinului emoțional pentru a mai concretiza că *firul din poveste înainte încă este* „Pentru zbor erau alte formule, la care noi încă nu ajunsesem, (cele ale reluării/remarcării în final a circumstanțialei modal pe efectele angrenante ale autenticului inexplicitar- n.n.). La un moment dat am auzit că s-a spart acoperișul și ceva greoi a lunecat vâjâind pe lângă urechile noastre. Camera s-a umplut cu praf sur și abia dacă ne mai vedeam prin norul dens. Dar puțin ne păsa. Noi ne iubiam, cu sete, cu foame, cu dor, cu patimă”.

Efemerul clipei fascinante excelează vizibil odată cu harul dezvăluirii certitudinii nicolaedabijiene într-un format comparativist sintetizator: Ca doi oameni care sau căutat o viață, dar s-au găsit atât de târziu.

Când un jet fierbinte a țâșnit înăuntru și dinăuntru ei, am țipat scurt, și ambii neam pierdut pentru o clipă cunoștința.

Atunci s-a încheiat bombardamentul...

Observăm că remarca împăcării real-imaginarului (încheierea bombardamentului) culminează nealterat cu cea a Victoriei - echivalând în sens larg cu momentul semnificativei totale a uneia dintre cele mai Mari Virtuozități pământești: MAREA DRAGOSTE.

Dragostea este presentimentul prin care își face loc puterea de prevestire a unui nou început. Un început demn de o veritabilă acoperire e tic-spirituală, în formula unei alte copertizări/acoperiri - una a revigorării, în sensul afirmării dreptului speculativ al noilor actori în favoarea urcării pe podiumul universalității, pe podiumul Măreției încrederii într-un Viitor al regășirilor parentale, refutat într-un *aici și acum* nevătămat: „Părinții mei stăteau tăcuți mai în spate și se uitau cu ochii dilatați de uimire la cartea care fumea între noi pe masă. I-am privit mirați și abia atunci am văzut prin norul de praf care nu se împrăștiase de tot o spărtură în tavan prin care se zărea cerul, iar între perete și patul pe care făcuserăm dragoste era prinsă o bombă neexplodată.”

Intropaticul afectiv și de data aceasta este accesat pe perspectivă concluzivă. Numai că actul senzațional-sintetizator vine acum dinspre înafară înspre înăuntru, înspre individuum; ca drept dovadă că ceea ce este compatibil dragostei nu poate fi supus pierzaniei, adică focului distrugător, ci al celui tributar unei noi renașteri, unei noi parcurgeri a identicului spre infinit.

Marea Dragoste de viață este aceea ce după Leibniț se cheamă „armonie prestabilită”, aceea ce în cazul eroilor noștri deriva/derivă, conform învățăturii lui Einstein „dintr-o nevoie nemijlocită” de evidență a complinirilor, care în limbajul nostru corporativ se accesează pe posibilitatea de racordare continuă a lui *PLS/principiul lăuntruului suveran* prin puterea *liberului arbitru/PLA* la *PAG/principiul axiologiei globale* . [2] Altfel ce rost ar fi avut aducerea în prim planul acțiunii alături de „ *mersul pe ape* ”, „ *mersul pe sârmă* ” al protagonistului/al personajului total

în alternarea bine-frumos-adevăr/=mersul *pe deasupra* ; *minciună-înșelători-rătăcire=căderea din luntre* !?

Aceasta face să luăm aminte că la intersecția: scufundare - ieșire în/din apele tumultuoasei iubiri și mers angelic pe de-asupra, culmina -culminează nu altceva, ci lumea dragostei la puterea aceluiași radical: DABIJA - POINCARE. Sau încondeierea zborului superb al angajărilor depline POINCARE - DABIJA urma/urmează cursului derivațional prestabilit într-un dincolo de limitele logicului și un dincolo de cele ale alogicului, al arderii prin/din simțire, din marea dragoste față de viață. Această lume a evidenței plinătății de virtute, la nivelul puterii creative, se detașează voalat de tertipurile clasice ale unei copertizări bătătorite *ad literam* , transgresând principial într-o formulă a autenticității devenirii: *Te blestem să te îndrăgostești de mine* .

Or, în acest chip trebuia/trebuie să culmineze o mare dragoste întru care doar lumea cuvântului nicolaedabijian poate fi predispusă să -și urmeze rostuirea: „Bătrânul a ridicat cartea de pe masă și mi-a întins-o:

- E a voastră...

- Să știți că această carte, care poate provoca bombardamente, poate declanșa și sentimente. Să iubiți matematica, dragii mei! Nu există lucru mai frumos ca ea pe fața pământului! Poate doar Dragostea...

Și, după convingerile noastre, ale acelor *Noi din Noi* , Dragostea - Marea Dragoste este simțire, intuire, surprindere, supraviețuire; evidență sensibilă, posibilitate de durere, de dăruire, de reconsemnare/manifestare: Cuvânt- Creare!

Ceea ce imprimă întregului conținut admirativ viață este abordarea prin hermetic- hermeneutic a plinătății de sens, în speța intropaticului senzitiv, la care ne referim în plan viabil alternativ: logică-intuitivă, realitate-imaginație, observare-sinteză-speculație, dragoste-creare/procreare în completitudinea MVPF/metodologia vehiculării potențelor formative - MECA/metodologia evidenței complinirilor axiologice în interpretare heidegeriană vehiculatorie: *scriitorul este opera care se scrie pe sine* .

Aceasta e pentru a ne mai întoarce odată la esența lucrurilor celor dintâi „Parcurgeam filele una după alta și ne umpleam de farmecul „ipotezei” poicarene care pornea de la demonstrația că într-un spațiu închis și nemărginit tridimensional, cufundat într-un spațiu cvadridimensional, toate „cercurile” bidimensionale pot fi micșorate topografic până ce devin un punct, atunci acest spațiu tridimensional este echivalent din punct de vedere topologic cu o „sferă” tridimensională”. În interpretările noastre profesionale această sferă a vehiculării tridimensionalului este a **unicum-u-lui** reprezentativ în trei voci distincte: autor-cititor/receptor-operă, în configurare reprezentativă: principiul lăuntruului suveran/PLS, principiul liberului arbitru/PLA, principiul axiologiei globale/PAG. [3]

- Va urma -

ESEU

ULTIMUL DRUM AL LUI SERGIU AL-GEORGE *

► Amita BHOSE

L-am cunoscut pe Sergiu Al-George în preajma primei sale călătorii în străinătate, în India. Era primăvara anului 1972. Cu câteva luni înainte se ținuse la Banaras un congres al studiilor sanscrite. Al-George, recunoscut pe plan internațional ca unul dintre cei mai mari specialiști în lingvistica sanscrită, era singurul care putea să reprezinte România la acea întrunire. Dar fiind medic și neavând funcție corespunzătoare, n-a fost delegat. Altcineva a participat la Congres. După aceea, la inițiativa atașatului cultural, dl. Venkataraman, Ambasada Indiei la București a obținut o invitație nominalizată din partea „University Grants Commission” din New Delhi ca doctorul Sergiu Al-George să poată vizita centrele importante de sanscritologie din India. În acea perioadă, specialistul ținea un curs de civilizație indiană la Universitatea din București. În afară de cei cinci studenți de la disciplina hindi, cărora le era adresat cursul, asistau un mare număr de oameni din afară. Am luat legătura cu dânsul printr-un cursant extern.

Pregăteam pe atunci teza de doctorat despre influența indiană asupra gândirii lui Eminescu. Auzisem de indianistul român. Citisem prima sa carte – *Filosofia indiană în texte* (1971), lucrare care m-a surprins prin exactitatea informațiilor și corectitudinea interpretărilor, aspecte mai puțin obișnuite în indianistica românească. (Grație criticii românești, cunoscuta teză din *Chandogya-upanișad, tattvanasi*, a ajuns „formula budistă”.)

Între toți cei care se aflau în holul Universității, l-am recunoscut la prima vedere. Era inconfundabil. Ochii lui adânci și privirea-i pătrunzătoare aparțineau parcă unei alte lumi – lume ce gândea în basme și vorbea în... *sutrelor* lui Panini. Câțiva ani mai târziu, ambasadorul Indiei, dl. A.K. Ray mi-a spus că Al-George îi amintea de profesorul Gauri Nath Shastri (cel mai mare sanscritolog la ora actuală) de la Sanskrit College din Calcutta. Avea aceeași structură mentală ca și sanscritologii indieni; altfel n-ar fi putut să înțeleagă spiritualitatea indiană în propria-i perspectivă.

Mi se pare că românii, în general, seamănă cu indienii; oamenii practici, cu cei din vestul Indiei iar cei visători și sensibili, cu noi, bengalezii. Am și remarcat că dintre toate popoarele europene, românii iubesc India cel mai mult, deși ei sunt cel mai puțin informați despre ea. Preocupările indianistice ale lui Al-George n-au pornit însă dintr-un exotism obișnuit. A fost ceva inexplicabil, parcă o atracție de sânge care îl împingea mereu spre India, în mod fatidic. Nimic nu-l putea opri din drum, nici măcar peripețiile politice prin care avea să treacă din cauza acestor preocupări. Înțelegea fenomenul indian mai bine decât mulți dintre compatrioții mei; de aceea, îi critica sever pe intelectualii indieni care imitau Occidentul fără nici un rost.

Indianitatea lui Al-George se manifesta în viața lui de toate zilele. Condițiile modeste în care trăia nu-l deranjau deloc. Din contră, îl bucurau. „Trăim ca indienii – spunea cu zâmbetul pe buze – cu toți frații într-o casă”. Cu excepția unei biblioteci de specialitate bine dotată, n-avea nici un obiect indian. Totuși, camera aceea sumar mobilată – care era dormitor, sufragerie, sală de primire, bibliotecă și cameră de lucru la un loc – respira un aer indian. Deoarece avea India în suflet, n-avea nevoie de bibelouri în vitrină.

Era atât de emoționat de călătoria pe care urma să o întreprindă încât mă temeam ca nu cumva realitatea – uneori insuportabilă chiar și pentru noi – să nu-l dezamăgească, să-l deziluzioneze. Când s-a întors, părea cuprins de o fericire sacră. Era mai vesel și mai vioi ca niciodată. Într-o seară, la o întâlnire în familie, cu mama și cu soția sa, a povestit impresiile călătoriei. În clarobscurul balconului spațios foșnea vântul prin frunzele de curmal și de trandafir japonez, plutea mireasma iasomei agățată pe coloane iar noi ne plimbam, cu gândul, de-a lungul și de-a latul Indiei. Locuri și lucruri din țara mea, banalizate din cauza familiarității, îmi apăreau în fața ochilor sub alte forme, cu farmece nebănuite.

Și el retrăia momentele. Când avionul s-a apropiat de Delhi, cerul toamnei i-a amintit de poemul *Norul mesager* al lui Kalidasa și i s-au

înlăcrimat ochii. A vizitat Grădina Zoologică din Calcutta pentru a vedea mersul elefanților: dorea să înțeleagă metafora sanscrită care-l compară cu eleganții pași feminini. Între întâlnirile cu specialiștii din diferite locuri, l-au impresionat cel mai mult discuțiile purtate la Facultatea de filosofie de la Universitatea Calcutta. Acolo s-a aflat într-o situație delicată, care l-a și amuzat. A fost întrebat dacă crede în Dumnezeu. Invitatul oficial, venit dintr-o țară condusă de un guvern socialist, a căutat argumente din cibernetică și din informatică pentru a susține, în mod voalat, existența lui Dumnezeu. Dar studentul care îi pusese întrebarea a replicat: „Cunoaștem și noi aceste argumente. V-am întrebat, domnule profesor, dacă dumneavoastră personal credeți sau nu în Dumnezeu”. „Da, eu cred”, a răspuns omul de știință.

Pe baza relatărilor din acea seară am redactat un interviu pe care l-am publicat în cotidianul *Jugantar* din Calcutta. În același ziar am publicat și traducerea prescurtată a articolului său, *Note indiene*, după care am primit de la cititori scrisori emoționante.

Îl întrebam dacă India reală, cu toate mizeriile și problemele ei, a corespuns imaginii pe care și-o făurise despre ea. „A fost mai frumoasă - a răspuns cu nostalgie – și dacă voi avea șansa de-a o revedea, îmi va părea și mai frumoasă”. A fost apreciat de gazdele sale. Persoanele cu care l-am pus în legătură – prof. P.C. Gupta, vice-cancelarul Universității Vishvabharati din Shantiniketan, poetul Nichiketa Bharatwaj, bibliotecar la National Library și actorul Sekhar Chatterjee – ultimii doi din Calcutta – au fost puternic impresionate de erudiția și de personalitatea specialistului român. Le-a părut rău că a stat atât de puțin.

Ocazia de a revedea India s-a ivit peste un deceniu. Între timp mai publicase două cărți – *Limbă și gândire în cultura indiană* (1978) și *Arhaic și universal* (1981). Sănătatea îi fusese șubrezită de două infarcte. Se pensionase pentru a se putea dedica în exclusivitate cercetărilor indianistice.

Colaborarea sa cu Universitatea București a fost întreruptă în anul 1974. Neavând diploma în filologie, n-a mai avut dreptul de a preda. Nu trebuie să ne mire faptul că nici lucrările docte de lingvistică, nici aprecierile elogioase ale tuturor specialiștilor din lume n-au contat pentru aparatul birocratic al ministerului de resort. Mă întreb totuși: de ce i-a fost retrasă aprobarea eliberată cu patru ani mai înainte? Rațiunea în virtutea căruia cursul său fusese aprobat își pierduse cumva valabilitatea? Cum? Nici nu-mi explic de ce Universitatea, care inițial l-a invitat, n-a insistat pentru a-l reține. În fond, pierderea a fost a ei, nu a lui. Cursul inițiat de Al-George a fost continuat de un profesor universitar iar după plecarea definitivă a acestuia, el mi-a fost încredințat mie, și l-am ținut până în 1990.

În afară de cursul oficial de civilizație indiană, adresat studenților de la disciplina hindi, predam și cursuri facultative de limbile sanscrită și bengali (limba lui Tagore). Până atunci, în ciuda prezenței lui Sergiu Al-George, sanscrita era predată de câte un latinist, care nu se afirmase cu nimic în domeniul respectiv. La solicitarea cursanților mei, între care se aflau studenți și salariați din varii discipline și de vârste diferite, precum și scriitori și redactori, am început un curs de cultură și civilizație indiană, inclusiv filosofie. În cadrul acestuia am înființat, neoficializat însă, un cenaclu de studii indiene. L-am rugat pe Al-George să-l păstorească. Simțeam că îi era dor de studenți, că îi lipsea contactul cu

tinerii interesați în indianistică. Adeseori îmi spunea: „Adevăratele comori sunt studenții!”, ceea ce cred și eu.

În prima ședință a cenaclului, care s-a ținut în luna decembrie a anului 1980, mentorul său ne-a vorbit despre cosmologia vedică și estetica lui Brâncuși (abia terminase *Arhaic și universal*). În lunile următoare, cursanții au susținut diferite referate, din care amintesc: „Arhitectura greacă și arhitectura indiană”, „Estetica lui Michelangelo și filosofia Sankhya”, „Biografia lui Korosi Sandor Csoma, întemeietorul tibetologiei” și „Dansuri clasice indiene”.

Prezența lui Al-George la fiecare ședință ne servea ca un puternic izvor de inspirație. Stătea în bancă, între studenți – nu-i plăcea să stea la catedră -, urmărea discursurile cu mult interes și participa la dezbateri ca să-l apere pe conferențiar, aducând argumente noi și profunde. Discuțiile erau deosebit de incitante și se mișcau de la un pisc la altul. Pierdeam noțiunea timpului. Când apărea doamna de la palier cu mătura, ne mutam la cofetăria de peste drum, poreclită „sediu”, iar când eram dați afară și de acolo – cam pe la orele zece seara – continuam dezbaterile în stația de mașini. Fie vară, fie iarnă, noi consumam înghețată, iar Al-George stătea cu un pahar de suc în față. Pentru că regimul alimentar îi cerea să se odihnească după fiecare masă, când venea la cenaclu rămânea nemâncat toată seara. Oricare altul ar fi refuzat, pe bună dreptate, invitația de a participa la ședințe. Dar mentorul nostru venea și stătea cu plăcere. Cum îi străluceau ochii când un student spunea ceva ieșit din comun!

Nu-i contrazic pe toți cei care susțin că Sergiu Al-George n-a fost comunicativ, că era închis în sine. Orice om se deschide sau se închide în funcție de ambianța în care se află.

Cel de-al cincilea Congres de sanscrită urma să aibă loc la Banaras în octombrie 1981. Sergiu pregătea o comunicare pe tema „Metafora și filosofia dintr-o perspectivă indiană”. Voia s-o prezinte personal. Dar deplasarea în India era o problemă complicată, implicând cheltuieli în valută. Nu era în firea lui să apeleze la ambasadă pentru a obține o invitație.

S-a ivit însă o ocazie prielnică: ambasadorul Indiei, dl. A.K. Ray, urma să-și încheie misiunea în România. Un grup restrâns de studenți, care îl cunoscuseră mai îndeaproape cu ocazia unor spectacole indiene prezentate de ei la Universitate și la reședința sa, l-au invitat la o masă de rămas bun la Casa Universitarilor. L-am rugat și pe Sergiu să participe. A fost o seară de neuitat. Amândoi – dr. Al-George și dl. Ray – au fost atât de deschiși, prietenoși și veseli încât studenții și-au depășit

emoțiile stârnite de intima lor prezență alături de un specialist de notorietate mondială și un ambasador. Discuțiile mergeau de la filosofia lui Sankara și gramatica lui Panini până la glume și anecdote de pe toate meridianele lumii, întrerupte din când în când doar de melodiile lui R. Tagore, interpretate perfect de o studentă.

În cursul acelei seri l-am înștiințat pe domnul ambasador despre problemele lui Sergiu legate de participarea la congres. Deoarece dumnealui dorea – așa cum era și firesc – să dezvolte studiile indiene în România, a considerat că vizita unui specialist de talia lui Al-George va constitui un prim pas în formarea unui nucleu de cercetare în indianistică. Mi-a cerut să-i redactez o notă pe baza căreia va proceda. L-am înmănat lucrarea în câteva zile, dar pentru a nu încălca protocolul, nu l-am mai întrebat de soarta ei. Înainte de a pleca mi-a spus că făcuse tot ce îi era în putință. Peste câteva săptămâni, Sergiu a primit invitația de la UNESCO pentru a participa la Congresul din Banaras, ca unul din cei 12 oaspeți sponsorizați de organizația respectivă.

În starea precară a sănătății sale, era riscant să întreprindă o călătorie atât de lungă și obositoare. Dar muncise șase luni de zile la conferință. Era o lucrare densă, de vreo cinci pagini. (Am publicat-o în *Manuscriptum*, nr. 3/1988). De altminteri, participarea la un atare eveniment în India a fost visul vieții sale. Era hotărât să plece. Le spusese alor săi: „Am să mor de necez dacă nu mă lăsați să plec”. La acea dată nu-l mai interesa nimic altceva.

Formalitățile plecării necesitau o recomandare din partea Academiei de științe sociale, ceea ce cădea în sarcinile doamnei prof. Zoe Dumitrescu-Bușulenga. Încântată că Sergiu va merge la Banaras, locul mult visat de dumneaei, a scris-o imediat, în cele mai elogioase cuvinte. Citind-o, funcționarul de la pașapoarte a rămas fără replică. „E un text de înrămat și de pus pe perete”, a observat el și l-a întrebat pe Sergiu dacă și-a păstrat o copie. Când mi-a povestit, l-am întrebat și eu același lucru. A răspuns negativ. Simțise oare că la întoarcere nu va mai avea nevoie de nimic?

Ultima mea vizită la el acasă a coincis cu încheierea serbării zeiței Durga în India. Cuprinsă de nostalgie, le-am povestit – lui Sergiu și soției sale, Dorina – ritualurile pitorești legate de acea zi. Urma să plec peste câteva zile la Târgu Jiu, pentru a prezenta *Arhaic și universal*, ultima carte a lui Sergiu, care a apărut atunci. Când a auzit că am posibilitatea să fac un pelerinaj la Hobița, mi-a zis: „Prezintă și omagiile mele! N-am să mai ajung acolo”.

Firește că nu l-am luat în serios. Mai degrabă am discutat cu gazdele mele posibilitatea lansării

cărții la Târgu-Jiu, după întoarcerea autorului din India. Ca memento, am rupt două frunze din vița de vie din casa lui Brâncuși. Una se află și azi în vitrina mea.

În drumul spre India a trebuit să facă un scurt popas la Roma. A fost cazat într-o cameră de hotel rezervată oaspeților de onoare ai UNESCO, cameră în care înnoptase cândva Napoleon. Am auzit ulterior că acolo a primit un semn (nu mai rețin detaliul) care i-a sugerat că i se apropie sfârșitul. Credea în semne și știa să le interpreteze după principiile științifice ale lui Jung. Proiectase o carte, *În lumea semnelor*, în care voia să analizeze credințele populare din România și din India.

În seara zilei de vineri, 6 noiembrie, 1981, am primit un telefon de la Sergiu. Se întorsese în ziua respectivă. Era istovit de drum. Totuși, ținea să-mi împărtășească impresiile, să-mi mulțumească pentru fericita inspirație pe care o avusesem cu câteva luni în urmă. Dar ce eram eu, decât un instrument mărunț în mâinile Destinului? M-a invitat să-l vizitez, ca să putem discuta mai pe larg. Deși așteptasem cu nerăbdare să aflu veștile succesului său la Congres, am ezitat să-l solicit într-o asemenea stare a sănătății. Am sugerat să amânăm întâlnirea cu o săptămână. „Să nu fie prea târziu”, mi-a răspuns.

Atunci mi-a comunicat la telefon aspectele cele mai importante ale vizitei. Îi rețin ultimele cuvinte. Când stătea în sala de conferințe a Universității din Banaras, prin pereții de cristal a zărit lotușii înfloriți pe lac. Privindu-i, a simțit că i se împlinise menirea vieții. „Nu mai am nimic de dorit”, a rostit cu o seninătate extraordinară.

În seara zilei de 10 noiembrie, în jurul orei zece, vorbea la telefon. Dintr-o dată, receptorul i-a căzut din mână iar cuvântul a rămas nerostit. În dubla sa calitate, de lingvist și de medic ORL-ist, toată viața a slujit Logosul. Cuvântul i-a fost viață, cuvântul i-a fost moarte. Credința mea îmi șoptește că zeița Vak a *Rigvedei* a coborât din cer ca să-și ia fiul spiritual cu sine.

A doua zi, când voiam să-i telefonez Dorinei ca s-o întreb de sănătatea lui Sergiu după microinfarctul pe care-l avusese în zilele trecute, m-a sunat ea ca să mă anunțe trista veste. Seara, când mă întorceam de la ei, se ridica Luna plină deasupra turlei Bisericii Sfânta Vineri. Era seara de *Raspușnica*, când Dumnezeu coboară pe pământ pentru a se uni cu sufletele care Îl iubesc.

Într-o clipită mi s-a luminat gândul. De ce mi-a vorbit de lotușii din Banaras? Privindu-i, i s-a deschis oara *sahasrara*, lotusul conștiinței cu o mie de petale, aducându-i suprema fericire, *paramananda*? A unit *atman* cu *brahman*, microcosmul cu macrocosmul? Pentru aceia care ating cel mai înalt

nivel al spiritualității, sufletul se eliberează în timpul vieții. Asemenea spirite se numesc *jivanmukta*. Iar un suflet eliberat în Banaras dobândește *mokșa*, libertatea absolută, ieșind din cercul nașterii și morții. Aceasta să fi fost menirea vieții sale, răsplata jertfei neconținute a celor 59 de ani pe care i-a trăit? N-a fost oare viața sa un lung sacrificiu de sine – *atmayajna*?

Sufletul eliberat nu putea să părăsească trupul în India. Trupul trebuia să se reîntoarcă la matcă, la glia căreia îi aparținea. Vinerea următoare, la o săptămână de la întoarcerea din India, au fost înhimate rămășițele sale pământești. Slujba s-a oficiat în Biserica Bradului, unde studenții de la Institutul de Teologie, membri ai cenaclului, i-au cântat Veșnica pomenire. Am pornit cu cenacliștii spre Belu, dar tramvaiul având pană de curent, am sosit abia după ce s-a pus lespede. Jerba noastră, cu inscripția sanscrită *namo srigurave namah* (plecăciune lui guru), atârnată de curce, se vedea de departe.

Tradiția indiană interzice participarea femeii la ritualurile funerare. Nu mi-a fost permis să-l conduc pe ultimul drum. Mi s-a spus că frunza din Hobița, pe care Dorina i-o pusese la căpătâi, precum și buchetul de garoafe albe oferite din partea domnului Ray au fost puse în coșciug. Ca și în viață, și în moarte Sergiu Al-George a rămas legat de India, țara lui de vis, și de România, țara lui de dor. Veșnica sa odihnă a fost binecuvântată de Brâncuși și omagiată de o solie a Indiei.

* Publicat în „Literatorul” nr. 49/1992 și în cartea **Sergiu Al-George văzut de noi, indienii**, Editura Cununi de stele, 2012.

ESEU

MISTERUL BUCUREȘTIULUI

► Mihai ZAMFIR

Nimic mai dificil decât să încerci definirea unei entități imprecise și misterioase.

Din punct de vedere arhitectonic, edilitar și strategic, orașul București se prezintă drept o interesantă aberație. Situat pe o câmpie inospitalieră, atacat iarna de crivăț și pîrjolit vara de călduri sahariene, el nu s-a construit în jurul unei forme de relief proeminente și nici pe malul unui râu sau fluviu de mari dimensiuni; nici o cetate antică sau medievală n-a stat la baza viitoarei așezări moderne. Ridicată la întâmplare de către turci doar pentru a avea un popas necesar în drumul de la Tîrgoviște la Dunăre, actuala Capitală a României a fost multă vreme doar o grupare de mahalale ce-și trăiau fiecare viața proprie. Denumirea orașului trebuie percepută ca un substantiv la plural: există mai mulți „București”, adică atîția cîte mahalale bucureștene există; le lipsește acestor aglomerări umane o unitate adîncă și definitorie.

Vechiul Regat avea orașe construite concentric, bucurîndu-se de o viață și de un stil proprii – Iași, Brăila, Tîrgoviște, Craiova sau Constanța. Nu mai vorbim de Transilvania, Banat și Bucovina, unde forma medievală a coagulat ulterior orașul. N-a fost însă, din păcate, și cazul Bucureștilor.

Ce a făcut totuși ca orașul lui Bucur să rămînă Capitală a tuturor românilor? Dincolo de ponderea lui economică, industrială și comercială, nu ar fi exagerat să afirmăm că Bucureștii reprezintă astăzi rodul unei magii mai degrabă culturale. Pentru a contracara eficace o carență istorică gravă, o climă și un peisaj dezolante, bucureștenii și-au construit – mai ales în ultimele două secole – o mitologie proprie. Ea nu pornește de la personalitatea vreunui fondator legendar, nici de la regîndirea modernă a vreunei cetăți străvechi; mitologia bucureșteană s-a format mai ales prin contribuția conștientă a scriitorilor.

De la ultimii cronicari întîrziți, la începutul secolului al XIX-lea, continuînd cu proza lui Heliade-Rădulescu și N.Filimon, cu poeziile lui Anton Pann, cu romanele-foleton de la jumătatea secolului și ajungînd pînă la *Scrisorile* lui Ion Ghica ori la proza lui I.L.Caragiale, s-a format de-a lungul unui singur

secol o imagine a Bucureștilor avînd legătură cu realitatea de pe teren, dar reprezentînd de fapt o hiper-realitate spirituală.

Mari scriitori ai secolului următor au preluat entitatea numită „București” ca pe o moștenire distinctă și au îmbogățit-o spectaculos. Atracția pentru București devine fascinație și ea se insinuează mai ales în conștiința prozatorilor: fie că aceștia venerază orașul (precum Hortensia Papadat-Bengescu, Camil Petrescu, Mateiu Caragiale, Mihail Sebastian ori Ion Marin Sadoveanu), fie că se complac mai ales în a-l denigra sau chiar în a-l blestema (Cezar Petrescu, Liviu Rebreanu, Ionel Teodoreanu), nimeni nu i-a rămas indiferent, nimeni nu s-a sustras farmecului. La 1940, „figura bucureșteană” se afla deja înscrisă în proza românească de ficțiune; unii dintre cei mai buni prozatori de după ultimul război au speculat această „figură” chiar și în condițiile vitrege ale realismului socialist și ale prozei de comandă.

Mitul bucureștean are și o componentă etnografică. În acest oraș extrem de întins ca suprafață, pe lîngă valahii și țigani localii, și-au dat întîlnire oameni sosiți din cele patru vînturi: sîrbi și bulgari fugiți din calea turcilor, greci și armeni care și-au căutat aici norocul, evrei veniți din Galiția, unguri și nemți din Ardeal, apoi italieni, francezi, ruși și polonezi plecați din țara lor din cauza persecuțiilor politice sau a mizeriei. Odată ajunși pe malurile Dîmboviței, s-au fixat aici ca pe un tărîm al fîgăduinței. Într-adevăr, „cine bea nu se mai duce”, cu toate că apa Dîmboviței este de nebăut. Doar toleranța reciprocă și interesul real pentru Celălalt au putut amesteca pînă la contopire populații atît de diferite. Bucureștii sunt cazanul unde au fiert împreună popoarele și rasele, mai mult decât în alt colț al României. Mitologia bucureșteană începe cu această primă pagină.

Este doar o primă pagină, pentru că mitologia bucureșteană reprezintă o carte ce se scrie sub ochii noștri. O mare parte din proza optzecistă sau cea de bună calitate scrisă în ultimii ani nu par a fi avut altă preocupare decît adîncirea în misterul bucureștean.

POESIS

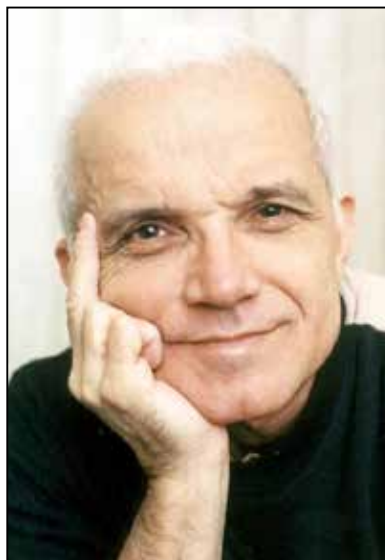
LIVIU IOAN STOICIU

Nu-ți arăți vârsta

Ștergi praful de pe rafturile bibliotecii, scuturi
cârpa pe fereastră, „e un praf al rușinii,
cărămiziu”, spui. Vrăjitorul dă
din cap, se ridică și părăsește jilțul de lemn. Că după

fiecare carte stau, ghemuite, tot
felul de resentimente sedimentate, bine? Stau
țărani cu sape, furci, topoare,
cuțite, de la 1907 încoace, așteaptă un semn magic.
Bați în lemn. Afară se scandează : Păcat,
păcat de sângele vărsat! Care
sânge? Îți vine în minte măgarul dresat să fure știuleți,
înhamat la căruță, cum fuge de unul
singur de pe câmp cu căruța
plină și nimerește în sârma ghimpată a gardului CAP și
se umple de sânge, fuge până

acasă la părinții lui, decăzuți în vicii și
superstiții de toate felurile...
Ești descurajată: în definitiv, de ce fiecare generație
trebuie să o ia de la zero? De ce nu.
Ofezi. Că e prea multă tristețe pe lumea asta, chin și
disperare: ignoranță și cruzime... Nu-ți
arăți vârsta.

Noi reveniri

Tarabagiul de la intrarea în parc i se plânge că până și
porumbii îi ciuguleau orezul, după
ce-i spărgeau pungile, imediat ce el le scotea la vânzare.
Iar dacă nu le scotea și le ținea la dos, pungile
erau atacate de șobolani, drept
pentru care a renunțat la orez. Altceva nu doriți?
Dumneavoastră

ați fost un împărat chinez, trăsnet în timpul
unei vânători. Știați? Îi
ghicește în ochi? Acum sunteți liber de dorință
și de înlănțuiri. Dumneavoastră
știți să ghiciți? Ghicesc în orez, nu în stele... Are câteva
boabe de orez la ea, le învârte. Ea,

cumpărătoarea, i se plânge tarabagiului că suferă de urât și că i se pare că de azi a intrat deja în alt timp decât cel perceput până acum, cel puțin așa simte. Da,

doamnă, și eu simt la fel, am dureri în ceafă. Sigur, e presimțirea unei noi reveniri pe aici, din altă viață.

Bă, copilărie

Vagabonzi mici, cu plase aruncate printre stele, în apă, pe malul Dâmboviței, aplecați să prindă peștișori care să le îplinească o dorință, noaptea, radiografiati: afurisiților,

faceți ce vreți, nu e așa? Din moment ce nu vă e frică de ziua de mâine, când o să vă ceară statul român impozitele pe fiecare vis. Vis? Ce vorbești, chip fără chip, ne crezi proști? Bă, copilărie... Vezi să nu

trimitem să te muște musca somnului, aia neagră, să coboare în zbor în unghi drept și să îți se așeze pe gât, spre dosul urechilor, să auzim noi dacă ai chef să te aducem urlând în mijlocului haosului, printre zei. Zei desfigurați, drogați cu aurolac, morți-copți, coborâți până la noi, la taclale, să

alcătuim împreună armonia.

Mister vechi

Ascuns sub brusturi uriași, urmărit de propria-obsesie, își verifică puterea de autoabsorbție – se concentrează la maximum, își restrânge circulația sângelui, își resoarbe abdomenul, apoi capul, ia te uită, își interiorizează surâsul, până și picioarele i se orientează spre înlăuntru, ar trebui să se oprească. E

„îmbătat de fericirea autoabsorbției”. Însă durerile... Durerile încep să fie, încet, încet insuportabile, pe ici, pe colo, crapă – nu-și mai încape în

piele, dacă ar sta la soare ar exploda acum? Dar nu se teme, sub brusturi nu e nici un pericol, are seninaliniște a acestei noi înfățișări, aude: Nu mișcă nimeni și mâinile sus! Aude de dincolo de barieră. Mâinile

lui sunt autoabsorbite, ce să ridice? Îi ajunge pe ziua de azi – închide ochii romanului polițist, nu mai poate suporta mânia victimei. Ce

naiba, era gata să-l omoare mânia victimei. Victimă a unui mister vechi.

Fiară încolțită

Răsucit, încurcat în sforile păpușarului, în propriu-i suflet – gemi din greu, ciorile zboară la un metru de sol, le admiri, ai vrea să fii în cârdul lor, dai din mâini în gol, nu mai ești puternicul de odinioară. Stârnești doar cenușa rugului tinereții tale, a celui care-ai fost. E mai rău decât ți-ai putut închipui, numai Dumnezeu te mai poate înțelege, ce tot vrei de la tine? Ți-ai scos afară înlăuntrul și nu te mai recunoști, acum ai plecat iar din tine, nu te mai prosti. Îmi vând sufletul! Urli. Stai liniștit, nu ești tu dintre cei care obișnuiesc să plece genunchiul. Nici nu-ți dai seama. „Adevărul e că mi se pare searbădă calea aceasta, opusă părerii tuturor”. Întoarce-te! Întoarce-te la tine!

Toți își băteau joc de duhoarea lui de fiară încolțită.

POESIS

DAN MOVILEANU

(Din volumul „Voci din OFF”)

Cântec de dragoste*Părinților mei*

Și a fost dimineață.
 Au ieșit din casă
 și casa a intrat jumătate în pământ,
 Au deschis ușile să intre aerul
 în camerele pline de mobile vechi
 și carpete mâncate de molii.
 Au deschis larg ferestrele
 să intre soarele în camerele
 cu pereții igrasioși, coșcoviți pe
 la colțuri.
 Fluturi mici și albi au ieșit din haine
 și s-au împrăștiat speriați.
 S-au spălat pe mâini și pe fețe.
 Unul din ei a privit cerul
 și a zis: „Astăzi nu o să plouă!”
 celălalt a privit cerul
 și a zis: „Astăzi nu o să plouă!”
 s-au îmbrăcat în haine de sărbătoare
 și s-au încălțat
 ca pentru o lungă călătorie
 până la colțul străzii.
 Cocoșului de tablă,
 din vârful casei,
 i-au ruginit brusc picioarele.
 Au ieșit pe poartă
 și poarta a rămas deschisă
 să intre aerul în curtea plină
 de iederă, brusturi și urzici uscate.
 Pe masa din bucătărie
 au lăsat o jumătate de pâine neagră
 și o carte groasă, deschisă
 la o pagină oarecare.
 Acolo am citit: „Și a fost dimineață,
 acum noapte s-a făcut,
 iar noaptea nu plouă”.
 Am știut că nu se vor mai întoarce,
 pe colțul mesei au uitat
 candela aprinsă!

Poem postapocaliptic 1

Imaginea unei femei goale
 iese la plimbare pe imaginea unei
 străzi goale.
 E mereu noapte, e mereu octombrie,
 noiembrie, decembrie.
 E un cer de beton.
 E un cer vânat de beton.
 Imaginea femeii e ruginită
 pe la colțuri ca pelicula unui film
 vechi, care rula pe repede înainte,
 apoi cu încetinitorul într-un cinematograful rural dintr-o
 magazie cu vechituri.
 Imaginea femeii goale înaintea
 timidă pe imaginea străzii goale,
 urmărită de imaginea unui bărbat
 din imaginea acestui poem
 scris de imaginea mea pe un
 colț de masă dezafectată.
 E mereu octombrie, noiembrie, decembrie.
 Imaginile celor doi se-ntâlnesc,
 se sărută apoi se dedică
 noului obicei de-a vâna
 imaginile unor fluturi.

Poem postapocaliptic 2

Nu mai ai pentru cine să scii,
 Nu mai ai pentru cine trăi,
 Nu mai ai pentru cine muri.
 Un vânt subțire mișcă abia perceptibil
 Pagina galbenă a unui ziar vechi.
 Nu mai are cine vorbi despre mine,
 nu mai are cine să-mi facă
 fotografii indecente la minut.
 Pot să urlu, pot să râd,
 pot să dansez gol pe străzi,
 pot să fac gesturi obscene,
 să umblu în mâini sau pe picioroange,
 nu mai are cine să-mi spună
 arlechinule, saltimbancule, paiată,
 nebunul satului!

Poem postapocaliptic 3

Cerul e vânăt, soarele e vânăt.
 Mai precis: un soare vânăt pe un cer vânăt.
 Mai precis: un soare vânăt nemișcat
 pe un cer vânăt nemișcat.
 Pe câmp, în spatele unui abator
 se-nvârt în jurul unui obiect!
 Sânt mulți, o duzină întreagă.
 De departe par niște cățelandri
 flămânzi care se-nvârt în jurul
 unei pâini cenușii,
 de aproape par niște copii fericiți,
 fugiți de la orfelinat.
 Cu gurile căscate, din care nu iese
 nici un zgomot, se-nvârt în jurul
 aceluși obiect, cu miros de pâine,
 și nu știu de unde să-l apuce,
 n-a mai avut cine să-i învețe
 cum se deschide o carte,
 așteptând să li se nască mama!

Poem postapocaliptic 4

Și a fost dimineață.
 Și a fost seară.
 Și atât.
 Pe sub pământ
 se aude oftatul unui trecător singuratic.

Fotografie veche mișcată de vânt

Toată vara mi-am odihnit umbra,
 lângă o bucată de pâine neagră,
 de pe colțul unei mese dintr-o cârciumă
 de cartier, ca pe crezul poetic,
 și-am murmurat cântece de dragoste,
 pentru iubita mea emigrată într-o fată săracă,
 am murmurat cântece de alergat în buiestru
 pentru iubita mea care și-a rupt gleznele
 sărutându-mă, și-a sfâșiat rochia de mireasă
 pe pragul furtunilor și-a tumefiat sânii ca
 două sigilii, de ferestrele pline de utopiile
 cărnii, și-a tocit mâinile parafrazând
 dezvățurile buhaiului de baltă
 printre foșnitoarele trestii ale desfrâului
 și-a tumefiat genunchii de zeiță a ospetelor
 pentru recruții răcorii
 toată vara mi-am odihnit umbra
 de bărbat fericit pe coloanele strigătului;
 acum respir cu program redus
 ca o fotografie veche mișcată de vânt,
 prin paharul cu vin roșu
 (mirosul cenușii dunelor magice
 pune cătușe pleoapelor profețiilor)
 și din pahar o voce șoptindu-mi
 „din miezul fericirii și bucuriei
 se hrănesc muzele ieșite din minți”
 așa cu stă scris pe toți pereții cârciumii.
 În cârciumă e cald și ceață groasă
 că-ți poți auzi gândurile cum
 cad cu zgomot în paharul cu vin,
 acum respir cu program redus
 și pot decreta că poezia nu e o păpușă
 de cârpă cu care să te joci
 de-a viața și de-a moartea,
 și o voce din paharul cu vin
 îmi explică senină
 cum să-mi trăiesc minunatele obsesii
 printre urzici înflorite într-o fotografie
 veche mișcată de vânt
 fără să se zguduie ceața.

Sirenă

POESIS

ANGELA BACIU

Angela Baciu s-a născut pe **14 martie** în Brăila. Este poetă, prozatoare, publicistă, trainer. Membră a Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Iași. Membra PEN CLUB România. Are studii în comunicare și drept.

A publicat 18 cărți, printre care: *Maci în noiembrie* (1997), *Trei zile din acel septembrie* (2003), *Tinerete cu o singură ieșire* (2004), *De mâine pînă mai ieri alaltăieri* (2007), *Mărturii dintre milenii* (2012), *Despre cum nu am ratat o literatură grozavă* (2015), *4 zile cu nora* (2015), *mai dragut decît dostoevski* (2017) – carte scrisă împreună cu Nora Iuga, *Hotel Camberi* (2017), *Charli. Rue Sainte – Catherine 34* (2017).

A primit numeroase premii la secțiunile poezie și publicistică din partea Uniunii Scriitorilor din România, Filialele Iași, Alba și Bacău, Galati.

Selecție premii recente:

- 2012 - în cadrul "Galei Premiilor Avantaje" a primit distincția "Femeia Anului 2011".
- 2015 - a primit Premiul pentru Publicistică la Concursul de Creație Literară "Vasile Voiculescu" (Buzău).
- 2016 - a primit Marele Premiul la Festivalul Internațional de Literatură „Lucian Blaga” (Sebeș-Lancrăm)
- 2016, septembrie - Premiul BALCANICA pentru poezie românească la „Festivalul Poeților din Balcani”, ed. a X-a, România-Turcia (Brăila).
- 2017 - a primit Premiul I la Concursul Național de Poezie "Lidia Vianu Translates" în urma căruia a fost publicat volumul de poezie "Charli. Rue Sainte-Catherine 34", în ediție româno-engleză.
- 2018, noiembrie - a primit din partea Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Iași „Premiul pentru calitatea operei și activitatea scriitoricească”
- 2019 - 17 ianuarie, PREMIUL DE EXCELENȚA, în cadrul Galei Culturii Galatene, Ed.VII-a.

A publicat interviuri cu personalități ca Laurențiu Ulici, Radu G. Țeposu, Eugen Simion, Mircea Sântimbreanu, Mircea Zăciu, Cornel Regman, Mircea Horia Simionescu, Nora Iuga, Ana Blandiana, Nicolae Breban, Barbu Cioculescu, Alexandru George, Cezar Ivănescu, Emil Manu, Nina Cassian, Fănuș Neagu, Leo Butnaru, Adrian Alui Gheorghe, Liviu Ioan Stoiciu, Constantin Abăluță ș.a.

- În ultimii 10 ani s-a implicat în numeroase campanii umanitare și sociale pentru bătrâni, copii și persoane cu dizabilități.

Poeme din volumul „Hotel Camberi” de Angela BACIU, Editura „Tracus Arte”

moartea primarului din sat

toată ziua a alergat ca nebuna
strada a II-a se inundase
tot satul avea treabă
și tovarășa maria
secretara primarului
era indignată
cum să îl omoare, și eu de ce n-am știut?
doar a fost cu mine toată noaptea!

simion jigarov, milițianul,
își tot nota
în carnețel
ora morții
să fi fost vreo 6
adică după ce plecase de la maria,
ce vecini erau acasă
și dacă a auzit cineva ceva

liniște. portarul primăriei
citea o carte
cu susu-n jos
poate moțăia.
pe măsuta mică
o cutie cu macrou.
nici nu știa numele primarului
îl văzuse doar o dată
într-o mașină neagră
cu geamurile lăsate
cine sunt eu să vorbesc cu primarul?

zice omul cu năduf.

nu avea dușmani
și nici nevastă.

poate se omorâse,
pierduse iar la barbut
o sumă frumușică.

sau soțul tovarășei maria...
o fi aflat, cine știe

la radio
cine iubește și lasăăăăăă
dumnezeu să-i dea pedeapsăăăăăă...

casa cea albă

nu știu ce m-a apucat
când ajung la casa albă
de la malul mării
o să îmi fac cruce
apoi
nu mai contați pe mine

reduceri cu
ocazia sărbătorilor de iarnă
veniți la magazinele „smart”
auzeam vocea din telefon

cu mâine zilele-ți adaugi

ultima trăsură

număr până la 7
de la felinar mai departe
se lăbărțează
șotronul ăla desenat cu cretă
1
2
3

caliopi sarandi vecinul bolnav de
scleroză
face pârție în curte
un pas în față
cu cadrul
se oprește
4
5
cu stânga apucă lopata grea
adună zăpada
la fiecare mișcare un icnet
6
7
ca un
strigăt
de pescăruș

ultima trăsură
înainte de miezul nopții
faleză goală

lentilele lui José

iar s-a înțepenit clanța
doar ai reparat-o ieri
nu, nu renunț la ea
te aștept de mult, José

pe vremea când
scrijeleai cu unghiile
muntele
nu semănăm cu nimeni
în fiecare zi e joi
o întâmplare
ai să spui
urci povârnișul ăsta greu
fără să te plângi, José
alergăm
la marginea orașului
trecem pe lângă fabrica
părăsită
de pe malul celălalt al sulinei

nici aici nu pari fericit
încep să te usture ochii
aici se făceau conserve
din macrou
și somn

să îți pui lentile noi
că tu nu mai vezi nici înainte,
nici înapoi

vecinii

pe crucea albă
din stânga scrie
dunaef filimon
1909 – 1998

cioara sălbatică
mănâncă
din lemnul
scorojit
mort și el

în spate
ușatencu și brăileanu
sunt vecini
își împart
somnul de veci
și ouăle vopsite
rămase de la Paști

POESIS

VALERIA MANTA TĂICUȚU

ARHAIC

1

mi-au secat toate izvoarele, nu mai
 înroșesc pământul când mă ascund printre
 trunchiuri mai groase, dincolo de ochii
 lor grei, nimeni nu mi-a spus ce se
 va întâmpla, la noi încă nu se vorbește, se țipă
 mai mult, iar prin gânduri doar cel cu trei
 ochi mai umblă, de-o lună subțire tăioasă
 și una cât o burtă de rotundă se tot
 învârte pe lângă mine, nu mai sare, nu i se
 mai umflă toate alea, își smulge creasta
 albită și-și arată dinții, precis că mâine
 în zori, i-am citit-o în gând, mă
 vor duce adânc în pădure, la
 țarcul de lupi prinși pentru pedeapsă
 și îmblânzire, acolo sunt duse toate
 secatele, toate blestematele de cel cu
 trei ochi, măsurătorul nostru de la
 naștere, dar am să-mi pun
 sub limbă piatra de lună, să-mi
 poarte de grijă, s-o găsec vie
 în țarc printre lupi și pe
 mama, și pe surorile ei și pe
 toate cele târâte acolo, pentru
 nespurcarea izvorătoarelor, a
 rămaselor pe loc, a pătrunselor doar
 de cel cu trei ochi, mijlocitorul
 ales între ei, privitorii, și noi.

2

într-o seară, cel cu chip de
 urs a venit, mi-a luat copilul
 din lemn, cu ochi ciopliți și gură dintr-un
 fluture zdrobit de viu, cum m-au
 învățat că se pot păstra
 culorile, să pară că-s gata să
 se miște, să vorbească, mi-a luat copilul
 râzând, mă strângea rău cu o
 mână de sâni, apoi frământa carnea

mea cea puțină prin locuri mai
 întunecoase, unde știam că-i
 rușine să umbli, numai zeii au
 voie, când dormi, plângeam și-l
 rugam să-mi lase copilul, vin cu
 el dincolo, în groapa lui cu frunze
 și pene, numai să nu mi-l arunce
 în foc, dar el râdea, framânta acum
 cu amândouă mâinile, copilul se
 mistuia între crengile aprinse,
 luminând pietrele, nimeni n-a
 încercat să mă oprească, toți ochii s-au
 stins când genunchiul mi-a zvâcnit
 răzbunător sub burta celui cu
 chip de urs și nimeni nu m-a mai
 văzut de atunci, poate doar fluturele
 înviat de flăcări.

3

spre dimineață, fluturii care au ostenit în
 spațiul îngust dintre foc și
 perete, prelins printre ei mai
 perfid ca umbra, mai nestatornic, mai
 nesupus liniei drepte unind
 în roșu sălbatic ochii de pază
 fluturii, deci, osteniți de geometria

de prisos a zborului, rupt și simetric în
 părți de tăciune și
 părți de cenușă, se lipesc
 de fața mea, nescrisă încă, închipuind
 ochii, și nasul, și gura, și fruntea,
 mască de fluture peste
 masca de om neterminat, dincolo de
 pragul peșterii pâlpâie
 alți fluturi, mâine îmi vor schimba
 masca de azi cu una mai grăitoare, în
 culori aduse de afară, din mintea
 celui care ne visează pe noi, trimițându-i
 pe ei la moarte.

4

încă de cu seară, băbații s-au
 întors încruntați, le curgea o lumină
 roșie tulbure din ochii cât pumnul, păreau
 gata să scheaune, gata să se facă nevăzuți în
 cotloane, când a trecut prin ei
 șarpele cu pene, legându-i mănunchi, nu
 mai păreau de-ai noștri, creșteau
 sugrumate capetele lor pe un
 singur trunchi, și-atunci s-a
 pornit o turbare a umbrelor, s-a
 zvârcolit focul până s-a stins, mai
 era undeva o lumină, cât
 podul speriat al palmei, cât
 aburul greu clănțanit între dinți și
 capetele s-au repezit s-o înghită, venise
 noaptea cea mare și
 trebuiau înghițite toate ieșirile,
 apa ei caldă, sărată, mirosind a
 animal înjunghiat să nu iasă
 pe-afară, în poiana cu zei luminoși.

5

de copii, am fost învățați să nu
 depășim linia, un șanț, de fapt, lung

cât peștera, negru de la
 cât ne-au tot lovit de el cu ochii, cu
 mâinile și cu picioarele, să nu repetăm
 greșeala mumelor, să nu trecem
 în cealaltă parte, unde
 nici chiar focul nu poate
 să treacă, flăcările lui nu se
 întind niciodată spre locul cu umbre
 vorbitoare, noaptea, când toți dorm,
 aud cum se măsoară timpul
 dincolo, într-un fel de cântec sau plâns
 de-aceea sar eu acum peste șanț, peste hârcile lui
 sfidătoare, peste țipetele din gând,
 vine deja și mă-mbracă plânsul
 acela știut pe de rost, moale și
 rece ca o burtă de pește, au început
 să-mi crească solzii pe trup, se
 lipesc între ele picioarele și cad în
 primul izvor, limpezindu-mă.

6

din când în când, băbații
 se preschimbau în femei, îi
 învăluia un abur dinspre lună, când
 alb, când roșiatic, năpârleau ca
 iepurii, până le rămânea numai
 pielea cu tristeți și semne de la
 vânatoare, șoldurile dospeau sub
 dogoarea schimbării, pe umeri
 valuri căltoase își răzvrăteau
 culoarea de frunză, doar ochii mai
 păstrau apa adâncă a morții și
 a rușinii, fără lacrimi maculau
 toată întâmplarea, trupurile
 lor fremătânde implorând spargerea
 lunii în zeci de culcușuri de
 fiară, atingerea slabă a
 nopții de ceilalți, ca o pedeapsă

Metamorfoză

POESIS

ADRIAN RACARU

Indiferent de ce spun unii

Eminescul e-n inima mea
 aproape de la începutul lumii
 Dacă nu știți acum veți afla
 Începutul lumii e continu
 Prin cei ce se nasc sau se vor naște
 De altfel nu-i așa
 Și sfârșitul lumii e continu
 Prin cei ce pleacă sau vor pleca
 Iată cum am ajuns împreună
 La marele adevăr
 Indiferent de ce spun unii
 Eminescul rămâne
 În inima mea
 În inima ta
 Și după sfârșitul lumii

Poeziile sunt stoluri călătoare

Har, poeziile sunt stoluri călătoare
 Se pierd atunci când le provoci să cânte
 Rămâi uituc și simțurile-s frânte
 Cu ziuă îngropată sub ninsoare

Se-întorc în lumea ticăloasă cele sfinte
 Cu îngeri clandestini din epoci viitoare
 Har, poeziile sunt stoluri călătoare
 Se pierd atunci când le provoci să cânte

De dor și inima începe să se zvânte
 Când sufletul e dus schilod la scaldătoare
 Degeaba stele sting plecarea să descânte
 Se pierd atunci când le provoci să cânte
 Har, poeziile sunt stoluri călătoare

Doamne nu lăsa

Anul ca un frate va pleca
 Numai pruncul timpului să vină
 Cosmică iubirea să rămână
 Trudnic al iertării fie voia Ta

Clipa de oglinzi e plină
 Tot ce este a mai fost cândva
 Anul ca un frate va pleca
 Numai pruncul timpului să vină

Steaua seamănă profetica lumină
 Dreptii într-un staul se vor închina
 Aur este și tămâie smirnă
 Numai pruncul timpului să vină
 Anul ce coboară te va înșela

Căci trădarea va veni la cină
 Pâinea-n vin pe rând vom înmuia
 Vom visa arginți în grădină
 Doamne nu lasă pruncul să mai vină
 Și Barabás crucea numai el s-o ia

Nu știam

Nu știam că iarna are insomnie
 Rochii de mireasă din barcaz aruncă
 Scumpele tiare flori de cununie
 Și beteala în care văzul se încurcă
 Iar prin înstelate tâmpole de ninsoare
 Visul trage sănii către derdelușuri

Și din somn copiii saltă pe cărare
Îngerii veghează ceata spre urcușuri
Ațipesc fantasme scurse în cleștare
Și din rai natura poartă albe plușuri
Nu închide nimeni jocul în uitare
Nici trăiri și vremuri în culcușuri

Cu Tine Doamne

Să mă trezesc cu Tine Doamne
Biserica mă așteaptă la fereastră
Mama proorocia biserica noastră
Până la Apocalipsă nu doarme

Că vremuirea e bună sau proastă
Că rostesc rugăciuni sau sudalme
Să mă trezesc cu Tine Doamne
Biserica mă așteaptă la fereastră

În noroi am fost și pe creastă
Am dat în viață și am primit palme
Când îndoiala se acrește albastră
Biserica mă așteaptă la fereastră
Să mă trezesc cu Tine Doamne

Do_{rin} **Li**_{viu} **Za**_{haria} (Vinovații fără vină; Ploaia care va veni)

Să porți o aură trăsniță
zoo formă găinușă lui Zaharia
un obiect prăfuit de recuzită
acoperiș de agheasmatar pălăria

să fii homeric interogat în cânt
să ai limpeziri înzăuate în lut
constelații în orice cuvânt
întrupat prin suflare de flaut

dar nimicul este nimicitor
invocă bocetul inima-n spini
și gândurile anticul cor
cosmic e strigătul când te închini

La înviere nu-i scăpare

În lungul străzilor bolesc la soare
Zăpezile strânsuri murale de oraș
Ca oile țurcane tolănite pe imaș
Când iarba colți de lapte n-are

Zburdă mieii până la primul caș
De jertfa învierii n-au scăpare
În lungul străzilor bolesc la soare
Zăpezile strânsuri murale de oraș

Când seva se va înverzi în marș
Din carne voi mușca în adorare
Că la măcelul turmei sunt părtaș
Zăpezile strânsuri murale de oraș
În lungul străzilor bolesc la soare

Ca fântânarul

Un serafim deretică prin mine
Ca fântânarul ce curăță fântâna
Răcește-n focul păcătos țărâna
Mă cerne-n cutremure marine

E ceață-n inimă precum e lâna
Dosite sunt plăcerile străine
Un serafim deretică prin mine
Ca fântânarul ce curăță fântâna

La Osiris mut verbelor stâna
Cât ghizdeiu pe izvoare mă ține
Visător am să țeș arderii huma
Ca fântânarul ce curăță fântâna
Un serafim deretică prin mine

În arșița privirii

În arșița privirii s-o cumiți zăpada
Sub greutatea crucii cum ne grăbim înceți
Și-n clopotul slăvirii vom auzi cascada
Și alte bucurii din alte fugărite vieți

Am îngânat o nemurire pe de rost
Când dragostea ne-a îmbăiat în vâlvătaie
S-a dus văpaia vorbei cum ne-a fost
Și alte fulgerări din alte intime războaie

Prin trecători se hrămuiesc ispitele și anii
Tună întrebări sunt în furtună gânduri
Un iarmaroc de sentimente stranii
Și alte fericiri din alte scumpe scânduri

Nu știam

Nu știam că iarna are insomnie
Rochii de mireasă din barcaz aruncă
Scumpele tiare flori de cununie
Și beteala în care văzul se încurcă
Iar prin înstelate tample de ninsoare
Visul trage sănii către derdelușuri
Și din somn copiii saltă pe cărare
Îngerii veghează ceata spre urcușuri
Ațipesc fantasme scurse în cleștare
Și din rai natura poartă albe plușuri
Nu închide nimeni jocul în uitare
Nici trăiri și vremuri în culcușuri

POESIS DIN ITALIA

MIRELA IANUȘ DINGA

SONATĂ

Ne-ncălzeam cu lămpi de vânt bolnave
când gemeau înăbușit stejari
martori ai ciudatelor epave
și ai licuricilor hoinari.

Măști uimite și cu ochii goi
se mulau iar pe obrazul nopții
încercam să ne-amintim de noi
îndrumați de degetele sorții.

De sub pașii ploii umbra noastră
se-ascundea pe sub mireasma serii
ocrotiți de pasărea albastră
ce-și făcuse cuib sub fruntea verii.

Din abecedare vechi de lut
învățau să scrie ode, norii,
la doi pași de pieptul nostru, scut
împleteau din țipete, cocorii.

Și plătea sfios în ora oarbă
datorii uitate, cheia sol,
din noroiul fricii vrând să soarbă
o sonată scrisă-n Mi bemol...

Niciodată nu uitasem rana
unor lungi și aspre încercări
cicatrici au încolțit sub teama
zborului din neguri către zări.

Și zvâcnea o dâră ca o vină
ce-o lăsase curcubeul stins
pe a universului retină
dorul fulgera suspin învins.

SCULPTORI

Noi aveam îngăduința nopții
gândul să-l sculptăm în fildeș mat,
cărțile truate ale sorții
ne scoteau speranța la mezat.

La grumazul obosit, salcâmi
și-au legat un fir de curcubeu,
caili neputinței când, stăpânii,
și-i schimbau din ce în ce mai greu.

Lutul galben își vedea destinul
modelat de disperați olari
ne înfiora profund seninul
ce frânsese zborul de icari.

PULSUL CLOROFILEI

Tu de unde știi să-ngâni zefirul
și de unde știi să-mi mângâi glezna?
când ne spovedim sub patrafirul
zorilor ce au, ca soră, bezna.

Măsluite cărți aveau să spună
că eram vrăjmași pe-un front absurd
în mulajul pietrelor sub lună
scâncetul de tălpi eu îmi ascund.

Și în zeghea fricii mă-nfășoară
imnul stepei înălțând stindardul
dinspre unghiuri frânte vrea să doară
pieptul cerului sfidând hazardul.

Noi în lupta grea și sângheroasă
a cuvintelor născând orfane
am sfidat pe lamele de coasă
clorofila ierbilor infame.

Dezbrăcați de dor și chiar de gânduri
ne căznim să păcălim uitarea
lângă tâmpla zării rânduri-rânduri
plâng cocorii săgetând mirarea.

DEZERTARE

Din ulcioare sparte-arome plâng
căci își frâng mijlocul peste timp
biciul vântului plesnind spre crâng
știe rugi să-nalțe-n contratimp.

Și-i balansul clorofilei rupt
aprinzând peceti ca de rugină
din războiul clipelor pe scut
se întoarce verdele în tină.

Nevoiași purtăm desaga lungă
a tăcerii apăsând pe umeri
bobul copt al fricii să ne-ajungă
când bătăi de inimă mai numeri.

Ne sculptăm mirările pe-o ghindă
în tangoul serilor regesc
se izbesc regretele de-oglină
când în ochi încerc să te privesc.

Și sub flamuri sfâșiate-n noapte
dezertăm noroiul sterp călcând
sângerează alfabetul-n șoapte
lung în seva teilor de rând.

ÎNTOMNARE

Se topesc de sete și de teamă
flăcările-albastre pe comori
imnul parfumat al ierbii cheamă
din cadența albă-a unor zori.

La popasul frunzelor în tină
trecător și dantelat de frig
curcubeu-n amintiri suspină
cizelând consoane când te strig.

Și ne mușcă dinții înnoptării
în livada vișinilor muți
pulberea pe gleznele cărării
ca pe-o umbră seacă o asmuți.

Căci din leagănul unor cuvinte
suspendat pe-un portativ bolnav
arcu-ntins al unor jurăminte
în nervuri pulsează mai firav.

ÎN LIVEZI

Împușcați în noaptea nunții-n piept
vișinii se scutură de flori
sâmburele crud al unor zori
încolțește-n rouă când te-aștept.

Clorofila despletind fiori
printre anotimpuri taie drept
lângă tâmpla cerului, nedrept,
flutură stindardul altor nori.

Și ascundem temeri lungi în sânge
în livezi albastrul clocotește
peste iarbă coasa parcă plânge,

Din granit nisipul se răsfânge
și când brațul tău mă-ncolăcește
bocet lung în vișini înflorește.

URME

Nici o urmă nu-mi lăsa pe piele
vântul descântând mijlocul nopții
din cadența unor stinse stele
decupasem semnătura sorții.

Traduceam încet secretul morții
ce în palme aspre era scris
peste ziduri sparte iarăși hoții
de iluzii-au evadat din vis.

Și pe fruntea straniu încrețită
a tăcerii schiopătând pe prund
hieroglife-n șoaptă despletită
au sădit un gând tot mai afund.

Pe când flori de vișini tămâiate
se căleau prelung în vânt și beznă
ne sădeau iar iele desfrânate
sâmburele dorului în gleznă.

POESIS

ADELA EFRIM

frica

ca să învingi frica treci prin ea
 ca un nebun ce străbate orașul noaptea și râzi
 privind-o pe furiș, precum un cocoșat ce trage
 clopotul
 în capetele noastre
 o să ți se facă și mai frică
 mușcă din ea
 ca dintr-un măr zemos, scrâșnește din dinți și țipă-i
 în față
 nu o îngâna
 vorbește-i răspicat în cuvinte simple
 frica nu mușcă pe la spate ca un câine zălud
 te lovește în față, te lovește până când ochii vor
 înflori
 într-o stea
 ia-ți inima, dă-o lupilor să te învețe urlatul
 nu-i îngenunchea
 fii teama care învinge frica
 asemenea soldatului ce luptă cu baioneta într-un
 război
 nuclear
 mugește
 zbiară plângi
 crapă, dacă e nevoie
 dar nu-i murmura fricii
 cântec de leagăn

orbul

își astupase toate ochiurile de geam cu ziare
 lipite cu scoci galben
 fiecare trecător
 se oprea citea ziarul
 își vedea de drum.
 într-o zi
 orbul
 își lipi pe ochi cu scoci ziare.
 fiecare trecător
 se oprea
 citea ziarul
 își vedea de drum

limonagiul

Este bărbatul
 din viața mea care-mi vinde praf de sare de lămâie
 dizolvat în apă de la robinet pe post de limonadă.
 Cu frunze de mentă sălbatică
 ce plutesc într-un incest acceptat de cuburile de
 gheață
 limonagiul
 taie lămâile în felii subțiri
 în fiecare zi
 pentru o altă femeie.

copilul cu catargul în spate

sunt copilul cu catargul în spate –
 ocean insuficient pentru arhipelaguri sonore;
 din faldurile mării lumina crește ca solzii pe trupul
 sirenei
 copilul aduce furtuni clandestine una câte una –
 oglinzi în care vă priviți fără impetuoșitate,
 doar cu pudoare, contopire-n val sfărâmat;
 sub picioarele mele peștii adulmecă drumul,
 merg în neștire, valul plutește atent la tot ce se
 întâmplă

în zare cresc stânci –
tronuri de ivoriu.
cu catargul în spate înalț lampionul,
norii tatuează cerul –
dantelă în flăcări.

toate îți părem la fel

în cameră mobila veche
din care se înfruptă carii nesătule ce au crezut
odată în
dragoste
fața de masă din catifea roasă
se întinde fără cute peste ziua de ieri
scrinul cu mânere din bronz
înfinge în parchet certitudini dintr-o altă viață
noaptea
mușcă din noi ca dintr-un măr acru
cuvintele strepezesc trupuri la primele șoapte
suntem cu tălpile goale în această iubire sleită
la sanatoriu se schimbă umbrele cu alte umbre
eu îți vorbesc de poezie
toate îți părem la fel.

voi fi așchia ta

insomniile
se țin scai de gânduri
precum scaieții din rochia ta
de astă vară
îți mai aduci aminte?
când am vrut să ți-i desprind
s-a sfâșiat toată
erau doar niște franjuri
prin care priveam depărtări
pe linia aceea dintre noapte și zi
ce am văzut-o demult din avion
în drum spre Praga
atunci ți-am spus,
de voi îmbătrâni într-un anume fel
de voi uita să visez
leagă-mi mâinile de un copac toamna
visele se împart mereu la doi,
ca o despicare de trup
voi fi așchia ta.

certitudini

despre nopțile de făcut dragoste s-a mai scris
ca și despre nopțile de după nopțile de făcut
dragoste
nu cred că s-a scris atât de mult

despre nopțile dinaintea nopților
de făcut dragoste
însă,
cum sunt sigură că nu-i cine știe ce grozăvie
să scrii tocmai despre asta
îmi șterg ochelarii și privesc totul
cu mai multă
indulgență.

putregaiurile

urcă pe trupuri decojite se lățește bezna
pe grumaji ce au știut cândva mângâieri
frumusețea pândește
în zâmbetul fără zâmbet
în atingerea fără atingere
în iubirea fără iubire
nepătrunsă, dorința nu e sălbatecă,
sunt străinul din ochiul ascuns
lumina se năpustește în tine
ca o iarnă previzibilă
alunec imaginile,
în oglinda deformată
te văd mereu drept.

tăcere albă

rămăsesem cu discuția atârnată în mijlocul camerei
haotică, răvășită, dezgolită de esență
în fața mea realitatea masivă, albă
se plia
deschidea golul
seara, fără armură
își retrăgea zidul,
tăcerea mă apăra
săpam un tunel,
să ne putem privi.

tangoul

pe care ai insistat să-l dansăm
îmi va aminti
brațele tale ca niște lopeți
ce aruncă ultimul pământ peste mormântul meu
ele nu vor putea să-mi atingă talia
în care tu ai crezut ca într-un trofeu sticlos
nevoia de mine îți va dezgoli singurătatea
pe zidul tău mâlos.
de vei încerca să mă privești
ochii mei vor da dezlegare
glontelui să te țintească
cu demnitate

POESIS

VALERIU VALEGI

O floare rară

Despre lene câteva ofuri
vine și pleacă cum ceața
în primele zile de toamnă
survolează periferii întregi
ale trupului anesteziat instantaneu.
gurile rele spun că e o binecuvântare
de vreme ce proiectele
la care ai lucrat cu spor
se volatilizează fără vreo durere de cap
(vai de steaua ta dacă ar fi fost invers!).
lenea-i o floare rară
te prinde de prima dată

Să cobori

Cât de bine te-ar prinde
schimburile de amabilități
mai abtirit
să cobori în slăvi
dar până atunci
te voi cuprinde
într-o aproximație
cu alură de mit
mai mult decât ferestrele
deschise spre mare
pescărușii ard ard
mai spune-mi de o șotie a sufletului
și dă clipa mai tare
de la mine până la tine
câtă-i viața de mare

postare pe undele zilei
pe umerii prezentului mulțumindu-te
să dai bezele în stânga și dreapta
dar cheia succesului e încă
în buzunarul de la pieptul
bunicului
plecat nu de mult
la cei luminoși

Cheia

Cât și unde se duce
uitarea de sine
când ațipești
visele de dimineață
dau iama prin sufletul tău?
aceeași unică

Întrebări întrebări întrebări

Retracezi tot ce ai spus
până acum?
suspicionezi chiar și umbra
ce-ți scâncește în spinare?
arunci aiurea cu sârg
ultimele irizări autumnale
când cel mai simplu
ar fi fost să refuzi
aerele de domn ușor iritat?
fundamentele frumuseții
bolțile bine proporționate
ale tristeții ademenitoare

scrâșnetele porților de ceață
 te-au convins încât să-ți ironizezi
 masca cu marginile deja îngălbenite?
 chiar pisica târându-și leneșă
 labele printre umbrele din balcon
 nu-ți mai rabdă
 privirea posacă
 e pace
 pe sub bolțile dezarmonizate?

Medicul de gardă

Spaimetele parcă s-au mai domolit
 ura de sine e la cote maxime
 amorul de singurătate arde
 nici dorul nu e de lepădat
 cu insomniile ești în grafic
 inocența ca în prima zi
 urci cobori
 plângi abia te ții
 să nu izbucnești în răs
 acces continuu de sinceritate
 cum de nu te-a respins încă
 medicul de gardă
 de la spitalul de urgență
 dat recent în folosință?

Trecut e de mult

Trecut e de mult de miezul
 nașterii dintr-o întâmplare
 curioasă cum pare ochilor prea blânzi
 gândirii încete poate dar
 este peste putință să desparți amăgirile
 de rătăcirile prin jungla de neîmpliniri cu haz
 poți spera la mai mult
 în adânc de înțeles?

Următorul pas

Rămâne ca următorul pas
 să-l faci însoțit de ploile prescrise
 atât de mult așteptate cândva
 să nu-ți pese de priveghiul din perete
 șoimul de pe umărul drept
 să înceteze cu migrația mâinilor
 spre zorii hăruiți
 rămâne cum a stabilit statuia
 din colțul inundat de buruienile vorace
 să nu-ți uiți vocea în umbra urmăritoare

Întâlnirea de la Muzeul Unirii din Alba Iulia

POESIS DIN ITALIA

MARIANA CORNEA

niciodată inima nu mi se păruse atât de aproape de cer

cu aripi aurii abia atinse de somn
 cu ridicări și aplecări să-mi acopere goliciunea
 acest giulgiu nu mă părăsise
 sporise
 într-o cameră pustie
 așezat în poziție de om
 dacă ar fi atins o fibră pe inima mea
 tăcerea
 fiorul de fericire
 mi-ar fi îngăduit să deschid o fereastră
 să admit spațiul real
 și urmele pe care te-am întâlnit
 o goliciune între o infinitate de goliciuni
 într-un singur trup
 acoperit de osândirea cuiva
 giulgiu din ce în ce mai mocnit
 mă desparte
 ne desparte
 îți jur
 mă lăsasem citită rând cu rând
 mă întinsesem ca o pagină de carte
 alunecasem ca de sub pământ
 forță și întindere
 dar tu
 crudă substanță
 te-ai smuls din mine
 lăsându-mă pradă acestui gol
 mai intim decât sângele
 judecat pe jumătate
 umplând cerul cu tumultul său
 de femeie
 iar tu
 tulburare după tulburare
 pe patul morții
 palid vizitator

gândul de pe urmă

exersasem împreună spălarea picioarelor
 încordând inimi
 răsturnând trupuri până în străfunduri
 tăindu-le cu lama
 carnea viselor fierbinți
 exersasem doar mărirea ochilor
 umezirea buzelor
 albirea dinților
 ca niște săraci duhnind a minciună
 prin care ne înșelam
 piatra și trecerea prin orașe
 în mijlocul târfelor
 jucătorilor de zaruri
 ceea ce nu mai ținea de ramurile cu spini
 se îmbolnăviseră de plămâni
 înconjurând pământul
 bărbatul și timpul
 femeia și viața
 negrăirea și nopțile albe
 merg în gol
 iar eu
 culeg umbra
 și-un loc de iarbă
 așa rămân un piept plin
 respirând
 acest decembrie roșu și fraged

nostalgie

cândva unui bărbat îi spusese iubire
 o plantă tristă călcată de umbre
 trăindu-le mersul
 atingerea
 dar mai ales așternerea
 daimon
 zâmbind întunericului meu
 hotărâse că pe câmpia pustie
 o transfuzie de sânge era muritul
 fluviul neîntoarcerii
 multiplicarea a ceea ce nu ești
 când foarte departe ceva lucra cu mâinile
 să nu mai fie amurg
 să nu mai fie iubire
 înțelesesem totul din mărturii
 piețe pavate cu pietre rugoase
 tramvaie și pajiști cu dimensiuni liniștite
 ca noaptea să doară în sfârșit
 îi spusese iubire
 prin fericirile lui Dumnezeu
 braț la braț murind de inimă
 biblic
 prin amintiri bărbatul se desprinde de piele
 ca o pânză de carton

seri întregi necunoscute
 în sunetul norilor

puntea de altădată

această iubire este înecată în mine
 ca o respirație gură la gură
 ca un val de imigranți pe plaja Lampedusa
 ca un schimb de nefericiri între declin și
 destrămare
 nimeni nu e în siguranță
 nimeni nu știe nimic
 totul explodează într-un loc
 unde vremea
 uitarea și marea vină
 ruginesc numai spre tine
 crezusem că nu-mi voi mușca singurătatea
 străvechi copac
 străveche pădure
 atât de puțin
 acum exersez lipirea lumilor
 când pășesc fluidă fiecare zid
 înflorește
 să-mi uite teama
 și-un zbor

Vizitarea colecțiilor Muzeului Unirii din Alba Iulia

POESIS

VIOLETA CRAIU

ARMURA POETULUI

Armura poetului
s-a risipit într-o iarnă argintie
pieptul gol
a-ncremenit melancolia
versurilor nescrise
peste tâmpile muzelor
flori de gheață
luminează
o noapte violet.

ABUR DE TEI

Privire ta
abur al florilor de tei
ca un copac uitat
pe inima unui copil...
Orele din noapte sunt
o revenire târzie

Privirea ta
o poezie nesfârșită
glumă
zâmbete neînțelese
la încheietura mâinii
talisman.

FÂNTÂNA CELUI DE-AL TREILEA OCHI

Poeții s-au spălat de păcat.
Fântâna celui de-al treilea ochi
pune pe frunți
forme ciudate,
tulburându-le mintea.
Caii nebuni aleargă,
aleargă...
În preajma poetului
amețitoare vinuri.

GÂNDURI

Pustiu,
în mantia așteptării
pe cărări necunoscute, neauzite
sensuri noi.
Ascult
un torent
de versuri fără rimă.

Nu se termină niciodată.

RADIOGRAFIA UNEI IUBIRI

Coală albă de hârtie șifonată,
un creion fără vârf,
traumatism sesizabil, uitat.
Pe oglinzi paralele,
Versul
încurcă șoaptele nopții,
leagă fiori în cer,
plânge...

NU MĂ LĂSA ZĂLOG

Nu mă lăsa zălog,
răsfățată ca într-o nuntă,
nu mă lăsa să pier,
pajiști necunoscute
cheamă pe Bărăgan
mirosul pâinii.
Doamne,
fă-i înger
pe cei care slujesc poezia
și legă-le inima
de ziua care râde,
ca florile de salcâm!

MARAME DE NOAPTE

Anii,
nebunia,
speranța în cămara altcuiva
nu există dorință
lumină prin galaxii
se țes marama de noapte
sufletul
un poem, zâmbește trist
drum tainic...
Boală insuficient tratată
de nepăsare...
drama shakespeariană.

TE CĂUTAM (chip de sticlă)

Cu palma rece peste revista deschisă
tu nu mai aveai loc
linia vieții se înnodea în al treilea inel
fluturi galbeni..
Ce faci cu el ? te-am întrebat,
Îi așez la păstrare,
un gând, un vers
pentru sufletul meu
într-o carte,
chip de sticlă.

ȘI E TOAMNĂ

Și e toamnă...
Se topește lumina mănăstirilor
într-o batistă străvezie.
Te caut
sub zorile unui poem .

STRANIU

Clepsidra se sparge
ultim inventar,
înmormântare.
Ochii scoicilor împrăștie
printre poeme fluturi albaștri
Cuvintele răzlețe
printre îngeri
poetii rămași au făcut legământ
și au lansat la apă
Poezia.

SE LOGODEȘTE POETUL

Se logodește poetul!
Curg în pahare cuvintele,
viața și moartea o idee.
Îngerul păzitor ar descuia
doar cu cheia potrivită.
Se logodește poetul!
La mijlocul zilei aruncă cu zarul,
în poala Muzei
umbre diabolice...
Se logodește poetul!
Cu frunze fumegând a tămâie
strigă,
strigă cât îl țîn puterile
el
nu a scris nicio poezie.

LA UMBRA POEMELOR

La umbra poemelor,
în cealaltă jumătate a eu-lui meu;
escaladez culmile,
dar tu
rămâi
nestatornic, despot, fugar.

Tors

POESIS DIN ARDEAL

CAMELIA ARDELEAN

Rondelul anotimpului inventat

Reinventez un anotimp
Cu fluturi sprinteni în cascade,
Ecuator la zero grade
Și roze într-un vârf de ghimp.

Călătoream, din timp în timp,
Testând tonatice naiade;
Reinventez un anotimp
Cu fluturi sprinteni în cascade.

Am smuls iubirea din Olimp,
De la un Eros cumsecade;
Cât patima din mine roade,
Rămân cu norii-n contratimp.
Reinventez un anotimp...

Trăind în Turnul Babel...

Trăind în Turnul Babel ca un sclav
Al dogmelor de mulți revendicate,
Mi-am procurat, mai nou, autoclav,
Să-mi epurez mormanul de păcate.

Și butonând robotul clandestin,
Ce execută fără să clipească,
M-am înălțat în ochii-mi de creștin
Care-și dezbracă mantia lumească.

Am savurat o liniște-n delir,
Înveșmântată-n togă de lumină,
M-am agățat de cer mai abitir,
Să-mi stimulez un dram de dopamină,

Dar un ceasornic vechi și vinovat
Mi-a zgâlțâit azurul fără milă;
Eram, nu printre îngeri, ci în pat,
Din desfătări păstrasem o promilă...

În suflet merg pe vârfuri...

În suflet merg pe vârfuri înfiorări mărunte,
Prin crivățul bulimic ce-nghite primăveri,
Se-nghesuie ghețarii pe-aceeași strâmtă punte,
Pe care tinerețea-mi se îmbarcase ieri.

Îmi doarme în artere secunda mohorâtă
(Contractul cu vecia-i negociat curând),
Retrasă din tenebre, îmi dovedește câtă
Lumină se zidește în fiecare gând.

În suflet merg pe vârfuri înfiorări ciudate,
Cu pașii de pisică la trupul ca de leu,
Și-ascund recrudescența în proprii cazemate,
În șanțul cu fantasme renasc instantaneu.

Prin lacrima din mine își sapă trotuare,
Acerb, singurătatea, cu referințe clare...

Iarba dintre stele

(sonet)

Pășind încet prin iarba dintre stele,
Împotmoliți pe dulcele tărâm,
În lanțuri ce nu vreau să le sfărâm,
Alunecăm pe ritmuri de kantéle.

Cotrobăind sub finul caldarâm,
Prin rădăcini, cu patimă de lele,
Ne-am priponit și sufletu-n atele –
Ajuns-am libertatea s-o urâm.

Când cerul își deschide călimara,
Cernând pe raiul nostru un poem,
Cu vers călit sub vânturi de Sahara,

Incendiat de-al dragostei blestem,
Ne înfruptăm mai aprig din avara
Iluzie cu aerul boem.

Scântei pe ramuri...

(ronset)

Scântei pe ramuri au pornit să crească,
Mimând luceferi în miniatură
(Pitite-n frunze, florile conjură);
În zbor palpită focuri fără iască.

Gătită-n voalul fin de adamscă,
Pădurea-i prinsă-n vechea tevatură,
O Lună Nouă țipă sub armură;
În zbor palpită focuri fără iască.

Micute nimfe, palide sub mască,
Prin zgura nopții-și caută, în taină,
Un loc să-mbrace luminoasa haină;
În zbor palpită focuri fără iască.

Natura, toropită, iarăși cască;
Scântei pe ramuri au pornit să crească...

Musca și furnicuța

(fabulă)

O muscă leneșă de fel,
Zbura lejer pe o câmpie;
Deodată-o prinse un cârcel,
Ivit, obraznic, pe sub ie.

Se așeză pe-un fir de pai,
Debusolată, să-și revină.
„Cum se făcu, de iarăși n-ai
Nimic palpabil pentru cină?”

Conchise, plină de năduf,
Când... apăru o vietate,
Lângă-o tulpină de schinduf,
Cărând un ghemotoc în spate.

„Bună, cumetrel!”-i zise ea.
„De ești cumătră, rog mă iartă,
Că ochelarii sub saltea
Mi i-am scăpat! Li-i sticla spartă.

Dar ce transporti așa atent,
O fi vreo piatră prețioasă?”
(C-un glas mieros, inadvertent,
Se prefăcu pe loc că-i pasă).

„Ba sunt cumătră!” se-auzi
O furnicuță obosită.
„E un amic ce îl găsii,
Zăcând pe cale, c-o bursită.

M-am oferit să îl ajut
Să își găsească mușuroiul.
Nu e, în firea sa, limbut,
Și nu găsesc nicicum convoiul!”

„Da' fraieră mai ești mata!”
Răspunse consternată musca.
Eu apă n-am după ce bea,
Iar tu ești moale ca molusca!

Mai dă-l încolo de nătâng
Și hai să ne-ospătăm regește!
Acasă copilașii-mi plâng,
A ta candoare mă uimește!”

„Ba să ferească Dumnezeu,
Căci m-ar distruge conștiința!
Ești criminală? Aoleu!
Te rog să-ți înfrânezi dorința!

Dacă ai fi în locul lui”,
Mai spuse gâza-nfricoșată,
„Și un cârcel ori un cucui
Ți-ar face felul dintr-odată?”

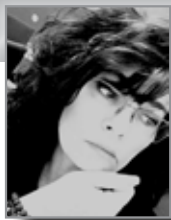
Ți-ar conveni atunci, subit,
Dușmanilor să le fii hrană?
La consecințe te-ai gândit?
Ai trebuință de-o dojană!”

Și fără vreun avertisment,
Se-ntoarse-ndată pe călcâie,
Lăsând „amica” un moment
Cu o privire de momâie.

Pe când să cugete un pic
La fapta ce o comisese,
Un ciocârlan ceva mai mic
Și dornic de bucate-alese,

O înhăță cât ai clipi
Pe-nfometata zburătoare
Și cât ai zice „O la li”,
O transformă în demâncare.

Povestea-i simplă și cu tâlc:
Când răul altuia ți-e scopul,
Mai bine este să taci mâlc,
Ori s-ar putea s-alunghi norocul!

INTERVIU DIN FLORIDA

CINCI ÎNTREBĂRI PENTRU NORA

► Nuța ISTRATE GANGAN

NIG: După ce am citit mai tot ce am putut găsi pe internet despre Nora Iuga, am descoperit o femeie fascinantă și adorabilă. Un OM Bun într-o lume în care lista oamenilor buni se subțiază.

Nu vă temeți de singurătate deși frica de singurătate este una dintre marile frici. Poate pentru că cel care scrie nu este niciodată singur. Dar de ce vă temeți, doamnă Iuga?

Nora Iuga: De la primul semnal erotic pe care mi l-a dat trupul meu la începutul pubertății, aveam 11 ani, am simțit o plăcere năprasnică la propria mea atingere – semăna cu ceva de dincolo de viață. Am cunoscut frica prin plăcere. Acum frica mea se face tot mai mică. Disparația fricii e cea mai mare pierdere! De aceea mi-o înlocuiesc cu voluptatea singurătății.

NIG: Stăteam zilele trecute într-un hotel, în pat, dis-de-dimineată și citeam despre Nora. E greu de explicat, dar am simțit cum inima mi se rotunjește. Vi s-au pus atât de multe întrebări. Nu vă rezumați la răspunsuri plictisite de două vorbe. Construiți un

fel de relație cu cel care vă pune întrebările. Sunteți un om extrem de deschis, nu vă temeți de cuvinte. Cu cât dăruiți mai mult cu atât primiți mai mult. Am tot citit... Oamenii vă iubesc, Doamnă. Și știu că dragostea aceasta trece dincolo de poezie. Mulți poeți prefera cochilia, femeile de 88 de ani, de cele mai multe ori, preferă ușile închise.

De unde această deschidere?

Nora Iuga: Sigur bătrânii, cei de 88 de ani, se retrag ca melcii în cochilie. Singurătatea e patul lor, în care își consumă orgiile imagine... dar asta e fața nocturnă. Bătrânii se hrănesc ca urșii din ce au acumulat pentru hibernare și când se trezesc în orbitoarea lumină a soarelui își deschid larg ușile și își regăsesc pentru o clipă frica aceea produsă de marea plăcere! Eu nu fac decât să-mi repet rolul cât mai convingător. Am vrut să mă fac actriță. De aceea știu că frica e înainte de ridicarea cortinei. Pe urmă toate replicile sunt la fel.

NIG: E greu să vă întreb ceva ce nu ați mai fost întrebată. Citesc răspunsuri și văd două femei

pășind alături. Două Nore într-una. Nora femeie și Nora poetă, Nora tânără și Nora mai puțin tânără... Același zâmbet, aceleași unghii roșii deși, în ultima vreme, ați ales să renunțați la ele, aceeași țigară, aceeași atitudine, aceeași dorință de a avea bărbați înalți și germani în viață până la 100 de ani. Traversați distanța dintre cele două Nore cu grație și umor. Poate pentru că e foarte scurtă.

Ion Caramiru, Nora Iuga & unul dintre bărbații și înalți și germani, Președintele Klaus Iohannis

Când o să îmbătrâniți, Doamnă?

Nora Iuga: Când n-o să mai văd în ochii unui bărbat licărirea dorinței pe care încă i-o aprinde obrăznicia deșteaptă a creierului meu.

NIG: Inițial am vrut să intitulez această discuție „Nimic despre Poezie”. Dar nu se poate. Dintre cei de astăzi vă plac Komartin, Dosa. L-am citit pe Claudiu. Aveți gusturi grozave.

Vorbiți-mi despre Albert Denn.

Nora Iuga: Oh, Albert Denn! Când m-a acostat la metrou prima dată, spunându-mi că mi-a citit *La sexagenaria y el joven*, și s-a prezentat cu un nume german... mi-a stârnit imediat atenția. Simt o atracție specială pentru germani și pentru iberici... au o forță donquijotescă, se pot lupta pentru o himeră, au caracter și o mândrie pe care știu s-o disimuleze. De fapt, Albert m-a cucerit prin naturalețea cu care mi-a vorbit, nu era crispat de prea mult respect sau din cauza diferenței uriașe de vârstă. N-am remarcat c-ar fi frumos, ceea ce remarcă toate femeile. Mie mi-a plăcut că m-a tratat ca și când am fi fost de-o vârstă. M-am și văzut Ninon de l'Enclos și pe el, nepotul meu. Nu vă spun povestea asta care a stârnit vâlvă pe vremea Regelui-Soare în saloanele Parisului. Dar Albert Denn a devenit cel mai bun prieten al meu după ce i-am citit poezia care îl distinge de ostentația obscenității și a visceralității din literatura tinerilor poeți români. Albert e un „instrumentist” care folosește surdina. El pare un romantic care se spovedește după perdea cum fac păcătoșii în bisericile catolice, e un poet îndrăgostit care are perversitatea de a-și prelungi așteptarea.

Voluptățile poeziei lui își au cabina și întreaga recuzită în creier. De aceea unii îl găsesc poate, prea cerebral, prea abscons, prea comprimat pentru totala lipsă de rafinament a poezilor actuali, prea filtrat, da, iată, un termen care i se potrivește mănuașă. Cred că s-a născut artist din creștet până în tălpi – să fie o întâmplare că volumul lui de debut se intitulează „Îmi pipăi cu frică tălpile”? Cred că este un mare histrion introvertit, un raționalist foarte lucid, dublat de un romantic modern, împingându-și sentimentele într-o tăcere care sugerează infinit mi mult decât declarațiile sforăitoare. Toată poezia lui e un cântec fără cuvinte ca și vocea cu care își interpretează melodiile proprii în engleză... da, da, băiatul ăsta româno-spaniol, nepotul meu „înfiat”, mă va purta mai departe în opera lui.

NIG: Valoare și succesul sunt de multe ori două lucruri străine unul altuia. Dumneavoastră le aveți pe amândouă.

Dar,, – (...) La toate lecturile mele publice sălile devin neîncăpătoare ca brațele mele încărcate de flori... dar numele nu mi-l găsesc în istoriile literaturii române și nici în cartea de aur a laureaților marelui premiu Mihai Eminescu de la Botoșani. Probabil că la 88 de ani mai am în față timpul destul de așteptat și, mai ales, resurse infinite de viață(Nora Iuga)...

Nora Iuga & Albert Denn

Cum spuneam, vi s-au pus sute de întrebări. Există vreo întrebare care nu vi s-a pus dar ați fi dorit să vi se pună, doamnă Iuga?

Nora Iuga: Pe vremuri rula un film cu un nume care ți se înfigea în creier ca o căpușă Când e marți, e Belgia, dacă aș vrea să-l adaptez la persoana mea aș spune: Când e Nora, e erotism, fiindcă toate întrebările care mi se pun abordează subiectul ăsta, niciodată absența lui. De aceea singura întrebare care nu mi s-a pus până acum a fost: ce se întâmplă când vă treziți într-o dimineață și când vreți să vă îmbrăcați nu vă mai găsiți erotismul? Ei bine, chiar dacă voi uita unde mi l-am pus când m-am culcat, o să îmi amintesc totuși că nu l-am scos niciodată de pe mine pentru că erotismul e o lenjerie pe care dacă ți-o tot îmbraci și ți-o dezbraci devine o obișnuință ca spălatul pe dinți, dar dacă tot te gândești cum o să fie când și tot amâni, nopțile tale vor păstra voluptatea neatinsă și frica... dar frica aceea de la început s-a dus. Nu știu dacă e cazul să mai apelez la Serviciul obiectelor pierdute sau să aștept?

Nora Iuga este licențiată a Facultății de Filologie, specializarea Germanistică, Universitatea din București (1953). I-a avut ca profesori pe Tudor Vianu și George Călinescu. Profesoară de limba germană între 1954 și 1955. Lucrează ca bibliografă la Biblioteca Centrală de Stat, în perioada 1955-1969. Din 1969 până în 1977, a fost redactor la Editura Enciclopedică. Ziaristă la ziarurile de limba germană "Neuer Weg" și "Volk und Kultur" (1977-1986). Din 1971 este membră a Uniunii Scriitorilor din România și membră PEN-Club. Din anul 2000 deține funcții de conducere în Uniunea Scriitorilor: secretară a Secției de Poezie (inițiatora Cenaclului Uniunii Scriitorilor "Gellu Naum") în perioada 1999 – 2002, membră în Consiliul de conducere a Uniunii Scriitorilor în 2002, membră în Biroul Asociației Scriitorilor din București în 2002.

Din 1985 este scriitoare profesionistă. Face lecturi publice în străinătate și primește numeroase burse. A început să scrie versuri în clasa a două la Institutul Catolic: în timp ce tatăl ei cântă la vioara un poem de Jenő Hubay, Nora Iuga a simțit o vibrație puternică și muzica a început să se transforme în cuvinte. Atunci a trăit pentru prima oară tulburătoarea atingere a inspirației. Probabil din această cauză, Nora Iuga nu suporta calificativul de profesionist în poezie și nu și-a făcut niciodată o meserie din scris.

La 79 de ani, Nora Iuga a devenit cel mai vârstnic blogger literar[2], în iulie 2010 apărându-i nr. 1 din "Girafa albastră", o revistă audio-video cu și despre autoare, pe care intenționează să o publice trimestrial.

În 2007, a primit Premiul Friedrich-Gundolf, oferit de Deutsche Akademie für Sprache und Dichtung, o recompensă care se acordă celor care contribuie la răspîndirea culturii germane în lume. În perioada 15 mai 2009–15 mai 2010, a beneficiat de cea mai importantă bursă oferită de statul german unui scriitor străin: Deutscher Akademischer Austausch Dienst (DAAD). Au mai obținut această bursă, de-a lungul timpului, scriitorii precum: Mircea Cărtărescu, Mircea Dinescu, Gellu Naum, Ana Blandiana, Ștefan Augustin Doinaș.

Președintele României, Klaus Iohannis, i-a conferit, la 17 ianuarie 2017, Ordinul Național „Pentru Merit”, în grad de Comandor, „în semn de înaltă apreciere pentru întreaga sa carieră pusă în slujba promovării limbii și culturii literare românești, pentru dăruirea și talentul cu care s-a implicat în promovarea imaginii României în lume”[3].

INTERVIU

CU CHRISTIAN W. SCHENK

(din volumul „Despre cum nu am ratat o literatură grozavă”, Editura „Junimea”)

► Angela BACIU

*** Aveam atâtea de făcut încât ziua de ar fi avut 30 de ore nu mi-ar fi ajuns. Am fost nevoit să iau o hotărâre decisivă și m-am hotărât pentru literatură... Am scris multe eseuri (majoritatea în germană), am publicat foarte mult însă m-am concentrat foarte mult pe ceea ce-mi stătea de multă vreme pe suflet: reeditarea și revizuirea colecției „Lirica română contemporană” cât și încercarea de a completa această colecție bilingvă. Sunt foarte mulți autori contemporani care lipsesc din colecție... Am închis ochii atâtor prieteni dar n-am învățat a ni-i deschide nouă. Ei au plecat cel puțin cu ochii deschiși fiindcă așa vor rămâne ei în sufletele noastre. Îmi amintesc de acele întâlniri cu mare plăcere și mă apucă o durere dulce amintindu-mi de ei. Cezar Ivănescu, Mihai Ursachi, Ioan Flora, Emil Iordache, Fănuș Neagu, Marin Sorescu, Gavril Matei Albastru, Marin Mincu, Gheorghe Bulgăr, Emil Manu sau prietenul meu de o viață actorul Silviu Stănculescu care n-a lipsit la nici una dintre lansările mele de carte (recitând împreună cu Anda Caropol) pe când mai făceam parte de Filiala București al Uniunii Scriitorilor din România. Mircea Zăciu sau aici Wolf von Aichelburg și mulți care – spre rușinea mea – numi vin momentan în minte. Nu pot uita prietenia de trei decenii cu poetul, dramaturgul, scriitorul, eseistul Valeriu Anania (fost mitropolit al Transilvaniei) care ne-a părăsit la începutul anului 2011 lăsând un gol imens... „Am închis ochii atâtor prieteni, dar n-am învățat a ni-i deschide nouă...”

A.B. - *lată-ne după atâta vreme, într-un nou dialog, ce repede trece timpul...*

– Într-adevăr, dar e și necruțător cu toate că timpul nu trece mai repede decât înainte, ci doar noi trecem cu viteză potențată pe lângă ea și mai puțin cu ea. Avem din păcate atât de puțin timp încât nu ne mai rămâne nici măcar atât ca să ne mai gândim și la ei; probabil acesta este și motivul pentru care – la un moment dat – ne uităm în oglindă și ne mirăm cine ne poartă hainele, cine e acel străin, bătrân, urât care se uită posomorât din oglindă la noi.

A.B. - *Vă mai aduceți aminte cam de când ne cunoaștem?*

– De la ultimul nostru dialog; au trecut – dacă-mi amintesc bine – cel puțin... 10-12 ani; de cunoscut însă ne cunoaștem de pe la începutul anilor '90 la Satu Mare, Costinești sau de la Rohia. În orice caz la Rohia (sau să fi fost Costinești?) avem și câteva fotografii împreună. Avem și o poză într-un grup mai restrâns cu Ion Pop, Cezar Ivănescu, Ion Tomescu și alții care poate mai sunt și de care nu mai știu nimic, alții cu care am rămas în relații, iar mulți care ne-au părăsit de mult, mai de mult sau de curând.

A.B. - *Am făcut această introducere de aducere aminte, pentru că e atât de plăcut să îți deschizi sufletul în fața celui alt și să poți povesti despre oameni, întâmplări, clipe...*

– Într-adevăr acel minunat ieri trăit în astăzi spre înfăptuirea amintirilor de mâine. Atâția oameni minunați (și mai puțini) pe care am avut ocazia sa-i fi cunoscut, să fi rămas cu ei prieteni, să-i fi întâlnit în atâtea colțuri de țară (și lume), ba la Cluj, Iași, Oradea, Arad, Satu Mare, Piatra Neamț, București, Brăila, Ipotești, Botoșani sau Galați. Atâtea întâmplări plăcute ori altele mai puțin, atâtea discuții, o lume care mie acum mi se pare sărăcită, veștejită și ursuză. Câte s-au schimbat, Doamne, vai câte s-au schimbat!

A.B. - *Ce face astăzi scriitorul Christian W. Schenk?*

– Ei ce fac, ce fac de mult. Eu vorbesc și eu m-ascult...(râde) Dar puțin mai în serios; m-am retras între timp din medicină. Aveam atâtea de făcut încât ziua de ar fi avut 30 de ore nu mi-ar fi ajuns. Am fost nevoit să iau o hotărâre decisivă și m-am hotărât pentru literatură. Atâtea manuscrise neprelucrate, atâtea amintiri neadunate, ci doar aruncate într-un jurnal, atâtea sute, ba chiar mii de scrisori în zeci de kilograme de dosare prăfuite, corespondență cu zeci și zeci de scriitori și actori începând cu sfârșitul anilor '70. Toate aceste mii de pagini trebuie puse în ordine ca după plecarea mea să nu rămână chiar un gol atât de imens, nu în ceea ce mă privește pe mine – Doamne ferește – în privința acelor mari dispăruți cu care am avut onoarea de a fi purtat în scris și verbal atâtea discuții interesante, atâtea schimburi de idei. Toate acestea ar putea întregi imaginea unui Nicolae Carandino, Gheorghe Bulgăr, Emil Manu, Fănuș Neagu, Radu Beligan, Valeriu Anania, Hilde Domin, Ion Caraion, Marin Sorescu, Wolf von Aichelburg, Zoltan Franyó, Reiner Kunze sau brașoveanul Ștefan Baciuc trăitor pe atunci în Honolulu, ca să dau doar câteva nume dintre cei plecați de lângă noi.

A.B. - Vi s-au întâmplat multe în ultima vreme...

– De la ultimul nostru dialog s-au întâmplat atâtea încât aș putea umple o carte; lucruri interesante sau mai puțin, altele de interes sau pur și simplu plictisitoare. Dacă e să mă rezum la anul trecut (2011) mi s-a publicat o carte în România în română, alta aici în Germania: „Gewissensdämmerung” (Amurg de conștiință). Am scris multe eseuri (majoritatea în germană), am publicat foarte mult însă m-am concentrat foarte mult pe ceea ce-mi stătea de multă vreme pe suflet: reeditarea și revizuirea colecției „Lirica română contemporană” cât și încercarea de a completa această colecție bilingvă. Au fost foarte mulți autori contemporani care au lipsit din colecție. Am definitivat antologia bilingvă la care am lucrat de mai bine de un deceniu (De la Alecsandri – am vrut să încep de la Văcărești - până astăzi, în care am reușit să cuprind mai bine de 180 de poeți. Dar ca de obicei și aproape întotdeauna există și un „DAR” mare de tot. Oficialii din țară (Uniunea Scriitorilor, Academia, Ministerul Culturii) în frunte cu CopyRo sunt total dezinteresați de valorificarea și propagarea culturii române peste hotare. Nu mă refer la un sprijin financiar nici măcar publicitar fiindcă de acestea mă ocup eu aici. E vorba doar de eliberarea drepturilor copyright pentru o parte dintre autorii cuprinși și ale căror drepturi le deține acel CopyRo care nici măcar nu-și dă osteneala de a-mi răspunde la „monospondență”... E trist, foarte trist și dureros cum au evoluat (!) interesele obștești și

cum cele personale! Deocamdată, acum în 2014, stau cu manuscrisul (două volume a câte 360 de pagini) și aștept „interesul”...

A.B. - Ce credeți, se mai scrie poezie? Se mai citește? Mai există public de poezie?

– O întrebare dificilă al cărei răspuns ar putea supăra mulți. Cu poezia e ca și cu stafiile: mulți vorbesc despre ea nimeni însă n-o vede, adică – după părerea mea – se scrie mult prea multă poezie, o adevărată inflație, sau mai exact se scrie ceea ce mulți cred că e poezie confundând-o cu lirica. De aici pornește și lipsa de interes pentru ea. Într-un cuvânt: NU! Public de poezie nu mai există (excluzând clasicii), criticii o citeșc în diagonală scriind pe urmă opere întregi arătând sau încercând să arate (prin cantitate și nu calitate) cât de erudiți sunt. Cu siguranță poeții care citeșc recenziile nu se recunosc (exceptând criticile măgulitoare sau de întâmpinare...), elevii de liceu repetă ce le spun profesorii, studenții – că vor ori ba – trebuie să facă un seminar cel puțin pe tema liricii, dar după examen uită ce au citit, poeții – sau cei ce se autocaracterizează astfel n-au nevoie să citească fiindcă n-au atâtea timp scriind să mai și citească. Pardon, mai sunt copiii de grădiniță care învață cu mare drag poezii pe care le interpretează într-un mod emoționant la diferite serbări.

A.B. - Vă cunoașteți publicul? Cum e el?

– Da, îmi cunosc foarte bine publicul fără a intra prea mult în amănunt. E pe de o parte cel din România care este diametral opus cu cel din Germania (am spus că nu intru în amănunte). Jumătate din răspuns poate fi citit mai sus. În rest o indolență totală...

A.B. - Totuși...

– Totuși sunt romaniștii din țările de limbă germană și germaniștii din România. Dacă n-ar fi cel puțin aceștia aș începe și eu să scriu albume de poezie. Publicul aplaudă focul de artificii, nu însă și răsăritul soarelui!

A.B. - Prin evenimente culturale, târguri, seminarii, burse, rezidențe, scriitorii se pot cunoaște între ei, au loc schimburi de experiență, în ultima vreme literatura română este mai cunoscută peste hotare?

– Se pare că devin un nihilist notoriu! Autorii se întâlnesc și aceste întâlniri sunt benefice și plăcute. Au loc într-adevăr schimburi de experiență, dar ce folos dacă aceste experiențe nu sunt duse mai departe? Ce folos dacă rămân doar întipărite în memorie și nu-și găsesc o cale de ieșire? Mă gândesc doar la bursele acordate traducătorilor străini în România. Stau câteva săptămâni la Cotroceni, se întâlnesc cu studenți, merg la teatru, vizitează muzee, costă o grămadă de bani, dar când

e vorba să facă ceva (cu mici excepții) în țara lor de baștină, nu fac nimic. De ce? Fiindcă fiecare țară are interes să-și propage propria cultură și nu să cheltuiască bani pe alte culturi. Dacă acestor bursieri li s-ar acorda cel puțin costul de tipar ar mai face ei ceva, dar de unde bani? Italia, Spania, Germania și altele să dea bani pentru traducerea și publicarea unui roman sau a unui volum de versuri al unor autori români? Pentru autorii lor au bani fiindcă stă în interesul lor să fie cunoscuți în lume. România n-are acest interes și asta o spun din experiența mea de mai bine de 4 decenii. De ce acele burse? Nu pentru a face cultura română cunoscută în lume ci fiindcă acesta este doar un instrument de propagandă, un fel de a fi în Europa, a se încadra în câteva norme politice însă nicidecum culturale! Cei care într-adevăr fac sau au făcut ceva se retrag dezamăgiți și nu mai participă la nici un eveniment din România. Dacă înainte, doar cu câțiva ani în urmă veneau cel puțin 10-15 din străinătate, astăzi dacă participă maximal 2-3 e foarte mult! Din acest punct de vedere anul 2014 a fost și pentru mine un an hotărâtor alăturându-mă – în mod nefast – celor pomeniți mai sus.

*Lucian Vasiliu, Christian W. Schenk,
Ana Blandiana, Nicolaie Breban.*

A.B. - Sunteți poet, eseist, traducător, în ce ipostaza va simțiți cel mai bine?

– Eu scriu fiindcă-mi face bine, traduc fiindcă nu mi-am pierdut încă toate iluziile. Nu pot spune în ce ipostază mă simt mai bine. Am început să scriu ca minoritar în România, am continuat să scriu ca *persona non grata* până în 1989, am continuat cu zeci de cărți și sute de poezii traduse, acum – *volens volens* – intru într-un exil (sau poate mai bine o grevă) al foamei românești!....

A.B.- Să ne întoarcem puțin în timp, îmi aduc aminte de lecturile de la Satu Mare, Iași, Botoșani, de prieteni dragi de care eram atât de apropiați,

de Cezar Ivănescu, Emil Iordache, Fănuș Neagu, Mihai Ursachi, Mircea Zăciu și atâția alții, ne pleacă prietenii...

– Am închis ochii atâtor prieteni (nu de mult Petru Ursache, Traian T. Coșovei) dar n-am învățat a ni-i deschide nouă. Ei au plecat cel puțin cu ochii deschiși fiindcă așa vor rămâne ei în sufletele noastre. Îmi amintesc de acele întâlniri cu mare plăcere și mă apucă o durere dulce amintindu-mi de ei. Cezar Ivănescu, Mihai Ursachi, Ioan Flora, Emil Iordache, Fănuș Neagu, Marin Sorescu, Gavril Matei Albastru, Marin Mincu, Gheorghe Bulgăr, Emil Manu sau prietenul meu de o viață actorul Silviu Stănculescu care n-a lipsit la nici una dintre lansările mele de carte (recitând împreună cu Anda Caropol) pe când mai făceam parte de Filiala București al Uniunii Scriitorilor din România. Mircea Zăciu sau aici Wolf von Aichelburg și mulți care – spre rușinea mea – nu-mi vin momentan în minte. Nu pot uita prietenia de trei decenii cu poetul, dramaturgul, scriitorul, eseistul Valeriu Anania (fost mitropolit al Transilvaniei) care ne-a părăsit la începutul anului 2011 lăsând un gol imens.

A.B.- De cine ați fost „descoperit“, cum ați debutat? Care au fost marile prietenii literare, cunoștințe trecute și prezente?

– Am avut deosebitul noroc să fi fost descoperit de timpuriu (1959) la Brașov și să-mi fi petrecut vacanțele la București. Norocul m-a dus de la Tudor Arghezi la „Luminița” (Vezi și „Cum l-am cunoscut pe Arghezi” la cererea lui Gh. Bulgăre) care m-a mentorat – alături de Vasile Copilu- Cheatră – timp de mai bine de 5 ani. Prin el (dar și prin Dan Deșliu și Victor Tulbure) am cunoscut o seamă de mari personalități ale culturii române. Aici, în acest spațiu restrâns, nu pot decât enumera pe câțiva fără a putea intra în substanță (corespondențe, întâlniri etc.). Astfel în prima fază – încă a copilăriei și juneții – i-am cunoscut pe Mihai Beniuc, Eugen Frunză, Eugen Jebeleanu, Horia Lovinescu, și în 1959 toamna fiind la Brașov cu Vasile Copilu-Cheatră am avut ocazia să-l întâlnesc pentru prima oară pe Lucian Blaga care mergea spre Scheii Brașovului, dar fiind un pui de om nu m-a prea băgat în seamă. A doua oară a fost la începutul lui 1960. Pe atunci nu știam încă ceva despre el și nici cât de bolnav era. După un an s-a stins din viață. Pe Adrian Maniu l-am cunoscut în vacanța de vară a anului 1967. Mai târziu, începând cu anii 70 și mai încolo, i-am cunoscut pe Dan Tărchilă, Radu Beligan, Emil Botta, Silviu Stănculescu, Ion Finteșteanu, Nicolae Carandino, Victor Eftimiu, Valeriu Anania, Nicolae Steinhardt, Ion Alexandru, Francis Munteanu, Oskar Pastior, Ștefan. Aug. Doinaș, Gheorghe Bulgăr, Emil Manu, Geo Bogza, Alexandru Piru,

Nichita Stănescu, Marin Preda, Radu Gyr, Wolf von Aichelburg, Anda Caropol, Haralamb Zincă, Florin Piersic, Anna Széles, Ștefan Bănică, Liviu Ciulei, Adrian Marino, Paul Everac, Emil Cioran cu care am o înregistrare în germană în Paris (1984) sau Eugen Ionesco cu care am și o scurtă corespondență (1984-1985). Prin corespondență l-am cunoscut pe Ștefan Baciuc din Honolulu, originar din Brașov. Sunt mulți care-mi scapă din perioada de dinainte de 1989. Între 1986-1989 nu am mai avut voie să vin în țară (declarat *persona non grata*) și abia după 1990 am reluat unele legături. Cu unii am rămas în relații directe de prietenie, cu alții prin corespondență, alții ne-au părăsit iar pe alții i-am pierdut din ochi (sau ei pe mine). În perioada când am fost redactor șef la revista „Convergențe Românești” (1984-1986) i-am cunoscut mai pe toți cei din exil (1984-1989). După 1990 am luat pentru prima dată legătura cu generația mea din România, cunoștințe și prietenii care s-au întesit de-a lungul vremii. Tot în această perioadă i-am cunoscut pe Ovid. S. Crohmălniceanu, Octavian Paler, Constantin Ciopraga, Grigore Vieru, Petre Stoica, Dumitru Micu, Mircea Ivănescu, Eugen Simion, Cezar Ivănescu, Petru Ursache, Marin Sorescu, Alexandru Paleologu, Geo Dumitrescu, Marin Mincu, Laurențiu Ulici, Ana Blandiana, Adi Cusin, Radu Cârneli, Nicolae Breban, Adrian Alui Gheorghe, George Vulturescu, Traian T. Coșovei, Gellu Dorian, Radu Florescu, Cassian Maria Spiridon, mulți alții pe care nu-i mai enumăr cât și pe cei pe care-i cunoaștem împreună din literatura și teatrul românesc. An de an s-au rărit prietenii și cunoștințele din prima perioadă. Unul dintre cei mai buni prieteni, Valeriu Anania, ne-a părăsit anul trecut, cum am mai spus (2011) și au mai rămas foarte puțini de atunci. Mai exact doi: Radu Beligan care-mi amintește mereu de cei mari dispăruți și Dan Tărcilă. Între timp sunt în legătură de prietenie cu mulți din generația mea, toți oameni deosebiți și plini de harul artei. Timpul a selectat – ca și în trecut de altfel – și a dovedit care sunt prietenii, care cunoștințele, care colegii de breaslă, unde compatibilitatea și-a spus cuvântul. Asta să nu însemne că pe cei cu care nu sunt în relații de prietenie, care-mi sunt doar colegi sau cunoștințe, nu-i apreciez în aceeași măsură. Valoarea creației este una, prietenia alta! Din păcate foarte mulți prieteni au trecut în categoria cunoștințelor sau colegilor de breaslă...

A.B. - Și totuși, ce prietenii literare v-au marcat viața?

– În mod deosebit mi-a marcat viața poetul transilvan și prietenul Vasile Copilu-Cheatră care m-a considerat „învățăcel” până în 1997 când eu aveam deja 46 de ani... În mod deosebit, ca poet, m-a format Tudor Arghezi între 1959-1965 pe când

îmi petreceam vacanțele la București și-l vizitam întotdeauna cu câte un nou caietel de poezii. El mi-a înlesnit și prima publicare în „Luminița” cu o imitare stângace și grosolană a poeziei „Zdreanță” (titlul „poeziei” mele era „Firuleț...”). În 1977 am avut ocazia să-l fi cunoscut prin Vasile Copilu-Cheatră pe Salvator Dali care mi-a marcat în mod deosebit imagistica și penetranta dragoste pentru metaforă, anafora și zeugmă.

A.B. - Dar modele literare ați avut?

– Desigur, foarte multe. La început – ca pe toți de altfel – Eminescu pentru care am dezvoltat o obsesie (l-am și tradus poemele integral), dar și Bolintineanu sau Bacovia. Din literatura germană, paralel cu cea română au fost „baladiștii” (pe care i-am tradus și în 1970 cu ajutorul lui Marin Preda publicat la Cartea Românească), mai târziu Rilke, Celan și Trakl.

A.B. - Povestiți-mi, vă rog, câteva întâmplări cu scriitori, ce vă aduceți aminte acum...

– Doamne, în atâtea decenii și atâtea cunoștințe și prietenii literare și artistice am trăit o seamă de întâmplări și vesele și triste. Unele sunt prea lungi pentru un interviu, altele prea personale spre a le scrie-n public, iar cu altele aș păcătui dacă le-aș scrie. Deocamdată, rămân în jurnalul meu personal iar cândva le voi da o culoare puțin mai „impersonală” fără a cita nume. Mai interesantă mi s-ar fi părut întrebarea cum i-am cunoscut pe cei începând cu Arghezi și Carandino și terminând cu generațiile care acum au început să se impună.

A.B. - Ce amintiri speciale, aveți, ce personalități marcante ați cunoscut. Sunteți un om împlinit?

– Eu cred că da. Am realizat tot ceea ce mi-am propus cu toate că mai am – cum am precizat mai sus – multe proiecte care, pe zi ce trece, se îmulțesc. O viață poate fi împlinită chiar dacă nu toate dorințele s-au materializat. Adevărul este însă că niciodată nu mi-am propus ceva ce n-am putut realiza, niciodată nu mi-am dorit ceva imposibil și toată viața am trăit după moto-ul lui Goethe: „Cine nu mai iubește și nici nu greșește acela poate fi îngropat”!

A.B. - Dacă ați dori să mulțumiți cuiva despre ceea ce sunteți, cui ar trebui s-o faceți?

– Sunt foarte mulți! Încep cu bunica – o femeie simplă, fată de viticultor din zona Jidvei – care-mi recita de cum mă vedea din baladele germane, mătușii mele – pianistă – care de mic copil îmi cânta din Bach, Brahms, Chopin, Beethoven, Liszt sau Charles-Marie Widor.

A.B. - Mamei? Tatălui?

– (zâmbeste) Desigur, mamei care – ani de zile – era publicul meu și mă încuraja să scriu mai

departe. Tatălui meu care până astăzi (a ajuns la venerabila vârstă de 98 de ani) îmi tot recită, ca și bunica de altfel, din marii clasici de formație germană. Lui Tudor Arghezi și lui Vasile Copilu-Cheatră care m-au motivat în mod deosebit în timpul primei mele formări poetice și nu în cele din urmă celor 6 dintre cei mai buni prieteni personali și literari pe care am putut conta în România precum și colegilor din Uniunea Scriitorilor din Renania Palatină care m-au sprijinit în încercările mele de apropiere a celor două culturi: Germană și Română. Fără cei enumerați aș fi un medic printre medici, simplu iubitor de literatură nu însă și creativ. Din păcate aceștia din urmă se pare că au obosit și ei literar – ca și mine de altfel – după atâtea obstacole puse cu rea-credință în fața lor.

A.B. - La ce lucrați acum?

– Am terminat Antologia pomenită, dezvolt colecția bilingvă de lirică română contemporană, am o carte personală pe care sper s-o pot scoate la anul, de astă dată în germană și un studiu-eseu despre Goethe și Islamul tot în germană.

A.B. - Interviul acesta va apărea în cartea mea „Despre cum nu am ratat o literatură grozavă”. Vă mulțumesc că ați acceptat invitația la dialog.

– Cine a început numărătoarea inversă nu trebuie să ajungă neapărat la zero fiindcă-și poate da seama că și de unde a început tot acolo poate ajunge. Dar, aici se dezvoltă ceva care – mie cel puțin – mi se pare foarte consecvent, demn de urmat și ce e cel mai important departe de acele jurnale foarte la modă astăzi. Mă refer la jurnalele personale. Și cartea de față este un fel de jurnal, dar nu personal, ci al timpului sau mai exact al personalităților în timp, ceea ce e cu totul altceva. Nu pot decât să mă alătur celor care vă felicită și să întorc spatele celor care vă critică din rea-credință sau invidie!

A.B. - Vă mulțumesc foarte mult. Unde vă simțiți „acasă”? V-ați născut la Brașov...

– Da, la Brașov m-am născut însă doresc să parafrazez doi mari cetățeni ai lumii: Goethe: „Eu sunt acasă acolo unde mă simt bine” și Rousseau: „Unde-mi sunt cărțile acolo mi-e casa”!

A.B. - În anul 2000 ați fost numit Cetățean de Onoare al orașului Cluj, cred ca este ceva extraordinar... cum ați fost primit?

– Nu știu cât de extraordinar este acest lucru; probabil mai mult interesant. Toate orașele din România m-au primit după '90 cu brațele deschise. Brașovul meu nu numai că m-a ignorat dar m-a și dușmănit. Mai interesant mi se pare faptul că după abia 4 ani de la primirea cetățeniei de onoare al Clujului mi s-a propus cetățenia de onoare a orașului meu natal pe care am refuzat-o. De atunci nici nu

mai sunt pomenit la Brașov, ci doar apar într-o listă cu „personalități născute în Brașov”.

A.B. - Cum arată o zi din viața Dumneavoastră? Cum trăiți?

– (zâmbește) Cred că foarte plictisitoare cum se va vedea mai jos. Dimineața – de obicei – mă trezesc cam târziu, pe la 7,30, îmi beau în liniște cafeaua pe terasă (e închisă) și mă uit iarna la zăpadă, vara spre pădurea care se întinde în fața casei mele. Ceva mai în jos curge Rinul care o mângâie pe Loreley și trece prin fața lui dr. Faust. Am un întreg arsenal de reviste și cărți în care citesc, mai aud știrile să știu și eu cam ce se mai întâmplă prin lume. Pe la 8 merg în camera de lucru – nu înainte ca (iarna) să fac foc în șemineu – și până la 10 lucrez după care fac o plimbare sau prin pădure sau spre centrul orașelului. Vin acasă după trei sferturi de oră și lucrez mai departe până la 12,30 când merg în bucătărie, spăl vasele, pregătesc cafeaua de ora 13,00 și citesc o oră întreagă numai poezie (clasică română și germană) să-mi păstrez dexteritatea. De la ora 14,00 până la 16,30 lucrez după care iau singura masă pe zi. Ies în grădină, vara mai mult, iarna mai puțin și – de obicei – până la 19-20,00 fac diferite exerciții de stil poetice în stil clasic în ambele limbi. După ora 20,00 intru în sufragerie unde mă pun pe scaunul meu preferat, balansoar, unde-mi citesc confrății și hotărâsc pe cine să traduc, pe cine nu, pe cine-l simt mai aproape de mine și de percepția mea lirică. De obicei la ora 22,00 sunt în pat, unde nu citesc, ci mă uit la un film sau o emisiune relaxantă și cât se poate de absurdă. Sunt zile când tot programul se dă peste cap și atunci lucrez până la 2-3 nopți – așa cum a fost luna trecută – după care dorm cel puțin 20 de ore. Înainte, noaptea era timpul meu de muncă (pe vremea când practicam încă medicina), dar de câțiva ani am văzut că fără disciplină și creierul și corpul intră în grevă... O dată pe săptămână (de obicei iarna) mă plimb pe malul Rinului (țara baladelor și a legendelor), mergând pe urmele lui Goethe, Schiller, Heine, Chamisso, Heidegger și mă las dus de atmosfera încărcată de istorie și cultură germană. Vara merg în direcție opusă, pe Moselă, tot aproape de mine unde la un Cappuccino urmăresc trecerea vapoarelor, miracolul viilor pe pante de 45 de grade sau pur și simplu savurez o atmosferă aproape Mediterană (mari diferențe între cele două fluvii care se întâlnesc la 20 km mai departe la „Unghiul German” din Koblenz. În rest un colocviu, o întâlnire cu alți scriitori, un congres sau vizite reciproce cu colegi și din țară și din Germania. Observ că plictiseala și dezinteresul cresc cu cantitatea paginilor scrise... vorba lui Schiller: „Puținul e mult atâtea timp cât multul pare puțin”!

► Miriam Nadia DĂBĂU

CORESPONDENȚĂ DIN PARIS - INTERVIU

DIALOG CU SCRITORUL IOAN POPOIU

Motto: *Iubirea nu este un târg!
Te iubesc pentru că mă iubești!
Iubirea este o certitudine!*

(Liviu Rebreanu)

Miriam Nadia DĂBĂU: *Să pornim, în interviul nostru, de la o legendă, „Tristan și Isolda”! Lumea medievală a considerat-o ca fiind o legendă între doi tineri, care s-au iubit până la sacrificiul suprem. Te-aș ruga, Ioan, să înfățișezi tema acestei frumoase opere.*

Ioan Popoiu: Să vorbim despre legenda celor doi îndrăgostiți, Tristan și Isolda, este o desfătare și o provocare pentru noi. De ce ne impresionează atât de mult această legendă?! Ce se petrece aici? Să vedem care este conținutul. Tristan, cavaler, nobil, crescut la curte sub tutela unchiului său, Mark, rege în Cornwall, luptă pentru libertatea regatului și îl ucide în luptă pe Morholt, regele Irlandei. Sora lui, Isolda, urmărește să se răzbune pe Tristan, care, ironie a soartei, este trimis de Mark în Irlanda să o pețască pe Isolda pentru rege. Pe drumul de întoarcere, Isolda încearcă să-l otrăvească, dar, în mod misterios, otrava este substituită printr-o licoare de dragoste. Cei doi se îndrăgostesc fulgerător și astfel se înfiripă între ei o iubire fără sfârșit. Isolda se căsătorește cu regele Mark, dar iubirea ei se îndreaptă spre Tristan, alături de care își petrece nopțile de dragoste. Ei părăsesc curtea regelui și duc o viață retrasă în pădurea Broceliande. Într-un târziu, fără să uite că este regină, Isolda se întoarce la curte, iar Tristan, copleșit de durere, părăsește regatul și pleacă în lume, dar nu-și poate afla liniștea. Istovit de durere și de dorul după iubita sa, Tristan se întoarce în regat și, fiind foarte bolnav, cere să-i fie îndeplinită ultima dorință: să o vadă încă o dată pe Isolda. El precizează că, dacă iubita sa va veni,

să fie trase pânzele albe, iar dacă nu va veni, să fie trase cele negre. Regele Mark află, prin slujitorii săi, de aceasta și cere corăbierilor să tragă pânzele negre. Zdrobit de durere, considerându-se părăsit de ființa iubită, Tristan moare. Isolda ajunge în cele din urmă la el și, aflându-l mort, se prăbușește de durere, murind alături de el. Cei doi sunt înmormântați împreună, iar deasupra mormântului crește un trandafir care nu se va ofili niciodată. Acesta este legenda, așa cum a ajuns până la noi...

Miriam Nadia DĂBĂU: *Știu că îți place mult lumea medievală. De fapt, operele alese, cum este cea prezentată de noi, și aici putem face o asociere cu „Romeo și Julieta”, au marcat poezia modernă. Așadar, de ce Tristan și Isolda?!*

Ioan Popoiu: Da, întrebarea este inevitabilă! Au mai fost istorii de dragoste, dar niciuna nu a avut impactul legendei despre Tristan și Isolda. Cu siguranță, iubirea dintre cei doi îndrăgostiți a tulburat mințile și inimile oamenilor acelei vremi. Mentalul lumii medievale era cu totul aparte, iubirea era deopotrivă extaz și agonie. Putem intui aceste lucruri, acum, la începutul secolului XXI?! Din acest punct de vedere, ne ajută arta, muzica în speță, când ascuți „Moartea Isoldei”, de Wagner, reușești să înțelegi mai bine sensul profund al cuvintelor lui Pascal: „Inima are rațiuni, pe care rațiunea nu poate să le înțeleagă”! Lumea medievală, atât de puțin cunoscută și înțeleasă, ne apare ca un tărâm mirific în care iubirea era mai mult decât un sentiment, o adevărată vrajă,

o flacăra, în care cei doi se contopeau într-o singură ființă. Omul medieval era în toate și în sens profund un excesiv, care nu se menaja pe sine, fiind gata să ardă ca o vâlvătaie pentru sentimente înalte, nobile, de iubire sau eroism. Tristan trăiește o dramă sfâșietoare, fiind prins între sentimentul onoarei, al fidelității sale de cavaler față de regele (și unchiul său) Mark și sentimentul iubirii nemărginite, supraomenești, față de Isolda, fiind gata să-și pună viața în joc pentru a-și urma sentimentele. Cei doi eroi ai unei mari iubiri nu se gândesc niciun moment să renunțe, să sacrifice iubirea lor pentru a ocoli primejdiile sau a duce o viață liniștită, cuminte, ci, dimpotrivă, îndură suferințele sufletești cele mai grele și mai crude pentru a urma chemările inimii. Pentru cei doi, primejdia nu era să-și piardă viața, ci să nu fie pusă în pericol iubirea care-i stăpânea. Aceasta era frumoasa mentalitate medievală. Ea a fost redescoperită mult mai târziu și valorificată de romantism.

Miriam Nadia DĂBĂU: *Ajungem astfel la romantism! Ce este romantismul?! Cum ai defini acest curent, astăzi, dar în viitor?*

Ioan Popoiu: Romantismul...Ar trebui să vorbim mai mult depre el. Nu este simplu să-l definim. Romantismul reprezintă ultima mare revoltă a spiritului european! După secolele de renaștere și clasicism, noul curent literar-artistic restabilește punțile cu fabuloasa lume medievală. Romantismul s-a născut, în jurul anului 1800, în cercurile intelectuale, aristocratice și scriitoricești, din Germania și Anglia, extinzându-se apoi în Franța și Italia, în restul Europei, până dincolo de ocean, în America, în special prin opera lui Edgar Allan Poe. El a fost inițiat și cultivat de scriitori, precum Walter Scott, lord Byron, Novalis, Goethe, deopotrivă clasic și romantic, autorul romanului Suferințele tânărului Werther, Schiller (Intrigă și iubire), E.T.A. Hoffmann (Elixirul Diavolului) ș.a. Trecând prin Franța (Hugo, Lamartine) și Italia (Leopardi), curentul avea să ajungă până în Rusia (Pușkin, Lermontov) și Țările Române, Eminescu fiind considerat ultimul mare romantic european.

Miriam Nadia DĂBĂU: *Ce a adus nou acest curent, dacă a avut o asemenea extindere?*

Ioan Popoiu: Dincolo de expansiunea sa, romantismul a adus un suflu nou, a provocat o mutație în conștiința europeană, o „rupere de ritm”! Deviza romantismului era „Furtună și avânt”

(Sturm und Drang), iar această deviză ne spune multe despre substanța (esența) curentului. Lunga perioadă anterioară, caracterizată prin măsură și echilibru, era percepută acum ca sufocantă, inertă, ca o stavilă în fața elanului promovat de romantism. Scriitorii romantici, tineri, aristocrați, cu imaginația aprinsă de lectură și inspirație, au aflat, în Evul Mediu, modele eroice și nobile, pasiuni înflăcărâte, caractere profunde, pagini glorioase de istorie. Respingând atitudinea îngustă, unilaterală, a enciclopediștilor, care vorbeau de o epocă de ignoranță și misticism, doctrina progresului social, romanticii au îmbrățișat cu voluptate Evul Mediu, spiritul eroic și de sacrificiu, excesul, pasiunea, aventura, pelerinajele și cruciadele, cavalerismul și mistica, au cultivat cu fervoare goticul, stilul artistic medieval prin excelență. Printre motivele fundamentale ale creației poetice s-a situat iubirea romantică, eroi gata de sacrificiu, înzestrați, cu caractere puternice, dispuși la orice jertfă pentru un ideal nobil.

Acum, dacă vorbim despre prezent, voi spune că există un subconștient romantic, valurile de realism și pragmatism, care s-au abătut asupra curentului, nu au reușit să înăbușe impulsurile romantice din ființa noastră. Aș spune chiar că nu putem respira liber fără romantism! În privința viitorului, sunt un optimist, valorile promovate de romantici vor fi regăsite gradual, șansa noastră de a supraviețui ca ființe umane libere, spontane, imaginative, creative, ține tot de romantism.

Miriam Nadia DĂBĂU: *Cum ai defini romantismul în poezia contemporană?*

Ioan Popoiu: Romantismul persistă în poezia prezentă ca stare de spirit! El nu este cultivat explicit, la vedere, dar există ca atmosferă (te invit la o cină romantică!), impulsuri și atitudini romantice. Poezia de dragoste îndeosebi este impregnată de această atmosferă (a spune „te iubesc” este romantic! Sau a oferi un buchet de flori!), versuri caracterizate prin lirism, peisajele, pastelul aparțin sferei romanticului. Aș vrea să avem această încredințare: romantismul nu moare și nu se predă! Din fericire!

Miriam Nadia DĂBĂU: *De exemplu, în poezia mea, a ta, a unor poeți contemporani?*

Ioan Popoiu: Voi începe cu poezia ta, Miriam, însă mai întâi te rog să te prezinți cititorilor, care te cunosc mai puțin.

Miriam Nadia DĂBĂU: *Mulțumesc, Ioan, apreciez eleganța ta. Sunt născută în Mediaș, am absolvit Liceul de filologie-istorie „Ștefan Ludwig Roth” din localitate, apoi am studiat drept-psihologie. După absolvirea facultății, am lucrat la o bancă, în contabilitate, în România. Din 2007, locuiesc în Franța, (am acte franceze de ședere). Scriu poezii de când mă știu, dar cu „pauze de viață”! Am finalizat volumul de poezii „Poeme de dragoste și dor”, în iunie 2018, am făcut două lansări, în septembrie a.c., la Mediaș și București. Am publicat în revista din Chișinău, „Roua Stelară”, nr. 55, noiembrie 2018, și „Revista literară de Tecuci”, nr. 51, decembrie 2018. Iubesc romantismul, dar și aspectele reale ale existenței. Iubesc tot ce-i frumos în literatură și viață. Îmi plac clasicii români și universali, îmi place muzica. Iubesc și îmi place să fiu iubită.*

Ioan Popoiu: Apreciez spusele tale atât de directe. Mă voi referi acum la poezia ta. Cunosco o parte a versurilor tale (aștept volumul promis!). Poezia ta, Miriam, este o lirică de dragoste, motivul iubirii este precumpănitor. Versurile tale sunt atrăgătoare, fiind caracterizate prin sinceritate, emoție și pasiune, prin spontaneitate, printr-o sensibilitate exacerbată, versuri încântătoare care plac cititorului de poezie.

Mă voi referi acum la poezia mea. Să precizez că sunt originar din Galați, am făcut liceul de filologie-istorie, la Galați, apoi am studiat istorie-filosofie, la Iași, și teologie, la Sibiu. Am lucrat ca muzeograf și profesor. Scriu de la 24 de ani, după facultate, am citit în cenecluri și am publicat în reviste din Iași, Brașov și Sibiu. Am scris o serie de eseuri. Am publicat primul meu volum, „Viferetic”, în 2008, la Iași, apoi am fost prezent cu grupaje poetice, în mai multe antologii, în 2017 și 2018, iar acum adun material pentru un al doilea volum. Poezie mea este una existențială, predominant reflexivă, anticalofilă, caracterizată prin luciditate, sarcasm și revoltă metafizică. În ultima vreme, această poezie s-a mai diversificat tematic, am abordat și lirica de dragoste.

Miriam Nadia DĂBĂU: *Crezi că, în 2018, se scrie o poezie clasică sau este o poezie liberă, fără a se ține seama de reguli, ritm, măsură etc.?*

Ioan Popoiu: Consider că poezia clasică (tradițională) aparține trecutului, fiind tot mai rar abordată, predomină versul liber, neîncătușat de

canoane estetice. Dincolo de aspectul formal, definitorie este substanța poeziei, talentul, cultura, inspirația!

Miriam Nadia DĂBĂU: *Cum vezi tu contribuția ta, în literatură, poezie, de exemplu?*

Ioan Popoiu: Contribuția noastră, ca scriitori, poeți, la început de secol XXI, este o problemă de viziune, nu atât cantitativă cât valorică. Talentul și inspirația sunt elementele definitorii.

Miriam Nadia DĂBĂU: *Ai proiecte de viitor, Ioan?*

Ioan Popoiu: Da, proiectele sunt cele care ne motivează! Vreau să scriu un eseu, „Faust și Mefisto”, după opera lui Goethe, și un volum de amintiri, conceput ca un roman autobiografic.

Miriam Nadia DĂBĂU: *De ce este bine să privim și dincolo de realitate?*

Ioan Popoiu: Realitatea este mărginită, în timp ce ființa umană este însetată de absolut, vrea să cuprindă totul, să știe ce se află „dincolo”, aceasta este șansa noastră de autodesăvârșire!

Miriam Nadia DĂBĂU: *Poți să dai nume de poeți, scriitori, care au o contribuție considerabilă la literatura universală?*

Ioan Popoiu: Iată lista mea: Homer, Dante, Shakespeare, Cervantes, Goethe, Dostoievski, Tolstoi, Soljenițan, Borges.

Miriam Nadia DĂBĂU: *Ce-ți place la poezia mea și de ce m-ai ales pe mine?!*

Ioan Popoiu: Apreciez pasiunea ta, emoția, sinceritatea, tandrețea, delicatetea, căldura, expresivitatea! Te-am ales, pentru că avem o viziune apropiată a existenței, a poeziei, împărtășim multe valori în comun, avem aceleași aspirații spirituale și estetice, pentru că ești vie, autentică. Îți mulțumesc mult!

M-ai invitat să aleg, în final, o poezie, voi alege o poezie de a ta, în semn de recunoștință pentru acest interviu: Lutul iubirii: „Frământ lutul iubirii/cu inima mea durerea,/cu ochii mei uitarea,/cu mâinile mele/purtate prin lut/ți-aș mângâia obrăjii.../Da, iubite de vis,/lutul iubirii/este greu de lucrat/este aceeași lucrare/a unui olar, ce frământă/cu lacrimi și lutul/se-nmoaie căldura/dorinței pentru o formă!/E tare lutul iubirii/pe pentru că tu, iubite de vis,/nu vrei să primești/nici iubire, nici mângâiere/Ci numai durere!”

Miriam Nadia DĂBĂU: Îți mulțumesc și eu.

ANIVERSARE/ INTERVIU/ PROFIL

PORTRET PE UN PORTATIV (I)

„În viață și prin muzică să cultivăm la copiii cei trei R:
respect, răbdare și recunoștință”.

► Prof. Vladimir RADU

Profesorul **Olimpiu Ioan Zăgrean**, considerat pe drept cuvânt unul dintre oamenii de cultură remarcabili din Tecuci, este artistul creator cu deschidere spre viața comunității, implicat în instruirea și educația tinerei generații. Cunoscut bine în rândul părinților, mereu alături de copiii cu talent și aptitudini muzicale (vocale și instrumentale), distinsul dascăl întâmpină **cea de-a 70-a primăvară** a vieții, cu sporită forță creatoare și numeroase proiecte în derulare.

Reușim să ne strecurăm în agenda dumnealui destul de încărcată și convenim consemnarea unui interviu pentru revista noastră, „**Tecuciul literar-artistic**”. Redăm în acest număr prima parte a discuției noastre:

- Zeci, chiar sute de copii au mângâiat clapele pianului ori corzile chitarei sub îndrumarea dumneavoastră. Oferă o carieră pedagogică satisfacții depline unui profesor de muzică?

- Orice carieră aleasă îți poate oferi satisfacții dacă ea corespunde cu dorința ta de a te defini în viață. Eu am avut de copil plăcerea de a cânta și am cântat. Educația și instrucția care au urmat au fost aferente acestui scop al vieții mele. Profesia pe care mi-am ales-o a corespuns cu abilitățile și plăcerea mea. Satisfacțiile (nu le-aș spune depline) au apărut o dată cu rezultatele muncii depuse. Nu poți avea satisfacții fără rezultate și rezultate fără muncă.

- Care a fost șocul cel mai puternic la trecerea dinspre mediul educațional al spațiului de viațuire năsăudean spre cel moldovenesc – din nordul și din sudul Moldovei?

- Venind de pe meleagurile lui Coșbuc și Rebreanu(sunt născut în comuna Mocod, județul Bistrița-Năsăud, la 20 iulie 1949) am ajuns în lumea lui Creangă, Eminescu, Topârceanu..., în dulcele târg al leșilor unde valorile culturale sunt atât de înalte, iar apoi pe meleagurile bătrânului Costache Conachi și ale copilăriei lui Calistrat Hogaș. Pentru un tânăr doritor să pătrundă tainele muzicii, cred că nu era un loc mai bun ca acesta. Am încercat să mă integrez în această nouă lume fără să resimt șocuri. Eram tânăr și aveam viața în fața mea. Eram parte din lume și

lumea era a mea.(...)

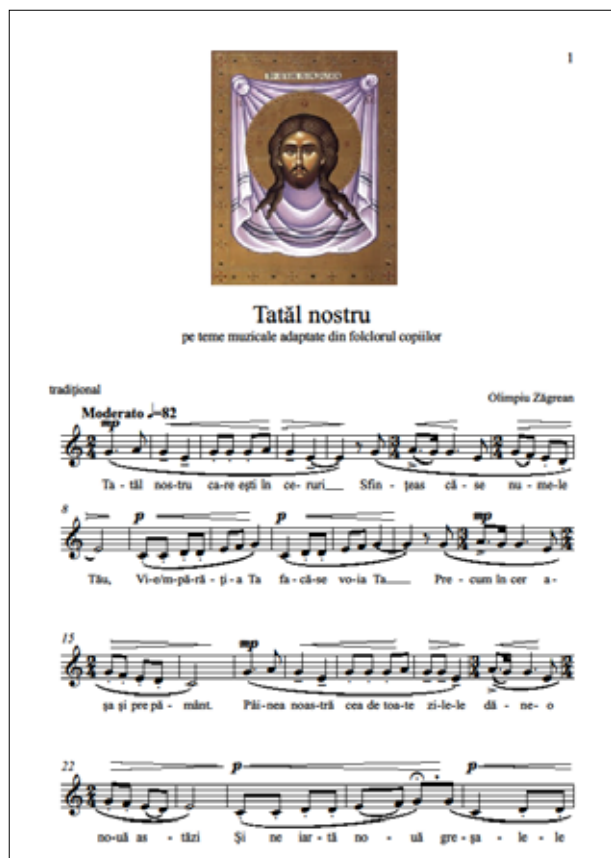
- Ca profesor de muzică vocală și instrumentală, cu solide cunoștințe de armonie, contrapunct, forme muzicale și compoziție ați dirijat mai multe formații corale și vocal-instrumentale. Numiți câteva dintre acestea.

-Am dirijat formații corale puternice, alături de care am avut satisfacția unor evenimente artistice de mare impact asupra publicului: Iată câteva: Formația corală a Căminului cultural al comunei Vicovu de Sus (1072-1974); Corul comunei Munteni (1979-1989); Corul Sindicatului Învățământ Tecuci (1985-1989) și Octetul „Pro Musica” (1985-1987); Formația de muzică ușoară „Stelele” a Casei de Cultură Tecuci (1975-1987); Corul Catedralei Sf.Gheorghe Tecuci (1994-2005); Corul Școlii de Cântăreți Bisericești „Ioan Damaschinul”(1996-2002); Corala Protoieriei Tecuci (2000-2018). În prezent activez voluntar pe lângă Protoieria Tecuci unde am înființat cercul de pian și corul de copii „Prosonus” (activități gratuite),

EXCELENȚĂ ÎN CARIERĂ

1963-1968 - Liceul Pedagogic, Năsăud;
1968-1972 - Conservatorul de Muzică „George Enescu” Iași, facultatea de pedagogie, muzicologie, dirijat;
1972-1974 - profesor de muzică la Liceul Vicovu de Sus, județul Suceava ;
1974-1981 - profesor la cercul de „Muzică instrumentală/Ansamblu folcloric/orchestra”, Casa Pionierilor și Șoimilor Patriei Tecuci;
1982-2012 - director, Clubul copiilor Tecuci ;
1987-gradul didactic I în învățământ;
2004 - curs de formare: MEC și UNICEF;
2005-curs de formare:Management in educația nonformală, MECTS
2007-2008: Masterat Management Educational - SNPA București;
2012-2017 -profesor la cercul de „Muzică instrumentală/ orchestra /pian”; Palatul Copiilor Galați, filiala Tecuci;

Tatăl nostru
pe teme muzicale adaptate din folclorul copiilor

tradițional Olimpiu Zăgrea

Moderato ♩ = 82

Ta - tăl nos - tru ca - re ești în ce - ruri... Sfin - țiu că - te ma - me - le

8 Tău, Vi - ești pă - ră - și a Ta fa - că - se vo - ia Ta... Pre - cum în cer a -

15 și și pre pă - ră - mit. Păi - nea nos - tră cea de toa - te zi - le - le dă - ne - o

22 no - ul as - tări și ne ier - tă no - ul gre - șa - le - le

organizând, în colaborare cu „Fundatia Pelin” diverse activități artistice cu profil muzical.

- Câteva decenii, ca instructor de formații, profesor și manager, ați vegheat ca acest Club al Copiilor din Tecuci (devenit aberant o sucursală a Palatului Copiilor din Galați) să rămână în topul așezămintelor de educație complementară și nonformală din întreaga țară. Menționați câteva dintre performanțele de răsunet ale acestei adevărate pepiniere de mici creatori, tehnicieni și artiști din municipiul nostru alături de numele celor mai dedicați colegi cu care ați făcut echipă de-a lungul anilor.

- Clubul Copiilor (sub fosta denumire de Casa Pionierilor, din 1953 și până în 1989), a avut menirea de a oferi copiilor și adolescenților o educație complementară celei formale și informale. Ea este definită ca educație nonformală, cu toate că acest termen nu este deplin înțeles nici de „experții” în educație de la înalt nivel. Astfel nu s-ar explica de ce aceste instituții sunt așezate ca într-un „pat al lui Procust” prin regulamente și ordine ministeriale potrivite mai mult educației formale și nu celei nonformale. În cei 30 de ani, ca director al acestei instituții, am insistat mereu pentru recunoașterea misiunii pe care o aveam în cadrul sistemului educațional românesc. De aceea am ales ca deviză a instituției dictonul „*Otio prodimur*” - în traducere liberă: (oamenii) pot fi apreciați după ceea ce fac în timpul liber...

Dar, revenind la întrebare, spun că nu pot să

răspund la ea fără a părea lipsit de modestie, atât de multe aș avea de spus despre colegii mei și rezultatele lor. Dacă aș menționa că din 1974, până în 2011 când a trecut în lumea celor drepti, regretatul Tudorel Lungu, maestru al sporturilor a avut în fiecare an titlul de campion național la aeromodelism ar părea o laudă? Că, în anul 2000 a câștigat titlul de campion mondial, cu elevul Dorobanțu Cătălin la micromodele, ar părea doar un rezultat de performanță? Câți mai știu astăzi? Dar câți au evaluat corect acest rezultat atunci, când niciodată nu s-a pomenit vreun campion mondial tecucean în nici un alt sport. Ar merita acest fapt rememorat mereu în această urbe! Să ne mai amintim despre campionii naționali de la carting, conduși de Ion Dominte și Mihai Chirvăsuță, despre navomodele sub conducerea lui Aurel Manole, sera și primul proiect al unui Parc dendrologic la care în prima linie au fost Elena Coroeru și Aneta Alexandru, echipa de rugby juniori condusă de Octavian Botez, campioană națională ani la rând, Elena Costache, Ștefan Buțurcă ori Ioniță Bebea și în mod special de profesorul și directorul Emilian Trofin, oameni dedicați muncii cu zeci și sute de copii...

- La sfârșitul anului trecut (Anul Centenarului) rememoram cu unii dintre copiii de altădată, deveniți acum părinți grijulii, o excursie de neuitat pe care am făcut-o la Alba-Iulia în 1978 pentru a marca cei 60 de ani de la Marea Unire din 1918. Era primul an când aveam voie să organizăm astfel de manifestări.

- După extraordinarul spectacolul omagial „Columnele Unirii” prezentat la Tecuci, am plecat cu autobuzul lui Gheorghiiță („cartoful”, cum îi spuneau copiii) într-o aventură de aproape 1000 de kilometri spre orașul transilvănean al Unirii. Am trăit atunci, alături de ardeleanul Zăgrea reîntors în vatra formării sale, momente înălțătoare, emoția

FORMAȚII MUZICALE. SPECTACOLE

Ca profesor și ca manager la Casa Pionierilor Tecuci, instituție devenită ulterior Clubul Copiilor, a instruit și antrenat copiii în formații muzicale alături de care a prezentat sute de spectacole, i-a îndrumat către performanță și măiestrie artistică validată în numeroase concursuri de profil: „Cântarea României” - cu toate etapele sale, „Urare din străbuni”, „Pe fir de baladă”, „Omătuța”, „Cântă de răsună lunca” ș.a.

A organizat și susținut în cei peste 45 de ani de activitate, spectacole pentru copii și adulți, în colaborare cu ansamblul „Doina Siretului”, cu formația de muzică ușoară a Casei Amatei Tecuci, cu formația de estradă a Palatului Copiilor din Galați, cu formația de estradă a Teatrului Muzical „Nae Leonard” Galați etc.

Pentru formațiile pe care le-a instruit și condus/dirijat, a armonizat, orchestrat și a compus cântece adecvate vârstelor, competențelor și specificului tematicilor spectacolelor realizate.

redescoperirii istoriei naționale a românilor din toate provinciile țării. Sunt ardelenii mai patrioți decât ceilalți români?...

- Aș fi vrut ca cititorii să-mi fi văzut fața când mi-ați pus această întrebare! Patriotism? Ce mai înseamnă azi patriotismul? Într-o discuție cu dl Stefan Andronache, fiind vorba despre patriotism (în perioada ceaușistă, spre exemplu), am convenit că cea mai sigură metodă pentru a compromite o idee/concepție, este să vorbești prea mult despre ea. S-a vorbit exagerat de mult în trecut despre patriotism. Care sunt faptele? Dar rezultatele?

Mă întreb: Kogălniceanu, Cuza, Bălcescu, Porumbescu, Avram Iancu și toată generația „pașoptistă” se întrecea doar în discursuri pe tema patriotismului? Nu!! Patriotismul nu este un atribut al unei zone geografice. Patriotismul este un sentiment personal determinat de propria educație. Din păcate azi patriotismul este măsurat în funcție de ce ți se oferă de către stat ție personal, iar educația este atâta cât este.

Vă aduceți aminte că după 1989 li se reproșa lui Câmpăneanu și lui Rațiu că ei „n-au mâncat salam cu soia” ca noi. Altfel spus: ei n-au fost la fel de mari patrioți ca noi...

Astăzi, celor peste patru milioane de români plecați la muncă în străinătate li se spune cam la fel. Or ei sunt ardeleni, modoveni, munteni, olteni... A fi patriot nu înseamnă cumva, după concepția acelorăși, a sta în țară și a fi oastea de vot a anumitor partide? Eu văd că astăzi chiar și unii ardeleni se înfruptă cu destulă lăcomie din desertul (azi deșertul) cuvânt: *patriotism*.

*** Încununând activitatea didactică excepțională, prof. Olimpiu Zăgreanu, cu o experiență vastă, cu rezultate cunoscute și recunoscute la nivel național, a editat (singur sau în colaborări) 5 antologii și culegeri de piese vocal-instrumentale proprii pentru copii și adolescenți, coruri religioase și colinde pentru formații corale mixte și la 2, 3 și 4 voci egale: „30 de colinde pe două voci egale”, „Pe Tine, Doamne, Te laudăm”, „An dan dez” ș.a. Lucrările au fost primite cu un interes deosebit de lumea muzicii și de publicul larg. Transcriem câteva dintre aprecierile specialiștilor:**

*** AN DAN DEZ**

Cântece cu acompaniament de pian pentru copii și adolescenți

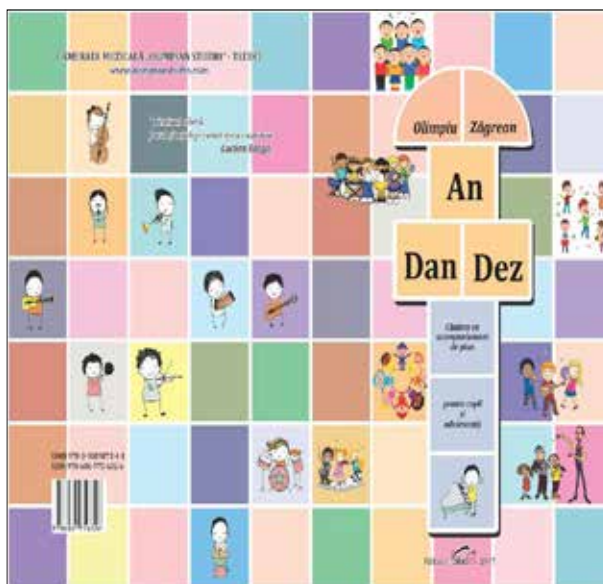
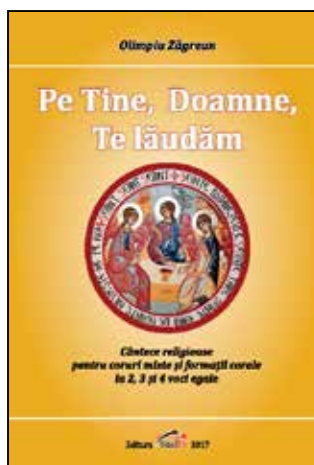
„Volumul dezvăluie o chemare spirituală a compozitorului și profesorului Olimpiu Zăgreanu și o dedicație totodată prin cântec de muzică ușoară către cei mici.

Apelul variat al textelor la folclorul copiilor sau la poezi autohtoni este completat cu versificație proprie și nu pot să nu remarc înclinația binecunoscută a autorului către perioada de iarnă a sărbătorii Crăciunului...”

(Conf. Univ.dr. Bogdan Chiroșcă, Conservatorul „George Enescu” din Iași)

Autorul pornește de la ideea că „omul este o ființă muzicală prin excelență” și dorește ca acest volum să răspundă următoarelor standarde formulate de Daniel J. Levitin: „Funcția muzicii pentru copilul aflat în dezvoltare este să ajute la pregătirea minții acestuia pentru o serie de activități cognitive și sociale complexe, punând creierul să exerseze, astfel încât să facă față solicitărilor impuse de limbaj și de interacțiunea socială”.

(Continuarea interviului, în numărul viitor)

ROMÂNIA SUB SEMNUL CENTENARULUI

IMAGINEA RĂZBOIULUI ÎN POEZIA LUI CAMIL PETRESCU (III)

► Gh. N. VASILACHE

Și *Versuri pentru ziua de atac* comunică același sentiment al depozitării de personalitate. Descoperim în substanța acestei poezii aceeași tristețe sfâșietoare, înfășurată într-o ironie amară. Sfatul adresat „*prietenului soldat*” este făcut la modul imperativ, cu adresare directă, creându-se impresia de oralitate: „*Fii gata, prietene soldat, fii gata/ Curăță-ți cu grijă arma și lopata/ Și pune-ți cruciulițele la gât,-/ Mâine va fi un atac mare/ Și-atât[...]/ Fii gata./ Pregătește-ți frumos sufletul,/ Omoară în el- de azi- tot trecutul/ Fă din el un trup de mort/ Cu piele de ceară și vine albastre*”. Conștiința - notează D. Micu (v. *Camil Petrescu-poet*, în *Analele Universității București*, seria Științe Sociale, Filologie, nr.25, 1962) - trebuie paralizată prin extirparea tuturor emoțiilor, a tuturor amintirilor, fiindcă „*se vor petrece mâine lucruri care întrec și mintea, și puterile noastre*”. Versurile ascund un mare dramatism interior. Dramatismul *calculat* izvorăște din calmul perfect, resemnarea înțeleaptă, din presupunerea posibilității de a ucide lucid, *cu grijă și calm* însăși luciditatea...Ideea renunțării la personalitate, în sensul deșertării sufletului de experiența anterioară, oferă cheia pentru descoperirea fiorului poetic al *Ciclului morții*. Așadar, în preajma chinuitoarei așteptări, încercarea de a descifra rațiunea celor ce urmează să i se împlineste este zadarnică și inutilă. În preajma *zilei de atac*, pentru a putea suporta cu seninătate experiența unică și definitivă a morții, e nevoie să-ți omori din timp trecutul, să ajungi la secătuirea totală a oricărei sensibilități umane, la abrutizarea care ar face nefericirea suportabilă. Dar aceasta este tocmai cerința pe care firea umană n-o poate accepta cu ușurință; de aici se naște o atmosferă dureroasă și apăsătoare, o adevărată dramă. Războiul creează o senzație de năruire, de destrămare cu atât mai sfâșietoare, cu cât, în adâncul acestor oameni condamnați să seucidă, trăiește o dorință de pace, de liniște: „*Dar ca pe tavă.../ Un cap bălai de neamț.../ Se uită cu ochi vii.../ Și râde luminos.../ stupid de fericire: Die Sonne, Kamerad! (Primăvara)*”. Versurile de război împletesc două sentimente: starea de

surescitare, de permanentă pândă și *teama de moarte* anonimă. Ilustrându-și afirmația cu un paragraf din *Repaosul*, G.Călinescu nota: „Starea de spirit e pândă, așteptarea dementă. Consultarea hărților ia aspect de concilii de ființe supranaturale”: „*La lumina vie și scurtă a lumânării/ Comandanții desghiocați consultă hărțile./ Împăienjeniți întrebă, şușotesc (Repaosul)*. Momentul de nefirească tăcere dintre atacuri dă senzația unui recul într-o altă eră geologică. Astfel *Vecinicie* aduce, pe o anumită latură a sa, un sentiment aproape asemănător cu cel al *Lacustrei* bacoviene: „*De zile întregi/ De săptămâni/ Plouă raze ude, grele, mohorâte.../ Plouă tăcere*. Înnebunitoarea pândă se consumă de cele mai multe ori „*pe întuneric*”. Ea semnifică pauza atroce, când moartea, după o lungă ezitare, își alege prada, pe care n-o scapă, chiar dacă mai are „*doi pași*” până la tranșee. Sentimentul morții inevitabile s-a strecurat în sufletul fiecărui combatant. O putere nevăzută îi poartă. O mână de soldat care își duce pe o potecă de noapte tovarășul din patrule și însăși mâna care îl poartă pe Oedip: „*Ca pe Oedip, după stupida faptă./ O mână nevăzută și caldă/ Mă poartă printr-o imensitate de Nimic/ Lichefiat și negru (Mâna)*. Instinctul de conservare face imposibile aspirațiile ideale. Vederea unui cadavru hidos de frate îi face pe soldați să tresară, din când în când, și să simtă apăsarea *Măgurei* care „*Crescută ca o iasmă/ Deasupra noastră...se-nalță uriaș.../ Gata să ne îngroape (Cadavru)*. Spaima de moarte, agățarea de orice fărâma a vieții, înfiorarea la vederea soarelui – la astea se reduce existența soldaților. Înspăimântați de cadavre, soldații se așteaptă să moară și ei. Se târăsc cu speranța că vor scăpa. Moartea pune cu *încetul* stăpânire asupra lor. Ea nu înseamnă numai un act biologic, final, definitiv, ci uciderea sufletului, a personalității. Profesorul Constantin Ciopraga notează în revista *Cronica*, nr. 18, 1969: „Neliniștea și tensiunea, obsesia morții iminente, meditația discontinuă transformă războiul exterior... într-o criză morală în interiorul fiecărui participant”. Cele mai diverse elemente ale mediului înconjurător

amplifică tensiunea emoțională. Șanțul săpat e „șanțul morții”, noaptea e un „cavou”, speranțele sunt „moarte”, în cugete „toarce moartea”, iar natura pare că „agonizează”.

Prezentând drama individului, nu a colectivității, urmărind să înfățișeze „viața interioară a insului”, poetul nu descrie înclăștări de arme. Șerban Cioculescu în revista *Facla literară*, nr. 5, 1923 face următoarea apreciere: „El (poetul n.n.) nu a cunoscut entuziasmul trecerii Carpaților, cu viziunea de o clipă a războiului câștigat și a neamului întregit; evocă în grabă retragerea de la Olt până la Siret...Bătăliile nu-l inspiră, fiindcă nu pot fi exact descrise amănunțit în haosul lor.” Însuși autorul **Patului lui Procust** recunoștea în *Teze și antiteze*, Cultura Națională, 1936: „Cărțile care exagerează masacrele sunt tot atât de dușmănoase adevărului ca cele care idilizează luptele...De aceea, în **Ciclul morții** n-am descris un măcel colectiv niciodată, nu apare nici măcar o luptă, ci numai viața interioară a insului”.

Soldații români sau comandantii lor nu sunt prezentați niciodată în atac, încăierăți cu inamicul. În mod rezumtiv, ipostazele acestora ar fi cam acestea: marșul continuu și strivitor pe drumul *morții*, ce se întinde „de la Riga la Galați”, „repausul”, așteptarea terifiantă a atacului, construirea unui șanț, pregătirea suflotească „pentru ziua de atac”, rondul efectuat cu „baionetele la armă”, cercetarea „mai de aproape” a ceea ce „zace azvârlit, uitat pe sub zăpadă”, alergarea nebună „pe marginea pădurii dușmănoase”, prânzul în picioare; rar, soldații se ameteșc cu „cărțile de joc, la lumina unui strașnic foc”. Comandanții fie că „desghiocați consultă hărțile”, fie că „zadarnic...dau târcoale”, strigând la cei „care nu pot să se mai scoale”. Cei care tulbură „tăcerile”, trimitând în văzduh „locomotive înroșite” sunt inamicii, care oricând „ar putea schimba.../ Cu mâna grea de fier și dinamită/ Tranșee și-adăposturi în țărână.” Dacă n-o fac e pentru că „Se vede că, iscusii,/ Ei ne păstrează pentru ziua de atac” (**Cadavrul**). Rezultatul atacului lor nu poate fi decât înfiorător: „Bordeiul pare-un monstru de pământ/ Căzut pe brânci”. (**Vecinicie**); „depozitele ard incendiar,.../ Cu țipete, cu zvârcoliri de flăcări” (**Trecutul**); mai înfiorător este „cadavrul cu bulgări de noroi în gură/ Și pete murdare de zgură/ Pe ochii sticloși” și care pare „un animal pe jumătate jupuit, în răspăr, stând țapăn, înghețat pe giulgiul de zăpadă”, cu „gura scârbos schimonosită” și cu „o rană în piept” (**Cadavrul**). Atacul în trombă al inamicului este magistral prezentat în **Patrula**, atac ce ne amintește de fragmentul **Ne-a acoperit pământul lui Dumnezeu** din partea a doua a romanului **Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de**

război: „Și scurt mitraliere s-au dezlănțuit./ Un clănțănit de oase seci./ Plesnește-ncălecat, iureș de spaime./ Sfâșie noaptea către stele./ (Își joacă moartea lacom și histeric/ Din măsele),/ Pe când din șanțul lor/ Ageri ochi roșii scânteie în întuneric./ Năprasnic/ În marginea tranșeei s-a înfipt/ Turbat-o gheară/...Prelung, bântuie noaptea sinistra tocătură/ Răspunde valea c-un ecou sfâșietor/ Și-n lung și-n lat, ca vântul,/ Cu ură/ Sfredelind pământul/...Întruna toacă/ Și dacă tace-o clipă/ Se pare că ascultă,/ Din nou, neobosit/ Cu furie mai mult/ Pornește iar macabru clănțănit”. E adevărat că și ei sunt prezentați în alte ipostaze: săpând tranșee, privind la cel care, sub razele soarelui, își coase cămașa, sau, simțând nevoia „stupid de fericire” să strige valahului în față: „Die Sonne, Kamerad!”

Din paginile **Versurilor** se degajă omenia, care include protestul împotriva războiului nimicitor. Dar autenticitatea versurilor constituie un document obiectiv care denunță orânduirea ce generează conflicte sângeroase. Cele 13 poezii ale ciclului consemnează tot atâtea momente ale unui jurnal poetic de război exprimând o viziune apocaliptică și halucinantă, care prin ea însăși, reprezintă o condamnare a războiului ca izvor al unor suferințe cumplite și absurde.

Relevând drama celui care participă la confruntarea cu moartea, Camil Petrescu pornește totdeauna de la real, de la notarea cât mai precisă a peisajului și a evenimentelor. **Nota realistă** a poemelor de război petresciene a fost evidențiată, de altfel, de E. Lovinescu, P. Perpessicius, O.Crohmalniceanu, G. Călinescu ș.a. Scriitorul privește atent realitatea tragică a războiului, cu mizeriile marșurilor și ale tranșeelelor, evitând orice urmă de idealizare din partea sa. În legătură cu **compoziția** poeziilor, Camil Petrescu făcea observația, în **Postfață**..., că, în toate cazurile, confesiunile se deschid „cu un soi de introducere care precizează...în care e folosită, cu intenție, o notație precisă ca să fixeze un punct de reper locului de pornire...și că poezie e tocmai ceea ce urmează după acest prim plan”. **Vocabularul folosit** este plin de neologisme, care, la început, au nedumerit pe mulți: *macabru, fantoșă, abis, astral, fluid, hipnotizant, imponderabil, magic* ș.a. Unele cruzimi lexicale sugerează imaginea terifiantă a războiului - *ochii moi de lacrimi și urdori, fețe de cadavre, surâsuri palide de javre, doi ochi de sticlă galbejiți, gură scârbos schimonosită, bocanci căscați de rupți* – care îl amintesc pe Arghezi din volumul **Flori de mucegai**. Din punct de vedere stilistic, la o analiză atentă a **Versurilor**, remarcăm o gamă largă de **comparații**, care sugerează fie tensiunea dramatică, fie imaginea apocaliptică a războiului: *ca o caravană în deșert.../ De-abia mai răsuflăm;*

*Mulțimea...se mișca ...ritmic/ Ca o strigoică încăputare de organe (Marș greu), coloana se prăbușește ca o fantoșe căreia i-ai scos scheletul, baionetele scilipesc ca ochi egali și siguri, un arc...cade drept ca o aripă de lebădă (Patrula). Întâlnim în câteva poezii sugestive repetiții, așa cum sunt cele din **Versuri pentru ziua de atac** prin care se reia obsesiv îndemnul de ucidere a sufletului: „Pregătește-ți frumos sufletul,/ Omoară-n el...tot trecutul/ Omoară-ți sufletul cu grijă și calm,/ Ai timp destul.../ Omoară-ți sufletul de cu vreme,/ Ca să poți mânca liniștit”. Frecvente sunt epitele care evidențiază fie starea morală a combatanților fie dramatismul situației: *depărtarea neagră și perfidă, fețe de cadavre, surâsul palid de javră, ochi dospiti de ură, cadavre învechite și răscoapte, ne mișcăm...sleji și sufocați, vom aștepta chinuitor, murdari, încătușați greoi, soldații trec înfrânți, greu istoviți, murdari etc.**

Analiza versificației scoate la lumină puternica originalitate a poetului **Ideii**. „Este o versificație capricioasă, fără nicio lege. Iambi, trohei, amestecați în neregulă”. Arhitectura versurilor este liberă, versul fiind „dur, aspru, rupt, puțin torturant, ca pentru jurnalul de campanie al unui ostaș cu mersul obosit, descompus, vers care cunoaște și efluviiu nestăvilit cu timbru de cântec cât mai pur” (P. Perpessiciu, *Mențiuni critice*, 1928, p. 91). Poetul nu jonglează nici cu rimele, nici cu ritmul, nici cu asonanțele.

Metrica lui Camil Petrescu nu este asimilabilă vreunei experiențe anterioare, autorul vrând parcă să spargă tiparele tradiționale, cultivând o nouă măsură, un nou ritm. Al. Philippide recunoștea faptul că poetul „scria fără grija pitorescului, într-un stil fără ornamente, dar viguros, plin de nerv, cu meandre subtile, nu prea ușor la lectură, dar mereu cu miez, ca o reacție împotriva excesului de culoare și de elemente descriptive”(în *Contemporanul*, nr. 24, 16 VI, 1967, p.1) . Imaginile clare, tonul sec, aparent calm, simplu, direct, dominat de un chinuitor zăbucium sufletesc, notația fără ascunzișuri, frângerea dureroasă a frazelor transmit cititorului sentimentul unei reale suferințe omenești.

Oglindind cu luciditate și febră drama sufletească a individului, **Ciclul morții** reprezintă, după părerea noastră, tot ce s-a scris mai viu și mai autentic despre imaginea halucinantă a războiului generator de cumplite suferințe, o mărturie realistă și un document de un mare folos chiar și în acești ani, când glasul armelor și al violențelor de tot felul este departe de a fi amuțit. Prin realismul lor dramatic, nu întâmplător acest ciclu a fost asociat cu „*Le feu*” al lui H.Barbusse. Convingerea noastră este că cele 13 poezii care formează acest ciclu vor rezista timpului și că ele se încadrează organic în opera unui mare scriitor.

Monumentul Eroilor de la Bartolomeu - Brașov

PAGINI DE ISTORIE

CONVENȚIA POLITICĂ ÎNTRE ROMÂNIA ȘI ANTANTĂ

(4/17 AUGUST 1916)

► Valentin IONESCU

Articolul I

Franța, Marea Britanie, Italia și Rusia garantează integritatea teritorială a Regatului României pe toată întinderea frontierelor sale actuale.

Articolul II

România se angajează să declare război și să atace Austro-Ungaria în condițiile prevăzute de Convenția militară.

România se angajează totodată să înceteze, din momentul declarării războiului, toate relațiile economice și schimburile comerciale cu toți inamicii Aliaților.

Articolul III

Franța, Marea Britanie, Italia și Rusia recunosc României dreptul de a anexa teritoriile Monarhiei austro-ungare stipulate și delimitate la Articolul IV.

Articolul IV

Limitele teritoriilor menționate la articolul precedent sunt fixate precum urmează:

Linia de demarcațiune va începe pe Prut, la un punct al hotarului de acum între România și Rusia, aproape de Novoselița și va urma acest fluviu până la hotarul Galiției la confluența Prutului cu Ceremușul. Apoi ea va urma frontiera Galiției și Bucovinei și aceea a Galiției, și a Ungariei până la punctul Stog (cota 1655). De acolo ea va urma linia de separație a apelor între Tisa și Vița, pentru a atinge Tisa la satul Trebușa deasupra locului care se unește cu Vița. Din punctul acesta ea va coborî pe talvegul Tisei până la 4 km în josul confluenței sale cu Someșul, lăsând satul Văsăros-Nameny României. Ea va urma apoi direcțiunea sud-sud-vest până la un punct de 6 km la răsărit de orașul Debrecen. Din acest punct ea va atinge Crișul la 3 km, din jos de unirea celor doi afluenți ai săi, Crișul Alb și Crișul Repede. Ea va trece apoi pe Tisa la înălțimea satului Alde, la nord de Szeged trecând la Apus de satele Orosháza și Békéssámson, la 3 km, de care va face o mică curbă. De la Algye linia

va coborî talvegul Tisei până la confluența sa cu Dunărea și apoi va urma talvegul Dunării până la granița actuală a României.

România se îndatorează să nu ridice fortificații în fața Belgradului într-o zonă ce se va determina ulterior, și să nu ție în această zonă decât forțe necesare serviciului de poliție. Guvernul Regal Român se îndatorează a indemniza pe sârbii din regiunea Banatului, care părăsind proprietățile lor ar voi să emigreze, în timp de doi ani de la încheierea păcii.

Articolul V

Franța, Marea Britanie, Italia și Rusia pe de o parte, și România pe de altă parte, se angajează să nu încheie pace separată sau pace generală decât împreună și în același timp. Franța, Marea Britanie, Italia și Rusia se angajează, de asemenea ca la tratativele de pace, teritoriile Monarhiei austro-ungare, stipulate la Articolul IV, să fie anexate Coroanei României.

Articolul VI

România se va bucura de aceleași drepturi ca și Aliații ei, de tot ce are legătură cu preliminariile, cu negocierile păcii precum și cu dezbaterile problemelor ce vor fi supuse hotărârilor Conferinței de Pace.

Articolul VII

Puterile Contractante se angajează să păstreze secretă prezenta convenție până la încheierea păcii generale.

Încheiat la București, la 4/17 august 1916, în 5 exemplare

Ministrul Franței; semnat — Saint-Aulaire
Ministrul Marii Britanii; semnat — Barclay
Ministrul Italiei; semnat — Fasciotti
Ministrul Rusiei; semnat — Poklevsky
Președintele Consiliului de Miniștri al României; semnat — Brătianu

București 4/17 august 1916

EXPRESII CELEBRE

„CORBUL LUI POE”

„Le corbeau de Poe”

„Poe's Raven”

► Theodor PARAPIRU

Extraordinara complexitate a operei lui Edgar Allan Poe (1809-1848, poet, prozator și critic american) este descoperită în sensurile semnificației sale, îndeosebi după moartea autorului, când simbolistii și suprarealiștii (Baudelaire, Mallarmé, Valery) îl revendică drept precursor, pentru existența aventuroasă, rebelă, nonconformistă și pentru scrierile de mare originalitate, ale căror idei anticipează abordări artistice majore: „Poe a elaborat o nouă definiție a artei care va avea o influență profundă asupra modernismului literar, a transformat schița într-o adevărată formă de artă, a inventat romanul polițist, a extins posibilitățile literaturii *science-fiction* și a pus bazele unui nou gen de ficțiune cu dimensiuni psihologice, emoționale și simbolice.” (Daniel S.Burt, *100 cei mai mari scriitori ai lumii*).

Ca poet, Poe cultivă lirismul romantic al fanteziei provocate și stimulate de experiențe la limite (alcool, droguri), al singurătății existențiale greu încercate de amintiri și de sentimente. De la apariție, poemul *Corbul* (vol. *Raven and Other Poems*, 1845 – *Corbul și alte poeme*) a atras atenția prin calitatea efectelor artistice și prin teoretizarea elaborării realizate în eseul *Filozofia compoziției* (*The Philosophy of Composition*, 1846): „Pe de altă parte sunt conștient că e un caz rar să întâlnești un autor care să fie în stare să refacă, pas cu pas, drumul pe care a ajuns la un anumit rezultat. În general, cum ideile vin de-a valma, ele sunt urmărite și apoi uitate în același fel.” (*Filozofia compoziției*).

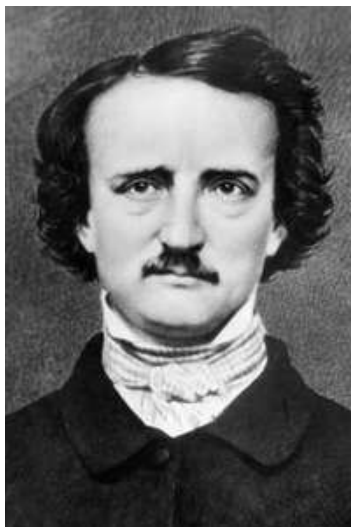
Poe pledează pentru *unitate între formă și sens*, pentru un *subiect emoționant*, pentru o *intenție/idee bine controlată* (dimensiuni, aspecte muzicale, vizuale, afective ale textului poetic, prozodie). El stabilește idealul creației poetice:

„Frumusețea de orice fel, în forma ei supremă, tulbură întotdeauna sufletul sensibil până la lacrimi. Melancolia este deci cel mai legitim dintre toate tonurile poetice.” (*idem*). În splendidul poem, după alegerea *subiectului* (tema morții, îndrăgostitul neconsolat de pierderea iubitei, năruirea speranței în revederea edenică postumă, corbul nemilos, cuvântul-ghilotină *Nevermore* – *Niciodată*), totul pare o problemă tehnică: „Acum nu trebuia decât să combin cele două idei, cea a unui îndrăgostit ce-și jelește iubita moartă și cea a unui corb care repetă mereu cuvântul *Nevermore*.” (*ibidem*).

S-ar zice că avem o simplă derulare de întrebări cu un singur răspuns-pecete, în care geniul poetului însuflețește *rețeta*, făcând-o inconfundabilă, inimitabilă, în ciuda aparentei sale accesibilități, abia sesizabil, malițioasă, de o ironie de care discipolii au fost prea puțin preocupați. Altfel, poate că

am fi avut milioane de poeme pentru iubita stinsă („Fata-flacăra pe care îngerii-o numesc Lenore,/ Nu aici – în lumea lor.”) și variante nenumărate de „vechi Corb din sfinte vremuri”, purtător de *mesaj prevestitor* de pe *bustul mândrei Palas*, rostit implacabil și infinit în dor și tristețe: „Mult m-am minunat de-această pasăre cu tunsă creastă,/ Că vorbea, - deși răspunsul nu era lămuritor;/ Însă nimănui în viață nu i se arată-n față/ Pasăre tronând semeață chiar deasupra pe ușor, - / Pasăre sau arătare stând pe-un bust, lângă ușor,/ Cu-acest nume *Nevermore*.” (Edgar Allan Poe, *Corbul, Filozofia compoziției*).

Expresia „Corbul lui Poe” se referă metaforic la un sol care anunță nemilos un mesaj-verdict dur, grav, fără comprehensiune afectivă pentru persoana nemângâiată, disperată, căreia îi este adresat.

ESEU

SOMNUL NEFERICIRII, SOMNUL FERICIRII

► C. D. ZELETIN

Trecând peste semnificațiile fiziologice ale somnului, Leonardo da Vinci apropia această jumătate a vieții noastre de înfățișarea morții: *il sonno e simile alia morte*. Nu încapă îndoială că, privind lucrurile în *immediatezza* lor, artistul exprimă un adevăr. În altă parte, el opune metaforei somnului, stare discontinuă și trecătoare, metafora viului etern, stare continuă și infinită, văzând în eternitatea vegheii triumful posibil al operei de artă: *O, muritorule, pentru ce nu faci o astfel de lucrare încât, după moarte, să ai înfățișarea viului desăvârșit, decât, trăind, să te asameni, grafie somnului, triștilor morți?!*

Somnul și veghea sunt două stări antinomice ale fiziologiei, apărute și consolidate în timpul vieții de milioane și milioane de ani a neamului omenesc și a tot ce este viu, determinate de către ritmul nictemeral, adică de succesiunea ritmică a nopții cu ziua, asociate lunii și soarelui. Noaptea, *hărăpoaica de mai târziu* a lui Arghezi, veșnic și inutil alergată de *flăcăul soare*, deoarece aceasta vroia... *să moară/ Și frumoasă și fecioară*, oferea lui Michelangelo, metafora morții, în unul din cele mai frumoase sonete (102), închinat nopții, din care citez terținele:

*O ombra del morir, per cui si ferma
ogni miseria a l'alma, al cor nemica,
ultimo delii afflitti e buon rimedio,*

*tu rendi sana nostra carn ,inferma,
rasciughi ipianti e posi ogni fatica,
e furi a chi ben vive ogn 'ira e tedio,*

*

O, noapte, umbra morții, vestejire
mizeriilor sufletului, visul
salvării celor hărăziți tristeții,

bolnavei cărni dai însănătoșire,
sustragi din traiul chibzuit plictisul
și ne usuci înlăcrimarea feții !

Subiectul acestui sonet al lui Michelangelo e noaptea recuperatoare prin liniște și prin somn, noaptea tămăduitoare deci, noaptea ce restabilește echilibrul funcțional și somatic al omului la parametrii care definesc, prin convenție, starea de normalitate. Dar iată-1 pe același Michelangelo scriind un catren pe care îl pune în gura figurii alegorice *Noaptea*, o femeie viguroasă și căzută în somn, sculptată pentru mormintele medicee din Florența:

*Caro m'è ,l sonno, e più l'esser di sasso,
mentre che 'l danno e la vergogna dura;
non veder, non sentir m'è gran ventura;
però non mi destar, deh, parla basso*

*

Cât timp înjur domnește reaua faptă,
mi-e drag să dorm, dar mai mult să fiu stâncă.
N-aud, nu văd - ce fericire-adâncă!
Deci, nu mă deștepta. Vorbește-n șoaptă.

În comparație cu terținele de mai sus, termenii acestui catren au o concretețe sporită și o adresabilitate pe care cititorii contemporani, zbuclumați sub tirania ducelui Alessandro de' Medici, i-o dibuiau. Ideea după care somnul te face fericit, dar și mai fericit faptul de a fi de piatră, ne amintește de ceea ce Eminescu numea *setea liniștii eterne*, aceeași cu setea activului și eficientului Michelangelo. O simțim ca pe o adiere budistă, ca pe un vis al încremenirii, ce nu-1 putem atribui însă, în nici un caz, adâncului creștin care era Michelangelo.

În urmă cu exact 50 de ani, eram intern la Spitalul Caritas din București, la Clinica de cardiologie a profesorului C. C. Ilescu („Tantinel”). Spitalul era format dintr- un ansamblu de imobile în care funcționau clinici separate, legate între ele numai prin administrație: Cardiologia, Chirurgia,

Fiziologia și Obstetrica. În saloanele de care aveam grijă, se internase o bolnavă de 35 de ani, cu insuficiență cardiacă pe cale de a se decompensa, urmare a unei stenoze mitrale. Toate bune, cât puteau fi ele bune, numai că nefericita mai era și gravidă, și încă în luna ultimă. Deci, trebuia să nască ! Nașterea echivala cu exitus-ul, recte cu moartea. Luni de-a rândul trecuse, cu încăpățănare oarbă, toate cursele cu obstacole ale sfatului medicilor. Iar acum, mai mult moartă decât vie, mai și voia să nască pe cale naturală, refuzând cu obstinație cezariana.

- Vreau copil! Pot să și mor...

A venit și ziua când a fost dusă, cianotică (vânătă), dispneică (gâfâind) și în anasarcă (edem generalizat), în sala de naștere a Clinicii de obstetrică de vis-à-vis. Erau de față profesorii tuturor celorlalte clinici, printre care cardiologul C. C. Iliescu și chirurgul Ion Juvara, toți cu o liniște prea suverană ca să nu fi fost suspectată de o îngrijorare profundă.

... Și femeia a născut, destul de repede și fără probleme prea mari, un băiat voinic și sănătos, un *urlatore* care-1 chema de pe culoarele clinicii pe Enrico Caruso!

Istovită, mama și-a înălțat capul întrebând dacă e fată ori băiat, i s-a arătat nou născutul, i-a zâmbit cu firele de păr intrate odată cu sudoarea în colțurile gurii și s-a prăbușit într-un somn adânc. Alarmate, surorile s-au repezit la puls, la tensiunea arterială etc. - toate normale !

Profesorii s-au privit între ei contrariați/necontrariați și, nu după multă vreme, s-au retras gânditori, fiecare spre clinica lui.

Mama a fost transportată într-o rezervă, în somnul fericirii ei, păzit cu atenție religioasă. Foșnetul cipicilor ce se învârteau în jurul patului șopteau cu o fericire împrumutată:

— Paria basso!

Adică: vorbește în șoaptă!

Intrarea în Cetatea Prejmer

ESEU

HOTENSIA PAPADAT-BENGESCU - „MAREA EUROPEANĂ” ÎN CONȘTIINȚA CRITICĂ

► Petruș ANDREI

Din rea-voință¹ sau din rea-înțelegere, câteva „nu multe la număr”, au aruncat, fără discernământ, blamul asupra unora dintre lucrările Hortensiei Papadat- Bengescu. O critică „nu-și mai are astăzi rostul câtă vreme creația ei a înfruntat timpul și s-a impus ca una dintre cele mai originale, mai bogate în varietate și mai originale din punct de vedere artistic din întreaga literatură română.”² Personalități de seamă ale culturii noastre, critici de o valoare necontestată au acordat talentului creator care a fost Hortensia Papadat- Bengescu de-a lungul unei prestigioase activități literare de peste patru decenii, și, implicit operei, mențiuni superlative.

Numai la câțiva ani după debut, autoarea are satisfacția „nesperată”³ de a primi din partea lui G. Ibrăileanu, pentru scrierile incluse în primele două volume, cel mai bun certificat critic: „Opera d-nei Hortensia Papadat- Bengescu este un repertoriu infinit de senzații fine, variate și montate greu de repetat fără o sigură și nesecată invenție verbală.”⁴

Eugen Lovinescu pentru același material literar, găsea că lirismul scriitoarei, „trecând dincolo de domeniul sentimentalismului feminin”, „e lipsit de duioșie, de melancolie și de acea tonalitate vagă și dulce a romantismului”, „adevărata ei originalitate constând în asocierea lirismului cu un rar spirit analitic.”⁵

Literatura Hortensiei Papadat- Bengescu „fără să fie hermetică, nici chiar dificilă” este una „de incisivă observație, de adâncă pogorâre interioară” și de „cerebralitate savant distilată.”⁶

Pomind de la considerația că romanul *Logodnicul* este „variațiunea celei mai cumplite violențe morale”, Vladimir Streinu conchide: „Arta Hortensiei Papadat- Bengescu se cuvine a fi lăudată fără rezervă tocmai pentru această supremă

îndemnare: ea a realizat, ca răscumpărare o etică a suferinței prin păcat.”⁷

„Cea mai de seamă romancieră a noastră”⁸ „merită să ocupe un loc de frunte în stima criticii noastre”⁹ fiind, alături de Liviu Rebreanu și Camil Petrescu „unul dintre ctitorii romanului românesc modern.”¹⁰

Când încă nu-și scrisese întreaga operă, Hortensia Papadat- Bengescu primea deja din partea criticii atributele de „marea europeană”, și „autoare de registru universal”, încercându-se astfel o apropiere, mai mult sau mai puțin fericită, cu nume des întâlnite în literatura universală: Prévost, Henri Bataille, D'Annunzio, Thomas Mann, Virginia Wolf, Marcelle Viaux, Gabrielle Reval, Renée Dunau, Roger Martin du Gard și alții; dar, ca cea mai de seamă distincție acordată creației sale, numele cel mai des pomenit a fost acela al lui Marcel Proust.

Cultura lumii însumează ca pe un bun de preț comori artistice aparținând, fără prejudecăți, tuturor popoarelor având drept criteriu valoarea în sine, dată când vorbim despre o operă literară, de cantitatea de omenesc conținută și de măiestria cu care ea a fost înfățișată; limba operei are de asemenea oarecare importanță căci, ca o mică nedreptate făcută națiunilor tinere, se acordă cu generozitate atributul „universal” scriitorului aparținând unui popor cu o cultură milenară și cu o limbă de largă circulație, și cu zgârcenie „omologului său valoric, când nu i se caută modele aiurea, aparținând unei țări cu un teritoriu restrâns și cu un număr de vorbitori restrâns.”¹¹

Proust, de pildă, fără discriminare valorică, este un scriitor universal. Din literatura română Hortensia Papadat- Bengescu, Camil Petrescu și recent Al. Ivăsiuc sunt înainte de a fi universali, „proustieni”.

Ne interesează dacă opera scriitoarei noastre este una de meditație. În numărul omagial din „Tiparnița literară” (1930) Camil Baltazar apropie cele două nume prin destinul contemporan și postum (!?). Aceeași tăcere îi întâmpină în viață cât „zgomot” fac după ce mor. Oricât de mult ar fi trezit după moarte, ecouri în conștiința artistică a publicului din întreaga lume „fenomenul Proust” nu putea naște în România receptivă la influențele străine, numai în mai puțin de un deceniu „epigoni” care să „proustianizeze”.

Scriitoarea, „deși orientată prin formația intelectuală și afinități artistice către lectura franceză cea nouă”¹² nu a reușit să ducă până la capăt lectura seriei „În căutarea timpului pierdut”, mărturisind a fi descoperit autorul mult mai târziu, după ce critica „prin insistența asocierii, i-l semnalase”, când era deja autoarea a cinci sau șase volume care, prin „puterea de analiză a sufletului inaparent” asociată cu „violența lirismului” o recomandau ca pe o scriitoare de o originalitate viguroasă, deosebită de tot ce apăruse în literatura rămână și chiar universală. Și dacă termenul de imitator este impropriu „subiectului” nostru, oricât de mare ar fi „obiectul imitației”, atunci din ce alt unghi de vedere ar trebui privită asocierea și ce similitudini ne-am putea permite? Poate metoda „proustiană” a urmăririi personajelor din roman în roman împrumutată de scriitoare? Dar aceasta „este o provocare veche pe care de la Balzac, prin Zola, a tras-o și Duiliu Zamfirescu.”¹³ Sau, poate, analiza minuțioasă a propriilor trăiri sufletești? Tehnica însă ține de romanul autobiografic și nu „În căutarea timpului pierdut” este primul.¹⁴

„Introspecția retrospectivă”, boala „experimentală” și descrierea până la „impudicitate” a ei precum și efectele cauzate asupra „trupului sufletesc”, încercarea de a compune imaginea generală a personajului din reprezentările fragmentare pe care și le formează despre el ceilalți eroi, maniera de-a introduce printre ei „un corifeu” pentru a facilita expunerea ideilor, sentimentelor și evenimentelor, fără a minimaliza capacitatea de inovație a scriitorului francez, nu sunt neapărat procedee inventate de el. Gen poetic, romanul secolului al XX-lea impune o nouă structură. Sub influența intuiționismului bergsonian se acordă tot mai mare importanță subconștientului, cunoașterii intuitive, nemijlocite, „singura posibilă” și de natură psihologică. Instrumentul ei este autoanaliza.

„Un anumit climat european, străbătut de neliniște, evidențind fenomenul îngrijorător al disoluției personalității umane sub imperiul adâncirii crizei societății capitaliste (!?) putea genera fenomene literare paralele, fiecare cu o coloratură națională specifică, hrănită de realități locale particulare.”¹⁵

Pe linia stabilirii de similitudini între cei doi romancierii putem vorbi, până la apariția romanului *Rădăcini* (1938) când, „impresionată, pare-se de critică, autoarea se lasă în voia proustianismului, de un obiect de cercetare comun”¹⁶ și de o afinitate spirituală comună: „Aceeași forță vulcanică aruncă în măruntaiele subconștientului lopile (sic!) incandescente și lavă, care iau formă de viață, deși înainte nu le bănuiam existența; aceeași putere de analiză coboară perpendicular în adânci de cratere ale sufletului uman, scoțând la iveală acorduri bizare, care nu se pot ordona în tipare normale.”¹⁷

Dacă așa stau lucrurile, atunci „Formula - *Marea scriitoare europeană* poate participa prin paralela primară cu reputatul romancier francez, la un dialog între cele mai alese spirite ale umanității.”¹⁸

Va urma

Note:

1. Cora Volescu, *Comentarii critice*, 1928, p.61-65.
2. T.T. Braniște, *Hortensiei Papadat- Bengescu*, în *Oameni și cărți*, Ed. Socec, Buc., 1922, vol. 1, p. 79-84.
3. Valeriu Ciobanu, *Hortensiei Papadat- Bengescu*, EPL, 1965.
4. G. Ibrăileanu, *Hortensiei Papadat- Bengescu*, în vol. *Note și impresii*, Iași, Viața românească, 1920, p.205.
5. E. Lovinescu, *Hortensiei Papadat- Bengescu*, în *Critice*, Ed. Ancora, Buc., vol. *Literatura nouă*, 1929, p.113.
6. Perpessicius, *Mențiuni critice*, Buc., 1938, vol. IV, p.416.
7. Vladimir Streinu, *Pagini de critică literară*, EPL, Bu. , 1968, vol. I, p.123.
8. Camil Petrescu, în *Tiparnița literară*, 1930, nr. 2-3.
9. G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, 1941, p. 658
10. Const. Ciopraga, *Arta romanului la Hortensia Papadat- Bengescu*, în *Viața românească*, nr. 4, 1968, p.60.
11. Dându-și seama de acest lucru, Giacomo Cosanova , italian de origine, își scrie memoriile, cum singur spune, în franceză și nu în italiană, pentru că cea dintâi este mai răspândită, Perpessicius făcea observația îndreptățită că autoarea noastră suferă „blestemul locului de a scrie într-o țară cu mai multe limbi și nu ca Proust, într-o limbă cu mai multe țări”. (*Mențiuni critice*, Buc. , „938, vol. IV, p.417).
12. Mircea Zăciu, *Masca geniului*, EPL, 1967, p. 217.
13. G. Călinescu, *Istoria literaturii române...* , Buc., !941, p.656.
14. „*Adolphe* este întâiul roman autobiografic modern în care se analizează necruțător, fără nici un fel de intenție apologetică, dar și fără ostentație în singurătate, în care se vor complăcea romanticii”. (Șerban Cioculescu, în prefața romanului *Adolphe* al scriitorului elvețian Benjamin Constant, EPL, Buc., !964, p.16.
15. Mircea Zăciu, *Masca geniului*, EPL, 1967, p.218.
16. „Înrudirea cu Proust, câtă există, ține de obiectul literaturii scriitoarei”. (Ov. S. Crohmălniceanu, în cap. *Analiza psihologică. Hortensia Papadat- Bengescu*, în cursul *Literatura română între cele două războaie mondiale*, Partea I, EPL, Buc. 1967, p.427-452.
17. I. Valerian, în *Viața literară*, anul I, nr. 29, 1926.
18. Liviu Petrescu, *Hortensia Papadat- Bengescu*, în *Tribuna*, Cluj, 1966, nr. 49, p.3.

ESEU

ÎNCHIS-DESCHIS. COMUNISMUL CA INVERSARE A VALORILOR

► Raluca FARAON

Matei Vișniec știe să creeze confuzii subtile în piesele sale despre comunism (*Istoria comunismului povestită pentru bolnavii mintal*, *Richard al treilea se interzice*, *Despre senzația de elasticitate când pășim peste cadavre*) pentru anumite aspecte paradoxale ale gândirii sau comportamentelor sociale contemporane, cu scopul de a sugera un ansamblu complex de idei la care trebuie să medităm profund. Niciodată nu permite în curgerea piesei nici timpi morți, nici exagerări, practic, poartă spectatorul pe toate cărările emoțiilor ca să-l intrige și să-l invite la reflecție. Tema închisorii este într-adevăr apăsătoare, ca și cea a nebuniei, dar poezia, umorul și trecerile de la grotesc la inefabil, ba chiar întrepătrunderea tuturor într-un carusel de idei și senzații autentice este o marcă a sa inconfundabilă.

Mutația valorilor, spre exemplu, a fost o constantă a ideologiei comuniste în numele căreia partidul-stat a dorit controlul intimității, gândirii, familiei, stratificării sociale, al proprietății etc. Libertatea nu mai este un drept al individului în comunism, de vreme ce se dorea nivelarea gândirii prin ideologie, motiv pentru care heterotopia spațiului impune problematizarea conceptelor *închidere-deschidere*: de multe ori, închisoarea

politică era o garanție că nu ai greșit de fapt, că ești împotriva sistemului și demnitatea de a nu renunța la gândirea anticomunistă devenea, paradoxal, o libertate absolută. Comuniștii trăiau mai degrabă în închisoarea propriei lor ideologii absurde și antiumane care genera frică și excludea iubirea sau încrederea în oameni.

Spațiul în piesele lui Vișniec este de multe ori o simplă convenție care, de altfel, face dificilă și punerea pieselor sale în scenă, pentru că multe din didascalii sunt exerciții pure de imaginație. În aceste piese despre comunism, ideea cea mai importantă este invadarea spațiului personal care devine nesigur, alienant, creator de neliniște. Ideologia impusă prin violență a generat un anumit tip de interiorizare, o căutare a libertății în altfel de spații decât cele exterioare: în imaginație, în vis, în creație.

Așadar, întâi de toate există în piesele de teatru amintite spațiul exterior invadat: casa supravegheată a lui Penegaru în care brusc se înfățișează doi rinoceri care îl arestează, a lui Meyerhold, camera în care locuiește luri, toate sunt la cheremul oricui. La regizorul rus intră pe nepusă masă Generalisimul, în camera lui luri, chiar și când ușa e încuiată cu cheia, intră Timofei, debilul mediu responsabil cu disciplina. Intimitatea în spațiul personal este o iluzie: când luri și Katia fac dragoste, există sugestia că bolnavii au observat totul pentru că pereții au devenit transparenți. La fel, momentul de intimitate dintre Katia și Grigori este spionat de bolnavi. Katia îl simte pe Stalin în momentele de apropiere cu luri. Generalisimul trece prin zidul devenit transparent ca să aducă lui Meyerhold și artiștilor capul lui Richard. În *Despre senzația de elasticitate...*, din podeaua restaurantului în care zace de obicei Poetul, un fel de chepeng se ridică și un om ascuns vrea să iasă. Sugestia supravegherii este evidentă și senzația de ocupare forțată, apăsătoare.

Dramaturgul nu vrea să creeze o senzație de clausturare, mai degrabă întâlnită în piesele lui Ionesco, unde cercul e o metaforă a închiderii prin excelență. Tocmai de aceea, există iluzia libertății inserată suav în spațiul invadat, chiar dacă e fragilă și în permanent pericol de disipare. Subsolul în care se joacă ruleta trecătorilor are o fereastră cu gratii acoperită din când în când de o perdea neagră: de fiecare dată când se trage la o parte, există o mică speranță că previziunea jucătorului ar putea să se adevărească. Capul-închisoare al lui Meyerhold poate deveni libertate dacă permite inimii să iubească și să ierte, adică să coboare în inima pe care comuniștii nu o pot macula prin ideologie atunci când există iubire autentică. Fotografiiile scriitorilor puși pe lista neagră sunt în recipiente cu alcool, claustrați și înfierați ca monștri ai literaturii decadente occidentale, dar există un robinet care permite alcoolului să se scurgă în paharul Poetului care, astfel, păstrează legătura cu literatura lor. Antiteza gol-plin (real-ireal) devine relativă pentru că absența unor personaje din spațiul fizic nu înseamnă neapărat că ele nu există pentru Poet: imaginația lui le recrează pe toate (Cântăreața cheală, toate personajele din piesa omonimă, din *Lecția*, scriitorii francezi) și îl ajută să nu înnebunească.

Dacă pe parcursul piesei, cititorul/spectatorul nu este lămurit cu privire la spațiul

închis configurat în universul comunist, ba chiar prin poezie și umor el deschide perspectiva oniricului (mai ales în *Despre senzația de elasticitate...*), finalul este întotdeauna descurajant. În *Istoria comunismului...*, fereastra, chiar dacă are gratii, e o imagine a speranței care aduce lumină în universul obscur și neliniștit. Bolnavul care miza pe Stalin nu ar fi avut nicio șansă să câștige, dar la final a câștigat, Stalin a trecut prin dreptul ferestrei exact când i s-a permis să mizeze, însă bucuria lui e absurdă pentru că nu a câștigat nimic, dimpotrivă, orice speranță este deșartă. Stalin care trece prin fața ferestrei dovedește faptul că dincolo de fereastra cu gratii nu există libertate¹. Scena rămâne goală la finalul piesei *Despre senzația de elasticitate...*, se aude doar un cântec al partizanilor care-i așteaptă pe americani: speranță deșartă. Meyerhold este executat.

Notă:

1. În nota de la sfârșitul piesei, Vișniec amintește soluția lui Florin Fătulescu la montarea piesei în aprilie 1999 într-un teatru de la Hollywood: fereastra este bătută în cuie. (op. cit.: 78) Adevărul este că în timpul comunismului nicio perspectivă de schimbare a regimului nu putea fi posibilă decât în spațiul personal al imaginației, și asta numai pentru oamenii deosebiți și creativi ca Poetul din *Despre senzația...* care nu se știe dacă a rezistat până la capăt și dacă nu cumva este luat de pe scenă pentru a fi închis din nou. În aceeași montare a lui Fătulescu, Iuri Petrovski este adus la un loc cu debilii în cămașă de forță. Intelectualul a fost o victimă a regimului comunist prin excelență.

Cetatea Făgărașului

PRIETENI DIN BASARABIA

„TE SĂRUT PĂMÂNT ROMÂNESC!”

a exclamat *Nichita Stănescu*, ajuns pe peronul
Gării din Chișinău, în timpurile socialiste

► Dumitru Dan MAXIM

Pentru prima oară merg la Alba Iulia. De ce? Și de ce n-am fost la Alba Iulia ceva mai de vreme. Cine și ce mi-a încurcat intenția? Hotarele au fost deschise, drumurile sunt bune, în România mai cu seamă. Dragostea de Țară și Neam n-am pierdut-o. De ce?

La atâtea întrebări simt că mi se face rușine și silă de mine și chiar de românul din mine – mă mint. Mă mint că sunt românul din mine un bun român.

Cetățenie română n-am. Pașaport biometric n-am. Pașaport pentru străinătate n-am, adică mi-au expirat ambele.

Dar trebuie să ajung la Alba Iulia, însă mai întâi la Tecuci, adică în Moldova de peste Prut, adică în altă Țară, adică în Țara lui Tata și a Mamei mele, a părinților mei, dar nu și a bunicii mele – ei s-au născut în altă țară, dar erau tot români. Buni români, odată ce și noi, nepoții și strănepoții, la depărtare de mai bine de un secol, suntem pe baricadele românismului, a adevăratei iubiri de Țară.

Pentru prima dată în Alba Iulia, acolo unde ne-am unit Țara, ne-au unit Țara părinții, bunii și străbunii noștri români.

Suntem în luna decembrie 2018. Și acum 100 de ani a fost tot în luna decembrie, doar că anul era 1918.

Mă deplasez cu microbuzul. Tac. Am ajuns la Tecuci – ne-au primit ca acasă. După ce le-am citit tecucenilor mei („ai mei”, pentru că sunt calzi, buni, omenoși și ... ai noștri), într-o sală a Bibliotecii Municipale, câteva poeme și, neapărat *SCRISOARE DIN SIBIR* ori *SFÂNTA CRUCE A MAMEI* și am plâns împreună, nu din slăbiciune, dar din/cu durere – față de oamenii, zecile de mii de români ai noștri, deportați – și cu râvnă ostășească de învingători, iar am tăcut.

A doua zi, la prima oră, urc iarăși în microbuz și vreau să vorbesc, dar tac, însă ascult și mă fac parte a atmosferei călduroase a gazdelor – cei

15 tecuceni, inclusiv noi doi de la Chișinău, dar deja tecuceni.

Tac și gândesc. Îmi amintesc de fratele Vasile, dl. profesor universitar Vasile Maxim, care a fost primul basarabean care și-a susținut teza la Cluj-Napoca, la Universitatea „Babeș Bolyai”, conducător fiind, regretatul Ioan Mac de la București, care îl da drept exemplu colegilor și la port, ținută pedagogică (a predat în acea perioadă), ardoare pentru studii și, desigur, pentru teza elaborată conform rigorilor și paginată ca o adevărată carte la comp. – ceva ieșit din comun în acele timpuri. Spunea fratele Vasile, în discuțiile pe care le avem, adesea, că, fiind la școală, prin anii 1974-1975, o întrebare pe profesoara de limbă și literatură „moldovenească” ca un semn de întrebare: „Maria Dmitrievna, dar cun se descifrează RSR?” „Unde ai găsit RSR?” „Păi, uitați-vă sub fotografia lui Ion Creangă, scrie *Scritorul din RSR*” „Ei, asta e România”. Mda, gândi fratele meu, bine îmi spusese tătaca (bunicul) că suntem români: „*Măi drajii mei, măi Vasilică, și toți șeialți măi, să nu uitați că sântem jiță de români, măi drajii mei. Eu am făcut armata la Constanța și m-am împăcat ca cu frații cu toți camarazii mei. Și-i drept i-am crăpat la unul obrazu că adică eram basarabean, dar caporalul tot mie mi-a luat partea:– Bine-ai făcut, soldat Maxim. Ba trebuia să-i pocnești una și la cealaltă falcă, să înțeleagă, blegul, că se află în armata activă, nu la călărit măgari.*”

Tac și gândesc. Am avut o invitație la Casa de Cultură din satul Ratuș (noi locuim în patru sate – Drâslăceni, Logănești, Măgdăcești și Ratuș din preajma Chișinăului – aici sunt rudele noastre, aici copilărisem împreună, aici ne îndrăgostisem și ne făcurăm case și, apoi, copiii, dar poate că și invers) – urma să particip la festivitatea „Flacăra Unirii”, nu doar ca scriitor, ci și în calitate de consătean și, mai ales, român. Nu pot să fiu în două locuri odată – eu plec la Alba Iulia împreună cu tecucenii mei, eu/noi trebuie să re/fac/em Drumul

Unirii celei adevărate, cea Mare (fără să știu la Flacăra Unirii a fost fratele meu Vasile și colegul său Aurel, tot profesor, mă rog, și au ridicat sala în picioare cu discursurile lor înflăcărat de adevărate și românesc de basarabene, adică cu nerv, cu ciudă, cu supărare și ... cu dragoste). De ce cu supărare? De-atâta:

PENDUL

La 100 de ani de la Unirea
Basarabiei cu Patria-Mamă.
Am o trăire teribil de grea,
Ba-sa-ra-bea-nul meu, Basarab, –
La o sută de ani de la Unire
Suntem fără Țară cu ... Neam.
Mă simt teribil, în Țară când plouă,
Copii de sfătoși Țărani, –
Suntem prieteni numai cu roua
O dată la o sută de ani.
Mă cheamă Patria-Mamă la râu,
Dar hidra-urâtă îi strigă:

„Să fie legat-țintuit la pârâu
În ochi cu lumânări și colivă!”
Am o trăire teribil de grea –
La o sută de ani de iubire
**Serbează o Țară Unirea Mea –
De Ziua Mea, fără Mine ...**
*Și eu, de o sută de ani exact –
Român fără-neam-fără-țară? –
Adun printre-voi-printre-noi cu alean
Durerea de azi și de mâine/mine:
Tic-Tac!... Tic-Voi!?...
Tic-Tac!... Tic-Noi!?...
Tic-VoiNoi!?... Tic-NoiVoi!?...*

Mă simt teribil, în Țară când plouă,
Urmaș de Basarab-ean, –
Rămâne-vom oare flămânzi ca și roua
De Soarele de peste Deal?

Tic-NoiNoi!... Tic-NoiNoi!...
Noi-Noi!... Noi-Noi!...
NOI.

27 martie 1918 – 27 martie 2018, Alba Iulia

Lumea se agită. Coborâm. O localitate (apoi au fost și altele) pe care nu o cunosc și ea nu mă cunoaște, dar o simt și simt cum mă simte. Aici au murit într-un război, au căzut pentru Patria români. Români, care n-au murit, le-au ridicat un monument. Și bine au făcut – altfel nu se poate, altfel nu e omenește – nu se poate ca cineva să moară pentru tine, pentru Țară și cei nemorți

pentru Țară să nu-i cinstească. Citesc nume pe pietrele de monument și cruci și caut numele celui alt bunic Arcadie Ciutac, dar nu-l găsesc, ori Guzun, ori Soltan, adică dintre ai noștri din sat – Roșca, Efros, Negură, Maxim. Atunci, n-am plâns – acum, când scriu plâng. Nu-l găsesc. Oare de ce? (Știu că a murit în celălalt război, al Doilea). Pentru că îl am pe singura fotografie, în uniformă românească interbelică de ostaș din Basarabia, în Armata Română, pe care am multiplicat-o în zeci de exemplare, pentru toate rudele, nepoții, stră-nepoții și stră- stră- nepoții noștri ce se vor naște și de acum încolo tot români, pentru ca să nu-l uite. Și nu-l uităm. Tecucenii au depus o coroană de flori. Eu i-am fotografiat. Pe mine m-a imortalizat dl. Șt. Andronache. Să am și eu, ca și bunicul Arcadie, o fotografie, dar și Dumitru. Poate prinde bine la strănepoți, dacă nu la nepoți. Citesc: „*Aici odihnesc eroi căzuți pe aceste locuri în războiul 1916 – 1919*”. Crucii, multe cruci: „...soldat, sergent, locotenent, sub. locotenent, general...”.

Mergem. Cu maxi-taxi. Totul e achitat. (Am ceva roni în buzunar, de la un Domn bun tecucean, și am să-i dau fiicei mele pentru că ea e la Cluj-Napoca, la studii, și-i vor trebui. Se arată interesată să vină și ea la Alba Iulia de la Cluj Napoca, dar nu a fost să fie. Noi n-am stat într-un singur loc – suntem ca păsările migratoare – acum aici, mâine dincolo. Dacă ar fi venit i-aș fi dat acum, dar bine că nu a venit pentru că i-i voi da când va reveni la Chișinău, în vacanță. Economie? Sărăcie? E ceva ce nu înțeleg eu.) „*Următoarea oprire e la restaurantul ...*” – aud o voce din apropiere. Am ajuns la ei, la ai noștri – la ardeleni vom lua prânzul. Mda, se vede că ... Mda, ronii prind bine la drum. Restaurat/Prânz/Achiat. Mi se făcea rușine și aș fi vrut să servesc pe cineva din tecuceni, măcar pe pictorul cel bengos, cu o țuică din ronii ne-ai-mei, dar ... nu era nevoie – toate au fost pe seama gazdei, adică a României, dar de fapt a Asociației „Unirea” a Dlui C. Dodu – „Asociația Morților?” (Îți închipui? Aici, în România și morții au asociații, dar la noi nici viii nu se pot mișca fără a da mită suspușilor.(!)

Și mă întreb de ce tac. Și numai tac. Vorbesc cu războiul și cu memoria ostașilor noștri căzuți – cei căzuți nu se împart „într-ai noștri” și „ai lor” – ei au fost ostași într-un război absurd, ca toate războaiele, dar au rămas în pământ, din păcate – pentru ce? pentru cine? Și de ce?

Altă localitate. Alt monument și altă coroană depusă cu drag și pietate. Citesc: „*PATRIA RECUNOSCĂTOARE SCUMPILOR SĂI FII*”. „Nu

vărsați lacrimi pe mormintele eroilor, ci mai curând slăviți-i în cântece, așa ca faima numelui lor să rmână un ecou prin legenda veacurilor”.

Cetatea Făgăraș. Muzeul Țării Făgărașului „Valer Literat”. „Tipologia armelor albe și de foc” – vernisaj; da, oamenii și-au făcut arme să se aplece, dar le-au folosit ca să se omoare. De parcă crescutul de copii și de grâne ar fi un lucru de prisos. „Donația arhitectului Gheorghe Leahu, pentru „Muzeul Țării Făgărașului”, care este nepotul lui Patelimon Halippa (1883 – 1979) unul dintre cei mai importanți luptători pentru Unirea Basarabiei cu Patria Mamă – România.” Gheorghe Leahu s-a născut pe 10 mai 1932 în Moldova dintre Prut și Nistru, în capitala Basarabiei, Chișinău. În 1940 este alungat de trupele sovietice din locurile natale și se stabilește cu familia în cea de a doua provincie românească Transilvania.” Citesc, Tac și gândesc la alte timpuri, oameni și la Țara Noastră.

Am ajuns. Ceață. Alba Iulia va ieși din ceață mâine, după ce vom ajunge la locul mării UNIRI. Am ajuns.

Am ajuns și eu la Alba Iulia. Citesc prin praful de ceață, ca printre fumul de război, de parcă

aș fi cu o sută de ani înainte de ziua de azi: „AICI, PE PĂMÂNTUL TRECĂTOAREI GLORII A LUI MIHAI VITEAZUL, DOMN PESTE ARDEAL, S-A ÎNDEPLINIT, DUPĂ TREI SECOLE, MENIREA DE A FI ÎMPREUNĂ A POPORULUI ROMÂN”. „AICI, DUPĂ 250 DE ANI, S-AU REGĂSIT ÎN ACEEAȘI LEGE ÎN BISERICA STRĂBUNĂ FRAȚII DESPĂRȚIȚI PRIN SILNICIE ȘI VICLENIE. PROMISIUNI. 21 OCTOMBRIE 1948.”

Degrabă se va face 1 Decembrie 2018, dar a fost și 1 Decembrie 1918. Românii de acum 100 de ani nu mai sunt, dar suntem noi – românii a azi. Ei au făcut Țara Românească prin Unire.

Noi o păstrăm Mare.

Dar cu noi cum rămâne? Basarabienii – tocmai cei care au fost primii - au rămas pe dinafară!

Noi cei de astăzi trebuie să refacem Țara de acum 100 de ani!

Deci, avem nu doar istoria din spate – cea Măreață, dar și partea noastră de istorie în față – la fel tot pentru fapte Mărețe.

Mulțumesc, dragii mei tecuceni! Și iar tac.

Dumitru Maxim printre tecucenii ajunși la Alba Iulia

CENTENARUL MARII UNIRI

IMPLICAREA TECUCENILOR ÎN REALIZAREA UNIRII PRINCIPATELOR

► Ștefan ANDRONACHE

Sărbătorirea a 160 de ani de la realizarea unirii celor două principate Moldova și Țara Românească, care a reprezentat un important act istoric din viața Țării, continuă să aibă profunde reverberații patriotice în sufletul fiecăruia dintre noi.

În rândurile care urmează, ne propunem să reconstituim etapele pe care au trebuit să le parcurgă înaintașii tecucenilor, între anii 1856-1859, până când s-a ajuns la înfăptuirea cu adevărat a visului domnitorului Mihai Viteazul.

După încheierea lucrărilor Congresului de pace de la Paris din februarie - martie 1856, care a reușit să pună capăt Războiului Crimeii, dar și să asigure Principatelor Române protecția principalelor puteri europene, consultarea populației prin mijlocirea divanurilor ad-hoc, pe 25 mai în același an, la Socola, a luat ființă Societatea „Unirea” cu scopul organizării luptei pentru unirea Moldovei cu Țara Românească.

Desigur că această veste îmbucurătoare a ajuns și la Tecuci prin intermediul publicației ieșene „Zimbrul” pentru că profesorul George Nicolescu din localitate, „romănu și patriotu cu dorinți adevărați naționale și patriotice”, se grăbește să împărtășească, pe 8 iunie 1856, prin mijlocirea unei corespondențe, adresată redactorului șef al gazetei menționate, nu numai totala sa adeziune, ci și propriile impresii despre manifestărilor pline de entuziasm ale tecucenilor care păreau să susțină cu ardoare cauza unirii Principatelor.

Acțiunile entuziaste ale partizanilor unirii principatelor din zona Tecuciului sunt prezentate pe 14 iunie 1856 și în gazeta „Steaua Dunării”, instrumentul de luptă al partidei unioniste, la care locuitorii acestui oraș mic, spre deosebire de cei ai altor așezări urbane cu mult mai mari din Moldova, dețineau un număr sporit de abonamente, fapt ce dovedește atât interesul, cât și deplina lor adeziune la dezideratul cel mai important al momentului: „În ținuturi [...] nu există partizani ai «desbinării». Pretutindene se facu adunări, se subscriu acturi de înfrățire, numite «acturi naționale», se alegu comitaturi pentru a

propaga cât se poate mai multu mântuitoarea idee. Clerul, boierimea, profesoratul, toată intelighenția și neguțitorimea se declară fătîșu pentru întrupirea Prințipatelor. La Tecuci, <de>1 iunie, s-au ținutu o mare adunare în care s-au rostitu dorința «Unirei» [...]. Totodată, s-au numitu unu comitetu de șapte membri și unu secretariu pentru a se pune în relație cu Societatea «Unirii» din Capitală”.

Într-alt număr, 40 din 30 iunie 1856, al aceleași publicații, I. Missail oferă alte informații despre buna primire a Declarației Unirii Principatelor de la Iași în ținutul Tecuciului care „nu au putut rămâne simplu spectator”: „De când [...] pe la noi s-au compus și subscris Declarația Unirei Principatelor, politia și pot a zice ținutul nostru întreg se găsesc într-o poziție sărbătorească, dară sărbătoare liniștită și de care rari se văd în însengerata istorie a unui popor de nobilă origină și oprimat de răuvoitori, cum e al nostru. Declarațiunea [...] e acoperită de sute de subscrieri a populației din toate clasele societății [...]. Clerul ținutului, cu sfinția sa protoiereul Dumitrescu în frunte, i-au dat binecuvântarea prin consintementul său. Boieri, neguțători, cultivatori de pământ și, în fine, toți acei, ci la 1 iunie n-apucase a subscrie din absentă <s>au din alte circumstanțe, se grăbesc a-și da concursul, încât, până în momentul solemn(!) în care Europa, prin trimișii săi, va întreba voințile țării, se sperează că și acei foarte puțini ce mai stau pe gânduri vor veni în dreapta cunoștință, ca atunci, dând Dumnezeu, să fie numai o voință unanimă!”

Istoricului tecucean Alexandru Papadopol-Calimah, care era considerat în acea perioadă drept unul dintre intelectualii importanți ai Moldovei și care se dorea implicat în demersul atât de necesar conaționalilor săi, îi aparține un articol de atitudine, apărut tot în cursul lunii iunie 1856.

Adresându-se românilor din ambele principate, acesta îi îndeamnă: „Să adunăm mâinile și inimile noastre la lucru obștesc și să ne întrunim cu liniște, în unanimitate și cu tărie ca să urcăm toți câte o piatră la edificiul viitorului țării. Ochii Europei se află astăzi țințiți asupra românilor; acu<m> să arătăm de sântem demni de libertatea ce am căutat;

să nu rușinăm frumosul nume de român cu care ne place a ne fâli. Să ne unim!”

Al. Papadopol-Calimah

După opinia lui Al. Papadopol-Calimah, „Unirea Principatelor e singura noastră mântuire!

[...] Ea numai ne poate aduce fericirea, pentru că rodirile unirii nu pot fi decât: tăria, moralitatea și o dezvoltare progresivă când, din contră, acelea ale neunirei nu sunt decât: slăbiciunea, demoralizarea, descompunerea și apoi o grabnică nimicire. [...] Unirea României fie dar glasul unanim al românilor, singura dorință, singura preocupare în ziua de astăzi, singura și unanima așteptare a poporului [...] Unire!”

Dintr-o altă corespondență, din iulie 1856, a lui G. Nicolescu către „Steaua Dunării”, aflăm că: „După Iași, tecucenii fură cei dintâi care să pronunșă pentru Unire. [...] Tecucenii socotiră că <atunci> când e vorba de unire, neapărat este ca și glasurile să fie unite.”

În ciuda numeroaselor opreliști impuse de caimacamul Toderiță Balș, la începutul lunii februarie 1857, avea să se constituie, la Iași, Comitetul Electoral al Unirii al cărui program politic de acțiune urmărea „Unirea Principatelor într-un singur stat, neutralitatea și autonomia acestuia, adunarea reprezentativă, garanția colectivă a puterilor europene etc.” Din păcate, în luna următoare, a fost numit caimacam Nicolae Vogoride, împământenit în Moldova

prin căsătoria sa cu Ecaterina [cunoscută sub numele de Cocuța], fiica lui Costache Conachi, și căruia Austria și Turcia îi făgăduiau prin emisarii lor chiar domnia în situația în care el va reuși să se împotrivească înfăptuirii Unirii. Odată ajuns în funcție, acesta avea să pornească o amplă persecuție împotriva unioniștilor, înăsprind cenzura și falsificând listele de alegeri pentru deputații Divanului ad-hoc, astfel încât să iasă câștigătoare partida potrivnică Unirii.

În urma primirii adresei Comitetului Central al Unirii din Iași și studierea Programului acestuia, profesorul G. Nicolescu, pe 23 martie 1857, comunică organismului menționat faptul că ținutul Tecuci „n-a rămas în urmă” și că „toate clasele societății [...] sunt convinse de gravitatea momentului și neapărată necesitate a triumfării mântuitorului principiu al Unirii.” După instituirea Comitetului Electoral local, el informează că s-au trimis deja „actele subscrise de mai mulți [...] în ținut spre propagare și subscriere”. Nicolescu ține să mai adauge: „În fine, mulțumită lui Dumnezeu, opinia publică este cu totul pentru Unirea mult dorită, noi facem pe aici toate eforturile putincioase pentru ca să putem izbuti la scopul în comun dorit.”

Documentele care ne-au parvenit din acele timpuri evidențiază bunele relații statornicite între Comitetul Central al Unirii și extrem de activul Comitet Unionist din Tecuci, permițându-ne să cunoaștem mai bine evoluția evenimentelor de aici, precum și starea de spirit a tecucenilor.

Într-un raport al Comitetului din localitate se fac referiri la adunarea ce avusese loc pe 28 martie 1857: „Joi seara, la 7 ore, întrunindu-se o adunare numeroasă compusă din câțiva cetățeni proprietari ținutași și de mulți neguțători, seansa s-a deschis prin un cuvânt rostit de d-l post. A. Teriachiu, sprijinit și analizat de d-l vornic V. Sturza, carele a și supus adunării principiile adoptate de către Comitetul de la Iași. Citirea programului și cuvintele au produs asupra adunării un efect moral puternic, încât vorbele «Să trăiască Unirea!» răsunau în toate părțile. Principiile programului vostru s-au adoptat cu aclamație și fără cea mai mică împotrivire. [...] Neguțătorii orașului nostru au dat dovezi de o neatârnare de caracter și de simțiri patriotice neasceptate. [...] Nici amenințările cârmuirei, nici calomniile prin cari antiunioniștii se silesc a discredita partida noastră, n-a descurajat pe nimeni, toți erau hotărâți a suferi orice silnicie din partea cârmuirei.” Cu acest prilej „s-au ales în unanimitate membrii Comitetului”. Printre aceștia figurau: protoiereul Gheorghe Dimitriu, vornicul Vasile Sturza, președinți; postelnicul Al. Teriakiu, vicepreședinte; spătarul Constantin Iacovachi, căminarul Gr. Iosifescu și profesorul G. Nicolescu, secretari.

Din Comitet mai făceau parte: doctorul de origine poloneză [J.] Copețchi, comisul Petre Anastasiu, colonelul Emanoil Frunză, Șerban Radovici, Dumitru Serea, slugerul Neculai Aslan și alții.

Membrii Comitetului Unionist din Tecuci țin să menționeze că au primit „cu o vie mulțămire veștile“ de la centru despre „amânarea alegerilor, oprirea arestațiilor“ sau „ridicarea censurei“. Totodată, semnatarii notei redau climatul favorabil instaurat, arătându-și disponibilitatea de a se solidariza cu toți cei care au de suferit din cauza măsurilor luate de autorităților: „Noi aici lucrăm în linisce, administratorul nu ne-a împiedicat până acum adunările [...] cu toate acestea tot am găsit nevoie de a protesta pentru că la suferințele celorlalte districte trebuie să compătimim și noi, cauza lor este cauza noastră a tuturor.“

Atmosfera efervescentă din primăvara acestui an din orașul Tecuci este reconstituită și de scriitorul Calistrat Hogaș în binecunoscuta sa povestire „Cuconu Ioniță Hrisanti“: „La „butucul de stejar [...] înfipt pe marginea de pe dreapta a Șoselei [Naționale, n.n.], cum mergeai la deal, dincoace de Școala de fete a Cernătoaiei [învățătoarea Elena Cernat era directoarea Școlii Primare nr. 1 de fete, n.n.] și cam în dreptul caselor lui Gheorghe Bora“, „se strângea dimineața și peste zi toată boierimea târgului“, prilej cu care „s-a încheșat la 1857 sâmburele Unirii, al căruia suflet a fost protopopul Gheorghe [Dimitriu, n.n.]

Trebuie să menționăm faptul că măsurile de intimidare promovate de ocârmuire, ce vizau

Cocuța Conachi Vogoride

Protopopul Gh. Dimitriu

cu predilecție înăbușirea liberei consultări a populației, l-au afectat în mod direct pe acest important fruntaș al mișcării unioniste tecucene. Din adresa Comitetului Unirii din Tecuci, din 29 aprilie 1857, luăm cunoștință de „îndepărtarea sf. sale iconomului George Dimitrescu din postul de protoiereu al acestui ținut. Învinuirea sa nu este alta ci numai pentru că este de partida Unirii“, motiv pentru care Episcopia Romanului l-a suspendat din funcție.

Protopopul Gheorghe Dimitriu, era „figura cea mai respectată și mai iubită a târgului, datorită farmecului vorbei și căldurii prieteșugului“. În urma înlăturării sale din slujbă, chiar în ziua de Sf. Gheorghe, pentru că susținuse cu ardoare cauza Unirii și juca-se „Hora Unirii“ în sat la Drăgănești, tecucenii revoltați sau dus cu vreo 20 de trăsurile la curtea de la Țigănești pentru a interveni pe lângă Cocuța, soția caimacamului, ea însăși o înflăcărată unionistă. Profund indignată de nedreptatea făcută acestuia, ea i-a înmănat o scrisoare pentru Vogoride care se afla în Capitală. Ducându-se la Iași pentru a-și căuta dreptatea, caimacamul i-a spus că dăduse dispoziție pentru ca să fie înlăturat deoarece se înhăitase cu „zurbagii ceia și făcea greutăți guvernului“: „Dacă te lași de Unire și fâgăduiești că te vei face om de treabă, eu te pui îndată la loc.“ Protopopul rămânând fidel opțiunii sale, i-ar fi răspuns cu multă demnitate: „Unirea este dorită de toată lumea și eu nu mă pot

îndepărta de turma încredințată păstoriei mele. [...] Mi-i da ori nu mi-i da înapoi protopopiatul, eu nu mă las de Unire!" (G.G. Ursu, Tecuciul literar, Studiul de istorie literară, Bârlad, 1943, p. 46-47)

Vajnicul preot nici nu apucase să ajungă bine la Tecuci când o depeșă făcea deja cunoscut autorităților locale faptul că el fusese reintegrat în funcția de protopop, ceea ce dovedește că Vogoride ținuse totuși cont de dorința energic exprimată de soția sa.

Tot din dispoziția caimacamului Vogoride au mai fost înlăturați atunci din slujbe: Ioniță Hrisante, Președintele Tribunalului din Tecuci, susținător al idealurilor Revoluției de la 1848 și dominat de același patriotism și în perioada Unirii, pentru că menținuse o permanentă legătură cu Comitetul Unirii din capitala Moldovei, precum și un alt membru activ al Comitetului Unionist, George Nicoleanu, institutorul de la Școala Ținutală din oraș, care s-a văzut, dintr-odată, transferat la Școala Publică din Focșani.

Între timp, în iunie 1857, fuseseră publicate în gazeta „L'Étoile du Danube”, care apărea la Bruxelles, mai multe scrisori compromițătoare adresate lui Nicolae Vogoride căruia Turcia și Austria, adversarele Unirii, îi promiteau scaunul domnesc dacă el va reuși să boicoteze alegerile pentru Divanul ad-hoc din Moldova. Corespondența secretă îi fusese sustrasă din cabinetul personal și nu este exclus ca însăși Cocuța ori fratele ei vitreg, Costache Negri, să fi fost implicați în punerea la cale a acestui demers mai puțin ortodox. Firește că din lipsa unor documente s-au vehiculat mai multe nume de persoane capabile să fi comisa fapta ce avea să grăbească realizarea Unirii.

La 19 iulie 1857 au avut loc, în Moldova, alegerile pentru Divanul ad-hoc la care partidul unioniștilor nu și-a mai dorit să participe, știind că acestea oricum aveau să fie falsificate de ultraconservatorul Nicolae Conachi-Vogoride, caimacamul aflat încă în funcție.

Tecucenii - însuflețiți de nobilul ideal al Unirii - nu acceptau sub nicio formă imixtiunile ocârmuirii în desfășurarea procesului electoral. Astfel, pe 24 iulie 1857, 32 de electori delegați din comunele districtului Tecuci au adresat o petiție prefectului prin care îi comunicau atitudinea ostilă manifestată de subprefectul ocolului care nu agrease alegerea a doi dintre delegați.

Repetarea alegerilor avea să se desfășoare pe tot cuprinsul Moldovei într-o atmosferă de entuziasm general. Dintr-un document care cuprinde lista alegătorilor din ținutul Tecuciului ce luaseră parte la alegerile desfășurate în zilele de 29 și 30 august, precum și pe 2, 4 și 5 septembrie 1857, aflăm că din totalul de 173 persoane cu drept de vot: 6 erau proprietari mari, 20 erau proprietari mici, 8 locuitori săteni,

iar din rândul orășenilor 33 erau proprietari de case și 106 reprezentau neguțătorii și corporațiile. Pe lista deputaților ce proveneau din Tecuci figurează: vornicul Vasile Sturdza și postelnicul Alecu Teriachiu, ambii proprietari mari, serdarul Ioniță Hrisante, proprietar mic, Vasile Balaiș, sătean din Drăgănești, și spătarul Constantin Iacovachi, orășean.

Ioniță Hrisanti, președintele Tribunalului din Tecuci

Firmanul imperial mult așteptat avea să sosească, pe la mijlocul lunii octombrie, el punând capăt „căimăcămiei de tristă amintire a lui N. Vogoride”, această formulă de tranziție fiind înlocuită conform prevederilor Convenției de la Paris cu o alta formată de această dată din trei persoane: Ștefan Catargiu, Vasile Sturza și Anastasie Panu.

După cum se știe, spre sfârșitul lui decembrie 1858, cât și în cursul lunii ianuarie 1859, în cele două Principate, s-au desfășurat alegerile pentru constituirea adunărilor electivă în vederea desemnării domnilor acestora.

La sfârșitul anului 1858, fără a mai demisiona până la urmă, așa cum amenințase, din postul ce-l ocupa la Galați, Alexandru Ioan Cuza și-a depus candidatura și la Colegiul proprietarilor mici din Tecuci iar locuitorii de aici l-au trimis ca membru în Adunarea Electivă a Moldovei. Reușita sa declanșează un entuziasm popular în orașul Tecuci, Cuza

însuși fiind invitat să participe la banchetul organizat de către înflăcărații partizani ai Unirii de aici. La petrecerea care a avut loc în casa familiei Anastasiu, i s-a urât lui Cuza să ajungă Domn pentru prima oară. Cum acesta era grăbit să ajungă cât mai repede la Iași, tecucenii i-au pus la dispoziție o șaretă ce avea să fie reținută de Domn ca amintire.

Într-adevăr, la 5/17 ianuarie 1859, Adunarea Electivă a Moldovei, recunoscându-i meritele de participant activ la Revoluția de la 1848, cât și în lupta pentru Unire, l-a ales în unanimitate ca Domn pe colonelul Alexandru Ioan Cuza.

Mult așteptata veste i-a bucurat pe mult încercații, dar victorioșii unioniști de la Tecuci care i-au și expediat o telegramă de felicitare publicată chiar în primul număr al gazetei „Steaua Dunării” din 1859, ei situându-se, și de această dată, printre cei dintâi care i-au adresat un astfel de mesaj: „Cu mare entuziasm, primindu-se oficiala știre despre alegerea de Domn Stăpânitor al Țării în persoana Înălțimii Voastre, plini de mulțumire și bucurie, ne grăbim a Vă adresa sincere felicitări, urându-vă un dulce viitor și o mare prosperitate. Vă rugăm, prea înălțate Doamne, primiți aceste cu acea sinceritate cu care noi cutezăm a Vi le adresa”. Printre semnatori figurează: protoiereul Gh. Dimitriu, maiorii Diamandescu și Iacovachi, Alexe Anastasiu, P. Ciuhureanu ș.a.

La puțin timp, pe 24 ianuarie 1859, Adunarea Electivă a Țării Românești se pronunță tot pentru alegerea lui Al. I. Cuza, evenimentul de la București constituind un alt pretext pentru tecucenii din oraș sau din district pentru a-i adresa cuvinte dintre cele mai alese întâiului Domnitor al Principatelor Unite. Telegrama acestora, adresată pe 25 ianuarie 1859, dezvăluie nu numai bucuria, ci deplina încredere a acestora în cel hărăzit să contribuie la propășirea României:

„Dacă noi, comunitatea ținutului și a orașului Tecuci, am fost dintre cei dintâi care v-au salutat când v-ați suit, spre fericirea unui popor întreg, pe tronul antic al Dragoșilor, fie-ne permis a vă felicita, încă o dată, din curățenia sufletului pentru coroana a cinci milioane de români ci vi se pune pe cap prin Adunarea patriotică a Valahiei, sora Moldovei.

Să trăiți dar Măria Voastră și să dea Dumnezeu putere Vouă ca să ridicați falnic în fața lumii desăvârșita fericire a României unite și suverane!”

Încheiem evocarea noastră amintind de un alt gest memorabil. Locuitorii orașului și comunelor apărținătoare ocolului Nicorești s-au implicat în redactarea și, implicit, înmânarea „Prea Înălțatului” Domnitor Alexandru Ioan Cuza, pe 30 decembrie 1863, a unei Diplome lucrată în mod artistic de profesorul de desen Iancu Platon de la Școala Ținutală din Tecuci în semn „de cea mai vie mulțumire și cea mai profundă recunoștință” pentru secularizarea

Medalionul din aur oferit de tecuceni lui Al. I. Cuza, decembrie 1863

Palatul Conache-Vogoride de la Țigănești, 1965

Arcul de Triumf de la Țigănești, 1934

„averilor monastiresci naționale înstrăinate de călugării greci”, cât și pentru „consolidarea statului român”. Diploma lor era însoțită de semnăturile a peste o sută de tecuceni recunoscători, de menționarea localităților, numele membrilor consiliilor comunale și sigiliile primăriilor.

Alături de diplomă, tecucenii au ținut să-i mai ofere și o medalie din aur încrustată cu diamante [care se păstrează, astăzi, în colecțiile Muzeului Național de Istorie din București, fiind expusă, anul trecut, și la Muzeul de Istorie din Tecuci, n.n.] ce

înfățișează pe avers stema districtului lor, iar pe revers, într-o ghirlandă din frunze de stejar, cuvintele: „Districtul Tecuci, Înălțimei Sale Alecsandru Ioan I, Întemeietorul Unirii, restauratorul drepturilor Principatelor asupra bunurilor monastirești naționale înstreinate, 1863.”

(Extras din „*Tecuci, un ținut cu vocația Unirii, monografie atipică dedicată Centenarului României Mari*” elaborată sub egida Asociației UNIREA – Tecuci, ed. Grapho Press, Tecuci, 2018, pp. 19-39.)

TECUCI, UN ȚINUT CU VOCAȚIA UNIRII

TECUCI, UN ȚINUT CU VOCAȚIA UNIRII

Sediul Asociației „Unirea” din Tecuci

Privind spre Unirea Principatelor din 1859 (Mica Unire) și spre Marea Unire împlinită în 1918, realizăm că oamenii acelor vremuri, politicieni sau nu, au putut lăsa deoparte orgoliile și au acționat într-o singură direcție. Din punctul nostru de vedere, trecând dincolo de efectul unirii geografice a teritoriilor, acest simțământ unionist reprezintă cu adevărat esența omânismului și credem că el ar trebui în primul rând omagiat.

Faptul că oameni diferiți și din regiuni separate au gândit în comun, că au pus în practică această gândire trecând peste obstacolele inerente, ne arată că se poate și că încă mai putem spera într-o perioadă de renaștere a României și de manifestare a sentimentelor naționale. Din păcate, astăzi, mai există printre cetățenii acestei țări indivizi care tânjesc după teritorii autonome și ținuturi separate. Alitudinea lor este lipsită de discernământ probând nu numai totală uitare, ci și batjocorirea memoriei celor care au luptat pentru a avea o Românie Mare și unită.

Cătălin Dudu
Președintele Asociației „UNIREA” Tecuci

ISBN 978-606-3912-28-8

Editura Grapho Press
Tecuci, 2019

PAGINI DE ISTORIE

OPINII DESPRE COCUȚA CONACHI

► Vasile GHICA

„În altă țară cu sentimentul recunoștinței, cultivat prin tradiție, fapta Cocuței ar fi fost eternizată, dacă nu printr-un monument, cel puțin printr-o placă comemorativă. Și cu ea s-ar fi mândrit femeia româncă.”

(Gh.N. Munteanu, 1927, istoric gălățean)

„Cocuța Vogoride-Conachi trebuie să figureze în Panteonul neamului și pe toate monumentele comemorative cu atât mai mult cu cât a fost singura femeie și, în același timp, cea mai proeminentă personalitate a evenimentelor ce au dus la triumful Unirii.”

Maria Vartic, scriitoare, traducătoare (1887-1955)

„Prin violarea corespondenței dintre trimisul Porții și demnitarul constantinopolitan, COCUȚA CONACHI AREUȘIT SĂ DESCOPERE ȘI SĂ INVALIDEZE COMLOTUL pregătit cu sprijinul Imperiului Habsburgic, prin care partida unionistă trebuia să piardă alegerile (divanurile ad-hoc) din Moldova.”

(Enciclopedia României, 1938-1941, București, Dimitrie Gusti (coordinator), N.Iorga, C.C.Giurescu, C.Rădulescu Motru, Mircea Vulcănescu etc. (redactori).

„Să ne amintim mereu cu pioșenie că fiica lui Conachi a fost una dintre cele mai frumoase icoane de vrednică româncă pe care a avut-o istoria României.”

(C.Gane, scriitor interbelic)

„Alegând, ceea ce trebuie să recunoaștem că n-a fost ușor, între Patrie și Familie, Cocuța a ales prima alternativă, sustrăgând corespondența secretă primită de soțul său, pe care a înmănat-o lui Mihail Kogălniceanu pentru a fi cunoscută de către marile Puteri.”

(Ioan Brezeanu-Galați, biografie spirituală, 2008)

„Din fericire pentru poporul și națiunea română, în punctul de bifurcație istorică de la 1859, a apărut Doamna Ecaterina Cocuța Vogoride care a avut înălțimea de spirit, imperativul moral și curajul civic de a ne orienta destinul spre ceea ce suntem astăzi.”

(Prof.univ. Ioan-Aurel Pop, președintele ACADEMIEI ROMÂNE, cuvânt la inaugurarea bustului Cocuței, 5 oct.2018, Tecuci)

„Nu vigilența unioniștilor, ci curajul soției caimacamului a permis descoperirea modului în care au fost falsificate rezultatele consultării (divanului ad-hoc) din Moldova. Ceea ce a urmat știm, dar fără contribuția COCUȚEI CONACHI, ar mai fi existat vreo Unire?”

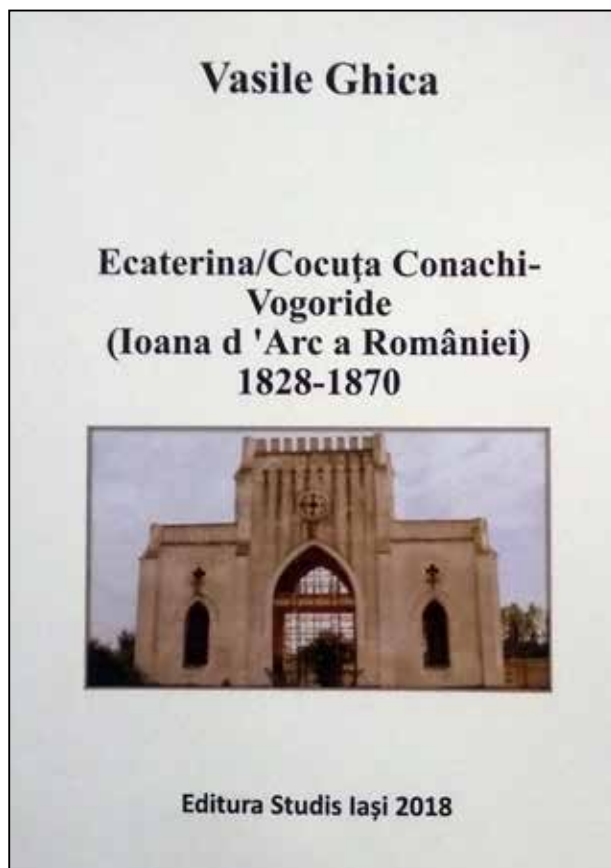
(prof.univ.C-tin Pârvulescu, decan al Facultății de Științe Politice, București)

Am comparat-o pe Cocuța cu Ioana d'Arc, pentru că fiecare dintre ele și-a salvat țara în situații extreme. Diferența este că tânăra franțuzoaică a intrat imediat în Pantheonul recunoștinței universale, iar partea de posteritate a Cocuței se numește ingratitudine națională, deși, la un sfert de mileniu după Mihai Viteazul, „a înfipt” în istoria noastră al doilea pilon fundamental al Unirii. Ea a răsucit spre bine destinul românilor pentru sute de ani. Fără gestul ei eroic, ar fi lipsit din istoria noastră momentul Cuza. Și prin alunecare și: Monarhia, Independența, Marea Unire.

Au trecut 160 de ani, dar românii tot nu sunt pregătiți să recepteze, așa cum merită, această personalitate, în toată complexitatea ei. Pentru că un funcționar nu a întocmit dosarul cum trebuie, bustul a fost acoperit, iar diverși „intelectuali” își savurează victoria. Alții colportează pe la colțuri tot soiul de bârfe, la adresa eroinei. Nu e nimic, Cocuța nu se grăbește. Timpul lucrează în favoarea ei. Îi simțim totuși surâsul sarcastic. (V.Ghica, Ecaterina/ Cocuța Conachi-Vogoride, Ed.Studis, Iași, 2018)

APEL

COCUȚA TREBUIE AJUTATĂ SĂ INTRE ÎN CONȘTIINȚA NAȚIONALĂ. PENTRU A AJUTA, CÂT DE CÂT, ÎMPLINIREA ACESTUI DEZIDERAT, ÎI ROG PE PĂRINȚI ȘI PE CADRELE DIDACTICE (educatoare, învățătoare, profesori), CARE SIMT ROMÂNEȘTE, SĂ LE VORBEASCĂ, DESPRE COCUȚA (există suficiente date Pe Net) COPIILOR, SĂ LE PUNĂ PE PIEPT CHIPUL EROINEI, SĂ FACĂ POZE ȘI SĂ LE POSTEZE PE FACEBOOK (precizați denumirea școlii și localitatea).

PAGINI DE ISTORIE

ALEXANDRU IOAN CUZA (1820-1873), CTITOR AL ROMÂNIEI MODERNE

► Prof. Mihail POHRIB

Alexandru Ioan Cuza a fost una dintre cele mai importante personalități ale istoriei poporului român și ctitor al României moderne.

Opera sa politică este una dintre cele mai mari din întreaga istorie a poporului român. Domnul Unirii, al secularizării averilor mănăstirești, al desființării clăcii și împroprietăririi țăranilor, al organizării armatei, justiției, învățământului, Bisericii autocefale, a fost reprezentativ pentru aspirațiile societății noastre, pentru ceea ce a dorit și a realizat poporul român în vremea sa.

Alexandru Ioan Cuza se trăgea dintr-o veche familie moldovenească din părțile Fălciului care în secolele XVII-XVIII, prin reprezentanții săi, a ocupat mari dregătorii în stat și s-au sacrificat în interesul țării (marele spătar Dumitrașco Cuza la 1717 și marele spătar Ioan Cuza în 1778, au sfârșit decapitați pentru treburile politice).

Prin străbunica lui Ilinca, fiica lui Ion Costin hatmanul, Alexandru Ioan Cuza se trăgea din Costinești, o familie de cărturari ai Moldovei.

Alexandru Ioan Cuza s-a născut la 20 martie 1820 la Bârlad, deși există și varianta Galați.

Tatăl său era Ioan Cuza. Acesta a ocupat dregătorii ca: spătar, ispravnic de Fălciu, Covurlui și postelnic, stăpâna moșiile Bărboși, Deleni și Bujorului în ținutul Fălciu, iar la Galați avea o casă, în mahalaua Poștei, unde e astăzi Muzeul de istorie.

Mama lui Alexandru Ioan Cuza, Sultana, era născută Cozadini, dintr-o familie de origine greco-italiană, din Constantinopol, dar românizată. Sultana știa limba greacă și de la ea a învățat-o și Cuza, copil fiind.

Alexandru Ioan Cuza a avut un frate, Dumitru, mort tânăr într-un accident de călărie și o soră Sultana – numele mamei pentru care a avut o deosebită afecțiune.

Până în 1831 a învățat în pensionul francez al lui Victor Cuenim, la Iași, unde a fost coleg cu câțiva dintre viitori săi colaboratori: Mihalache Kogălniceanu,

Vasile Alecsandri, Eugen Alcaz, verii săi primari Nicolae, Ioan și Panaite Docan și viitorul mare artist Matei Millo.

A plecat apoi la Paris unde în decembrie 1835 și-a luat bacalaureatul în litere.

A intenționat să urmeze medicina, apoi s-a înscris la drept, dar n-a isprăvit facultatea. Reîntors în țară s-a înscris în septembrie 1837 în armată, cu gradul de cadet. Din motive necunoscute, la 8 februarie 1840 și-a dat demisia din armată.

La 2 martie 1842, îl găsim președinte al Judecătoriei ținutului Covurlui, unde rămâne până în toamna lui 1845 când demisionează.

La 30 aprilie 1844 s-a căsătorit cu Elena Rosetti, fiica postelnicului lordache și a Ecaterinei, născută Sturdza, din Roseteștii de la Solești-Vaslui. Elena avea 2 frați: Theodor Rosetti, viitor prim ministru și Dimitrie Rosetti ce a ocupat funcția în domnia lui Cuza.

Elena Cuza a fost o soție atentă, devotată și a îndeplinit cu demnitate rolul de doamnă și soție de domn.

La 1848, în timpul evenimentelor revoluționare, Alexandru Ioan Cuza a fost în primele rânduri. A luat cuvântul în adunarea de la hotelul "Petersburg", din Iași, din 27 martie, cerând înlăptuirea de reforme.

Alături de Vasile Ghica și C. Racliuș, a preconizat la 29 martie, după ce s-a aflat că Mihail Sturdza nu acceptă programul de reforme, înarmarea poporului pentru a cere înlăptuirea reformelor.

În acea seară din ordinul lui Mihail Sturdza, care se baza pe oștirea din Iași, cei mai mulți dintre fruntașii mișcării, printre care și Cuza, au fost arestați. Au fost brutalizați (Cuza s-a ales cu o rană la picior) și porniți spre Galați pentru a fi trimiși în Turcia.

Cu ajutorul Consulului englez au mituit pe marinarii ce-i transportau la Măcin și au ajuns la Brăila, de unde, cu pașapoarte austriece, au ajuns în Transilvania.

Alexandru Ioan Cuza a participat la marea întrunire a românilor din Transilvania de la Blaj, unde a

ascultat pe Simion Bărnuțiu și Avram Iancu. Ulterior a plecat în Bucovina unde, împreună cu Costache Negri, Petrache Cazimir și alții a făcut parte din Comitetul revoluționar moldovean (iunie 1848).

Din cauza holerei ce bântuia în Bucovina și Moldova (tatăl lui, part. Ioan Cuza, a căzut victimă), Alexandru Ioan Cuza a plecat la Viena, de aici la Paris, apoi la Constantinopol.

De la Constantinopol se întoarce în Suita noului domn al Moldovei, Grigore Ghica, om cu vederi liberale și partizan convins al Unirii.

Ghica l-a numit pe Alexandru Ioan Cuza președinte al Judecătoriei Covurlui la începutul lui octombrie 1849. Aici rămâne până la 15 februarie 1851, când este numit director în Ministerul de Interne.

În octombrie 1851 a demisionat din funcție motivând prin „Casnicele sale interese”.

În funcțiile deținute, Alexandru Ioan Cuza s-a remarcat prin respectul desăvârșit al legii, cinstite exemplară și printr-o adâncă înțelegere față de țărănime. Meritele i-au fost recunoscute de către

domnitorul Grigore Ghica prin mulțumirile publicate în 14 octombrie 1851 în „Buletinul Oficial al Moldovei” și prin acordarea rangului de vornic la 18 mai 1855 pentru serviciile aduse ca „prezident al Judecătoriei ținutului Covurluiului și pentru ale sale merite personale și credință către Noi și Patrie.

În anii 1854-1856 a fost din nou prezident al Judecătoriei ținutului Coruvlui, iar la 6 iunie 1856 a fost numit „pârcălab la orașul și portul Galați”:

La 8 iulie 1856, domnia lui Grigore Ghica a încetat, iar Caimacanul Teodor Balș numit potrivit prevederilor Tratatului de la Paris, l-a înlocuit din funcție la 19 septembrie 1856. După decesul neașteptat al lui Teodor Balș, noi Caimacan Nicole Conachi Vogoride, și el un adversar al Unirii, vrând să-și facă partizani, l-a numit din nou pe Cuza pârcălab de Covurlui, la Galați (14/26 februarie 1857).

La 16 martie 1857, Cuza a fost reintegrat în armată, ca sublocotenent în statul-major, iar prin avansări la excepțional, a ajuns la gradul de colonel în 1858.

Nu a făcut jocul lui Vogoride și la 24 iunie/ 6 iulie 1857, Alexandru Ioan Cuza a demisionat din funcție, condamnând amestecul administrației în alcătuirea listelor electorale pentru Adunarea ad-hoc a Moldovei.

Demisia lui a avut un puternic impact asupra opiniei publice și a cercurilor diplomatice contribuind la anularea alegerilor falsificate.

La noile alegeri, unioniștii au obținut o victorie zdrobitoare - din 83 deputați, numai doi se pronunțară contra Unirii. Cuza a fost ales deputat al orașului Galați, dar în Divanul ad-hoc nu a avut o activitate de prim plan. El nu se considera orator și de aceea a lăsat lupta la tribună în seama lui Kogălniceanu, Costache Negri, Manolache Costache Epureanu, Vasile Alecsandri, care erau buni oratori. Totuși el a avut o activitate în acord cu cerințele vremii, favorabilă celor mulți, în Divanul ad-hoc. Nu era însă un radical, deoarece excesele

îl îngrijorau. Era un moderat, un evoluționist politic. Prin felul lui de a fi prin dezinteres material, prin generozitate, prin patriotism, prin liberalism, era plăcut tuturor celor din Adunarea electivă a Moldovei.

Așa se explică faptul că în întrunirea reprezentanților „Partidei Naționale” din casa lui Costache Rolla din 3 ianuarie 1859 pentru a alege candidatul la tronul Moldovei, după încercări nereușite de acord, la rostirea numelui lui Cuza, toată lumea a fost de acord.

Mai mult de atât și partizanii Sturdzeștilor, deși conservatori, l-au votat pe Cuza ca domn.

Alegerea unanimă ca domn se datora personalității lui

Cuza neconflictuale, reprezentativă pentru noile idei și sentimente care frământau societatea românească și, în același timp pentru că el nu avea trăsături de evidență, zdrobitoare superioritate care, adesea, sunt o piedică prin invidia și gelozia ce provoacă, în realizarea unui acord unanim. Discursul lui Mihail Kogălniceanu din 5 ianuarie 1859, cu prilejul alegerii lui Cuza ca domn a fost impresionant, iar oratorul a surprins esența momentului în formularea: „Prin înălțarea ta pe tronul lui Ștefan cel Mare, s-a înălțat însăși naționalitatea română. Alegându-te pe tine domn ... am voit să arătăm lumii ceea ce toată țara dorește: la legi noi, om nou.”

Adunarea electivă a Munteniei, deși cu o majoritate conservatoare, sub presiunea revoluționară a mulțimii strânse în capitală de foștii „Căuzași” de la 1848, l-a ales ca domn al Tării Românești în unanimitate.

Se înfăptuia astfel o unire personală a Principatelor române cu dorința de a deveni completă pentru întreaga societate.

Dubla alegere a fost treptat recunoscută de toate marile puteri garante (1859), iar apoi și Unirea deplină, dar numai pe timpul domniei lui Cuza potrivit Conferinței Puterilor garante de la Constantinopol din septembrie 1861. La 3/15 decembrie 1861, la deschiderea Camerelor, în în mesajul domnesc, Cuza arăta: „Înalta Poartă precum și toate puterile garante au aderat la Unirea Principatelor”, iar în fraza următoare spunea: „Unirea va fi așa precum România o va simți și o va dori.”

Era o reconfirmare a voinței de a decide prin hotărârea poporului român asupra felului în care se va face Unirea deplină administrativă și legislativă potrivit politicii faptului împlinit.

Prin proclamația din 11/23 decembrie 1861 către românii din ambele principate, aducându-le la cunoștință în mod oficial noua realizare, Alexandru Ioan Cuza spunea:

„Unirea este îndeplinită, naționalitatea română este întemeiată. Acest fapt măreț, dorit de generațiile trecute, aclamat de Corpurile legiuitoare, chemat cu căldură de voi, s-a recunoscut de Înalta Poartă și de Puterile garante și s-a înscris în datinele națiunilor... în zilele de 5 și 24 ianuarie ați depus toată a voastră încredere în alesul națiunii, ați întrunit speranțele voastre într-un singur domn; alesul vostru vă dă astăzi o singură Românie”.

La 24 ianuarie 1862 s-a întrunit primul Parlament unic, iar numele statului a devenit România. La 22 ianuarie 1862 s-a format primul guvern unic condus de Barbu Catargiu, un guvern cu caracter conservator datorită prevederilor electorale ale Convenției de la Paris și ostil reformelor preconizate de Cuza.

A început o luptă de uzură politică între domnitor și Guvernul Conservator susținut de Cameră, luptă care a durat până la 2 mai 1864 când Alexandru Ioan Cuza susținut de Mihail Kogălniceanu a dat lovitură de stat care a permis trecerea la marile reforme.

Trebuie să conștientizăm că problemele care s-au impus spre rezolvare domniei lui Alexandru Ioan Cuza erau extraordinar de complexe și rezultat al unui blocaj al societății de sute de ani pe fondul unui context internațional extrem de nefavorabil. Numai conștientizând aceste probleme, vom înțelege amploarea luptei pentru modernizarea societății dusă de Alexandru Ioan Cuza și partizanii lui, precum și gradul de uzură asupra lui Cuza personal.

Abilitatea lui Cuza a fost de a găsi oameni dispuși să se implice în modernizarea societății, chiar dacă în timp numărul lor s-a redus din motive obiective, dar și subiective.

Principalii colaboratori ai lui Alexandru Ioan Cuza în modernizarea României au fost: Mihail Kogălniceanu, Costache Negri, generalii Ioan Emanuel

Florescu și Savel Manu, Vasile Alecsandri, Dimitrie Bolintineanu.

În direcția modernizării, cea mai importantă etapă a fost cea în care, la conducerea guvernului s-a aflat Mihail Kogălniceanu, vechi amic al lui Alexandru Ioan Cuza și un om politic extrem de puternic și cu convingeri ferme. Guvernele conduse de Mihail Kogălniceanu dintre 11/23 octombrie 1863 – 14/26 ianuarie 1865 a înfăptuit în condiții foarte grele până la lovitură de stat de la 2/14 mai 1864, apoi, mai ușor, reforme fundamentale pentru statul român ca: Legea secularizării averilor mănăstirești, Legea Curții de Conturi, Legea armatei, Legea contabilității, Legea Comunală, Legea Consiliilor Județene, Codul Penal și de Procedură Penală, Legea instrucțiunii publice, Legea cumulului de funcții, Legea de Concesiune a Căilor ferate muntene, Legea Organizării Judecătorești, Proiectul legii rurale și Proiectul legii electorale. Toată această legislație este până în aprilie 1864 când se încheia activitatea Camerei, dar Cuza a prorogato-o cu o lună. La 13/25 aprilie 1864 în Cameră a început dezbateră proiectului de lege rurală propus de guvern care prevedea desființarea clăcii și împrumutarea țăranilor pe terenurile „legiuite”, adică cele consacrate de legiuirile agrare anterioare din 1778, 1831, 1853.

Reprezentanții „monstruoasei coaliții” au dat vot de blam guvernului la 2 mai, iar Mihail Kogălniceanu a citit decretul domnesc de dizolvare a Camerei. Un pluton de soldați a scos pe deputați din incintă.

Lovitura de stat a reușit, iar domnitorul și guvernul treceau la o etapă nouă în politica de reformare a societății.

Printr-un plebiscit aprobat cu 682 621 de voturi pentru, 1307 contra și 70 220 abțineri, s-a adoptat practic o nouă Constituție, chiar dacă se numea „Statutul dezvoltator al Convenției de la Paris”. „Statutul” dădea prerogative mari domnitorului care „singur avea inițiativă legislativă” și sporea numărul de alegători prin scăderea Censului.

Plebiscitul a fost unul real, nu formal. Acesta arată popularitatea domnitorului și a guvernului.

Prin vizita de la Constantinopol din iunie 1864, Cuza a obținut dreptul de a modifica legislația internă și implicit întărirea autonomiei. În iulie 1864 s-a înființat Consiliul de stat, Senatul și Universitatea din București, după modelul celei din Iași, înființată de guvernatorul Kogălniceanu în 1860. La 14/26 august 1864 s-a votat Legea rurală care intra în vigoare de la 23 aprilie 1865. Claca era desființată de-a pururi, iar totalul general al celor împrumutăriți era de 511 896 de familii pe o suprafață de 2 038 640 ha, revenind în medie aproximativ 4 ha teren. Pe fondul intensificării luptei politice cu „monstruoasa coaliție” care a externalizat conflictul intern prin agenți trimiși în apusul Europei, s-a ajuns la o răcire a relațiilor cu Franța, dar și la demisia guvernului Kogălniceanu la 14/26 ianuarie 1865 în urma retragerii din guvern a miniștrilor de justiție (M. Kretzulescu) și finanțe (Ludovic Steege), care erau

susținuți de Alexandru Ioan Cuza. A fost o mare eroare politică a lui Cuza, renunțarea la Mihail Kogălniceanu care era o personalitate puternică și putea înfrunta adversarii.

Cea mai mare problemă a domniei lui Cuza a fost permanenta criză financiară. Într-un singur an 1864, s-a realizat un buget excedentar. Explicațiile sunt legate de reorganizarea instituțiilor, cheltuielile cu noile instituții, cheltuielile cu armata (25% din buget), criza economică europeană, etc.

Pe acest fond a înflorit Corupția. Toți alergau după înavuțire rapidă. Foarte puțini oameni politici au rămas onești și printre ei menționăm pe Alexandru Ioan Cuza, Costache Negri și Ludovic Steege. În jurul lui Cuza s-a format o Camarilă de profitori, traficanți de interese, oameni corupți, din care făceau parte: Cesor Librecht directorul serviciului telegrafic, Docan Panaite și Dimitrie Cozadini, verișori ai lui Cuza, Pisoțki Neculai, aghiotant și om de încredere a lui Cuza (rudă), Baligot de Beyne, secretar de cabinet al lui Cuza, Mihai Marghiloman, prefect al poliției capitalei, Alexandru Cantacuzino, amic al lui Cuza, Iancu Alecsandri, fratele lui Vasile Alecsandri și agent diplomatic la Paris.

Prin activitatea ei, Camarila l-a izolat pe Cuza și i-a știrbit credibilitatea.

Manifestația antiguvernamentală de la 3/15 august 1865 de la București, în lipsa domnitorului aflat la tratamente, la băile de la Ems din Prusia, a fost stimulată de "monstruoasa coaliție" și lichidată de armată la ordinul generalului Ioan Emanuel Florescu. La un bilanț, în decembrie 1865, Alexandru Ioan Cuza ajunsese la concluzia că realizase toate dezideratele exprimate în Divanurile ad-hoc, mai puțin aducerea unui principe străin pe tron cu rolul de a împiedica luptele interne pentru puterea supremă și de a da un impuls luptei pentru independență și desăvârșire a unirii românilor.

El a înțeles că din postula lui de principe român, în contextul intern și extern existent, nu poate să meargă mai departe. Era și slăbit de astm și tulburări ale ficatului, maladie care îi va grăbi sfârșitul la 53 ani.

La 1/13 octombrie 1865, Cuza scrie împăratului Napoleon III și își exprimă intenția de a părăsi tronul dacă împăratul crede că rolul lui nu e la înălțime conform politicii franceze în Orient, dar cere împăratului protecția lui pentru poporul român.

În Mesajul tronului din 5/17 decembrie 1865, la deschiderea sesiunii parlamentare, anunța că: „Fiți convinși că eu n-aș vrea de o putere care nu s-ar întemeia decât pe forță! Fie în capul țării, fie alături cu d-voastră, eu voi fi totdeauna cu țara, pentru țară, fără altă țintă decât voința națională și marile interese ale României. Eu vroiesc să fie bine știut că niciodată persoana mea nu va fi nici o împiedicare la orice eveniment care ar permite de a consolida edificiul politic la a cărui așezare am fost fericit a contribui. În Alexandru Ioan I, Domn al României, Românii vor găsi totdeauna pe colonelul Cuza, pe acel colonel Cuza care

au proclamat în Adunarea ad-hoc și Camera electivă a Moldovei, marile principii ale regenerației României și care fiind domn al Moldovei, declară oficialmente Înalțelor Puteri Garante când primea și Coroana Valahiei, că el primește această îndoită alegere ca expresia neîndoienică și statornică a voinței naționale pentru Unire – însă numai ca un depozit sacru!”

Era un adevărat testament politic, iar evenimentele de la 11 februarie 1866 care au dus la abdicarea lui, nu au fost decât lucruri făcute cu voința și știrea lui. Renunțarea la cei doi generali fideli (I. Em. Florescu și Savel Manu), e o dovadă.

În februarie 1866 a părăsit România, dar în exilul lui din Franța, Italia și Austria s-a comportat cu multă demnitate și mult patriotism.

La 3/15 mai 1873, a murit în hotelul Europa din Heidelberg (Germania), venind de la Florența. Trupul îmbălsămat a fost adus la Ruginoasa în prezența a zeci de mii de țărani.

După slujba înmormântării făcută de un numeros sobor de preoți, Mihail Kogălniceanu a rostit cuvântul de despărțire.

El a arătat că Alexandru Ioan Cuza a simbolizat „renașterea României” și „conștiința națională”, că „și-a ținut întotdeauna cuvântul”, că „era gata a-și sacrifica tronul, persoana sa, numai să-și apere țara de orice pericol”, că numele lui e binecuvântat de „trei milioane de locuitori pe care i-a făcut cetățeni”.

Credinciosul său sfetnic a afirmat, cu deplină dreptate, că „nu greșelile lui l-au răsturnat, ci faptele lui cele mari”. Aceste fapte mari „sunt nepieritoare, ele opresc chiar moartea”. „Alexandru Ioan I nu poate să moară”; o dovedesc „lacrimile unui popor întreg, lacrimi ce se varsă de oriunde se vorbește românește”... „veșnica lui amintire... nu se va șterge din inimile noastre și ale fiilor noștri; și cât va avea țara aceasta o istorie, cea mai frumoasă pagină... va fi aceea a lui Alexandru Ioan I”.

În mesajul de condoleanțe adresat de fostul ambasador francez la Viena, ducele de Grammont, către Doamna Elena se spunea:

„Principele Cuza era fără amărăciune față de inamicii săi, iar personalitatea sa, în orice împrejurare, era subordonată singurei idei care-i umplea inima și mintea, singurei și ultimei sale ambiții: prosperitatea țării sale”.

Bibliografie:

- Constantin C. Giurescu, *Viața și opera lui Cuza Vodă*, Editura Curtea Veclui, București, 2000
 Stelian Neagoe (editor), *Cuza Vodă. România*, Editura Machiavelli, București, 2009
 Stelian Neagoe, *Oamenii politici români*, enciclopedie, Editura Machiavelli, București, 2007
 Ecaterina Țarălungă, *Enciclopedia identității românești. Personalități*, Editura Litera, București, 2011

Acum 115 ani, Grigore Ghica - Deleni a reluat o inițiativă mai veche, a coordonat colectarea de fonduri și realizarea statuii lui A.I.Cuza din Piața Unirii din Iași.

PAGINI DE ISTORIE

24 IANUARIE 1859 - ACTUL DE NAȘTERE AL STATULUI MODERN ROMÂN

► Adrian MIHĂILESCU

Unirea Moldovei cu Țara Românească din ianuarie 1859 a fost „*actul energic al întregii națiuni române*” după expresia lui Mihail Kogălniceanu, istoria ulterioară dovedind veridicitatea acestei afirmații. Iar Alexandru Ioan Cuza, Domnul Unirii, este personalitatea de excepție care, prin schimbările întreprinse, a adus în modernitate statul român.

Problema unirii Principatelor Române a fost abordată pentru prima oară într-un forum internațional la Conferința de la Viena din martie 1855, convocată cu scopul de a discuta condițiile încheierii ostilităților din cadrul Războiului Crimeii (1853-1856). La Congresul de pace de la Paris din martie 1856 contele Walewski, ministrul de externe al Franței, a propus unirea celor două principate sub un principe străin. Franța, Rusia, Sardinia și Prusia au sprijinit propunerea, iar Austria, Turcia și, mai apoi, Anglia s-au împotrivit. Aceste șapte state reprezentau marile puteri europene ale momentului. Austria și Turcia susțineau că românii nu doresc unirea, drept pentru care s-a ajuns la soluția consultării populare prin intermediul unor adunări (divanuri ad-hoc).

Alegerile pentru adunarea ad-hoc de la Iași au fost falsificate de către caimacamul Nicolae Vogoride, care își dorea să obțină tronul Moldovei cu sprijinul Turciei. Falsurile au fost dovedite și făcute publice. O impresie deosebită a produs demisia colonelului Alexandru Ioan Cuza din funcția de pârcaș (prefect) al Galațiului. Această formă de protest față de acțiunea înșelătoare a lui Vogoride l-a făcut foarte popular pe Cuza. Alegerile falsificate au fost anulate după ce Franța și Anglia ajung la un compromis. Dezbaterile celor două adunări ad-hoc (Iași și București) au reliefat în mod clar dorința de unire a populațiilor din cele două Principate. În consecință, reprezentanții marilor puteri se întrunesc din nou la Paris, în mai-august 1858 și rezultatul dezbaterilor a fost inclus într-o **Convenție** care formula statutul internațional al Principatelor și principiile de organizare internă. Convenția de la Paris ținea loc de Constituție și prevedea ca țara să se numească *Principatele Unite ale Moldovei și Țării*

Românești, dar cu doi domni, două adunări și două guverne în cele două capitale, Iași și București, fapt ce făcea ca unirea să fie mai mult formală.

Fruntașii mișcării unioniste românești au înțeles că unirea deplină nu poate fi realizată prin tratative cu marile puteri. S-a impus ideea că unirea trebuie realizată printr-o acțiune energică, din interior, de natură să pună diplomația europeană în fața unui fapt împlinit. Acest lucru se va realiza prin dubla alegere a lui Alexandru Ioan Cuza ca domn atât la Iași, cât și la București, la 5 și 24 ianuarie 1859. Alexandru Ioan Cuza era militar, cu grad de colonel, foarte cunoscut și simpatizat încă din timpul revoluției de la 1848. Inteligent, voluntar, abil avea o îndelungată activitate patriotică, fiind un fervent unionist. Ideile sale politice și sociale liberale erau moderate, fapt ce a făcut să aibă susținere și din rândul liberalilor și din cel al conservatorilor.

Actul istoric de la 24 ianuarie a provocat, în București și pe întreg cuprinsul celor două Principate, o adevărată explozie de bucurie în fața acestui eveniment ce însemna începutul revoluției naționale pentru unitatea tuturor românilor. Salutată cu căldură de opinia publică din Europa, considerată drept „*o manifestare izbitoare a voinței naționale*”, potrivit prințului Walewski, ministrul de externe francez, dubla alegere a lui Al. I. Cuza „*a aruncat Poarta și diplomația europeană în stupoare, accentuând starea de perplexitate*”, provocând „*surpriză și derută*” la Constantinopol, potrivit aprecierii unui diplomat din capitala Turciei.

Momentul istoric de la 24 ianuarie 1859 este considerat actul de naștere al statului român modern. Națiunea română a pus Europa în fața unui fapt împlinit. Românilor din teritoriile aflate sub stăpânire străină le-a fost întărită încrederea în eliberarea lor apropiată, în unirea lor cu țara mamă.

Reprezentanții marilor puteri, întruniți într-o nouă conferință la Paris în septembrie 1859, au acceptat unirea *de facto*, recunoscându-l pe Cuza ca domn al ambelor Principate. După această recunoaștere internațională, unirea urma să fie desăvârșită printr-o serie de reforme. Cuza a avut

misiunea istorică de a transpune în practică cerințele legate de înfăptuirea statului național. Practic, în limitele Convenției de la Paris, el trebuia să aplice programul revoluției de la 1848.

Într-o domnie de doar șapte ani, a înfăptuit o operă uriașă, a pus bazele României moderne. A fost ajutat de oameni competenți, dintre care amintim pe Mihail Kogălniceanu, cel care, în calitate de prim-ministru, a transpus în practică politica de reforme a domnitorului și Costache Negri, cel mai de seamă diplomat al perioadei, ce a reprezentat România (numele oficial al țării din 1862) în capitalele europene.

Politica de reforme a domnitorului a fost vastă, vizând atât aspecte de politică internă, cât și externă. Amintim doar câteva: unificarea armatei, centralizarea administrației telegrafului, înființarea Universităților din Iași și din București, învățământ primar obligatoriu și gratuit, adoptarea *Codului napoleonian* (Codul civil), secularizarea averilor mănăstirilor închinată, care însemnau 25% din suprafața arabilă a țării, sprijinirea luptelor de eliberare a sârbilor și a polonezilor. După lovitură de stat din mai 1864, când Cuza dizolvă Adunarea legislativă și inițiază un plebiscit ce aprobă **Statutul Dezvoltător**, act adițional al Convenției de la Paris, s-a putut trece la realizarea celor două reforme fundamentale pentru progresul țării: cea agrară și cea electorală. Noua lege electorală extindea mult dreptul la vot, lărgind baza electorală a forțelor favorabile unor reforme mai largi. Tot acum este

constituit Senatul, ca o a doua cameră legislativă, pe lângă Adunare. În august 1864 este promulgată legea rurală, prin care 463.554 de familii țărănești au fost împrăștiate pe loturile ce le aveau în folosință, suprafața expropriată fiind de circa 1.800.000 de ha. Această lege a avut o mare importanță pentru dezvoltarea României spre capitalism, pentru că a desființat servituțile și relațiile feudale în agricultură. Încercarea lui Cuza de a governa autoritarist după lovitură de stat din 1864, și unele reforme, precum cea agrară, i-au atras adversitatea conservatorilor și a liberalilor radicali. Cele două grupări politice s-au aliat într-o formațiune numită "*monstruoasa alianță*" cu scopul de a-l înlătura pe domn și a-l înlocui cu un principe străin. Acest fapt s-a întâmplat la 11 februarie 1866, când Cuza, izolat politic și bolnav, a fost silit să abdice și apoi să plece din țară. Lăsa în urma lui un stat român consolidat și reformat în stil modern, ce va sta la baza construcției naționale din 1918: **România Mare**.

Bibliografie

- Gheorghe Platon, *Românii în veacul construcției naționale*, Ed. Enciclopedică, București, 2005
- Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, Ed. Univers Enciclopedic Gold, București, 2011.
- Keith Hitchins, *Scurtă istorie a României*, Ed. Polirom, Iași, 2015.

PAGINI DE ISTORIE

ASPECTE ALE RECEPTĂRII LUI ALEXANDRU IOAN CUZA ÎN SECOLUL XX

► Sorin LANGU

Cuza este o personalitate esențială a istoriei românilor. „Domnul Unirii”, inițiator al României moderne, „Domnul țaranilor”, Cuza a fost apreciat diferit de generațiile care au urmat.

Cu toate problemele din ultima perioadă a domniei, probleme despre care vom discuta, Cuza a fost privit la începutul domniei lui Carol I cu multă simpatie: reflexele republicane, antimonarhice, naționaliste determină o comparație, inevitabilă spunem noi, a celor două personalități, comparație evident defavorabilă lui Carol I. De acest lucru este conștient și Carol care în prima fază acceptă prezența lui Cuza (într-o planșă didactică pe la 1900 apar cei 4 stâlpi ai României: Decebal, Traian, Cuza și Carol),¹ apoi anulează prezența domnitorului, la 1906 Carol I fiind asociat doar unui singur personaj: Traian.² Cuza nu se mai potrivea mitului dinastic, iar domnia lungă și plină de reușite crea premisa creării acestui mit. Mai mult, Dimitrie Onciul minimizează rolul lui Cuza în actul din 24 ianuarie 1859, momentul Unirii fiind deplasat spre Carol I. Acțiunile lui Cuza sunt doar încercări firave, în timp ce Carol I este inițiator în toate domeniile.³

Perioada interbelică l-a reflectat pe Cuza din două unghiuri total opuse: unghiul dinastic care minimizează rolul lui Cuza sau chiar îl excludea și unghiul mării dinastii a „Brătienilor”. I.G. Duca, nega total rolul lui Carol I, pentru el Cuza făcuse mult mai multe în 7 ani decât Carol în 48, independența era meritul lui I.C. Brătianu, Ferdinand era un om slab etc.⁴ Surprinzătoare întoarcere a istoriei, Brătienii care-l doboară pe Cuza în 1866 îl laudă 60 de ani mai târziu.⁵

Oricum în panteonul interbelic Cuza rămâne pe planul al II-lea, iar dinastia evită o comparație cu el; în fresca de la Ateneu din 1938, Cuza apare împreună cu M. Kogălniceanu, în timp ce Carol I este alături de regina Elisabeta și de I.C. Brătianu.⁶

Istoriografic Xenopol abordează primul domnia lui Cuza, dar deși îi dedică două din cele 14 volume se ferește de aprecieri, încercând o abordare narativă, fără concluzii pro sau contra.⁷

În schimb Iorga e mult mai direct. Iorga nu se ferește să emită judecăți: actul de detronare este o lașitate, acuzațiile sunt exagerate și nu ating fondul problemei, și în niciun caz nu pot afecta „întreaga mare operă”. Ilustrativ este legenda tabloului care îi înfățișează pe complotiștii de la 11 februarie: la Xenopol ei sunt „membrii care au hotărât detronarea lui Cuza Vodă” în timp ce la Iorga nu sunt decât „vinoavații răsturnării lui Cuza-Vodă”.

„Revanșa”, dacă putem vorbi în termeni sportivi, și-o ia după 1945. În primă fază Roller, teoreticianul în materie de istorie al noului regim, avea rezerve în legătură cu ideologizarea domnitorului (motive de „dosar de cadre”: trecut aventuros, posibil francmason, plus reforme neconvingătoare din punct de vedere comunist). Cuza este apreciat, dar „domnia lui Al.I.Cuza și activitatea guvernului M.Kogălniceanuse înscriu în istoria țării cu realizări care au contribuit la dezvoltarea ei; deși n’au rezolvat pînă la capăt problema țărănească, și deși n’au pus capăt în întregime puterii feudale ale cărei resturi vor continua să existe și să împiedice dezvoltarea țării.”⁸ Cuza devine spre sfârșitul deceniului 6 o personalitate cultivată asiduu de regimul comunist, Cuza apărând și pe bancnota de 50 de lei, alături de portretele lui Bălcescu și T. Vladimirescu pe bancnotele de 100 și 25 de lei. În epoca Ceaușescu cultivarea lui Cuza continuă, el fiind un cap de pod între epoca medievală și epoca ceaușistă. Practic personalitățile din istoria României nu există între Cuza și Ceaușescu.⁹

Manualele școlare merg pe aceeași idee: România anilor 1866 – 1948 e o Românie populată doar cu muncitori (proletari), țărani, comuniști, ilegaliști, ș.a.m.d. o Românie maniheistă, puternic polarizată, Românie care acceptă toate valorile fratelui de la răsărit. Într-o cunoscută culegere de fapte istorice pentru copii și adolescenți D. Almaș prezenta diferite istorioare puternic personalizate pînă la Cuza (anecdota cu ocaua), apoi personajul istoric devine colectivul, eroul anonim, pentru ca în final să se revină la salvatorul patriei, suprema realizare a maselor: „farul din Scornicești”.¹⁰

După '90 istoriografia a pendulat prudent între Cuza și Carol I, văzuți comparativ și acum. Dincolo de istoriografia oficială, tratatele de istorie a României, care prezintă domnia lui Cuza și atât,¹¹ încep să apară și alte informații, relația lui M. Obrenovici, minimalizată în trecut, relația cu lojile francmasonice, noi abordări ale unor acțiuni interne și externe.

În tratatul de istorie a românilor, publicat în 1998, autorii considerau că "în ciuda faptului că domnitorul Cuza a reușit să pună în aplicare ambițiosul său program legislativ și de organizare a unor noi instituții, precum și de control strict asupra aparatului birocratic guvernamental, poziția lui a fost subminată progresiv..... Plecarea sa în exil a însemnat sfârșitul unei epoci și a marcat începutul unei perioade noi în evoluția României moderne."¹²

Pentru Neagu Djuvara el a fost un domn extraordinar: "Deși nu era pregătit să fie domn, iar alegerea sa a părut mai curând surprinzătoare, Cuza s-a dovedit un domnitor remarcabil. De o bunătate și de o cinste rare, în scurta sa domnie de șapte ani a adus în România mari reforme, Deși nu era pregătit să fie domn, iar alegerea sa a părut mai curând surprinzătoare, Cuza s-a dovedit un domnitor remarcabil. De o bunătate și de o cinste rare, în scurta sa domnie de șapte ani a adus în România mari reforme,"¹³ În același timp el justifică detronarea lui prin faptul că "dorința de a avea un principe străin era unul din punctele care apărea nelipsit în doleanțele pe care ai noștri le prezentau marilor puteri ca să explice care erau năzuințele poporului român.

Pentru Florin Constantiniu "Cuza realizează, în șapte ani, performanțe ce fac din el un semănător – în sens evanghelic – al modernizării; nu există ogor

al vieții publice în care el să nu fi aruncat sămânța înnoirii, doar că roadele nu vor fi întotdeauna însutite – ca în cunoscuta parabolă – și ele vor fi culese târziu, de alții.

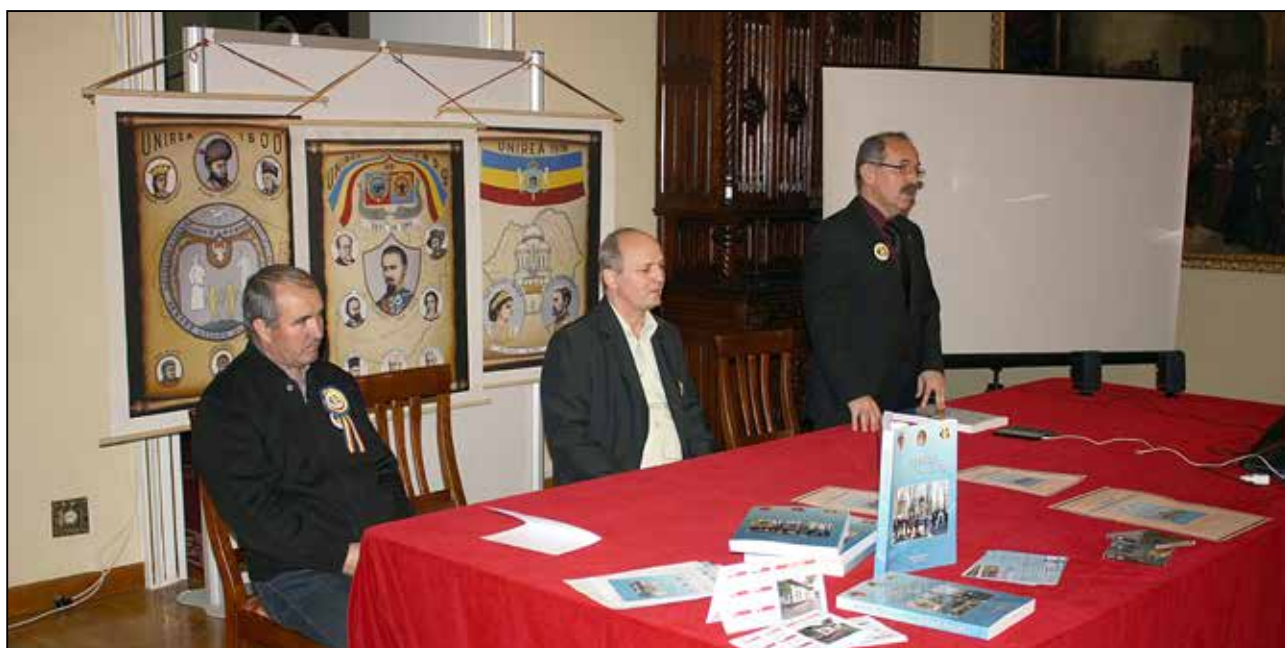
Cuza este una din cele mai de seamă personalități ale istoriei românești. Inteligent, voluntar, abil, hotărât să meargă până la capăt (sunt indicii că el s-a aflat la originea asasinării primului-ministru Barbu Catargiu, în 1862), Cuza a lăsat să-i fie umbrite calitățile de o viață privată dezordonată și de o camarilă de joasă calitate."

Așadar, cine a fost Cuza? Pentru fiecare generație el a reprezentat altceva: exponent al dorințelor de Unire, precursor al Regalității, modernizator, adulterin, mason, revoluționar, moldovean în dorinți și european în gândire, tiran, asasin, Mecena sau Pisistrate, dar este evident că rămâne una din marile personalități ale istoriei noastre.

Timpul va cerne mult istoria noastră, dar Cuza va fi prezent în ea.

Note:

1. L.Boia, *Istorie și mit în conștiința românească*, București, 1997, p.240
2. *Ibidem*
3. *Ibidem*, p.241
4. *Ibidem*, p.248
5. lovitura de stat este condusă de I.C.Brătianu și C.A.Rosetti, *Istoria României*, București, 1998, p.383
6. *Ibidem*, p.256
7. *Istoria românilor din Dacia Traiană*
8. *Istoria României*, 1947, p.481-482
9. *Ibidem*, p.269
10. D.Almaș, *Povestiri istorice*, București, I-III, 1982-1984, passim
11. *Istoria României*, București, 1998, p.378-383
12. p.382-383
13. *Istoria românilor povestită celor tineri*, p.176

PAGINI DE ISTORIE

MIHAIL KOGĂLNICEANU (1817 – 1891) – O PERSONALITATE COMPLEXĂ A ISTORIEI MODERNE A ROMÂNILOR

► Prof. Mihail POHRIB

Istoria modernă a românilor nu poate face abstracție de personalitatea multidimensională a lui Mihail Kogălniceanu care a fost istoric, scriitor, ziarist, om politic, om de afaceri, diplomat, academician.

În toate aceste domenii s-a implicat total și a căutat să atingă excelența.

Stelian Neagoe, autor al unei enciclopedii a oamenilor politici români, îl consideră pe Mihail Kogălniceanu „prin structură un clarvăzător și un spiritus rector al Renașterii moderne române.” (4)

Mihail Kogălniceanu s-a născut în Iași, la data de 6 septembrie 1817 și a decedat la 20 iunie 1891, în Paris, unde se afla pentru o operație la un spital.

Părinții săi au fost Marele Vornic Ilie Kogălniceanu și al Catincăi – născută Stavilă și, rămasă orfană a crescut în familia viitorului domnitor al Moldovei, Mihail Sturdza. De aici o serie de bârfe lansate mai târziu de cei din „Monstruoasa Coaliție” că ar fi fiul lui Mihail Sturdza.

Familia Kogălniceanu, originară din Ținutul Orhei, avea moșii încă din sec. XVI în Ținutul Fălciu, ca și familia Cuza.

Primii ani de învățătură i-a urmat în familie sub îndrumarea călugărului Gherman Vida.

A urmat apoi Pensionul lui Victor Cuenim din Iași și institutul francez al lui Lincourt de la Miroslava (de lângă Iași).

În vara anului 1834 a fost trimis, împreună cu cei doi fii ai domnitorului Mihail Sturdza, să studieze la Colegiul de la Lunéville din Franța. În 1835 a trecut la Universitatea din Berlin, unde a început să scrie și să publice o serie de lucrări istorice.

În 1838 după terminarea studiilor a revenit la Iași unde Vodă Sturdza l-a numit locotenent –aghiotant, mai apoi căpitan – aghiotant al domnitorului (1840).

În 1839 redactează „Foaea Sătească a prințipatului Moldovei, iar în 1840 a fondat revista „Dacia literară” cu rol important în evoluția literaturii române. Tot în 1840 a anunțat apariția a 6 tomuri din Letopisețele Valahiei și Moldaviei și a pregătit apariția publicației de documente intitulată Arhiva românească apărută în 1841. În 1844 a editat Propășirea. Foaia Științifică și literară care a fost interzisă după câteva numere de autorități fiind considerată „revoluționară”.

A practicat avocatură și a fost profesor de istorie națională la Academia Mihăileană în 1843, de unde a fost suspendat de la catedră chiar după celebra sa lecție de deschidere, intitulată „Cuvânt pentru deschiderea cursului de istorie națională”. Pentru activitatea lui progresivă a căzut în dizgrația lui Mihail Sturdza care l-a surghiunit 2 ani (1844 – 1846) la Mănăstirea Râșca.

După eliberare a plecat într-o călătorie în Franța și Spania. Nu a luat parte la evenimentele revoluționare de la Iași din martie 1848 din prudență, iar în vara lui 1848 a trecut în Bucovina, la Cernăuți, unde a redactat cele două programe politice intitulate: „Dorințele Partidei Naționale din Moldova” și „Proiect de constituție pentru Moldova”. La Cernăuți a colaborat la ziarul „Bucovina”.

În anul 1849 s-a întors în Moldova și noul domnitor Grigore Al. Ghica l-a numit în înalte funcții administrativ-politice: director al Departamentului Lucrărilor Publice (nov.1849 – apr.1850), apoi al Departamentului Treburilor din Lăuntru (4 oct.1851 – 21 iul.1852).

Până la urmă s-au răcit și relațiile cu Domnitorul Ghica, iar Kogălniceanu a practicat alte activități ca: arendaș, vechil, industriaș (fabrică de postav la Târgu Neamț).

În timpul războiului Crimeii (1853 – 1856), când se profila o nouă ordine politică în sud-estul Europei, Mihail Kogălniceanu s-a situat între fruntașii mișcării unioniste românești. În octombrie

1855 a întemeiat ziarul „Steaua Dunării”, a fost printre inițiatorii constituirii societății „Unirea” (la 25 mai 1856) și a figurat printre „embrii deosebit de activi ai Comitetului Central al Unirii de la Iași (creat la 7 februarie 1857).

A contribuit decisiv la lucrările Divanului ad-hoc (1857 unde a elaborat și prezentat proiectul de rezoluție privind organizarea viitoare a principatelor Române și la ședința istorică de la 5 ianuarie 1859 a Adunării Efective a Moldovei care l-a ales pe Alexandru I. Cuza domn.

A refuzat candidatura la domnie propusă de „Partida Națională” și după alegerea lui Cuza a ținut celebrul discurs încununat cu fraza: „Alegându-te pe tine domn în țara noastră, noi am vroit să arătăm lumii ceea ce toată țara dorește: la lege nouă – om nou”.

Sub Cuza Vodă, Kogălniceanu a fost, mai întâi, membru în Comisia Centrală (Parlamentul) de la Focșani (desemnat la 14 martie 1859), apoi în perioada 6 mai – 31 oct. 1860 Președinte al Consiliului de Miniștri de la Iași având în portofoliul Ministerului de Interne și interimatul Ministerului Cultelor și Instrucțiuni Publice.

Între anii 1863 – 1865 Mihail Kogălniceanu a condus guvernul României care a asigurat înfăptuirea noilor reforme. În acel guvern istoric a mai fost titular la Interne, Agricultură și Lucrări Publice (19 iulie 1864 – 26 ianuarie 1865).

Guvernul Kogălniceanu a făcut legea secularizării averilor mănăstirești, legea armatei, legea curții de conturi, legea comercială, reforma justiției, legea instrucțiunii publice, legea rurală, legea pensiilor și a asigurat desfășurare corectă a Plebiscitului pentru Statutul dezvoltător al Convenției de la Paris.

Orgoliile și intrigile i-au separat pe cei doi oameni politici (Cuza și Kogălniceanu) care au plătit pentru marile realizări social-politice. Totuși lui Kogălniceanu i-a fost dat să adreseze cuvântul de rămas bun, în fața sicriului deschis al lui Cuza Vodă la Ruginoasa.

Sub domnia lui Carol I un timp Mihail Kogălniceanu a fost izolat, ca „maist”, „cuzist”. Deși ales deputat pentru constituința din 1866 mandatul i-a fost încredințat de adversari.

A revenit în Parlament și apoi ministru la 2 departamente cheie: Interne și Afaceri Străine.

În timpul Războiului de Independență (1877 – 1878) a fost ministru de externe. Împreună cu primul ministru Brătianu I.C. a participat la Consiliul de la Berlin (1878) pentru apărarea intereselor țării unde au suferit pentru raportul din trupul țării și atingerea suveranității statului național.

Între 17 aprilie 1880 – 1 iulie 1881 Mihail Kogălniceanu a fost trimis extraordinar și ministru plenipotențiar la Paris.

A făcut parte din Conducerea P.N.L. înființat în 1875.

Ca scriitor a publicat proză autobiografică, istorică și satirică: *Iluzii pierdute*, *Trei zile din Istoria Moldovei*, *Filiologia provincialului în Iași*, *Tainele inimii* (neterminat).

A fost membru fondator al Societății Academice Române (16 septembrie 1868); Vicepreședinte (5 aprilie 1886 – 28 martie 1887) și președinte al Academiei Române (18 martie 1887 – 28 martie 1890), președinte al secțiunii istorice a Academiei Române (1891).

A fost un mare orator, mare istoric, mare om politic, mare gazetar și mare diplomat.

A făcut și a scris istorie.

Bibliografie:

Constantin C. Giurescu, *Viața și opera lui Cuza Vodă*, Editura Curtea Veche, București, 2000.

Stelian Neagoe, *Oameni politici români*. Enciclopedie, Editura Machiavelli, București, 2007.

Ecaterina Țaralungă, *Enciclopedia identității românești. Personalități*, Editura Litera, București, 2011.

Stelian Neagoe, *Cuza Vodă. România*, Editura Machiavelli, București, 2009.

PAGINI DE ISTORIE

SISTEMUL DE PACE VERSAILLES (1919-1920)

► Prof. Adrian MIHĂILESCU

În 2018 s-au împlinit o sută de ani de la încheierea Primului Război Mondial. Este unul din puținele episoade ale istoriei lumii care rămâne adânc ancorat în memoria colectivă, datorită faptului că reprezintă evenimentul fondator al lumii în care trăim. În 1918 s-a construit în fapt România Mare, realitate politică europeană ce avea nevoie de recunoaștere juridică internațională. La 18 ianuarie 1919 începeau lucrările Conferinței de pace de la Paris.

Tratatul de la Versailles este un tratat de pace creat ca rezultat al negocierilor de șase luni purtate la Conferința de pace de la Paris, ce a dus la încheierea oficială a Primului Război Mondial (Marele Război - pentru contemporanii evenimentului) între forțele Aliților (Franța, Marea Britanie, SUA, Italia, Japonia, Polonia, România, Serbia, Cehoslovacia) și cele ale Puterilor Centrale (Germania, Austro-Ungaria, Imperiul Otoman, Bulgaria). Delegația României la Conferință a fost condusă de primul ministru I.I.C. Brătianu și rezultatele finale i se datorează în cea mai mare măsură. El a pledat energic cauza României, fiind intransigent față de acțiuni politice dezavantajoase pentru țară. Interesele statului român au fost puse deasupra tuturor intereselor personale, de grup sau de partid.

Lucrările Conferinței de pace s-au desfășurat în baza celor 14 puncte propuse de președintele american Wilson, în ideea impunerii unei platforme de discuții și negocieri care să conducă la o pace "dreaptă". Asta presupunea implementarea în Europa a principiului autodeterminării naționale prin crearea statelor-națiuni pe ruinele imperiilor austro-ungar, rus și otoman și stabilirea unei noi ordini mondiale bazate pe Liga Națiunilor, organism internațional creat pentru păstrarea păcii și securității. Această viziune puternic idealistă trebuia împăcată cu cererile aliaților care făcuseră imense sacrificii în cei patru ani de război. Aceștia cereau compensații și garanții de securitate pe seama unei Germanii încă puternice care reușise să învingă Rusia și se aflase la un pas de victorie. Franța, prin vocea lui Clemenceau, ar fi vrut chiar dezmembrarea Germaniei. Wilson, exasperat atât de francezi, cât și de englezi, a fost gata să părăsească negocierile. Într-un final, "cei patru mari" (Wilson,

Clemenceau, Lloyd George și Orlando) au acceptat să ajungă la o serie de compromisuri, în caz contrar conferința ar fi ajuns la un eșec total. Chiar și așa, termenii tratatului au fost acceptați fără a avea o formă finală, cu atât mai puțin fără o analiză a consecințelor.

Prin tratat, toate posesiunile de peste mări ale Germaniei erau confiscate și împărțite între învingători, împreună cu cel puțin o zecime din teritoriu, populație, terenuri cultivabile și terenuri cu resurse. Serviciul militar obligatoriu îi era desființat, armata redusă la 100.000 de oameni, flota era extrem de limitată. Germania era făcută unica responsabilă pentru izbucnirea războiului, fiind obligată la plata unor despăgubiri de război uriașe, cifrate la 132 miliarde de mărci aur, ce urmau a fi plătite până în 1988 (în final, aveau să fie plătite doar 23 de miliarde, până la stingerea datoriei, în 1932, ceea ce dovedește excesul pretențiilor inițiale). Franța primea provinciile Alsacia și Lorena și dreptul de exploatare a regiunii Saar pe 15 ani. Regiunea renană urma să fie demilitarizată, urmând a fi ocupată de trupele Aliților timp de 12 ani. Prusia de Vest și coridorul polonez au fost date noului stat polonez, a cărui naștere era stipulată la punctul 13 din tratat. Regiunea de nord din Schleswig a revenit Danemarcei. La articolul 31 era stabilită vinovăția Germaniei pentru toate pierderile cauzate de "agresiunea" sa. Pierderile teritoriale au făcut ca germanii să fie foarte nemulțumiți, mai ales cu privire la frontierele estice, deoarece Prusia de Est rămânea separată de teritoriul Germaniei din cauza Coridorului.

Tratatul de la Versailles a fost prezentat pe 7 mai 1918 delegației Germaniei ca un ultimatum. A fost o pace dictată și nicidecum negociată. Amenințată cu reluarea acțiunilor militare de către Aliați, Republica de la Weimar a anunțat decizia guvernului german de a semna tratatul de pace prin intermediul ministrului de externe, Herman Muller. Tratatul a fost semnat pe 28 iunie 1919 la Versailles, în aceeași sală ("Sala Oglinzilor") unde germanii, în 1871, proclamaseră Imperiul după înfrângerea Franței.

Celebrul economist John Maynard Keynes a publicat cartea "Consecințele economice ale păcii" în același an în care s-au semnat tratatele de pace.

Scrisă pe baza propriilor experiențe ca delegat al Marii Britanii la Paris, lucrarea lui Keynes condamnă ceea ce el numește "pacea cartagineză". Trimiterea se referă la pacea încheiată în anul 201 î.H., după cel de-al doilea război punic, pace prin care Roma îi obliga pe cartaginezi să renunțe la armată, la flotă și la posesiunile de peste mări, impunându-le și plata unor despăgubiri semnificative. Cartagina rămânea totuși independentă, având posibilitatea de a se reface economic, ceea ce a și făcut. A urmat însă și al treilea război punic, încheiat în anul 146 î.H., în urma căruia Cartagina este distrusă iar locuitorii măcelăriți sau vânduși ca sclavi. În cartea sa, Keynes a preluat viziunea germană conform căreia Tratatul de la Versailles era o "sentință la moarte pentru milioane de bărbați, femei și copii germani". De altfel, în semn de protest, Keynes a părăsit lucrările Conferinței de pace.

Tratatul de la Versailles împreună cu tratatele conexe (Saint Germain și Neuilly cu Austria și Bulgaria, în sept. și dec. 1919; Trianon cu Ungaria, la 4 iunie 1920; Sèvres cu Turcia, nov. 1920), formează ceea ce istoricii numesc "Sistemul de la Versailles". Acest sistem de pace a modificat substanțial harta politică a Europei. Mai multe state naționale s-au format în urma dezmembrării Austro-Ungariei și a pierderilor teritoriale suferite de Rusia. Din Austro-Ungaria au rezultat, ca state de sine stătătoare, Austria, Ungaria și Cehoslovacia. Alte teritorii au completat diverse alcătuirii naționale, Transilvania și Bucovina unindu-se cu România, iar slavii din sud (Voivodina, Croația, Slovenia) cu Serbia, în ceea ce s-a numit mai întâi Regatul sârbilor, croaților și slovenilor, iar apoi, din 1928, Iugoslavia. Polonia s-a reconstituit din fragmentele vechii Polonii, recuperate

de la Rusia, Austria și Germania. Din Rusia s-au desprins, de asemenea, Finlanda, țările baltice (Lituania, Letonia, Estonia) ca și Basarabia, unită cu România. Chiar dacă ceea ce privea Rusia nu s-a decis la Conferința de pace, modificările teritoriale respective s-au integrat firesc în spiritul Sistemului de la Versailles. Al treilea imperiu care s-a prăbușit a fost cel otoman. Masacrarea armenilor în anii războiului (primul genocid al secolului XX) a determinat aliații englezi și francezi să decidă dispariția Turciei. Tratatul de la Sèvres se prezenta ca un tratat imperialist, fostul imperiu otoman fiind împărțit între învingători. Turcii s-au dovedit capabili, sub conducerea lui Kemal Atatürk, să reia ostilitățile și să-i învingă la rândul lor pe aliați. Tratatul de la Lausanne din anul 1923 anula deciziile de la Sèvres din 1920. Asia Mică reîntra în întregime între frontierele turcești; la fel și Tracia orientală; apărea astfel Turcia modernă, în configurația sa actuală.

Consecințele Primului Război Mondial pentru statul român au fost peste așteptările celor mai optimiști oameni politici. Intrând în război pentru Transilvania și Bucovina, România a obținut nu numai aceste două regiuni, ci și Basarabia. Acest neașteptat câștig teritorial nu s-a petrecut în urma unor victorii, ci a unei înfrângerii catastrofale. În 1916, ofensiva peste Carpați s-a transformat repede în derută, întreg sudul țării, inclusiv Capitala, fiind ocupate de trupele inamice. În vara anului 1917, armata română, reorganizată cu sprijinul misiunii militare franceze condusă de generalul Berthelot, a reușit să respingă asalturile armatei germane, salvând astfel teritoriul neocupat al Moldovei. Nu după mult timp evenimentele din Rusia și degringolada armatelor rusești au pus capăt și rezistenței românești. Rusia

iese din război prin pacea de la Brest-Litovsk (martie 1918). Rămasă singură pe Frontul de Est, România este nevoită să încheie Pacea de la București (7 mai 1918), după preliminariile de la Buftea (martie 1918). Această pace lăsa România fără Dobrogea și fără lanțul de munți de la frontiera cu Austro-Ungaria, iar economia era subordonată Puterilor Centrale.

Unirea Basarabiei cu România în 27 martie/9aprilie 1918 a fost un câștig neașteptat în mijlocul dezastrului. A fost rezultatul direct al înfrângerii și destrămării Rusiei, conform principiului autodeterminării popoarelor. După înfrângerea Rusiei, a urmat, la scurt timp, ieșirea din război a Germaniei și Austro-Ungariei, astfel că Pacea de la București a rămas literă moartă (documentul devine caduc!). Iar România, și ea înfrântă, a continuat șirul alipirilor cu Bucovina (15/28 nov.) și, în sfârșit, cu Transilvania (18 nov./1dec. 1918), dublându-și teritoriul și populația. Până la urmă istoria a decis întru totul în favoarea românilor, ceea ce l-a făcut pe liderul conservator Petre P. Carp să afirme, că România are atât de mult noroc, încât nici nu-i mai trebuie oameni politici care să se ocupe de țară. Noua realitate politică cunoscută ca "România Mare" avea să fie recunoscută în cadrul Sistemului de pace Versailles prin tratatele încheiate la Saint-Germain cu Austria (pentru Bucovina), Neuilly cu Bulgaria (pentru Dobrogea și Cadrilater) și Trianon cu Ungaria (pentru Transilvania și estul Ungariei, inclusiv orașele Oradea și Arad). Primele două sunt semnate de noul guvern al României, condus de transilvăneanul Alexandru Vaida-Voievod la 10 dec.1919. (I.I.C.Brătianu se retrăsese de la lucrările Conferinței și demisionase din fruntea guvernului României în septembrie 1919, în semn de protest față de imixtiunile marilor puteri în politica internă a statului român, cu privire la minorități). Guvernul generalului Alexandru Averescu (13 martie 1920 - 13 dec. 1921) semnează Tratatul de la Trianon, cu Ungaria, la 4 iunie 1920. Pentru a se ajunge la momentul Trianon, armata română a trebuit să poarte un război în toată regula cu armata ungară bolșevizată condusă de Bela Kun. Acesta înaintase în Transilvania, în aprilie 1919, la cererea expresă a lui Lenin, care urmărea să alipească Basarabia la Rusia Sovietică. Însă istoria s-a scris altfel. Armata română atacă și la 4 august Budapesta este ocupată de trupele militare românești, până în luna noiembrie 1919, când, dispărând pericolul reprezentat de revoluția bolșevică maghiară, armata română se retrage pe graniță. Pe data de 28 oct. 1920, Franța, Marea Britanie, Italia și Japonia semnează la Paris, cu România, un tratat de recunoaștere a unirii Basarabiei (primele trei semnate vor recunoaște Tratatul în 1923, 1924 și 1926, dar Japonia, din cauza ofertelor economice avantajoase ale guvernului sovietic, nu-l va recunoaște și întreg

tratatul rămâne fără valabilitate juridică). România Mare, construită la 1918, devenea astfel o realitate a vieții internaționale și o piesă esențială a Sistemului de pace Versailles, mai ales după realizarea Micii Înțelegeri în 1921 și Înțelegerii Balcanice în 1934. Cele două alianțe defensive au constituit un sistem european de securitate în perioada interbelică, cu scopul păstrării status-quo-ului. Acest sistem de securitate se va nărui, însă, odată cu expansiunea germană și sovietică în spațiul Europei Centrale. În Al Doilea Război Mondial, România va trece prin situații politice, economice și sociale deosebit de complicate, atât în plan intern cât și în plan internațional, dar își va păstra ființa națională.

Concluzionând, putem afirma că Primul Război Mondial rămâne, prin problematica morală, prin amploarea fenomenului și prin consecințele dezastruoase, materializate nemijlocit în cea de-a doua conflagrație mondială, una dintre cele mai zguduitoare drame din istoria modernă. Primul Război Mondial ar fi putut fi evitat. Al doilea, cu mult mai greu, pentru că a fost urmarea nemijlocită a celui dintâi. Tratatul de la Versailles, negociat de liderii Aliați - fiecare având o perspectivă diferită asupra modului în care trebuie încheiată pacea-, nu a reușit nici să desființeze Germania, așa cum ar fi dorit francezii, nici să o integreze în familia națiunilor cum doreau britanicii. O politică mai înțelegătoare față de Germania ar fi putut să aibă însă efecte pozitive asupra evoluțiilor ulterioare. Prin atitudinea sa, Franța a lucrat, fără să știe și fără să vrea, la ascensiunea lui Hitler și la pregătirea propriei înfrângeri, două decenii mai târziu. În mod semnificativ, dintre toate campaniile celui de-al Doilea Război Mondial, cea mai populară a fost în Germania ofensiva împotriva Franței din mai-iunie 1940. Înfrângerea acesteia, rapidă și totală, a fost percepută ca o binemeritată lecție pentru umilințele îndurate de Germania la sfârșitul războiului precedent. Intrarea S.U.A. în război, în decembrie 1941, avea să salveze Europa de la un dezastru economic, social și politic, cel puțin în vestul continentului.

Bibliografie

- Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, Ed. Univers Enciclopedic Gold, București, 2011.
- Keith Hitchins, *Scurtă istorie a României*, Ed.Polirom, Iași, 2015.
- Ion Bulei, *Scurtă istorie a românilor*, Ed. Meronia, București, 1996.
- Lucian Boia, *Primul război mondial*, Ed. Humanitas, București, 2014.
- Lucian Boia, *Tragedia Germaniei 1914-1945*, Ed. Humanitas, București, 2012.

► Victo® CILINCĂ

PROZĂ SCURTĂ

ZIDIȚI ÎN CERURI

Noaptea, zânele cele mici se îmbăiază, goale, în lacul de ceară. Vârtejul translucid este cald și moale ca laptele pentru ființele mici cât o frântură de clipă, dar noi simțim doar arsură, atingând din greșeală, cu buricele degetelor, ceara care se topește împrejurul firului ce poartă, un rug fără ofrandă, flacăra. Un mic lac de ceară, albă sau de culoarea florilor, după cum este și făcută lumânarea, înconjură incandescența și din el dau pe dinafară lacrimi grăbite să scape din strânsoarea temeinică de dinainte... Lacrimile se sting însă pe măsură ce curg în jos pe trupul lumânării, tot mai departe de casă - de Casa Focului, până când acesta pogoară într-un târziu ca să topească și lacrima evadată din turnul de ceară, rămasă cu uimire închegată la jumătatea drumului între flacăra și podea...

Dar atunci când vântul stinge lumânarea, ochiul de ceară de la rădăcina flăcării îngheață, iar câte o zână sau două din cele mai tinere și prostuțe, prea bucuroase de jocul cel nou, nu ies la timp din lac, bătând des din aripile mirosind a lavandă. Și rămân prinse, biete, în lacul acum înghețat - la fel ca musculițele acelea întemnițate de când lumea în boabele de chihlimbar. Rămâi atunci în întuneric, cu restul de lumânare, încă fierbinte, în mână, înconjurat de zidul fără-luminei. Om și duh, zidiți în ceară, îngropați în Cer și în ceruri...

Cine va aprinde însă din nou lumânarea începută târziu, și va da flacăra de la flacăra, într-o altă seară, va elibera și acele zâne prea puțin cuminiți, încă nedate cu focul... Și o să le audă, dacă va sta cu urechea pregătită foarte atent, bătaia speriată a aripilor lor, atunci când ele scapă în sfârșit, zburând speriate ca să ceară iertare mamei îngrijorate și să le plângă la piept, cu lacrimi mincinoase de spermanțet, jurând că nu vor mai face.

Dar dacă le știi secretul și le vorbești frumos mai înainte de a aprinde iarăși fitilul, poate că le ispitești să se mai scalde puțin și pentru ochii tăi în apa înșelător de adâncă și fierbinte a lumânării, înainte de a zbură. Ele se vor codi la început, apoi se vor răsuci încet printre valurile fierbinți, ferindu-și însă goliciunea de ochii oricui și uitându-se rar la tine, cu șfială, pe sub gene, acoperindu-și pieptul cu aripile strânse, poate tocmai pentru că știi că nu le poți vedea...

Și mai ține minte: dacă aprinzi o lumânare ziua nămiaza mare, o lumânare în care mai stau încuiate sub blănuri de ceară zânele, dezvelite de lumina care coboară în jos pe fir, ca un fugar din turnul unei temnițe, atunci când lumânarea se topește până la capăt, atunci

când nu mai rămâne nimic-nimic din feștilă și turnul din ceară a curs ca din clepsidră Timpul, nici din trupușorul micuțelor prințese nu va mai trăi decât un fior de câteva clipe. De aceea, vă rog, vă rog de două și trei ori: nu, niciodată să nu ardeți o lumânare până la capăt! Și, dacă ochiul vostru cuminte a văzut, niciodată lumânările nu sunt arse până la capăt. Culegătorii de mucuri strâng resturile rămase și le retopesc, făurind alte lumânări. În care se varsă și trupușorul prostuțelor domnițe de ceară, care nu au avut destulă vreme să-și lase jocul și să zboare. Și sunt ele bucuroase că au iarăși și iarăși loc să se joace și să danseze...

Sigur, sunt unele zâne care înfruntă cu bună știință primejdia de a fi prinse în mici iceberguri de ceară, pentru o altă seară promisă, la fel de fierbinte. Și care se lasă de bună voie înghețate în somnul cerei, atunci când văd în umbra flăcării un prinț dintre cei noi pregătindu-se să sufle, cu părere de rău, noaptea, în lumânare. Zânele acele strâng atunci bine ochii, ca să nu simtă când li se face întuneric și să rămână măcar cu chipul prințului, luminat, sub pleoapele lor mici nici cât o lacrimă parfumată de gând...

Cele mai curajoase nu se gândesc însă la prinți pregătindu-se să lase întunericul în voia nopții, ci la nebunia de a pluti, spre o libertate neștiută, într-o lacrimă, atunci când pe trupul lumânării vor curge iar șiruri-șiruri picăturile fierbinți. Lacrimile care curg nu sunt ale unui ochi fericit sau intristat, sunt mici statui ale Tristeții parcă de bună voie, înghețate la jumătatea drumului spre pământ, pentru ca oricine să le vadă, să le pipăie și să știe că există în lume și destulă durere, tristețe, disperare, dar și lacrimi de bucurie blândă, în timp ce zânele fără minte se zbântuie în largul lor în lacul de sus, de la poalele flăcării...

Am întâlnit odată o zână care își urmase lacrima în zbor, mai departe decât celelalte lacrimi prelingătoare. Picătura de ceară căzuse chiar pe vârful unei ghetee ostenite. Călătorul aprinsese o lumânare, cerând puțin noroc de la Dumnezeu, înaintea unui alt drum lung și primejdios. Călătorul porni la lung drum, curgând și el - picătură vie de ceară în lungul drumului, mergând sub feștila soarelui și odihnindu-se sub bătaia un pic afumate a candelii Lunii. Uneori, atunci când soarele bătea prea tare și ceara de pe vârful gheteei drumetului se mai muia puțin, zâna, trezită doar pentru câteva clipe din somnul său de ceară, zâmbea spre Călător, spunându-și în sine ea că acela trebuie să fi fost unul dintre prinții de zi.

► Dorina VĂRLAN

PROZE SCURTE

„BOLDUL”

BOTEZUL

– Pachiță mai încet!!! Cum poți merge atât de repede??? Fa! Unde-i bărba-tu? Îi la Regională? Mama mă-sii de comuniști! Acu sărbătoresc! Fa n-auzi? Mai încet!

Femeia simțea curgând calde picături, șoldurile i se desfăceau dar zâmbea larg și fără rost. Ajunsă-n șosea trimite cumnatul acasă. Petrică atât așteptase; la cinci trebuia să fie la gară.

La drum neted grăbi pasul și mai mult. Se sprijinea în haragul rupt din gard, îngâna o melodie pe legănările burții; o clipă se gândi la o rugăciune, uită, se agăță de licărul unei stele ce parcă-i lumina drumul. În poarta spitalului cânta de-a binelea.

Puțin după miezul nopții strângea cu mândrie în brațe o creatură neagră și păroasă ce trezise tot salonul.

– Îi fată hăi?

– Da mamă, o va chema Dorina, că mare dorinț-am avut de-a avea și eu prunc.

Bătrâna potrive basmaua și mestecă într-o parte cuvintele.

– Alt chin! Și sor-ta are trii daa.. ți-o trebuit juma de viață să faci una. Mâne îl trimit pi Petrică după acte că bărba-tu...

Își strânse odorul apărându-l de lume, știa un singur lucru; nu va mai fi singură, nu se va gândi la bărbat. Auzi șters în urmă cuvintele mamei!

– Văleu da urâtă-i!!!

Bărbatul veni a doua seară. Îi strălucea che-lia, albastrul ochilor dădea în verde, răspândea în jur parfum de feteasca proaspăt mustuită și mândrie patriotică. Luă bocceaua nevastei și prunca, zăbovi o clipă admirându-și plodul:

– Samănă cu tac-tu Pachiță. Lasă nu-i nimic că-i urâtă. O s-o fac vestită ca lolanda Balaș. Hai Dorina, fata tatii, hai!

După o zi plecă iar. Partidul triumfa. Ciudățenia era prea mică s-audă înjurăturile neamurilor dar toate stăteau în țipetele ei.

– Îi trebuie botez fa! zise sor-sa într-o zi, să găsiți cumetri!

Și au găsit. Prieteni de-un leat cu ta-su, din echipele groazei ce mergeau prin sate, mutând viața țăranilor sperați de pe un picior pe altul. O altă specie de pălmași, slugi ale noilor creiere socialiste. Oameni ce-și agățau neputința averii în apartenența la partid, dându-le sentimentul mândriei seci. Băutura și prietenia îi ajutau să reziste, să trăiască.

Nevasta unuia din ei ținea în brațe mica ființă când au intrat pe furiș în biserică. Preotul, fost legionar, tremura din toate alea, ghidă cuvintele și gesturile nașei abia șoptit. Spera ca taina slujbei să-l ușureze de noul dosar de la centru. Fătucă aproape-adormi în cristelniță.

Proaspătul tătic activist primise nu de mult timp un loc de casă, așa că, între pereți verzi și pământ pe jos au pus masa. Chefuiră până-n zori, cum se chefulia cândva: cu lacrimi, cântece și pupături, aduceri aminte, șuguieli, răsese și fum de țigară proastă. Prunca dormea, femeile-și destăinuiau secretele. Sufletul mamei îngheță de-odată.

– Măi loane, unde-i certificatul??? Toți muțiră!

Dădu scândura ce ținea ușa dulapului, scoase hârtia verzuie, se uită cruciș la nașă și-și revărsă toată spaima într-o singură suflare:

– I-ai pus în apă Maria??!! Așa-i nu???

– Da Pachiță, ca pe mine, așa-i obiceiul, ai fost acolo, daa ce-i???

Bărbații izbucniră în răs, mamei i se facu frică. Odorul ei avea nume de lume și chemare de taină.

Niciodată nu a strigat-o ”Maria,, de parcă-ar fi rămas dorință toată viața. Doar atunci când a plecat a șoptit ca și cum o vedea pentru prima oară:

– Tu Mărie ..eu...

TILIZORUL

Nicu și eu coborâți pe ruta directă din zăzăr.
Nicu urlă:

– Sângele meu!!! Sângele meu!!!

Nina-l ia și-l predă Valeriei.

– Haideți la ma....

Nu termină că-și făcu apariția , trâncănind poarta , ta-su , Aurel , țanțoș și crăcănăt , icnind zgomotos, cărând o cutie uriașă. Îi sclipeau ochii, sub pomeți pete vișinii, cauza nu suporta decât două variante: cinci-șase halbe ori coniac așa, cam patru-cinci. În același ritm urcă treptele și intră în hol. Muierile cărd după el. Puse cutia pe masă, desfăcu șipcile subțiri scoțând la iveală o cutie mare de lemn cu ceva negru și lucios în față. Gurile s-au deschis, colțurile basmalelor le astupară.

– Ăsta-i televizor, așa se chiamă!!!

– Aaaa....Hâââ?????...Eeeee!!!

În ușă ajunse și Mamae.

– Ce-i aia Aurele ???

– Televizor mamă, televizor.

– Tilizor...îi de mâncare sau dai la vacă din

el ?

– Nu mamă, se montează o antenă, se bagă în priză, aici se luminează și sara ne uităm la program, îl vedem pe tovarășul...filme....

– Cu tovarășu știu ce-i; e ăla de trimise golaniilor lui Hârdău să-mi ia pământul de la gărlă, daa....”filme” ce-i ???

– Păi își în pătratul ista vezi actorii ca la Cinema, ce n-ai fost la Cinema în oraș ?

– Aaa...fost...înainte de-a rămâne grea cu tine, cre-că de asta ai ieșit așa negru și deștept!!

– Hai c-o să-ți placă .

– Deja! Vaca zhiară , borșu-i rece, măliga-i prinsă, iar în poartă lume ca la mort.

Nicu își aminti să urle. Cândul o luă spre bucatarie, Mamaie potrivindu-și cu dinții baticul:

– Aureleee ieși că scapătă soarele..sau ți-i sete ?

Pe-ntunerice fixă-ntr-un par câteva bare de fier. Lumea trecea pe strada împiedecându-se de toate chietroaiele, femeile veneau într-una la fântână, ba și vreo doua vaci , când se revărsă cireada se proptiseră de-a curmezișul.

– Țațăăă Mitrițăăă ?

– Hâu...Doamne apără!!! Ce-ați pățit Mirelă????

– Am venit să iau laptele

– Ești tâmpită fă ? Nici nu s-a crăpat de ziuă, sau vrei să vezi tilizorul ? Fugi la mă-ta!!

După-amiază târziu s-au adunat bărbații. Au băut pahar după pahar cu ochi unsuroși ,adulmecând către nea-Aurel , precum muierile când în urmă cu vreo douăzeci de ani intrară mărșăluind nemții,(dată care apare descrisă diferit dar obligatoriu la toate bețiile din sat)

Când s-au simțit în stare au trecut la treabă .

– Mai la stânga!!!

– N-o înclina!!!

– Se vede ???

– Nu!!!

– Mai la dreapta!!!

– Da acu ???

– Mă vezi c-aluneci!!

– Gata ??

– Nuuuu...mai rotiți!!

– Băă...v-ați îmbătat de nu puteți ține-un par drept ???

– -Așaaa!!! Proptiți cu ceva să nu se miște.!!!

Toți năvăliră pe hol.Nea Aurel cu importanță:

– leșiți proștilor că nu-i program!!!

În următoarele zile timpul a avut un alt orar. Ograda a devenit potecă spre Biserică. Valeria puse rogojină pe hol să nu-i care țărani țărna-n casă. Oamenii intrau, se uitau la pătratul cu linii și plecau cu mâinile la gură sau făcându-și cruce....baaa vreo doi amintiseră de sfârșitul lumii. Seara se adunau ca la bâlci, nea Aurel scotea vin, Valeria făcea gogoși, Mamaie bombănea.Îl ascultau pe tovarășu. Mamaie o vreme lăcrimă; nu înțelegea cum un om așa frumos îi poate trimite pe golaniilor lui Hârdău, apoi se luminează, totul era clar:de asta erau toți din tilizor așa frumoși; că spun numai prostii că nu se ocupă cu lucruri serioase.

Femeile însă făceau gurile pungă de draci „ Aștia bărbați fa!!!” Unele oftau cu icnete..pe altele le apuca durerea de burtă. La filme toate erau nefericite. Din când în când câte una era scoasă-ntr-o sfinți că mirosea pe uliță a fasole arsă.

Mamaie mormăia și suduia din ce în ce mai tare..vinul scădea...zaharul pe sfârșite..la moară n-avea nimeni timp să meargă, după copchii nu se mai uita nimeni.

În ultima seară a șederii noastre la Mamaie , nea Aurel adormi cu ultima sticlă de vin la un meci. Uită vaca-n cimitir și când în zori n-o găsi începu să urle.La-njurăturile lui vocea bătrânei străbătu ograda din drum în arie:

– Na-ți tilizor!!! Ai tilizor!!! Crapă de-acu tilizor!!!!

FRAGMENTE DE ROMAN

ÎNTOARCEREA

Din romanul refugiaților PAȘI SPRE INFERN

► Elena NETCU

Umbla zvonul prin sat că au sosit în Constanța 120 de vagoane cu ajutoare pentru refugiații de război. Toate au ajuns la Primărie. Ne-am trezit cu unelte de toate felurile, hârlețe, târnăcoape, furci, greble topoare, lăzi în care erau cuie, lăzi cu geamuri, Doamne! ce bucurie era pe oameni când descifrau ce scrie pe scule: *Canada*, adică de acolo erau aduse. Atunci l-am văzut pe tata foarte fericit: „Marando, mă duc la primărie că am primit un plug.” Când l-a adus acasă, a văzut că-i unguresc, lucru bun, trainic, a făcut treabă bună cu el. Apoi am aflat că acele pluguri erau captură de război. Când soldații români au mers după nemți, de i-a alungat până la Budapesta, au capturat ce-au găsit, drept despăgubire de război. „Ce dacă e captură de război?” îi spunea nea Ion Podașcă lui tata, pe noi nu ne-au distrus nemții tot ce-aveam prin curte? „Așa este, nea loane, eu aveam o mașină de secerat, marca Osborne, englezească, Am luat-o în 1913 și mi-am făcut treaba cu ea până în 1916, când am plecat în refugiere. Dacă nu-mi fura hamurile banditul ăla din Galați, unde ne-am adăpostit o noapte, o luam cu mine în Moldova și acum n-aveam treabă!” Moș Ion Podașcă l-a întrebat pe tata dacă o mai are, iar tata i-a răspuns că nemții i-au sfărâmat-o în bucăți, că era din fontă, au spart-o, numai așa, ca să facă rău, să lase prăpăd în urmă. Atunci și-a adus aminte moș Ion Podașcă ce-au făcut nemții prin satele Dobrogei unde au lăsat numai jale în urmă, suferință, bătrâni, copii, femei violate, oameni neputincioși, pe toți i-au împușcat fără milă

„Spune tu, măi Ioniță, ce-au avut cu sufletele alea nevinovate?” Tata a rămas mut. Se uită la moș Ion Podașcă și-l mai întreabă o dată dacă este sau nu adevărat. „Păi am auzit, când am fost la moară, că povestea unul din nu știu ce sat, parcă Ciucurova, povestea că nemții au adunat toate femeile din sat și le-au înhamat pe toate la plug să are cu ele câmpul. Iar ei mergeau în urma lor și le biciuiau. Cădeau săracele pe brazdă, le împușcau și le lăsu acolo pradă animalelor și păsărilor cerului.” „Asta-i războiul, nea loane! Nu mai ești om! Oare mai aveau suflet? O să plătească ei într-o zi!” Moș Podașcă se ia atunci de tata pe nevinovate: „Și taică-tău, să nu

te superi măi, Ioniță, s-a luat de bietul Tudorache! A dezertat și el ca un amărât în luptele cu bulgarii de la Topraisar! Ei, și? Acum trebuie să-i dăm în cap? Nu știm noi ce înseamnă războiul? O fi văzut moartea cu ochii, și-o fi dat seama că e o cauză pierdută, că nu merită. Ai văzut ce a fost atunci? Au ocupat bulgarii toată Dobogea! Ce-am mai suferit și de pe urma lor! Crezi că în războiul ăsta n-au dezertat românii din armata austro-ungară? Mulți, măi, dar mulți soldați români au luat-o la fugă. Circulă zvonul ca vântul! Toată lumea le-a spus” bravo lor!” Când au văzut că sunt puși să-și împuște frații români, spune tu, i-a lăsat pe ei inima să tragă?” „Eu ce vină am eu, moș loane, dacă tata este prea legist! Cu el să nu te pui! Soldatul trebuie să fie soldat până la sfârșit și să-și dea viața pentru țară! Moș Ion s-a înfuriat: „Cui îi mai pasă după aia, Ioniță! Lumea, se schimbă, totul se uită! Soldatul putrezește în pământ! Noi îi ducem flori, că adică nu l-am uitat! Am fost niște jucării. Și în fața turcilor și a bulgarilor și nemților! Cine știe ce ne mai așteaptă! Fiindcă veni vorba de sacrificiu prostesc! Că altfel nu pot să-i spun! Mă întorceam singur după o noapte de luptă pe frontul de la Mărășești de unde am scăpat ca prin urechile acului. Aveam, așa, cam vreo trei kilometri de parcurs pe un câmp înghețat bocnă. Muream de foame și de frig. Și cum mergeam eu așa fără puteri și-mi ziceam că până aici mi-a fost, văd o tranșee în fața mea pe care trebuia s-o trec ca să ajung într-un sat la poalele unui deal cu puține case, acoperite toate de zăpadă. Când să trec tranșeea, văd un soldat culcat pe-o parte, cu capul gol, vânat din cauza gerului. Era mort, cine știe de când zăcea acolo! Câmpul tot era minat și trebuia să pășesc cu grijă. Tălpile de la bocancii mei se dezlipiseră, nu mai puteam face un pas înainte, mai ales, după ce m-am împiedecat de o sârmă ghimpată. M-am aplecat asupra lui și-am început să-l buzunăresc. Îmi venea să urlu! Uite unde am ajuns eu, om de cinzeci de ani, trecut prin necazuri, cum am ajuns? Să mă bucur de niște lucrșoare ale unui biet soldat aruncat ca un câine în tranșee de gloanțele ucigătoare! Am găsit în rucsac două conserve și două pâini uscate și înghețate pe care le-am luat ca pe un dar dumnezeiesc. Ce

crezi că am găsit într-un buzunar de la piept? O batistă albă cusută cu arșinel roșu și cu numele de Maria. Era român! Am plâns acolo lângă acest copil nevinovat, sortit să putrezească acolo până-n primăvară, dacă n-o da peste el vreo haită de lupi.” L-am văzut atunci pe tata cu lacrimi în ochi. A întors capul spre baltă, ca să nu-l văd eu, sau poate moș Ion, apoi lăsa capul în jos ca un vinovat: „Asta trebuia să i-o povestești lui tata, nene Ioane! Ca să vadă și el ce înseamnă să mori numai ca să fii erou!” Moș Ion, l-a bătut pe tata pe umeri și-i spuse calm: ”soldatul ăla mi-a salvat viața. L-am descălțat și i-am luat bocancii noi, i-am luat mantaua, mâncarea, tot ce-am găsit, numai batista aia albă ca zăpada i-am lăsat-o. Era talismanul lui dincolo de moarte!” Atunci mă văzui și eu obligat să mă amestec în discuția lor. Îmi ascundeam și eu cât puteam lacrimile, dar eu nu făcusem războiul încă:

– Nea Ioane, soldații reformati de generalul Eremia Grigorescu, împreună cu ordonanța lui, acest sergent de ispravă, Gheorghe Dobrișan, o să ne scoată satul din nevoi.

– Să le ajute pe văduve, sărmanele! Măi Toadere, tu ești încă tânăr, dar vedem și noi cât este de greu pentru bieteale femei văduve de război. E bine că s-a gândit Comandamentul de război și la ele. Să trimită soldații ăștia să le are câmpul și să le scoată din nevoi. Tata nu-și ținu gura și spuse că unii s-au instalat cu totul, au devenit stăpâni, le-au luat de neveste. „Și ce e rău în asta, măi, Ioniță?

Bine au făcut! Și-au găsit și ele un sprijin! Au copii de crescut!” Moș Ion Podașcă se lovi peste frunte și spuse repede: „Stai, să vă mai spun ceva, fiindcă veni vorba de femei văduve rămase fără sprijin! După ce mi-am făcut plinul cu bunătățile aceluia tânăr soldat, am putut ajunge în sătucul ăla prăpădit. Nu știu cum se numea, că n-am rămas acolo, am plecat mai departe la gară, am mai mers încă ceva drum. Ei, cum intru în sat, mă trezesc că-mi iese în față o femeie tânără, legată cu o basma și îmbrăcată cu o șubă, disperată. A întins mâinile spre mine ca să-i dau ceva de mâncare, că-i mor copiii de foame în casă. Își frângea mâinile în fața mea. Avea ochii albaștri, roșii de plâns, nici nu mai avea lacrimi, era slabă și chinuită de țigăru se rupea inima. Ce-am făcut? Am scos tot din raniță, bunătatea aia de pâine și o conservă și i-am dat-o. Niciodată nu m-am simțit mai fericit ca în acel moment. Am zis așa în sinea mea: „să fie de sufletul mortului! Dumnezeu să-l ierte”. Am ajuns apoi la garnizoană și asta a fost tot, măi Ioniță!”

Moș Ion Podașcă era mai tânăr decât tata cu vreo zece ani, dar se cam betejișe, de când s-a întors din război. El spune că dintr-o sperietură i s-a tras, când s-a trezit în mijlocul obuzelor și toți camarazii au murit sub ochii lui, numai el a scăpat. De atunci îi tremură capul și mâna. De-aia l-au și reformat din armată. Își ducea zilele cum putea și mai pune umărul unde nu era prea mult de ridicat, că nu prea avea putere. Îl îmbătrânise războiul cu

zece ani. Stând așa în șosea, se apropie de noi sergentul Gheorghe Dobrișan. Apucai să-i spun lui nenea Ion Podașcă:

– Uite-l pe sergent, nenea loane, atât de bine l-a cazat primarul la Păuna lui Țepeluș, încât a pus ochii pe una dintre fetele ei, pe Aristița. Se ferește el cât poate, dar astea nu sunt lucruri să nu le poți observa.

– Treaba lor Ioniță, nu mă bag! Sunt tineri și nu e nici un păcat!

– Ziuă bună, măi fraților, încep tânăru Dobrișan cu un zâmbet sincer pe fața lui fină cu obraz subțire.

– Ei, sergentule, cum te simți în satul nostru? După cum te miști, se pare că ești de-al nostru.

– Aș vrea eu, nene, îmi place aici!

– Să știi, sergentule, că satul ăsta a fost năpăstuit mult cât a fost refugiarea. Mai ales tifosul ne-a secerat aproape jumătate dintre noi..

– Numai tifosul, nene? Voi nu știți ce-a fost pe front? Ia, spune, nea Ioniță, că ești mai mare ca mine, unde ai făcut războiul ?

– La Vaslui, în spatele frontului. Aprovizionam armata cu lemne! Am acționat în gara Talașman, dacă ai auzit de ea.

– Păi asta-i floare la ureche! Întrebă-mă pe mine care am fost în linia întâi!

Nenea Podașcă interveni:

– Tinere, mă vezi? Tot din linia întâi mi se trage! Eu am luptat cu Caluian Gheorghe, cu Gheorghe Caragea, cu Dumitru Florea care a murit ținându-l pe fratele Ion în brațe, împușcați cu pușca mitralieră, și prăvălindu-se amândoi în tranșee. În ultima secundă am reușit să spulber dușmanul înainte de a ne spulbera el pe noi. Eu am rămas

în viața printr-o minune, dar mi-am văzut tovarășii sfârtecați de obuze. Au murit fără să mai aibă timp să se vaite. Au rămas așa cu ochii larg deschiși, privind cerul! Cu brațele larg deschise de parcă ar fi vrut să îmbrățișeze tot din jur și să strige că sunt tineri și că iubesc viața! Dar moartea nu i-a ascultat! l-a luat pe toți, iar pe mine m-a lăsat să mă chinui pe pământ și să port în sufletul meu aceste nenorociri la care am fost martor!

– Te cred, nene, n-ai luptat cu mine! Poate mai înainte sau după! Eu mi-am apărat generalul, pe Eremia Grigorescu. M-am așezat în fața lui și l-am apărat. Știam ce fac, știam că pot muri într-o secundă, că gestul meu m-ar costa viața, dar am făcut-o pentru că aveam datoria de ostaș. Eremia Grigorescu nu trebuia să moară, el era sufletul nostru, fără el, am fi murit toți. Am fost împușcat în umăr. De aceea mă aflu aici, alături de ceilalți, răniți ca și mine! Asta se cheamă că slujim și noi așa cum putem, pe cei care au suferit de pe urma războiului.

– Înseamnă că n-ai prins momentul Dobrișane, când Regina Maria a venit în mijlocul nostru, într-un moment când ne simțeam pierduți, fără nici o speranță. Regina ne-a încurajat cu vorbe blânde, dar hotărâte, ca să apărăm țara, să nu ne dăm bătăuți, cât mai este încă o speranță, să credem în ea! Asta era Regina Maria! O femeie mai puternică ca un bărbat. A venit în mijlocul nostru călare pe un cal alb, era de o frumusețe rară. Nu i-a fost frică de gloanțe. Cum să nu te îmbărbătezi singur? N-am dus nici eu războiul până la sfârșit, dar mai aud și eu cât de greu ne-a fost după aceea, după ce am pierdut, după ce ostașii noștri bravi ajunseser să cerșească pe străzi, că nu se mai gândea nimeni la ei.

Popas în vechea cetate Alba Iulia

FRAGMENTE DE ROMAN

„VREMURI ÎN FLĂCĂRI”

► Preot Ion CROITORU

CU RĂNIȚI LA SPITAL

ÎNTR-UN MOMENT DE LINIȘTE, locuitorii satului Mărăști prin vocea unor militari români au fost chemați să ridice răniții de pe țarina satului.

La insistențele lui Grigore Bârlă s-au găsit oameni de ispravă, bătrâni și copii, să ridice răniții cu utilajele și animalele refuzate la rechiziție. Morții au fost lăsați ca să fie ridicați mai târziu din lipsa utilajelor.

Grigore Bârlă știa că Ioniță Mohor avea un car cu boi și intră în curte strigând:

- Floareo, ești acasă!

Cum Floarea nu era acasă, a ieșit Ionică să întâmpine musafirul.

- Mama nu este acasă, răspunse el.

- Nu-i nimic. Tu care ești dintre băieți?

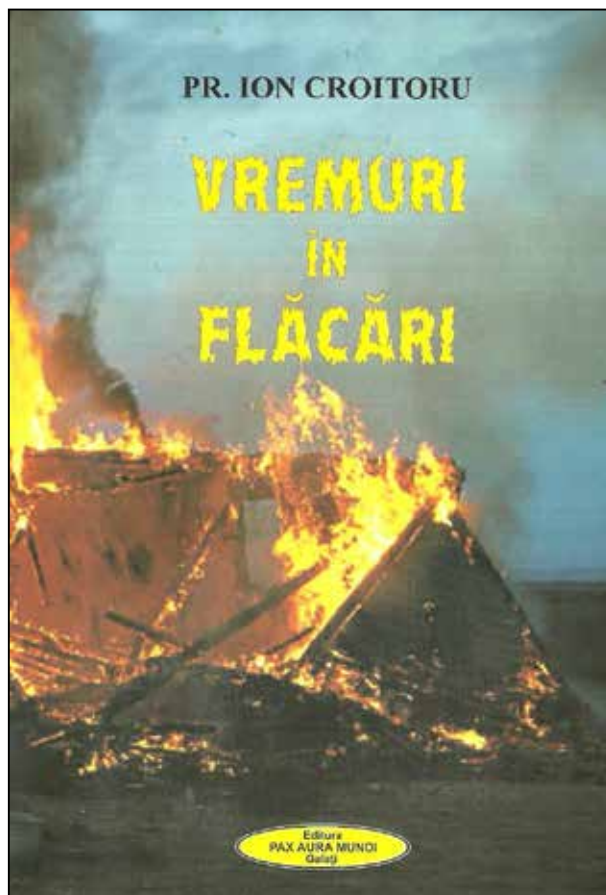
- Ionică!

- Înjugă boii și așteptă-mă în ulița satului.

- Nu pot singur. Jugul și proțapul e greu și nu-l pot ridica.

- Un nene militar te va ajuta, îi spuse Grigore Bârlă.

Floarea era la sora ei Dobra căsătorită cu Neculai Mărăscu. După ce Ionică, ajutat de un militar, a înjugat boii și a pus fân în coșul căruței, a ieșit în uliță unde s-au strâns toate căruțele. Militarii i-au dus în partea de nord a satului care era acoperită cu un strat subțire de zăpadă. La cotul pădurii, dinspre Dracia Mare, zeci de cadavre punctau câmpia albă care cu câteva luni în urmă era verde și plină de grâne. Ionică se îngrozi de atâția morți. Când a ajuns la primele cadavre, moș Sandu Ropoțel, bunicul după mamă al lui Ionică, privind în jur, își descoperi capul și făcându-și semnul Sfintei Cruci, rosti: „Dumnezeu să vă ierte, bravi copii!” și cu un tremur al bărbiei lăsă un oftat adânc. Plângea bătrânul. Când au ajuns în țarină, militarii cu banderole albe făcură semn cu mâna la cetățenii ce veniră să ridice răniții. Boii, pe care copilul îi ducea de funie în apropierea cadavrelor și a mirosului de sânge deveni neliniștiți. Unul dintre

ei a început să facă urât. Cu limba scoasă orăcăia și căuta să ia pământul în coarne, scormonind cu copitele în zăpadă. A fost nevoie de un bătrân să-l lovească cu câteva nuiete pe spate ca să-l poată stăpâni.

Ca să ajungă la răniții care țipau sau gemeau de durere, Ionică a trebuit să meargă cu căruța printre morți, ocolindu-i cu grijă să nu-i calce boii sau căruța.

Sanitarii așezară pe fânul din căruța lui Ionică un militar cu piciorul rețezat și căruia gerul îi coagulă sângele și scăpă cu viață. Alături de el mai puseră alți doi răniți, unul chiar inconștient, dar inima îi bătea. Bunicul lui Ionică mai verificase câteva cadavre să se convingă dacă vreunul mai are vrun strop de viață. Sub mantaua unui militar decedat și care era pe o parte, lângă poala pădurii a pârâului Dracia Mare, când îl trase de umăr să revină cu fața

în sus, de sub manta se ivise un capăt de hârtie, probabil o copertă de caiet sau de carte. Bătrânul curios i-o trase dintre degete. Era un fel de scrisoare cu câteva rânduri scrise tremurat și deșirat:

„Către Maria Grigoraș, Buzău, plasa.... (restul cuvintelor erau șterse și nu se puteau citi), în luptele de la Târgul.... Ce mai fac părinții....dar cei mici? Cred că ați cules de pe câmp....” După această lectură îi băgă hârtia sub manta și lăsă ca natura să-și ia partea sa, trupul, căci sufletul deja era acolo sus.

În căruța lui Ionică au puși cinci răniți. Doi dintre ei erau din armata germană.

- Pune-i și pe ei la copil, îi spuse Sandu Ropoșel unui sanitar, Dumnezeu va judeca și pe unii și pe alții.

Ionică de frică nu privi răniții.

Toți militarii răniți, de care se mai ținea viața cu un fir de păr, au fost ridicați de pe câmpul de luptă și puși în căruțele mărăștenilor pentru a fi transportați la spital. Unii erau desfigurați aproape de tot. Înșuși pământul se opunea omului, neprimind sângele celor străpunși de baionete, loviți de patul armei sau sfârtecați de grenade. Frumusețea naturii umane dispăruse. Totul era ca o pădure doborâtă de topoare și ale cărei trunchiuri mari sau mici, cu lăstari tineri, fragezi, stăteau ca o mărturie a ceea ce a fost. Prețul era prea scump și nu putea fi ridicat în carele cu boi. Când a trecut pe lângă primul cadavru copilului i s-a părut că a mișcat și s-a speriat.

Numărul mare al morților, sângele și trupurile sfârtecate, toate la un loc, l-au făcut pe copil să-și piardă cunoștința și să cadă alături de boi, a căror funie și-o înfășurase după mână. Iată ce pot face unii din viața unui om. În loc să te bucuri de un răsărit de soare, să cânti din fluier lângă un izvor alături de înaripatele pădurii, să simți cum seva pământului trece prin tulpina unui copac lângă care stai rezemat cu spatele auzindu-ți inima cum îți bate în piept, să iubești și să fii iubit, să visezi la o familie sau la o călătorie pe crestele împădurite ale dealurilor ori să stai culcat pe o brazdă de fân îmbăiat în mirosul florilor privind adâncul necuprins al cerului pe care plutesc norii sau urmărind un șoim răzleț, deodată, te prăbușești ca un copac smuls din rădăcină de o furtună, întrebându-se: pentru ce toate acestea?!

Într-un asemenea loc, a dispărut aproape orice sentiment al identității. Rădăcinile tale, biografia ta, obsesiile tale, problemele tale mici sau mari, dorințele, nu mai au nici o importanță. Ai intrat într-un joc al industriei morții care pregătește un pat de lux pentru a te odihni, pentru a te odihni....în

noaptea lungă, foarte lungă, în care nu-ți vei mai aminti de rănile trupului, de prietenii înfometați sau de căderea camarazilor în prima linie a frontului. Viața e un joc cu zaruri. Care cade primul? Câți am fost?

Câți mai suntem? Ce spectacol! Lugubru, dar adevărat. Din minut în minut un actor țipă, urlă, ca să audă cerul, să se îngrozească pădurea cu viețuitoarele ei care asistă ca spectatori.

Ionică când s-a trezit, și-a dat seama că fața îi era udă și rece, din cap până-n picioare era transpirat.

Bătrânul, îl prinse de umăr și îl zgâlțâi bine, zicându-i:

- Fii tare băiete! Fii tare! Mă auzi?

Copilul l-a privit pierdut.

- Aista-i doar începutul!

Când Ionică și-a revenit, i-a spus bătrânului:

- Mi-e frig! Hai acasă bunicule.

- Uite, acum ajungem acasă! Mai e puțin! Curaj! Fii bărbat!

Când convoiul a ajuns în sat, Floarea tocmai se întorcea de la sora ei și văzându-și băiatul, a început să strige:

- Ionică mamă, lasă boii și vino acasă! Vino acasă băiatul mamei! Ai auzit, Ionică? Lasă boii....

Sandu Ropoșel rămase acasă ca să o ajute pe fiică-sa, pe Floarea, iar Ionică a fost dat în grija unui bătrân să meargă cu boii mai departe spre spitalul militar din Mușunoaiele.

Ca să ajungi din Mărăști cu căruța plină cu răniți în Mușunoaiele, trebuie să treci peste Dealul Mare care se întinde din localitatea Muncelu până la Mănăstirea Cașin pe o distanță de peste treizeci-patruzeci de kilometri. Pe această culme de deal există un drum șerpuit printre copacii seculari, urcând și coborând coline, de o mare frumusețe, acoperite pe arare locuri de verdeață, cu bălți în a căror apă de ploaie mistreții se răcoresc în timpul verii. De data aceasta, pe zăpada proaspătă, poți vedea urme de căprioare sau iepuri.

De pe Dealul Mare dacă o iei spre răsărit vei întâlni pârâul Zăbrăuțului în a cărui apă limpede ca lacrima poți vedea pe la rădăcinile copacilor păstrăvi înotând alene de colo-colo.

Vara se poate trece cu piciorul gol, deși apa e rece ca gheața., Ca să eviți înghețarea picioarelor poți căuta o punte sau un copac rupt de furtună și aruncat peste vad. La câteva aruncături de băț, dincolo de apă, un izvor se prelinge pe un jgheab alimentând permanent un iaz plin de păstrăvi. Acum pe lângă maluri sunt sloiuri de gheață, iar iazul are câteva copci făcute în pojghița de gheață pentru oxigenarea și respirația păstrăvilor ce-l populează.

La zece pași mai sus, în grădina mănăstirii, o fântână cu ghizdele din lemn cioplit îmbinate în coadă de rândunică stă tăcută sub o cumpănă a cărei găleată scârțâie la orice adiere. Un fag cu mult mai vechi decât mănăstirea acoperă fântâna nu prea adâncă. De aici în sus privirea ți se oprește în acareturile mănăstirii în mijlocul cărora se înalță o bisericuță acoperită cu șindrilă înnegrită de timp și de ploii. Ca să intri în biserică ridicată în anul 1839, trebuie să treci pe lângă curtea păsărilor și o mică livadă de pruni. Pe partea stângă a râului, pe o poieniță de aproximativ cincizeci de pași se mai văd și acum șanțurile rămase de la cultivarea cartofilor, de altfel singura recoltă care rezistă în această zonă. Cum intri în curtea mănăstirii înconjurată de trei chilii mici și un grajd pentru vite, acum goale, te vor întâmpina doi militari care veghează orice intrare și ieșire. Aici și-a fixat armata română mai multe corturi pentru prim ajutor și unele operații ușoare. În aceste corturi s-au fixat paturi de companie. Prin curtea mănăstirii puteai vedea trecând dintr-o parte în alta militari purtând cărje sub brațe, bandajați sau duși cu targa ori, oameni în alb pe fețele cărora puteai citi îngrijorare și multă, multă oboseală. Acum zăpada se așternuse ca o plapumă de groasă.

În jurul spitalului totul încremenise în afară de brazi seculari. Căruțașii erau foarte îngrijorați de soarta răniților pe care îi transportau. Într-un fel, țipătul de durere la zdruncinarea carului îi bucura pe căruțași pentru că aveau semnalul că, în cei transportați mai exista viață. Vrând-nevrând răniții i-au determinat pe căruțași să reflecteze asupra ființei umane.

Doi bătrâni care mergeau alături de căruța lui Ionică vorbeau ceva din care Ionică n-a înțeles nimic.

„Eu, încep unu, așa accepta, ciuntirea, nedreptatea, insulta, foamea, chiar și metamorfoza, dezintegrarea, orice, dar fără durere. Misterul durerii, mai ales la o ființă conștientă, cum este omul, are rădăcini împletite în adâncul nedeslușit al existenței viului. Poți să numești durerea sfântă, dulce, născătoare de virtuți, mijloc de încercare, sau cum vrei, eu nu o văd decât crudă, scârboasă, nemiloasă și aducătoare de moarte. Să nu credeți că aduc elogii plăcerilor și a altora asemenea acestora, nu, și ele nasc sfâșietoare caracatițe sufletești și sentimente de depresie, de durere, poate tot așa de greu de suportat. Om fiind, m-am născut sub această zodie blestemată și asta nu-mi permite decât să mă mișca într-o singură direcție. Dacă nu pot respinge durerea fizică și nici durerea neliniștii din suflet, atunci, ca un om cuminte și înțelept, caut

mai degrabă să mă împac cu ea. Eu sunt constrâns să înțeleg un singur lucru, și anume: nu pot trece dintr-o stare în alta fără să trec prin această tortură, așa cum am venit, nu mă pot întoarce în pământ, să mă adaug întregului univers și eternității, fără să trec prin această stare de durere. Pe de altă parte, nu-mi pot imagina ce atitudine aș avea vizavi de viață, dacă n-ar fi durerea sau moartea și aș trăi într-o veșnică monotonie”.

Intrând în incinta mănăstirii, răniții au fost ridicați imediat de câțiva militari cu tărgile și duși într-o încăpăre, iar Ionică a dejugat boii sub poala pădurii și obosit se culcă pe brațul de fân pe care au stătuseră răniții. De frig nici nu a putut ațipi. S-a sculat și a pus un braț de fân din căruța la spatele unui bou care se culcase și s-a așezat cu spatele în spatele lui ca la o sobă strângându-și sumanul din lână în jurul corpului. Ațipi puțin. Noaptea senină cu zăpada care scârțâia sub tălpile picioarelor nu-i dădea liniștea convenită după o zi de drum, mai ales că nici gândurile nu-i dădeau pace. Se ridică și porni în căutarea bătrânului Radu Coman pe care îl văzuse, după ce fuseseră ridicați răniții din car, că intrase pe o ușă într-una din chilii. Când deschise ușa, un abur cald cu o duhoare pe care n-a mai întâlnit-o, îl lovi în față. Un sanitar care târa după el o targă, ajuns în spatele lui său, îi strigă:

- Copile, deschide ușa larg și mergi înainte ca să o deschizi și pe aceea de la salon!

Ionică a tresărit și s-a supus orbește tonului imperativ. Când a deschis a doua ușă, s-a trezit în fața unui salon lung. Pe lângă pereți erau cărje rezemate, jos pe dușumea stăteau oameni ale căror trupuri erau pansate cu o pânză albă. Speriat de aceste mumii în alb, s-a oprit în loc și a privit înapoi spre ușa de la ieșire.

- Pășește ușor printre ei și mergi mai departe, îi spuse sanitarul cu targa, după care continuă:

- Vă rugăm, faceți puțin loc, faceți loc să trecem că au venit mai mulți răniți, rosti el cu voce tare. Deschide ușa pe dreapta, repetă el.

Medicii hotărâra să elibereze câteva paturi ai căror pacienți erau cât de cât în putere pentru a face loc noilor veniți să le poată acorda un prim ajutor. După cum comenta un sanitar militar, medicii au luat hotărârea ca pe răniții cu probleme grele să-i trimită la spitalele din Moldova.

- Deschide ușa pe dreapta, repetă el.

Într-un salon cu două ferestre pe partea stângă, soarele răzbea doar când se ridica deasupra dealului. Pe ambii pereți stăteau spânzurate câteva lămpi cu petrol ale căror sticle erau afumate. De o parte și de alta a culoarului erau două rânduri de paturi cu răniți. Cei mai mulți erau înveliți cu pături

și păreau că dorm adânc: doar câțiva dintre ei, cu fețele palide ne urmăreau cu privirea. Aproape de capătul salonului, un bolnav cu trupul bandajat, desculț și cu părul vâlvoi se zvârcolea în pat văicărindu-se întruna. Pe partea opusă a patului său un alt bolnav cu fața roșie-vânăță, slab ca un schelet, cu ochii holbați, avea piciorul rezemat și ridicat pe o spetează de fier a patului. În capătul salonului se ivi un soldat din serviciul auxiliar care se grăbi să vină în ajutorul camaradului ce venea cu targa. Apropiindu-se de el îi șopti:

- Cel adus de-dimineată mi se pare că...Să-l luăm de acolo și să aducem altul în locul lui.

- Așteaptă puțin să anunțăm medicul, îi răspunse cel cu targa. Era de așteptat...

În capătul celălalt al salonului bătrânul Radu Coman stătea la patul unui bolnav cu pieptul bandajat, părul încârlionțat, o barbă deasă și ochii spălăciți erau duși în fundul capului. Gura deschisă, buzele vinete, uscate și pomeții obrazului lăsau să se vadă o suferință de lungă durată care mocnea adânc și care, străbătea din adâncul ființei sale în expresia feței. Ionică de frică s-a prins de ȋțarii bătrânului care se întoarse spre el.

- Stai că mergem, se adresă el copilului, după care se aplecă deasupra bolnavului și îi șopti:

- Ce să spun celor de-acasă? Te las cu bine! Dumnezeu să fie cu tine.

Bătrânul constată că rănitului din satul său nu-i făcea plăcere să întrețină această conversație, era prea extenuat și stins. Văzând că nu schițează nici un gest, se apropie de urechea lui și-i spuse:

- Te las cu bine Petrache! Dumnezeu să fie cu tine!

În acest moment bătrânul Radu Coman îl prinse de mână pe copil și porniră amândoi încet-încet spre ieșire printre răniții ce stăteau de o parte și de alta a trecerii pe culoarul spitalului. Când au ajuns afară, bătrânul rosti ca pentru sine: „Soarele lui va apune pentru totdeauna”. După toate acestea amândoi s-au întors la grupul de consăteni care stăteau în jurul unui foc din marginea pădurii unde erau nevoiți să vegheze toată noaptea pentru că în chiliile mănăstirii nu mai era loc.

Ionică obosit, aproape să cadă din picioare, îi lăsă pe bătrâni și se culcă din nou la spatele boului. Adormi repede.

- L-am văzut în salon pe Ion Păscaru, le povesti celorlalți Radu Coman. Nu cred că mai apucă să vadă soarele, se adresă el consătenilor săi. Tot trupul i-a fost sfârtecat de o explozie, după câte mi-a spus un vecin de pat cu el. A fost adus acum o săptămână, iar de două zile s-a trezit din comă.

- Nimeni dintr-ai lui nu știe de el?

- Oameni buni, continuă el, ce-am văzut eu n-aș vrea nici dușmanii dușmanilor mei să li se întâmple! Nu mai zici că-s oameni! Sunt niște ființe ciopârțite, schimonosite, înjumătățite. Și cu toate acestea sufletul se ține de ei.

- Bine ai spus tu: sufletul se ține de ei, că dacă sufletul nu s-ar ține de noi, oare ce-ar fi omul? O oală de lut goală, fără de preț, pe care o arunci la gunoi ca pe toate lucrurile nefolositoare.

- Măi Radule, eu pe toate le-aș înțelege, dar nu mă împac cu suferința asta blestemată, să mă ierte Dumnezeu! Ar fi trebuit ca omul să nu simtă durerea iar atunci când i-a venit ceasul să-l ia, așa..., dintr-o dată, și gata.

- Chiar așa, spuse bătrânul Ion Muscă. Nu știi de ce Dumnezeu l-a mai lăsat pe om să se chinui atât!

- Eu nu știu ce v-a apucat să vă puneți asemenea întrebări când pe deasupra noastră moartea zboară ca o bufniță de noapte? Oare nu omul și-a inventat unelte de a produce suferința? Eu cred că la început omul a folosit bățul spre apărare, după aceea a făcut gaură cu el în pământ ca să planteze semințe, nu să-i ucidă pe semenii săi.

- Măi Știrbule, le tăie vorba Ion Găure, cred că omul ar fi înnebunit de fericire și nu ar fi mai avut nevoie nici de taică-său și nici de maică-sa ca să nu mai spun că, de Dumnezeu nici atât!

Radu Coman, când auzi aceste discuții, își făcu cruce și se aplecă să scormone în foc, strângând tăciunii. După un moment se ridică înfuriat și le zise:

- Măi, ia plecați de aici, vi s-au încălzit mințile? Duceți-vă și dați o mână de ajutor pe undeva și nu-l mai trageți pe Dumnezeu la socoteală că trebuia așa și nu așa! Hai! Valea! Nu vedeți voi că nu mai sunt oameni? A dispărut demult omenia! La ce au venit aiștia peste noi? N-aveau ce mânca? Dacă n-aveau trebuia să ceară și le dădeam și cămașa de pe noi! Dar ei vor carnea noastră, ca șarpele! Ei nu mai au suflet de om, ci duh de șarpe! Unde în lumea asta vom mai găsi un biet om de omenie, să-l suim într-o drișcă înaltă, să-l vadă toată lumea și să-l purtăm prin piețe ca pe praporul de la biserică? Ehe! Asta a fost odată! Voi n-ați fost la Grivița să vedeți cum turcii atârnav capetele prizonierilor pe zidul redutei ca să ne înspăimânte! Dacă l-ai prins, de ce-l mai omori? Iar dacă l-ai omorât de ce-l mai căsăpești? Fiarele sălbatece fac așa când își împart prada, pe când omul îl căsăpește pe fratele său fără motiv, din ură, el este mai rău ca o fiară!

- Hai să vedem ce ne fac boii, că s-a supărat moș Radu!

- Măine să o anunțăm pe bunică-sa!

- Cine știe ce va mai fi până mâine?

- Eu aș zice să plecăm și mâine dimineață vom fi acasă.

- Nu, ne odihnim puțin în căruțe și la răsărirea luceafărului plecăm.

Pe la miezul nopții când o patrulă cercetă împrejurimile, dădu cu ochii de mogâldeața de la spatele bouului. Tremura ca varga, și-i zise:

- Ce faci aici copile pe frigul aista? De unde ești?

- Sunt de peste deal, nene. Am adus răniți de pe la noi, din țarnă.

- Cum te cheamă?

- Ionică.

- Văd că tremuri. Nu mai ai nici o haină cu tine?

- N-am.

- Cine te-a trimis aici?

- Nu m-a trimis nimeni. Un nene soldat mi-a luat carul cu boi să strângă morții și răniții de pe câmp. Pe mine m-a luat să mân boii. Sunt boii mei!

- Uite ce: am eu grijă de boii tăi în noaptea asta, vino cu mine să stai la căldură, iar mâine dimineață poți pleca acasă cu ei!

- Nu-i mănâncă lupul?

- Sunt atâția oameni aici, tu nu vezi că am pușcă?

Copilul n-a zis nimic. Militarul îl dădu în primire unui sanitar ce tocmai trecea pe acolo, iar acesta l-a dus în grajdul cailor unde grăjdarii aveau o gheretă improvizată de dormit. Ionică s-a așezat pe un pat cu paie lângă un bărbat care dormea chirchit. După oboseala și frigul pe care l-a îndurat, intrând la căldură, atâta câtă era, a adormit adânc.

Peste noapte însă vremea se schimbă puțin. Începu să ningă cu fulgi mari, atât de deși, încât neaua schimbă pădurea de fag într-o pădure de mesteceni cu tulpinile văruiate în alb. În zori, zăpada era de o palmă bună, câmpul fiind acoperit în întregime de un covor alb ca și cum s-ar fi învelit cu o pătură. Cineva, acolo sus, mărunțea în palme bulgări de cristale și presăra puzderia de steluțe sclipitoare peste lumea scufundată în tăcere. Din cauza pospaiului de zăpadă se lăsă și puțină ceață ce te împiedica să deslușești ceva la cincizeci de metri.

Când s-a sculat, Ionică, și se sculase destul de târziu, și s-a dus sub poala pădurii să-și ia boii, nu i-a mai găsit nici pe bătrânii cu care venise, și nici boii cu căruțele lor. Uimit, a început să caute prin împrejurimile mănăstirii și, negăsindu-i, s-a hotărât să plece pe drumul pe care a venit, gândind că bătrânii au uitat de el și au plecat spre casă. Aproape de culmea dealului a întâlnit un grup de militari.

- Ce cauți pe aici copile de unul singur, îl întrebă unul dintre ei.

- Mă duc acasă, bunicul a plecat și m-a lăsat la mănăstire.

- De unde ești, îngerăș? întrebă militarul când l-a văzut că a început să plângă.

- Sunt din Mărăști. Astă-noapte am lăsat boii cu moș Radu la poalele pădurii și nu i-am mai găsit. N-au trecut pe aici? Mă ceartă mama dacă mă duc acasă fără căruță și boi!

- Și, de ce ai venit încoace cu moșul pe care zici că-l chema...

- Radu, interveni el repede.

- Așa, Radu.

- Am adus mai mulți răniți la spital.

- Ahaaa! Da, știi acum. În zori au plecat să care lemne pentru spital. Nu te poți duce acasă! Nici noi nu ne putem duce, satul e în flăcări.

- A mai ars o casă! Nu ieri, în cealaltă zi, a completat el.

- Știm. Întoarce-te la mănăstire ca să-l aștepti pe bunicul tău. Acum cred că te caută. Uite, ia acest pachet de biscuiți și du-te repede!

Militarul l-a convins și copilul a plecat înapoi la mănăstire ca să-l aștepte pe moș Radu.

Dialog

PROZĂ SCURTĂ

UMBRE

In Memoriam, actorului Doru Zamfirescu

► Monica MANOLE

Nu știu cărui fapt datorez situația mea de acum, dar mă conformez cu o încăpățănare nedefinită.

Povestea ar putea începe cu „a fost odată”, dar pentru că nu există blazonul atât de necesar în anumite situații și care să-mi certifice deprinderile moștenite, nu poate nici sfârși cu „ș-am încălecat pe-o șa...”.

Sunt obosită și bineînțeles singură. Toți bărbații care îmi fac avansuri și care nu mi-au devenit încă amanți sunt acasă, ultimele lor soții, iar ceilalți, care au fost cândva în brațele mele, sunt cine știe pe unde, cu iubilele de ultimă oră.

E sâmbătă seară.

*

- „Bună seara iubito”...

- Ești atât de drăguț încât să nu-mi oferi serenade telefonice? Vocea ta e obișnuită să facă solfegii cu sticlele de coniac, iar timbrul nu poate fi muzical decât atunci când spui: țal...

- Totuși, iubito, ce faci?

- Stau.

- Ești singură?

- Sâmbătă seara, da.

- Pot să te văd?

- Nu, dragule. Tu ești colegul meu. Nu te-am trecut pe lista amanților nici pentru stagiunea viitoare, măcar.

- Ai să poți fi vreodată serioasă?

- Chiar așa sărac cu duhul ești? ... Nu înțelegi că uneia ca mine nu îi stă bine seriozitatea decât dacă e în fața unui ofițer de la moravuri?

- Sau al ofițerului stării civile...

- Devii insistent. Ca să te culci cu mine nu trebuie să îmi promiți că mă iei de nevastă. Și oricum nu sunt dispusă pentru nici una din cele două variante. De fapt ce vrei?

- Să te văd.

- Nu pot. La revedere.

Bruscheța cu care am trântit receptorul e un semn ca mi-am ieșit din fire. Urmeaza

repertoriul din care nu lipsesc cei mai importanți sfinți din calendarul creștin-ortodox. Până și sumarele mele cunoștințe anatomice au loc bine stabilit la final. Acum însă ... țârâitul insistent al aceluiași atât de util telefon îmi intrerupe recitalul cuvintelor nescrise.

- Chiar nu ești dispusă să ieșim undeva?

- De ce mă faci să mă sperii? Încep să cred că mă vrei și sunt sătulă de aventuri.

- Tocmai tu?

- Ce ți se pare atât de ciudat? E una din puținele seri când pot fi eu, cea adevărată.

- Poți fi tu, cea adevărată, cum spui, și fără să intrerupi legătura telefonică. Ce se-ntâmplă cu tine?

- Dar cu tine? Te plictisești?

- Nu. Sunt cu Ela și mă simt relativ bine.

- Îmi pare rău ... am uitat să te-ntreb ce face. Îmi lipsește mult în ciuda faptului că nu o cunosc decât din spusele tale.

- Acum caută să mă distreze povestindu-mi aventurile școlare. Îmi seamănă mult. Ți-am spus?

- Cred că da ... știi că acum te invidiez? Nu vreau să mă compătimentești. Eu sunt singură, pe când la tine există o legătură durabilă. Ai un copil ... și dacă te-ai îndragosti brusc de mine, de exemplu, l-ai închide în partaj ca pe un bun al soției, nu? E evident. Ți se va fura, legal, amintirea unei iubiri. Iar ei i se băga pe gât produsul acestei... unii îi spun dragoste, alții, necesitate fiziologică, când, de fapt nu e decât dezamăgire, lipsă de orientare...

- Vrei să fii rea?

- Încerc dragul meu, dar se pare că n-am sorți de izbândă.

Monotonia mea existențială începe să mă înrăiască.

-Și trebuie o schimbare de decor. Ce zici? Ieșim undeva?

- Undeva unde să nu știe nimeni că suntem la aceeași literă a alfabetului: tu-tată, eu-târfă, dar nu pe-același calapod.

- Cam cât îți trebuie să te pui la punct?

- Financiar? O veșnicie. Vestimentar? Aproximativ două ore.

- Numai atât?

- Ce vrei, deformație profesională. Știi doar care-i meseria mea de suflet...

- Să fii frumoasă.

- Și târfă. Ai uitat acest amănunt.

- Și eu trebuie să cred așa? Trebuie.

- Atunci, târfă mică, peste două ore vin să te iau.

- Ești nebun?

- Sunt client. E bine?

- E bine.

Ce povară e frumusețea pentru o femeie care nu știe ce să facă cu ea, sau care știe prea multe... E bine și așa. E bine oricum.

Dacă n-aș fi eu, ce subiect de conversație ar mai avea cunoștințele mele? Cu cine și-ar mai consuma amorul fizic bărbații cu stare materială excelentă? Pentru cine aș consulta oglinda în fiecare dimineață blestemând ridurile care încep să-mi încadreze ochii?

- Ești pregătită?

- Clientul meu cel conformist, de ce-ai venit cu flori? În conducuța mea te voi trece la capitolul „erori”... Lăsând gluma la o parte, îmi pare rău c-ai făcut atâta drum. Nu sunt în stare să merg niciunde.

- Ești beată?

- Nu. Capricioasă. În primul rând nu văd rațiunea.

- Eu, da.

- În al doilea rând nu-nțeleg de ce-ai venit aici lăsându-ți fetița acasă.

- Eu văd.

- Și-n sfârșit, n-am nici un chef.

- O să ai.

- Vlad, încearcă să mă înțelegi...

- Asta fac.

- Te-ai gândit vreodată...

- Da.

- De ce mă-nterupi? Te-ai gândit vreodată că eu nu pot fi alta, că te-aș compromite în societate?

- Cum?

- La naiba! Chiar nu știi cine sunt?

- Facem cunoștință pe drum. Mă simt atât de singur, dar nu așa cum înțelegi tu singurătatea. Nu vreau amor. Vreau mai mult. Nu vreau o aventură.

- Toți spuneți la fel și apoi dați bir cu fugiții. Există o vârstă când femeile singure devin obsedate de gândul că la un inventar mai sever s-ar observa lipsa din gestiune a familiei, a soțului, a copiilor. Poate am ajuns și eu aici,

dar nu vreau să mă agăț de nici un bărbat. N-am voie.

- Cere dispensă de la preot.

- Nu cer nimic de la nimeni. N-o să mi se dea și-atunci la ce bun să fac atâtea demersuri? Tu un *Don Quijote*, eu *servitorul tău credincios și pasiv* care să te urmărească în lupta absurdă și fără sorți de izbândă cu morile de vânt. Știi la fel de bine ca și mine: există acea lege nescrisă a firii de care nu poți fugi decât devenind delicvent de drept comun.

- N-ar trebui să-ți faci probleme prea mari. Nu-mi plac blondele. Fiică-mea, în schimb, le divinizează. E singurul capitol unde nu ne-nțelegem.

- Și-atunci de ce mai trimis-o în locul tău?

- Chiar nu știi?

- ...să mă imbrac?

- În sfârșit, spui lucruri inteligente. Și unde vrei să mergem?

- Oriunde. Te superi dacă te invit la o cafea, în oraș?

- Nu, dar mă surprinde. De ce nu la tine?

- Nu-mi plac blondele.

- Am uitat. Apoi, mai e și soția cea legitimă...

Și chiar nu-ți plac blondele? De ce?

- Nu prea știu ce să-ți răspund. Cert e că nu-mi plac.

Altar

- Perfect. Tu o eroare, eu o excepție, ieșim în lume. Sunt gata.

- Încep să-mi revizuiesc principiile.

- Nu te grăbi... Nu e momentul. Vestimentația e pentru privitorii de rând.

*

- Doamna mai dorește o cafea?

- Nu, mulțumesc. Spune-mi, n-ai vrea să mergem? Mi se pare destul de târziu.

- În seara asta trebuie să mă suportți. Tu ai vrut-o.

- Sinceră să fiu, nu prea am vrut. M-ai forțat, dar nu asta e important acum... Îmi satisfaci o curiozitate? Cum de reușești să mă vezi altfel decât o fac ceilalți? Cum de nu-ți pasă de părerea lor?

- Dar tu?

- Eu ce?

- Tu de ce ești aici, cu mine? Am un copil de crescut, o nevastă, încă.

- Are vreo importanță?... Ești altfel și am pentru tine un sentiment pe care nu-l pot defini decât așa: curiozitate și respect.

- Același lucru se întâmplă și în cazul tău. Și tu ești altfel. Pe noi scena ne leagă mai mult decât ar face-o un act de stare civilă.

- Sunt o oarecare, dar sunt eu. Zău dacă știu de cete-accept prin preajmă... Să nu-mi ceri să facem dragoste. Nu încă.

- Atunci, am să te conduc și, la ușă, am să-ți sărut mâna ceremonios, iar mâine îți voi trimite un buchet de flori. Neapărat galbene.

- Să nu îți se pară ieșit din comun, dar as vrea să fie așa, iar următoarea vizită să îți-o anunți din vreme. Am să aranjez cu administratorul să joace rolul valetului. Hai să ne spunem noapte bună, Vlad.

*

Nu știu cum am ajuns să facem dragoste. Nu știu cum am început să-l iubesc. Sigur, voi fi întrebată de ce? De ce nu fac concurență damelor de consumație celebre din nu mai puțin celebra *Crucea de Piatră*? Pentru simplul fapt că anii s-au călătorit, *Crucea de Piatră* rămânând doar în amintirea bunicilor cu dare de mână, sau certați cu soțiile, sau neînțeleși, sau... Oricum ar fi, e prea departe, iar mie, dacă mi s-ar găsi o altă întrebuintare practică în afara micilor partide de picioare-n aer, cred că nu prea m-aș descurca.

Până la Vlad am trăit într-un haos pe care,

generoasă, l-am numit la un moment dat, dragoste. Ceva special... o dragoste episodică, două, trei... Toate trăite cu intensitate maximă, și sfârșindu-se brusc, fără regrete din partea partenerilor. Asta face bine bărbaților, mie nu.

Mi se pare nedrept să vorbesc despre el. Un mort care nu mi-a lăsat nimic. Un mort egoist.

Doctore, în fiecare dimineață îmi ceri să-ți povestesc ceva care să n-aibă legătură cu accidentul lui. Crezi că pot? Te-am mințit inventând cele mai bizare poziții atunci când îți relatam aventurile de până la el. Și nu numai asta... Spre binele meu, mi-am dublat personalitatea ca să pot justifica existența teoretică & legiunilor de bărbați care mi-au trecut prin pat. Mai are vreo importanță faptul că mulți dintre ei mi-au confundat așternutul cu o banală trecere de pietoni?

- Mi se pare că numai noi știm să iubim, îmi spunea Sau:

- Dragoste frumoasă, dragoste... era un bună-dimineața al lui cu care eu intram în altă zi...

L-am iubit, l-am chinuit, l-am omorât...

L-am iubit tot, până 1a ultima geană și până 1a ultimul gând. L-am chinuit iubindu-l. Prin Vlad mi-am răzbunat eșecurile sentimentale. Aveam și eu nevoie de o victimă. Și la urma urmei ce importanță mai are un bărbat în plus sau în minus.

Ieri parcă, mă întrebases un gând al meu, răzleț, cum de n-am făcut un copil. Am râs ore în șir cu lacrimi. Cum Dumnezeu să-i mai fac și-un copil când toată pleiada bolilor venerice mi-au ținut companie, transformându-mă într-un fruct cu coajă lucioasă și miez putred?

La următoarea ședință de spiritism am să-l întreb cum de m-a putut iubi.

*

...Aștept telefonul lui... de două. zile. Are familie... Are... M-am saturat să te-rnpart cu amicii, cu sticlele de vin, cu taximetriștii, și cu nevasta! Nu vreau să mă mai ascund!

În afară de tine, nu recunosc decât existența aceluși copil pe care-l ai și pe care eu, cu inconștiența-mi caracteristică, îl consider și-al meu pentru că face parte din tine, pentru că ești tu și pentru că te iubesc. Al câteva zile la dispoziție să te hotărăști. Trebuie să rămâi cu mine, numai cu mine...

Si nu era prima dată când mă umileam și-l rugam să-mi dea încă un ceas, două, din timpul

legalității conjugale.

După ce pleca, toată noaptea îi telefonam doar ca să-i aud vocea. Mă-nnebunea gândul că trebuie să-și facă datoria nocturnă de soț. Dacă înțelegeam faptul că există Ela care are nevoie de un tată-manechin, în ruptul capului nu puteam normaliza existența unui soț-mașină cu ghidaj amoros.

- Te distrug, îmi spunea când îmbrățișările noastre atingeau paroxismul.

- Te iubesc, îi răspundeam, înainte de a muri amândoi în păcatul nostru...

N-am uitat nimic, doctore. De ce n-am uitat? Lasă-mă să-mi beu medicamentele cu coniac, așa cum m-am obișnuit... Nu mă mai doare nimic... Nu mai aud nimic...

- Iubitule, azi trebuie să ai grijă de mine. Sunt puțin dezorientată și nerăbdătoare... Aștept răspunsul tău...

- Numai că e puțin cam devreme să discutăm despre asta. Nu e momentul.

- Eu ce să-nțeleg?

- Că sunt foarte multe probleme... Tu vezi altfel lucrurile din punctul tău de vedere. Nu poți înțelege.

- Ce? Că poți trăi cu mai multe femei căutând să mă convingi că pe fiecare o iubești, dar altfel?

- Nu e vorba de asta. Nu mi-au plăcut ultimatumurile...

- Ti-am spus că dacă timpul e scurt, îți mai pot oferi un răgaz... Speram într-o minune...

- De ce? Nevastă-mea nu acceptă să divorțeze din pricina copilului. Trebuie să aibă un tată.

- Ela trebuie să aibă un tată, iar nevastă-ta un soț. Puteai să rămâi tată și în varianta pe care ți-am propus-o eu. Ti-amintești când îmi spuneai că numai noi știm să ne iubim? Mi-e teamă că, din clipa asta, numai noi vom fi nevoiți să învățăm să ne urâm cu sălbăticie... Cred c-am iubit un laș...

Nu știu cu ce gând a urcat în mașină. Cred că mi-a spus că pleacă acasă...

Mă simt atât de bine acum, când știu că e numai al meu... Sunt cea mai aproape de el. Nu-l mai împart cu nimeni. Viermii mormintelor sunt prietenii mei vechi și mi-am promiscă-l voi găsi intact, fără nici o urmă a întunericului cernit de lumânările fumegânde și de proastă calitate pe care dau tot ajutorul meu de șomaj.

Singura, Ela, mai vine și-mi aduce flori. Nu ne-am cunoscut niciodată. Știu că e ea. Îmi lasă buchetul pe bancă și pleacă... Dar eu știu că e Ela și mai știu că putea fi și copilul nostru.

Lua-te-ar dracu, doctore!

Prejmer

► Mihai ȘTEFANIU

PROZĂ SCURTĂ

AMINTIRI, AMINTIRI...

Din noianul de amintiri se detașează net, acele ființe dragi sufletului meu, născute cu un secol înainte. Și scriu zdobindu-mi o lacrimă între pleoape, despre unchiul meu Teodor Trandafir care ne-a părăsit acum 19 ani și de sora sa Mocanu Zoița (bunica mea), ridicată la cer cu mulți ani înainte, oameni de o finețe sufletească nativă de excepție, generoși și plini de credință în Dumnezeu. Pe unchiul meu preot în Galați l-am cunoscut mai bine încă de când fiind elev la liceu în Galați și când venea să se intereseze de mine la internat și liceu atât de des, încă toți colegii credeau că tatăl meu e preot. O făcea din dragoste și obligația de a-mi da o conduită pentru viitor. Și în vacanțele mele pe care le petreceam cu drag la bunica mea la țară, ascultam cu atenție când bunica cu glas îngeresc povestea de viața ei zbuciumată, rămasă văduvă de război și cu un copil mic în brațe având de dus tot greul unei gospodării pe șubrezimea umerilor ei. Dar niciodată nu uita să povestească de fratele ei mai mic, Tudor, pe care l-a iubit nespun de mult mai ales fiindcă era un mare iubitor de carte. Și văzând neputința materială a părinților nu a stat pe gânduri nici o clipă și a hotărât să-i sară în ajutor, iar el în toate vacanțele studenției era alături de bunica ajutând-o la treburile casei. Seara când bunica se întoarce de la munca câmpului, obosită și arsă de soare, împreună astâmpărau foamea păsărilor și animalelor din curte, iar abia după aceea se curățau și serveau și ei masa. Și clipa de relaxare era odihna binemeritată pe marginea prispei casei unde unchiul Tudor își aducea vioara și așezați alături începea să cânte melodii ce preamăreau natura, iar vocea bunicii mele, plină de plăcerea momentului, se auzea vibrând nespun de frumos de se opreau sătenii ce treceau pe uliță pentru o clipă să-i asculte. Și bunica mea povestindu-mi, începea să cânte duios **Ce frumos e să fii, Primăvara pe câmpii, E frumos, uimitor, Aici păsărele zbor, Și-ai adormit!** Și pe furiș își ștergea o lacrimă din colțul ochilor. Și-mi povestea cum treceau de la câmp pe uliță care cu boi mergând agale și stârnind praful, iar în curând

se auzea și mugetul cirezilor ce se întorceau de la pășune. Oamenii își făceau timp să mai schimbe între ei o vorbă, că tehnologia nu le invadase statorniciile, și cei ce știau a citi deschideau cu evlavie cărțile, iar duminicile și de sărbători, îmbrăcați curat, mergeau să-și curețe sufletul de păcate la biserici, rugându-se pentru sănătate. Odată cu înserarea, liniștea învăluia satul, iar prin ochiuri de ferestre se vedea lumina palidă a lămpilor de gaz, trimitând raze difuze ce se pierdeau în întuneric. În nopțile senine ulițele se luminau de la puzderia de stele și de la felinarul nopții – luna -, iar cei dragi mie, însoțiți de cântecul greierilor, cădeau în somn greu după oboseala unei zile de muncă, știind că se vor trezi cu noaptea în cap, când plecau din nou la treabă cu sticla de lapte, ulciorul de apă, oala de ciorbă și mămăliga caldă din ștergar. Și erau fericiți și se bucurau de fiecare zi trăită cu credință în Dumnezeu, care-i făcea să fie mai buni și înțelepți. Acolo la bunica eram așa de fericit ascultându-i poveștile de viață și, Doamne, ce bine mă simțeam mângâiat de palmele bătătorite de muncă ale bunicii mele, iar privindu-i ochii de culoarea unei crâmpei de cer înșorit, simțeam toată căldura dragostei cu care mă învăluia. Sunt momente ce au rămas adânc săpate în sufletul meu. Și nu uita bunica să-și amintească de câte o întâmplare legată de unchiul Tudor. L-am îndrăgit si eu mult, iar când am crescut era dispus veșnic să-mi dea un sfat bun sau să-mi întărească credința în Dumnezeu, explicând ce înseamnă aceasta și cum mâna sfântă a DOMNULUI l-a apărât veșnic, stând deschisă deasupra casei și a capului său. Apreciat pentru munca prestată pe tărâmul credinței, atât de cei pe care i-a păstorit, cât și de forurile superioare, a devenit protopop al Galațiului. Și Cerul s-a îndurat, lăsându-l în viață 92 de ani, spre bucuria enoriașilor și a familiei sale deosebite. Odată cu amintirile păstrate cu sfințenie, las o lacrimă să cadă și flacăra unei lumânări să lumineze drumul ființelor a căror imagine o voi păstra în suflet și care mă vor însoți tot restul vieții mele!

nepotul MIȘU

FRAGMENTE DIN VOLUMUL FERMECATE OBICEIURI

MAHMUDELE

► Marin NĂSTASE

Unul dintre fascinantele obiceiuri care mi-au tulburat copilăria a fost purtatul salbelor de galbeni, de către tinerele fete, duminica la horă. Prin vremuri, miraculosul fenomen a răscolit sufletele multor pictori și scriitori, care l-au transfigurat în nemuritoare opere.

Se cuvine o aplecare asupra aceluși obicei, cu mai multă atenție și, mai ales, trebuie urmărită evoluția și dispariția sa.

În anii dinaintea celui de-al doilea război mondial, la horele duminicale, fetele veneau gătite în costume populare, cu ii înflorate, bete și boscele. Așa le-am apucat când eram copil de vreo patru-cinci ani. Mai înainte, îmi povestea mama de bunica sa că pe cap purtau concii, greu de făcut și de așezat. Cât am fost copil, eu le-am văzut cu capul acoperit cu maramă de borangic și cu salba de galbeni la gât. Adevărate prințese!

În părul negru de abanos, flacăra unui trandafir galben sau roșu, învăluită în transparența aurie a borangicului, ardea misterios. Iar lumina ei sublinia fildeșul obrazilor și strălucirea ochilor. Aura de mister a fecioarei era amplificată de salba cu luciri magice, răzbătând prin străveziul apei de borangic. Luciri reflectate în sclipirile aurii, care se revărsau pe piept, până spre poale.

În sclipitoarele unde aurii de borangic se odihneau și trandafirii iilor, galbeni sau roșii, încadrați cu alte cusături: flori de câmp, triunghiuri, romburi, cerulețe și cruciulițe, toate din fir de ibrișin și paiete lucitoare ori mărgelile mărunțele. În jos, pe talie și spre poale, apa borangicului, sclipitoare, întâlnea betele roșii, brodate cu mărgelile și boscelele din material negru, cu motive florale și geometrice, gri-argintii, strălucind și ele în țesătura materialului, alături de alți trandafiri brodați din fire lucitoare. Păreau apariții diafane din grădini fermecate, de unde zânele poienelor cu flori au trimis albinele sau găzele care au migălit pe pânză acele flori, dându-le nectar la schimb.

Iar salba! Superba salbă cu galbeni de la gât era alcătuită din mai multe monede turcești de aur, de mărimi diferite, numite MAHMUDELE, după efigia încrustată pe ele, a sultanului Mahmud al II-lea, întemeietorul imperiului turc. Erau în salbă și unele

monede mai mici, numite „napoleoni”, după efigia împăratului Napoleon al III-lea, sau „cocoșei”, de la cocoșul galic de pe revers.

După numărul mahmudelelor din salbă se stabilea rangul fetei în elita satului. Pentru că o salbă putea să aibă fie o singură mahmudea, fie două, până la cinci sau șapte mahmudele. Fetele sărace purtau salbe de „icușari”, monede turcești din cupru suflat cu aur. Chiar și cele mai sărace, fără salbă, tot aveau măcar cercei din icușari.

Pe vremea aceea nu-mi puneam întrebarea de ce purtau fetele la gât salbe de mahmudele. Probabil că nimeni nu-și punea o astfel de întrebare. În definitiv, de ce poartă femeile bijuterii? Ca să le amplifice frumusețea și să fie plăcute. Iar în acele vremuri asta era moda. Dar acele fete nu purtau la gât simple bijuterii, care să le sublinieze frumusețea și bogăția. Ele etalau strădania câtorva generații de părinți, bunici și străbunici, buni gospodari, care munciseră, ca urmașii lor să aibă „ceva”. Asta arătau fetele la lume: că sunt de „NEAM”.

Acel „ceva” avea menirea să atragă flăcăul de ispravă, vrednic să-l primească odată cu fata, ca zestre, ce trebuia fructificată, spre fericirea urmașilor lor. Căci mahmudelele se puteau transforma oricând în pogoane, în cai, în perechi de boi, în atelaje sau în case.

Tinerii căsătoriți țineau la aceste valori, pentru că și ei, la rândul lor, urma să aibă copii. Și ei trebuia să lase „ceva” zestre la fetele lor. De aceea și ei se străduiau să mai cumpere mahmudele, să fie salba mai bogată, să aibă ce împărți la mai multe fete. Sigur că în viața lor apăreau și momente disperate, din care se salvau cu o mahmudea-două. Ca să nu mai vorbim de acele momente nefericite, când mahmudelele cădeau pe masa jucătorilor de cărți sau pe tejgheaua cârciumarului. Ori erau furate din salba soției, ca să ajungă în salba amantei. În privința asta am auzit unele povești cu mahmudele, mai mult sau mai puțin adevărate.

Mulți se vor întreba cum au ajuns în țară acele mahmudele și cocoșei. Evident că proveneau din țările lor de origine, Turcia și Franța, aduse pe nebănuitele căi ale comerțului, sau pe alte căi misterioase

(tot așa de „ne/bănuite”). Munca transformată în cereale, vite, putini cu brânză, piei și multe alte produse țărănești era schimbată prin vânzare pe mahmudele și cocoșei. Mai ales de negustorii greci, care veneau cu corăbiile lor pe Dunăre până la Turnu Măgurele, poate chiar mai sus.

Nu știu dacă cineva a stabilit câte mahmudele au ajuns pe meleagurile noastre în cei peste o sută cincizeci de ani, pe căi cinstite sau misterioase. Cu atât mai puțin aș putea să spun eu câte au ajuns în satul nostru. Eu știu că am văzut multe fete la horă cu salbe de mahmudele. Dar asta a fost înainte de război. În timpul războiului și, mai ales, după război, fetele nu mai veneau la horă îmbrăcate în costume populare și cu salbe de mahmudele. Care să fi fost cauza, nu știu. Chiar dacă aș fi întrebat pe careva, nu cred că mi-ar fi răspuns. Nu-mi rămân decât presupunerile. Să fi fost prudența căprioarei care scrutează depărtările și presimte existența lupilor lacomi ascunși?

La hore, fetele veneau îmbrăcate în stampe ieftine și poplinuri țipătoare, iar la gât purtau mărgelile sclipitoare, divers colorate, dar fără noblețea eternului metal. Deci, prințesele care au fost, strălucind în demnitate și distincție, acum își înveșmântau prospețimea în materiale ieftine, uneori de prost gust, țipătoare. Oricâtă grație și fericire ar fi degajat frăgezimea trupurilor zvelte, împodobirea cu poplinuri și mărgelile era umiltoare, o coborâre din rang și demnitate.

Și totuși... prudența căprioarei față de lupul din depărtări a fost încălcată de fetele și femeile din satul nostru într-o singură zi din an. Era ziua de Înălțare. În acea zi era cinstită și memoria celor căzuți pe front, înălțați la cer, lângă Domnul nostru Iisus Hristos. Era Ziua Eroilor! Or, în anii de după război, până prin anii nouă sute cincizeci, în multe familii lacrimile nu se uscaseră pe fețele mamelor sau soțiilor ori copilelor celor dragi care tot mai erau, zadarnic, așteptați. Îmi aduc aminte că, în acei ani, învățătorii le spuneau școlărilor să aducă la monumentul din curtea bisericii coroane pentru eroi. Dar făcute din flori dăruite de mamele sau soțiile celor căzuți pe front, cu numele înscrise pe soclul monumentului. Și eu am dus de câteva ori la monument astfel de coroane. N-am să uit niciodată florile dăruite pentru coroană de acele femei cu fiii sau soții căzuți sau dispăruți pe front. Erau în stare să-mi dea toate florile din grădină. Flori udate din belșug cu lacrimi. Oh, lacrimile de mamă pentru fiii pierduți sunt așa de grele! Și atât de multe!

În acea zi sfântă fetele și femeile se îmbrăcau în

costume populare și se împodobeau cu salbele de mahmudele, pentru care munciseră dragii lor eroi. Dimineața mergeau la biserică și la monument, cu flori și colivă. După amiază, toate fetele veneau

la horă îmbrăcate în costume populare și mahmudele la gât. Așa cum era obiceiul înainte de război. Memoria eroilor era cinstită și la horă. Ajunsesem să consider această zi ca pe un privilegiu, când mai vedeam fetele la horă împodobite cu salbe și în costume populare. Credeam că așa va fi mereu. Dar n-a fost să fie! Pentru că povestea salbelor de mahmudele s-a sfârșit brutal într-un an. Ultima imagine a horei de vis, cu fete din basm, pe pieptul cărora jucau mahmudelele, a fost prin 950? sau 951? Nu-mi mai aduc aminte. În acea zi de cinstire a eroilor așteptam cu emoție mirajul aurului învăluit în borangic. Și fetele veniseră la horă. Se plimbau grupuri-grupuri, ca altădată. Și jucau zâmbitoare în horă. Strălucirea și demnitatea lor grațioasă se răspândea în toată atmosfera horei. Mirajul mahmudelelor avea efect halucinant asupra celor din jur. Atât cei care jucau în horă, cât și cei care priveau, pluteau într-o nefirească stare de beatitudine.

În acele momente a venit la horă un fotograf. Un bărbat înalt, uscățiv, cu șapcă, haină de piele și cizme lustruite. Zâmbea și vorbea frumos cu fetele care aveau salbe de mahmudele. Le lauda că sunt frumoase, că e păcat să nu aibă o poză în costumul ăla de vis și cu salba de mahmudele. Că va fi fotografia tinereții lor, pe care să o arate copiilor și nepoților.

Conștiente că strălucesc, copleșite și de admirația fotografului, toate fetele au acceptat să fie fotografiate, mai ales că nu le cerea banii pe loc.

-Plătiți peste două săptămâni, când vă aduc fotografiile! Le spunea fotograful, zâmbind amabil.

Și ce le mai fotografia de aproape!... Cât mai aproape, mai ales bustul cu pieptul strălucind de mahmudele. Și au trecut săptămânile de așteptare. Dar fotograful nu a mai venit. În schimb, a venit o mașină neagră la primărie, din care au coborât trei vlăjgani cu cizme și haine de piele. Veniseră cu executarea HCM... privind interzicerea purtării și confiscarea bijuteriilor din metale prețioase. Și mahmudelele, cocoșei, ce erau? Cât de uluit o fi fost tovarășul președinte al Sfatului Popular!

-Ce HCM... tovarăși?

Nu vreau să-mi închipui dialogul. Nu vreau să-mi închipui nici ce a urmat, cum s-au desfășurat investigațiile, cu dovezile pe masă. Fotografiile cu frumoasele fete în costume populare și cu salbele la gât au fost destul de reușite. Mahmudelele din salbă se vedeau clar, puteau fi ușor numărate. Iar frumoasa care zâmbea fericită putea fi ușor ghicită. Zvonuri au fost multe. Vuia satul... Dar... un vuiet surd, nici măcar șoptit. Vuiet învăluit într-un țol gros de muțenie... Și durere multă... Scrâșnită. Nu se știe dacă au fost bătuți, schingiuiți... câți or fi fost, a scăpat vreunul care să nu predea salba cu mahmudele? Ce greu lințoliu de tăcere! Jaful a ținut mult timp, într-un

desăvârșit secret. Nimeni nu vorbea, nici când era chemat și nici când pleca din lad. Dădea totul ca să scape de chinurile acestuia și apoi... tăcea. Mai ales, tăcea. Ca și când nu s-ar fi întâmplat nimic. Ce frumoase erau acele zile de vară! Cu păsările care cântau în tufișurile sălciilor de pe malul pâraului... Dar în sufletul fetelor de atunci... Măcar le-or fi dat acele fotografii blestemate? Dar și dacă le-ar fi dat, le-au mai păstrat, sau le vor fi rupt în mii de bucățele? Nu voi ști niciodată. Și la ce ne-ar folosi? Pentru că la horă n-au mai apărut fete îmbrăcate în costume populare și cu salbe de mahmudele.

Mahmudelele au dispărut definitiv din zestrea fetelor. Li s-au dat în schimb niște petice de hârtie... Cât de autentice au fost? Ce scria în ele? Probabil, multe din acele hârtii s-au distrus. În zilele acelea, spaima și deznădejdea anesteziaseră sufletele oamenilor. Nu mai aveau putere să spere că va veni o zi... nu mai credeau că Dumnezeu va "răsplăti" cum se cuvine și pe acei ticăloși.

Dar nici să se gândească prea mult, bieții oameni, n-au avut timp. Prașila și seceratul i-au luat cu zorul, i-au sculat cu noaptea-n cap și le-au spus că... de acolo au primit ei mahmudelele. Iar ei... tot de acolo trebuia să supraviețuiască.

Rând pe rând, alte evenimente au pătruns în viața lor. Viață devenită vis năucitor, cu o înșiruire de coșmaruri. Așa că jaful mahmudelelor a fost uitat cu desăvârșire. Costumele populare de la horă și salbele cu mahmudele au dispărut și din amintire. Uitarea lor, ca o eliberare dintr-un vis chinuitor.

În timp, acei oameni hăituiți și jefuiți s-au dus rând pe rând în deal, la cimitir. Iar copilele lor, încovoiate de urgia acelor vremuri, acum poartă hainele grele ale bătrâneții.

În acel an, spre toamnă, a trecut prin satul nostru un tânăr poet din satul vecin. În seara aceea ne-a citit din versurile sale, până noaptea târziu. Din ce ne-a citit, nu mi-a rămas în memorie decât o poezie. Acele versuri mi s-au dăltuit în creier. După zeci și zeci de ani, deși am uitat și numele poetului și poeziile sale, acele versuri răzbat din mine când și când.

"Când mă gândesc la bieții copaci / care plătesc toamnei veșnic haraci, / frunzele galbene ca mahmudelele / mi-aduc aminte giubelele... / Crăcile goale ca niște furci / mi-aduc aminte de turci... / Și iar mă gândesc la bieții copaci: / Cum plătesc ei, toamnei, un veșnic haraci!"

Când răbufnesc aceste versuri din adâncul memoriei mele, intru într-un coșmar terifiant. Văd toți copacii de pe culmile munților cum se smulg din rădăcini și coboară vijelios la vale, cu crengile și rădăcinile fluturând amenințător. Și brazilii... și fagii... stejarii... alunii și arinii... Toți se încolonează în șiruri nesfârșite și pornesc bezmetici pe șosele, blocând circulația.

Mă uit îngrozit pe culmile munților... Sunt goale... goale. Copacii bântuie pe șosele-iar culmile munților, goale... Toți fug speriați din calea copacilor. Sunt cei cu fierăstraiele... cu topoarele... camioanele... Întărâtați, copacii îi lovesc nemilos cu rădăcinile lor. Le distrug camioanele... mașinile... vilele...

Spectacolul de coșmar mă îngrozește. Strig după ajutor și... mă trezesc aproape sufocat. Mă uit pe fereastră și văd copacii îndoindu-se cuminiți sub bătaia vântului, scuturându-și ultimele frunze. Frunzele galbene, ca mahmudelele. Ce bine! A fost doar un coșmar! Copacii se lasă în continuare tăiați, sfărtecați. Cei cu fierăstraie, camioane, mașini de lux și vile frumoase zâmbesc satisfăcuți. Totul e normal. Bine că toți copacii se lasă tăiați, fără să scoată un geamăt!

Iar frunzele lor? Frunzele galbene ca mahmudelele... Și mahmudelele? Cine mai are mahmudele? Poate, doar... colecționarii. Dar ei de unde le au? Și cine sunt ei? Nu cumva... Nu! nu! Nu mai vreau coșmarul cu frunzele galbene ca mahmudelele!

Mai bine păstrez în memorie imaginea legendarei hore din ziua Înălțării!

Ce horă sclipitoare!

Post-scriptum:

Intrat în vârtejul vieții, uitasem numele autorului acelor frumoase versuri încrustate în sufletul meu. Și când am scris această povestire (oct. 2004), din dorința citării aceluia poet, am căutat în dicționarele literare numele său. Crezând că-l cheamă tot ca pe vărul său din comuna mea, am dat peste Petre Stoica, un poet din județul Mehedinți. Din păcate, n-am avut pe cine să întreb. Minică plecase... Dincolo. La fel și Țuțu, prietenul meu drag. Dar mult mai târziu, după publicarea volumului „**Fermecate obiceiri**”, când am fost în comuna natală, am aflat de la Geta Stoica, fosta soție a lui Minică, adevăratul nume al autorului celebrelor versuri ce mi-au biciuit stările de revoltă. El este poetul Florian Saioc și cea poezie a publicat-o în volumul „Motive istorice”, (ed. „Litera”-Buc.1973) sub titlul „Istorie în natură”. Iar eu nu reținusem cu exactitate versurile poeziei. Din respect pentru autor și drept omagiu pentru prietenii dispăruți, o voi reproduce din acel volum, dăruit de Geta Stoica: „*Mă întristez când bieții copaci/Plătesc toamnei sultane, haraci./Frunzele galbene ca mahmudelele/Mi-aduc aminte giubelele./Crengile goale ca niște furci/Mi-aduc aminte de turci/Și mă revolt când bieții copaci/Plătesc toamnei sultane, haraci*”.

Oo, Tempus fugitus! Mi-ai furat doi prieteni dragi, dar mai târziu mi-ai dăruit unul dintre cei mai buni prieteni ai mei, marele poet contemporan, Florian Saioc, purtat în sufletul meu de trista poveste a mahmudelelor, mai înainte de a-l cunoaște.

► Violeta MÎNDRU

PROZĂ SCURTĂ

LA MUNTE

Denisa tresări când auzi sunetul telefonului. Pentru câteva clipe, se lăsase purtată de gânduri departe, foarte departe, în liniștea cugetului. Era într-o stare de amorțală plăcută, astfel încât simți dintr-o dată cum îi zvâcnește pulsul în tâmple când prinse a suna mobilul.

Nu știa ce schimbare să aducă în viața ei, dar simțea că așa cum mergeau lucrurile, nu era suficient. Lipsea siguranța. Cunoștea un bărbat. De câteva luni, el era omul la care se gândea cât era ziua de lungă. Și cu cât vorbeau mai mult, cu atât se simțeau mai bine împreună.

- Iubito, ce zici de un week-end la munte?- lansă întrebarea vocea de la celălalt capăt.

- Ar fi minunat, confirmă Denisa.

- Doar noi doi și multă zăpadă. Amândoi avem nevoie de puțină liniște - îl auzi pe iubitul ei, Cristian.

- Abia aștept.

Se simțea plictisită. În ultima vreme zilele păreau toate la fel. Nu se întâmpla nimic deosebit, timpul deconta clipele tot mai iute, fără a lăsa în urmă dovezi palpabile că viața ei mergea spre undeva. Poate că o astfel de ieșire avea să-i aducă din nou pofta de viață care o făcea să fie atât de populară cu câțiva ani în urmă.

Își puse o fustă bleumarin și o cămașă crem, botinele cu toc și apoi îmbracă cu grijă paltonul scurt. Se privi doar o clipă în oglindă înainte de a pleca către serviciu. Își zâmbi ușor, căci îi plăcea ce vedea. Îi veneau bine hainele astea, iar astăzi chiar simțise nevoia să-și coloreze și buzele cu un ruj roz.

Ideea de a pleca la munte câteva zile o încânta. Nu mai schiase de mult, astfel încât se și vedea zburând pe zăpadă. Spera să fie un loc cu pârtie pentru schi. Dar până la urmă, oricum ar fi locul unde mergeau, era mai bine decât să stea acasă. Trecuse destul timp de când nu mai ieșiseră undeva, ea și Cristian. Aveau nevoie de o schimbare de decor.

Vineri, după serviciu, au așezat repede bagajele în mașină și au plecat. Delia era cuprinsă de o oarecare nerăbdare. De fiecare dată când pleca la un drum mai lung, se bucura ca un copil. Îi plăcea sentimentul acela de nou. Îi plăcea să

călătorească cu mașina și să-și lase gândurile să alerge rebele peste câmpurile pustii de astă dată. Oprea de fiecare dată undeva să cumpere o cafea fierbinte pentru drum, pe care o savura apoi în mașină, bucurându-se de fiecare amănunt observat.

Era aglomerată șoseaua. Probabil că mulți se retrăgeau la sfârșit de săptămână în liniștea munților, în natură, la zăpadă. Pe măsură ce se apropiau, era tot mai multă zăpadă, sclipind în razele reci ale soarelui, așa de parcă cineva aruncase praf de diamante peste întreaga întindere.

- Ce frumos este! – exclamă cu bucurie în voce, ca un copil.

Cristian zâmbi când îi simți voioșia din voce și se gândi că probabil fusese cea mai bună idee acest week-end la munte. Oricum, nu ieșiseră niciodată mai departe. Poate că era și timpul să petreacă timp mai mult împreună, să se cunoască mai bine. O privi cu coada ochiului, zâmbind ușor în colțul gurii. Era frumoasă Denisa. Înaltă și subțire ca o liană, cu părul blond în bucle naturale, ce se unduiau la fiecare mișcare a capului, Denisa avea acel ceva atrăgător, fără a fi cea mai frumoasă femeie pe care o întâlnește. Însă felul ei de a fi o făcea plăcută, iar prezența ei îi dădea un sentiment de siguranță și liniște, cu toate că el fusese mereu un bărbat rebel, dornic de aventuri, pe care nu le căuta, dar nici nu le refuza niciodată. Cu Denisa însă simțea altceva. Ea era altfel decât femeile de până acum.

- Cristian, uite ce frumusețe! – exclamă din nou Denisa când șoseaua unduia prin mijlocul pădurii, atât de aproape de copacii grei de zăpadă, încât aveai impresia că puteai să întinzi doar mâna să scuturi stratul greu, sub care erau împovărate crengile brazilor .

- Da, e foarte frumos, draga mea!

- Abia aștept să ajungem - se bucură din nou Denisa.

Și nu a mai durat așa de mult, căci între unduirile strânse ale șoselei și priveliștile care se arătau la fiecare curbă, între frumusețea pură a naturii și încântarea de pe chipul Denisei, s-au trezit la destinație. S-au cazat în grabă și au ieșit prin împrejurimi să se plimbe, căci se înserase deja

și Denisa nu voia să schieze noaptea.

S-au plimbat îndelung prin aerul rece și proaspăt, până când au simțit că le este foame și abia atunci s-au întors, oprindu-se direct la restaurant, de unde veneau arome delicioase de bucate.

Seara a fost una liniștită și romantică. Cristian a fost foarte atent. Au servit pește și au consumat vin alb, în timp ce muzica lentă a formației restaurantului își picura acordurile printre ei. S-au privit în ochi și ea a observat că ochii lui erau mai verzi astă seară decât în alte momente, când aveau dungii căprui. Se gândi că era un bărbat atrăgător și chiar observă câteva priviri admirative ale unor femei de la alte mese. Se bucura că bărbatul acesta era cu ea și că alesese să vină împreună la munte. Îi era recunoscătoare pentru week-end-ul acesta departe de oraș.

Băuse deja două pahare din vinul aromat și se gândi că ar trebui să se oprească. Se simțea ușor amețită, dar îi vedea privirea lui Cristian și se simțea de parcă era învăluită într-un strat moale de iubire pufoasă. Se simțea frumoasă și amețită de dragoste și voia să meargă în cameră mai repede.

Când l-a privit cu privirea ei de cuceritoare, cea pe care nu o mai folosise de mult, dinainte să devină femeia serioasă de acum, Cristian a cerut chelnerului nota de plată și s-au retras. În lift, Denisa s-a lipit de el și l-a sărutat apăsător pe buzele frumos conturate, apoi s-a îndepărtat, de parcă i-ar fi fost rușine. Astă seară era fermecătoare, avea un aer de femeie delicată, părea când timidă, când o adevărată felină, iar aceste treceri o făceau să fie mai fascinantă decât o văzuse vreodată.

A rămas multă vreme pe gânduri, chiar și după ce ea a adormit în brațele lui. L-a ascultat respirația ușoară, ca un fâlfâit de aripi de fluture, iar în cele din urmă, a dormit și el.

A doua zi se arăta senină, cerul era bleu deschis, limpede ca apa unui râu de munte, așa că după micul dejun, au plecat la pârtie. Denisa avea un costum de schi alb cu violet care îi venea perfect, iar de sub căciulița din blăniță albă ca un puf de lebădă, se iveau șuvițele blonde rămase să salte în ritmul fandărilor schioarei, care efectiv zbură peste dâmburile de zăpadă, fără nici cel mai mic efort.

Cristian nu știa să schieze. Ba, mai mult, avea chiar o oarecare teamă de sporturile de iarnă, căci întotdeauna fusese un copil protejat de părinții lui, care vedeau pericole în orice. Prin urmare, acum că devenise adult, nu avea nici o curiozitate să încerce ceva nou, cu atât mai puțin să se lase la dispoziția zăpezii alunecoase. La drept vorbind, nici nu prea înțelegea de ce toată lumea asta care împânzea pârtia dorea să alunece pe două stinghii, să stea în frig, să cadă prin nămeții înghețați.

O observă pe Denisa însă, care părea că plutește peste dâmburile mici și parcă își dori și

el să fi învățat să schieze, dar acum era deja prea târziu. Denisa îi făcu semn cu mânușa că vrea să urce mai sus, își cumpără bilete și o văzu trecându-și picioarele cu schiuri peste suportul rotund care, cu o smucitură scurtă, începu să o urce până când nu se mai văzu căciulița ei albă ca un puf de lebădă. Încă puțin și ar fi trebuit să o vadă coborând elegant, fandând ușor genunchii și plutind peste colinele din zăpadă tasată.

Se gândi că i-ar prinde bine o cană de vin fierț și se îndreptă agale către un chioșc din lemn, de unde venea o aromă puternică de scorțișoară și vin aromat. Se așeză la rând căci mai erau încă trei persoane în fața lui. Privea la schiorii ce coborau rând pe rând, unii în viteză, alții mai șovăielnici, până la baza pârtiei, unde se opreau aruncând în paravane un val de zăpadă răzuită cu schiurile.

Doar două persoane mai rămăseseră înaintea. Din spate zărea câteva șuvițe negre, drepte ca părul femeilor japoneze, ieșind de sub căciula albastră. Și de sub geaca scurtă, neagră, ieșeau niște picioare lungi, acoperite de o pereche de jeans care le puneau în valoare și mai bine.

Ciocolată caldă, asta a auzit că a comandat domnișoara cu părul drept ca al femeilor japoneze. A fost servită și s-a îndepărtat de ghișeu sorbind din băutura fierbinte, neatentă, privind către pârtie. În ultimul moment, Cristian a prins-o de cot, înainte ca ciocolata caldă să aterizeze cu tot cu stăpâna ei pe ochiul de gheață acoperit cu zăpadă afănată.

- Mulțumesc! – a șoptit ea ușor surprinsă, întorcând spre Cristian cei mai frumoși și adânci ochi albaștri pe care îi văzuse vreodată.

- Pentru nimic. Totuși e bine să fiți mai atentă, a spus Cristian și s-a întors la rând la ghișeu, muștrându-se în sinea lui că a dojenit-o, în loc să fie simpatic.

După ce își primi și el vinul, se întoarse la marginea pârtiei, căutând din privire pe fata cu părul drept și ochii albaștri. Se uită în jur după căciulița albastră, dar nu o zări printre atâtea alte căciuli de toate culorile.

Începu să privească pârtia așteptând să o vadă pe Denisa coborând. La urma-urmei, ce-i păsa de fata aceea? Oricum nu avea să o revadă și în orice caz, el venise cu Denisa, iar Denisa așezată fusese cea mai pasională iubită pe care o avusese vreodată. Totuși de ce nu cobora? Chiar atât de mult să fi urcat?

Denisa se hotărî să nu se oprească la primul nivel de urcare, ci mai sus, acolo unde vârful pârtiei părea să fie cufundat în ceață. Însă tocmai lumina aceea tulbure o atrăgea acolo sus, deși vedea că toți ceilalți schiori se opriseră la primul nivel. Își fixă ochelarii mai bine pe ochi și se desprinse la al doilea nivel, pregătită să coboare. Se îndepărtă către mijlocul pârtiei, să se orienteze mai bine, căci

efectiv sus era o ceață lăptoasă, care reducea vizibilitatea considerabil. Gândi că trebuie să coboare cu viteză mică până când avea să iasă din pâcla aceea. Verifică ochelarii, mănușile, își apucă bine bețele și își luă avânt, îndoind ușor genunchii, cu câte o fandare ușoară, ca să tempereze viteza. Ceața acoperea de fapt porțiuni de gheață, pe care le simți scrâșnind sub schiuri, gata-gata să-și piardă echilibrul. Era singură. Nimeni nu mai urcase după ea și simți cum o cuprinde o oarecare teamă. Încă un scrâșnet și căzu. Se opri cu greu, încercând să controleze viteza și schiurile. Scăpă un băț, care alunecă câțiva metri mai jos. Nu o durea nimic și oarecum, chiar se bucura că nu era nimeni prin preajmă să o vadă cum căzuse ca o începătoare.

Întoarse capul când auzi un fâșâit, semn că încă cineva se pregătea să coboare. Să strige? Să avertizeze că ea e acolo? Nu știa ce să facă, astfel încât, atunci când zări silueta, era deja prea aproape de ea ca să mai poată fi evitată. Căzu și schiorul îndrăzneț.

- Ce naiba? De ce nu ai strigat că ești aici, căzută? – o voce

supărată o luă la întrebări.

Denisa nu îndrăzni să răspundă nimic. Se ridică în picioare cu greu pentru că porțiunea de

gheață era destul de mare.

- Te-ai rănit? Ai pățit ceva? – îndrăzni totuși să întrebe.

- Nu m-am rănit. Cred că sunt bine. Văd că este gheață. Tu aipățit ceva?

- Nici eu.

- Atunci să coborâm împreună.

S-a ridicat și el și au pornit unul după celălalt, până când au scăpat de negura aceea, apoi Denisa a țâșnit pe lângă el, vioaie, sprintenă, plutind peste dâmburile mici de zăpadă tasată.

Prinse și el viteză, iar până jos, zborul li s-a împletit în fandări, printre ceilalți schiori mai mult sau mai puțin experimentați.

- Vai ce mult a durat să cobori! – a spus, nemulțumit, Cristian.

Credeam că ți-ai găsit vreun iubit acolo sus.

- Chiar de era vreunul, nu l-am zărit, atât de groasă era ceața.

Celălalt schior se opri mai încolo, ridică ochelarii și îi făcu

Denisei un semn cu mâna. Se uită în jur și își văzu iubita mai încolo, cu părul drept ca al fetelor japoneze acoperit cu o căciuliță albastră, sorbind alene dintr-o ciocolată caldă.

La Cetatea Făgăraș

► Ion MANEA

PROZĂ SCURTĂ

VIȚEI INTERSTELARI

Adevărul s-a aflat într-o seară rece de ianuarie, în crâșma dinspre Primărie.

Erau în sat, funcționând la înalți parametri, sub cerul liber, străbătut de tot felul de sateliți, doua crâșme, una dinspre Primărieși alta dinspe Cimitir. Nu se știe de ce, preferata n era cea de-a doua...

Văcarul satului, domnul inginer Nae, protagonistul acestei întâmplări de-a dreptul fantastice, tocmai intrase, scuturându-și ghețele vechi de noua zăpadă, pentru a servi o țuică și-un pahar de suc de cireșe. Inginerului îi plăceau la nebunie cireșele și turmele de vaci și, tocmai de aceea, după ce fusese dat afară de la firma unde lucra în oraș, a făcut două lucruri uluitoare: a sădit un pui de cireș în fața casei sale străvechi și s-a angajat pe postul de văcar al comunei, rămas vacant în urma intrării fostului ocupant la Academia de Pompieri.

E adevărat că se mai văzuseră până atunci ingineri, ba chiar și cosmonauți, pe post de văcar, dar domnul Nae era cu totul și cu totul special, întrucât absolvise nu numai Politehnica dar și o facultate de astrologie, în urma căreia se înarmase cu tot felul de cunoștințe despre cer și rotația stelelor, așa de bizare, încât cei ce-i ascultau poveștile se minunau, ba chiar se cruceau, chiar dacă erau ateii până în măduva oaselor.

- Am să vă spun, prieteni, în seara asta, de ce a devenit albastru laptele vacilor pe care le-am păstorit toată vara, de la echinocțiul de primăvară până la Sfântul Dumitru.

Nu numai că devenise albastru laptele vacilor din sat, dar și privirea acestora căpătase o scânteiere ireală, dispăruse cu desăvârșire acea expresie inertă și respingătoare din retinele bovinelor, pentru a face loc unui fel de luminițe, albastre și ele, vii și de-a dreptul grăitoare, atât de grăitoare încât multora dintre săteni, mai ales sătence, li s-a părut – uniele erau gata să jure! – că își auziseră vitele glăsuind într-o limbă absolut necunoscută. „Joiana mea a vorbit aseară, pe când o mulgeam”, zicea câte una, pentru ca alta, de la cealaltă margine a satului, să pluseze: „Vaca mea a vorbit pur și simplu

în versuri”, ceea ce era mai greu de crezut, mai ales că în satul acela, în afară de domnul inginer Nae și de prea fericitul preot, în vârstă de 97 de ani, nimeni nu mai știa vreo poezie...

- Domnilor, continuă văcarul, voi vă închipuiți că toată vara am stat cu vacile voastre pe imaș, acolo, la poalele pădurii, când, de fapt, eu am fost zi de zi, fără nicio excepție, cu ele în cer.

- Fugi de-aici, dom' inginer, eu și noi toți le-am văzut mereu pe pășune! Ce naiba, treceam pe-acolo zi de zi...

- Da, așa e, le-ați văzut, dar era vorba doar de o imagine virtuală a lor, de o proiecție cosmică, pentru că eu, în fiecare dimineață, eram luat cu vite cu tot de o navă imensă care ne ducea în doar câteva secunde undeva, departe, pe Calea Lactee, unde iarba era albastră și luminoasă, iar pajiștea părea un lan imens de neoane subțiri și suculente din care vacile mele, ale voastre, domnilor, rupeau cu poftă, urmând a rumea lumina strânsă în grajdurile voastre bine-cunoscute, seara, după ce nava ne readucea în sat.

- Și de aceea este laptele albastru? întrebă unul.

- Și luminos? interveni un altul. Al meu, mă rog, al vacii mele, luminează în găleată. Nici nu mai aprind becul, pun recipientul cu lapte pe masă și toată odaia se luminează, iar noaptea, când mă duc la privata din curte, iau găleata cu mine și se inundă de lumină toată curtea și grădina, până la vecinul Ilie, care iese și el cu găleata lui, ca și vecinul lui, voi toți, unul după altul, și așa se aprinde tot satul, de zici că-i ziua, de nici cocoșii nu mai cântă, ba, unii dintre ei se sinucid, pentru că nu-și mai văd rostul...

- Da, cinstiți consăteni! Tot ceea ce relați aici este adevărat, după cum alte adevăruri, și mai cutremurătoare, vor ieși la iveală, unul câte unul...

- Ca de pildă! interveni unul cam rătos și destul de neîncrezător, întrucât el nu avea nicio vacă.

- Ca de pildă, aflați că toate vacile aflate acum în stare de gestație vor naște, la sorocul fiecăreia, viței interstelari...

Tăcerea grea, de plumb, care se aşternuse peste paharele şi sticlele din bar fu întreruptă după numai câteva secunde de glasul unei femei ce se auzea tot mai aproape:

- Ioane, ieşi din crâşmă, că ne-a fâtat vaca!

leşiră buluc toţi în prag şi văzură femeia aproape fugind spre ei, ținând în mâna dreaptă o găleată din care izvora o lumină orbitoare. Ca la o comandă, toţi porniră spre ea şi, luminaţi de laptele din recipientul de plastic, ajunseră repede la grajdul celui strigat Ion.

În picioare, luminat de o adiere de verde şi albastru, într-o stranie combinaţie, cu ochii limpezi, extrem de vii şi cu o coadă foarte lungă, aproape interminabilă, ca şi cum ar fi vrut să poarte o legătură cu o lume îndepărtată, viţelul vorbi:

- Dragii, mei, vă aşteaptă o nenorocire cum alta n-a mai fost. În primăvara asta, vi se va tăia ajutorul social!

Stupefiaţi şi aproape asfixiaţi de o respiraţie grea, agonică, toţi îşi îndreptară privirile spre văcarul Nae, iar cel mai apropiat de el, cel care nu avea nicio vacă, îi strecură printre dinţi:

- Mama ta de inginer ratat, cine dracu te-a pus, mă, să ne duci vacile la extraterestri?

ROŞIE CA SFECLA ŞI SINGURUL EI PITIC

Am întâlnit-o în faţa containerului de gunoi de la nordul blocului, într-o seară de noiembrie năbădăios în care nevastă-mea mă trimisese pentru a şasea oară să duc gunoiul. Aşa face ea când se enervează, „Du-te şi du gunoiul!” îmi strigă, înroşindu-se subit la faţă şi bătând scurt din piciorul drept pe parchet.

Femeia aceea plângea în sughituri mici şi abia auzite, iar lacrimile amare i se contopeau cu picăturile reci de ploaie.

- De ce plângeţi, doamnă? am întrebat-o cu glasul cel mai compătimitor.

- De supărare, domnule... şi de necaz...

Am luat-o de mână şi am condus-o ușor sub coroana unui copac din preajmă, ocrotind-o cumva de ploaie.

- Şi cine v-a necăjit așa de tare?

- Soțul meu, piticul. Ştiţi, el este mai mic decât mine, ca înălțime vorbesc, şi ori de câte ori se enervează mă trimite să duc gunoiul. Aşa face el. În seara asta joacă Steaua şi a primit până acum patru goluri. De patru ori m-a trimis să duc gunoiul,

ultima dată dându-mi şi un şut, nu pot spune unde, domnule... Nici nu mai era gunoi în casă, vedeţi, am venit cu găleata goală, şi acum mă tem să nu mai primească ăia alt gol, că iar mă trimite...

- Formidabil! Şi la mine se întâmplă la fel, doamnă! Soţia mea se enervează din te miri ce şi imediat mă trimite să duc gunoiul. Azi e a şasea oară şi recunosc că nici la noi nu mai e pic de gunoi în casă. Şi găleata mea e goală, doamnă...

- Se enervează tot de la meci?

- O, nu, din orice! De pildă, ultima dată, pentru că am uitat ţigara aprinsă pe marginea scrumierei, ea a căzut şi a luat bucătăria foc...

- Vai, domnule, doar pentru atâta lucru?

- Uneori chiar şi pentru fleacuri mai mărunte.

Când fac ceva ce nu-i convine, ea se înroşeşte la faţă, dar tare de tot, e roşie-roşie, ca o sfeclă, doamnă, de aceea, în particular, fără să ştie ea, am poreclit-o Roşie ca Sfecla...

- Şi eu îi zic, în gând, soţului meu Piticul...

- Albă ca Zăpada avea şapte...

- Eu am doar unul domnule, şi nici pe ăsta nu-l mai pot suferi!

- Nici eu n-o mai pot suporta de Roşie ca Sfecla, așa încât vă propun să divorţăm în paralel, doamnă, eu de Roşie ca Sfecla şi dumneavoastră de Pitic...

- Excelentă idee! a izbucnit radioasă femeia, aruncând cât colo găleata şi aplaudând sub ploaia mărunta.

Am luat-o iarăşi de mână şi am condus-o până la scara blocului ei, vecin cu al meu. Am sărutat-o discret pe obrazul drept destul de ud de ploaie şi de lacrimi ca să-mi rămână în gură un gust incert de toamnă rece, proaspătă şi sărată.

În numai câteva zile, am obţinut şi eu şi ea, pe cale amiabilă, divorţul. Eu am părăsit-o pe Roşie ca Sfecla, ea pe Pitic şi ne-am mutat împreună într-o garsonieră închiriată, nu înainte de a ne căsători puţin. O duceam bine, ne supăra un pic chiria destul de piperată, dar eram fericiţi.

Mai târziu, mult mai târziu, aveam să aflu că Roşie ca Sfecla şi Piticul se căsătoriseră şi ei. Se întâlniseră la acelaşi container de gunoi, cu aceleaşi găleţi pe care le purtaserăm şi noi mai înainte. Formau acum o familie reuşită şi se mutaseră în fosta mea casă, așa încât noi ne-am mutat în fostul apartament al actualei.

- Vai, sărmanii, a exclamat ea sincer îndurerată, Roşie ca Sfecla şi un singur pitic, ce cuplu imposibil!

► Victor ACIOCÎRLĂNOAIE

FRAGMENTE DE ROMAN

SPRE NECUNOSCUT

Acum ne aflam în vagon, cu calabalâcul pus claie peste grămadă în mijlocul lui. Eram șocați. Nu scotea nimeni nici o vorbă. Ce se întâmplase? Făceam cunoștință cu o realitate pe care nu o prevăzusem, nu o cunoșteam și pe care ne era greu s-o înțelegem și să o acceptăm ca atare.

Stăteam în picioare, unul lângă altul, încercând să ne acomodăm vederea cu semiîntinericul din interior. Ne străduiam să deslușim fețele celor care ocupau deja jumătatea de spațiu mai întunecos, în care nu era gemuleț cu gratii.

– Mircea, hai să așezăm cumva lucrurile și să ne găsim niște locuri.

– Da, mamă, imediat le punem, acuma.

Cu adevărat, Mircea era nădejdea mamei și sprijinul neprețuit al întregii familii. Fiind cel mai mare dintre noi, acționa cu pricepere și promptitudine la toate solicitările mamei. Era ordonat, înzestrat cu un deosebit spirit de observație, meticulos și inteligent. Avea un acut simț al realului: în orice împrejurare lua întotdeauna cea mai potrivită hotărâre. Era și este un pragmatic, acest lucru l-a dovedit cu prisosință de-a lungul întregii sale vieți: a avut și are și acum cea mai frumoasă și mai prosperă gospodărie dintre noi toți. Avea o putere de muncă deosebită, era hotărât și perseverent.

Mircea și-a îndreptat atent privirea asupra spațiului pe care îl aveam la dispoziția noastră și a acționat în consecință. În partea din fund a vagonului a pus așternuturile noastre, ale celor patru frați mai mari. La baza peretelui vagonului a sprijinit pernele noastre de paie, iar pe podea două cuverturi. Mama cu sora noastră și cu frățiorul mai mic ocupau locul din partea opusă gemulețului. Așa că acest grup se bucura de un plus de lumină. Spațiul dinspre gemuleț a fost lăsat liber pentru a ne putea uita afară. Fiecare s-a așezat la locul lui. Stăteam și așteptam. Ce?

Poate că așteptam o explicație lămuritoare din partea cuiva, care să ne facă să înțelegem gravitatea actelor antistatale comise de noi, cei șase copii, că o mamă cu șase minori a pus în pericol siguranța și suveranitatea Statului, că a comis acte de înaltă

trădare și a vândut Cloșca cu puii de aur... Nu s-a întâmplat nimic. Continuum să ne întrebăm și nu găseam niciun răspuns. Siberia. Siberia? Adică făceam o excursie până acolo? Vom trăi, vom învăța și vom munci în Siberia?? Săpun. Cum adică, să ne facă săpun? Eu am văzut că mama, când spăla, folosea săpun, adică un fel de piatră pe care o trecea deasupra rufelor de pe zolitor și aceasta, cu timpul, devenea din ce în ce mai mică. Dar nu știam care sunt elementele componente ale săpunului, cum și din ce este el făcut. Așa că nu-i înțelegeam pe oamenii aceia îngroziți de teamă. Vasăzică ei credeau că omul se poate metamorfoza în... săpun? Chiar îmi era ciudă pe ei că nu au atâta minte și nu judecă logic și normal. Nu?? Păi omul e făcut după chipul și asemănarea lui Dumnezeu și nu se poate transforma în... prostii!

Fulgerător, s-a auzit un fluierat de locomotivă.

Ușa vagonului s-a închis cu zgomot, cârligul de siguranță a țâcănit metalic și, după un alt fluierat răscolitor și intens, care ne-a cutremurat ființa până-n străfundurile arhitecturii noastre moleculare, garnitura a pornit.

DEPORTAȚII

Ca o gigantică insectă apocaliptică, locomotiva repezea pe coșul negru trâmbe roșietice de fum, care se împleteau într-o îmbrățișare spasmodică și violentă cu jetul de aburi șuierători. O baie de cenușă fierbinte se repezea cu dușmănie asupra garniturii, ca din conul unui vulcan în erupție. Era îngrozitor!

„Peste mine au venit mâniile Tale și înfricoșările Tale m-au tulburat.” (Psalm 87).

Asistam parcă la o luptă înverșunată, surdă și disperată, între două forțe: a binelui și a răului. Ființele umane aflate în vagoanele închise și păzite de militari înarmați cu pistoale-mitralieră se opuneau, refuzau mental să urmeze locomotiva. Era o grevă a materiei cenușii, a rațiunii care nu putea accepta acte ilogice și absurde. Erau fapte refuzate de normele gândirii umane. Era un nonsens. Pufăind și zvâcnind tot mai puternic, locomotiva îi târa pe nefericiții locatari ai vagoanelor tot mai repede și mai repede spre o

destinație numai de ea știută. Din această încleștare mută și imaginară au învins îngerii lui Lucifer, rugile noastre n-au reușit să ajungă până la Cer. Trebuia să capitulăm.

Mi se făcuse foame. Era liniște în vagon. Nu se auzeau decât păcăniturile ritmice produse de roți la îmbinarea șinelor de cale ferată: Si-be-ri-a! Si-be-ri-a! Si-be-ri-a! Atât. Până atunci nimeni nu se gândise la mâncare. Eram atât de speriați! Dar – lucru foarte curios – țărănitul acesta al roților de la capătul șinelor, repetat la intervale egale, mereu-mereu, avusese darul nu numai să ne distragă atenția de la reîncărcarea organismului cu o nouă doză de energie, dar și să înfiripe în sufletele noastre o stare antagonică disperării, și anume, o notă de optimism, care se degaja din același țărănit al roților. De data aceasta glasul lor repeta pentru urechile și sufletele noastre un cuvânt de îmbărbătare, de încurajare, având următorul veșmânt fonetic: Nu dis-pe-ra! Nu dis-pe-ra! Nu dis-pe-ra! Pe această notă de acalmie, sora mea Tuki a spart tăcerea cu cea mai prozaică și, în același timp, cea mai frecventă propoziție din lume:

– Mama, mi-e foame!

– Da, iubita mea, uite, acuma! Mircea, dragul mamei, dă-mi, te rog, sacoșa.

– Imediat, mamă! Pofim! Ține, mama!

– Sunteți gata, dragii mei?

– Da, mamă!

„Înger, îngerășul meu

Roagă-te lui Dumnezeu

Eu sunt mic, tu fă-mă mare,

Eu sunt slab, tu fă-mă tare,

În tot locul mă-nsoțește

Și de rele mă păzește.

Amin!” (Rugăciune pentru copii)

Cu palmele împreunate la nivelul pieptului, cu ochii țintă la mama, cu busturile săltate, drepte, pronunțam fiecare cuvânt clar, distinct, recitam fiecare vers cu atâta convingere, de parcă în fața noastră s-ar fi aflat nu mama, ci însuși îngerul, dacă nu chiar Maica Domnului în persoană.

Mama. Cu adevărat, mama ne-a transmis și ne-a format elementele de bază ale educației în general, inclusiv cele de natură religioasă. Ceea ce am acumulat mai târziu, la diferitele școli pe care le-am urmat, s-a așezat și s-a clădit firesc pe temelia trainică fixată de mama. Dacă biserica ortodoxă română ar fi monitorizat activitatea strict religioasă a mamei noastre, actele de milostenie, binefacere și iubire a semenului său, ar fi avut motive temeinice s-o considere ca pe un neobosit și vajnic misionar.

Mama a scos mai întâi cuțitul din sacoșă, apoi pâinea cea mare – primită de la nana Floarea – crescută și frumoasă, așa cum se obișnuiește să se facă în Banat. A luat pâinea în brațul stâng, apoi pe dosul pâinii a făcut semnul sfintei cruci cu ajutorul cuțitului.

În timp ce mama se ocupa de noi, familia Butu se uita cu interes și cu admirație la tot ce făceam. La un moment dat, probabil dintr-un motiv similar cu cel avut de sora mea când a apelat la mama – a început să scotocească prin „cămara” lor de alimente. Ceea ce ne-a atras în mod deosebit atenția a fost un butoiăș sau mai degrabă o putinică. Recipientul respectiv avea aproximativ trei căldări, adică vreo treizeci de litri. Era făcut din scândură, sub formă tronconică: baza mare jos și baza mică sus. Obiectul era prevăzut cu un capac de lemn, având în partea exterioară un mâner.

Moș Butu a ridicat capacul de lemn și l-a pus jos. A introdus mâna în vas și a extras un calup de brânză. A așezat calupul de brânză, din care se scurgea un fel de zăr, de saramură, pe o fâșie de pânză albă. A pus din nou capacul pe putinică, dar de această dată cu mânerul spre interior. Pe suprafața plană acum, bătrânul a așezat cu grijă calupul de brânză și a început să-l tranșeze. Mai întâi l-a divizat fix în două. Apoi, fiecare din cele două jumătăți în șase felii de aceleași dimensiuni. Astfel a rezultat un număr de douăsprezece porții perfect egale între ele. După ce a terminat ceea ce își propusese, mulțumit de felul în care îi reușise operațiunea aceasta de „fromager”, a sunat adunarea:

– Măi *fimeai*e, măi copii, ia veniți *aoați*!

Rând pe rând ne-am deplasat la moș Butu care, asemenea unui spițer cu experiență, introducea custura sub felia de telemea, o ridica și o depunea apoi, cu infinită atenție, pe felia noastră de pâine. Mama cu Bebi s-au prezentat ultimii în fața binefăcătorului. Fiecare dintre noi, când intra în posesia rației de telemea, spunea, invariabil, același text:

– Mulțumim frumos, moș Butu, bogdaproste!

Mama era așa de bucuroasă și emoționată, încât i-au dat lacrimile și plângea cu sughițuri, nemaiputându-se stăpâni.

– Moș Butu, mulțumesc moș Butu, v-ați făcut pomană cu copiii mei, Dumnezeu să vă dea sănătate, bogdaproste, moș Butu!

– Ia mai taci, măi *fimeai*e, ia mai taci! Ești vădană cu șase copii, ce Dumnezeu!? Gata, lasă, hai, nu mai plânge! Du-te la copiii tăi, du-te, du-te!

Pâinea și telemeaua de oaie ne-au întremat. Am băut din sticlele umplute de Mircea și, sub privirile ocrotitoare ale mamei și ale Sfintei Fecioare Maria, am adormit.

„*Lipitu-s-a sufletul meu de Tine și pe mine m-a sprijinit dreapta Ta.*” (Psalm 62)

În ghereta frânarului de pe platforma din față a vagonului nostru, Neamțul, înarmat cu pistolul-mitralieră, moșia „vigilent” cu arma între picioare, supraveghind cu strășnicie somnul „dușmanilor poporului” și pacea universală.

PROZĂ

DOAR ZUSHA

► Violeta IONESCU

Ultima oară când Zusha a avut ocazia să mănânce pe săturate a fost la nunta Medeei Marcovici cu Shimon Salmovici – ea, fiica unui umil negustor de pește din Galați, el, fiul unui mare comerciant de textile din București – nuntă la care bucătarii s-au întrecut pe ei înșiși în bunătăți și delicatose. Asta dacă Zusha ar fi fost un om care să se bucure de ceea ce îi oferă realitatea imediată. Numai că Zusha nu se mulțumea, ca toți ceilalți, cu realitatea imediată. Iar la nunta Medeei, a rămas, din păcate, flămând.

Cine nu l-a cunoscut pe Zusha, putea crede că este un ascet mereu rătăcitor în căutarea unui *rabi* care să-l inițieze în tainele universului. Pentru că el se mulțumea să doarmă prin săli de studiu neîncălzite și să mănânce resturi de pâine prin piețe, cu excepția Șabatului sau a ocaziilor deosebite – sărbători religioase, logodne, circumcizii și mai ales nunți – când era primit la mese și se hrănea și el din belșug, ca tot omul, cu ridichi și untură de găscă. Nunțile îi plăceau în mod deosebit, fiindcă acolo, mai mult ca oriunde, se afla în vecinătatea misterului, a tainei pe care o presupune cununia, unirea pe viață - adică ehe, „în veci de veci”! - a două suflete care s-au întâlnit aici, în această efemeră existență pământească și nu se vor mai despărți niciodată. Cum s-ar zice, Zusha era mereu nu în căutarea hranei trupești, cât a misterului care hrănește și întreține viața veșnică.

Pentru toate însușirile lui, se poate spune că Zusha avea în el o scânteie de *lamed-vav țadikim*, adică ar fi putut fi unul din cei treizeci și șase de sfinți care, potrivit ritului mozaic și în pofida nepăsării celor mai mulți, se străduiesc să trudească în această lume pentru ca greșelile oamenilor să nu o distrugă și puterea misterului ei să o păstreze eternă.

Din fragedă pruncie, el a știut că realitatea înconjurătoare are mai multe realități, înțelese de unii drept ficțiuni, dar la fel de reale ca ceea ce

se vede, și la care accesul se poate face destul de firesc. A constatat el însuși cu mirare că este în stare să pătrundă în orice încăpere fără să fie văzut, ba până și în cufer sau sertare încuiate, că poate citi orice carte, filă cu filă, fără s-o deschidă, că poate călători fără vamă și bagaje peste mări și continente îndepărtate, că se poate îndestula fără să mănânce, că poate dormi și visa fără să închidă ochii, că poate vedea trecutul și viitorul ca printr-un șir nesfârșit de oglinzi... Lui Zusha, toate aceste însușiri i se păreau firești.

Își spunea că Dumnezeu se învrednicise de el și-i trimitea leacul înaintea bolii. Dacă ar fi realizat că este un veritabil *lamed-vav țadikim*, mai bine-zis că se numără și el printre cei treizeci și șase de sfinți neștiuți ai lumii, care prin rugăciunile lor țin universul întreg, s-a fi cutremurat. Nu e ușor să fii un om, un simplu om, și să deții bobul de muștar cu care să clinești munții din loc sau cu care se pot sparge unele oglinzi deformate, pentru a reazeza ordinea primordială a lucrurilor. Asta este o putere de care el, Zusha, nu se recunoștea vrednic.

Nunta de care vorbim avea loc în Bucureștii anului 1940, când nori negri se abăteau din toate părțile asupra omenirii. Dar de la începutul veacurilor, nu se schimbaseră nimic. Iar Zusha s-a îmbrăcat ca de sămbătă și s-a pus să observe atent tot ce se întâmpla în jurul lui, pentru ca taina tainelor să fie respectată și să se petreacă aidoma ca la începuturi, fără nicio abatere. De aceea la această nuntă, când multă lume se înghesuia în jurul *hupei* – acel baldachin înflorit ca o „poartă a cerului” sub care stau mirii în timpul cununiei, el nu a trebuit să se suie într-un copac pentru a vedea tot. A stat pe loc, și a văzut...

Așa se face că încă din timpul ceremoniei *bedeken*, când mirele se afla în casă și așeza vâlul pe capul miresei, Zusha a putut să vadă ceea ce Medeea însăși vedea în acel moment sfânt: sufletul ei intra în comuniune directă cu

sufletul mamei sale, care murise mai demult, al bunicii și al străbunicii și străbunicelor sale în linie directă până la Sara, mireasa lui Abraham! Ba mai mult, această comuniune se realiza și cu sufletele copiilor ei nenăscuți, și ale nepoților și strănepoților ei până la sfârșitul veacurilor! Realizarea unui asemenea lanț al veșniciei, în care Medeea era doar o verigă și Zusha martorul ei neștiut, fusese clipa pe care Zusha o aștepta cu atâta înfrigurare.

A văzut și s-a cutremurat... Crezu că i s-a părut, totuși. Căci numai sfinții pot să vadă asta. Iar Zusha știa că nu estemun sfânt. Se credea doar vecin cu sfințenia. Și pentru aceasta trebuia să se asigure că fiecare nuntă se desfășoară întocmai conform ritualului prescris. El nu făcea decât să se roage mult...

A urmărit apoi cu înfrigurare ceremonia propriu-zisă, în care mireasa a apărut, purtându-și părțica de veșnicie sub vălul ei alb și ținând în mâini o lumânare aprinsă. Când ea s-a alăturat mirelui sub baldachin și a început să-l înconjoare pentru a aduce lumină celor șapte nivele primordiale ale Creației în cadrul cărora cei doi urmau să-și unească destinele, Zusha a început să numere... Șapte nivele, șapte cercuri, șapte inele, șapte binecuvântări... Toate trebuiau atinse, ca veșnicia să fie câștigată. Toate șapte! Foarte importantă respectarea acestei cifre! Unii n-o iau în seamă, alții se grăbesc să scurteze ceremonia și o reduc la simbol, necrezând că ar avea semnificație în lumea reală. Dar Zusha știa că de reușita fiecărei nunți depinde reușita acestei familii, ca și echilibrul întregului univers.

Când Medeea a ajuns la al cincilea nivel, de undeva, din cer, s-a auzit un șuierat prelung, sfâșietor... Alarma antiaeriană! Un vaiet de groază i s-a alăturat și nimeni nu s-a mai gândit atunci decât la cum să ajungă mai repede la adăposturi în timp ce rabinul încheia în grabă ceremonia, iar mirelui i se dădu să spargă cu piciorul un pahar, după datină, pentru a distruge lumea anterioară și a deschide drum alteia, noi. În grabă, nici paharul nu s-a spart. Ori era prea gros, ori Shimon prea grăbit...

La scurtă vreme, o altă alarmă veni ca o izbăvire să pună capăt, tot din cer, momentului de panică. Fusese doar o repetiție generală. Lumea s-a întors liniștită la petrecere, muzicanții au început să cânte, dansatorii să încingă podeaua, vinul să curgă în valuri, mâncarea să se reverse pe mese și, în învălmășeala generală, nimeni nu s-a mai întrebat ce se întâmplase de fapt în momentul acela cu echilibrul atât de fragil al acestei lumi.

Mazel tov! Lehaim idn! Hava naghila! se striga, se cânta...

Doar Zusha, înspăimântat, tot una cu colțul din care nu se mai urnise, stătea cu ochii închiși, tăcut, tremura și se ruga, se ruga...

(fragment din romanul „*Struma, dragostea mea*”, în pregătire)

Bust de fată

TEATRU

MARIA, REGINA MARIII UNIRI ȘI „BĂTĂLIA” DE LA VERSAILLES

La exact un veac de la evenimentul de Mărțișor 1919...

► Victo® CILINCĂ

Personaje:

Regina Maria la 44 de ani, Raymond Poincaré, președintele Franței – 59 de ani, generalul adjutant Ernest Baliff, aghiotantul regelui Ferdinand și al Reginei Maria, administrator al Domeniilor Coroanei, pe care le-a refăcut după distrugerile războiului, membru al Consiliului de Coroană – 48 de ani.

Voce înregistrată, pe fondul muzical al Marșului Regimentului 11 Siret, de Iosif Ivanovici: "S-a întâmplat La Palatul Elysee, din Paris, acum exact o sută de ani. Ani grei, ani buni, speranțe..."

Regina intră în scenă. Este îmbrăcată în uniformă de soră de caritate. Încearcă să își prindă la rever un buchețel de ghiociei (adevăruț istoric este că a purtat cu adevărat ghiociei, dar și rochie, nu uniformă). Intră generalul Baliff, care salută militarmente, își pocnește călcâiele și cere voie să o ajute la fixarea buchețelului.

REGINA: Ce n-am face fără dumneata, domnule general Baliff?! Cel puțin aici, în Palatul Elisee, este atât de urșor să te rătăcești... *Chere monsieur* Baliff, ca un român adevărat, însă cu o familie care a venit în România din Franța, vă rog să-mi fiți *cicerone*, adică să mă ghidați prin Palat, dar și prin sufletul acestor oameni atât de pasionali! Îmi seamănă! Cu toate că atunci când mă emoționez sau când mă supăr – că de temut eu nu mă mai tem, după câte am pățimit la Marele Război – îmi vin pe buze vorbele în engleză și îmi revine

accentul britanic, nu uit însă că România este țară francofonă!

BALIFF: Majestate, eu nu sunt decât administratorul Domeniilor Coroanei; de altfel, numele meu seamănă cu un cuvânt englezesc pentru vechil... Ca aghiotant, nu sunt lăsat să lupt pentru glorie, precum alți generali. Trebuie să mă mulțumesc cu faptul că măcar că nu am căzut pe front...

REGINA: Umorul este medicamentul cel mai ieftin – iar m-ați făcut să râd.

BALIFF: Iar buchețelul acesta atât de simplu vă decorează atât de delicat...

REGINA: *Mon general*, venim dintr-o țară atât de pustie, încât nici florile nu au mai crescut acolo, iar aici am coborât într-o mare de flori și de parfumuri! Ce bucurie!

BALIFF: Începe primăvara, Majestate, vor fi flori și pe la noi.

REGINA: *My god*, dar astăzi chiar este 8 Martie! Dumnezeu știe ce face: mi-a luat atât din viață în timpul războiului... Atunci...!-am pierdut pe micuțul meu principe Mircea, răpus de tifos (își șterge o lacrimă), au murit atâția și atâția soldați români rostindu-mi numele și rugându-se pentru țară! Am dus o cruce grea, iar acum, iată, primesc o cruce din argint, un semn rar, care să-mi amintească mereu de renașterea României, aproape pierdute în război... Și, generale, acolo unde bărbații s-au ostenit fără spor să convingă puterile cele mari că suntem dintdeauna România Mare, însă împărțită de imperii, felul meu de a învinge va convinge! Sunt sigură, foarte sigură că voi reuși!

BALIFF (la urechea reginei): Domnule președinte Poincaré v-a rugat să-l primiți *en particulier*

(se uită la ceasul prins cu lanț de o butonieră, scos din buzunarul de la piept al bluzonului militar) peste câteva minute chiar...

REGINA: Dar abia ce ne-am despărțit, după masa oferită în onoarea mea... Și m-a informat că urmează, peste numai un ceas, desigur, un ceas luuuung, ceremonia de decorare a mea...

BALIFF: Suntem mândri că veți primi cea mai înaltă distincție franceză: *La Legion d'Honneur*, cu Marele Cordon, decorație pe care o primesc numai șefii de stat în funcțiune!

REGINA: Și credeți că s-ar cuveni să... o refuz? Dar mă gândesc la onoarea ce i se face totodată României și sper că astfel ni se va face și nouă dreptate... **(gândește cu voce tare)** Deja, în aceste doar câteva zile de când suntem la Paris, marii bărbați de stat ai lumii au văzut că România nu este o ceață, ci că are o față, iar fața mea e zâmbitoare. Sigur, atunci când... **(zâmbește)**, nu am aceea "privire de lup", după cum spun copiii mei despre... argumentele pe care le folosesc, astfel lupt eu.

BALIFF: Vă rog să-mi ertați îndrăzneala, *mais* sunteți chiar nedreaptă cu domnia voastră, Maiestate, vă nedreptățiți! Așa cum... mă nedreptățiți uneori și pe mine, atunci când mă porecliți *Stony Face* – „Față împietrită”, sau „Teribilul”... Am aflat... Dar eu nu sunt un om rău, împietrit, ci...

REGINA: Dacă vreți, prietene, vă învăț eu să zâmbiți, ca să vi se și vadă sufletul bun... Iară zâmbetul pe care înțeleg eu să îl dăruiesc oricui, oricât de ostenită sau plină de durere aș fi, ei, acesta mă va face să înving și acum!

BALIFF: Așa cum ați învins și Academia Franceză de Belle Arte. Azi ați fost prima doamnă din lume care a avut îngăduința de a fi primită în această instituție a bărbaților de geniu, unde ați și conferențiat într-o franceză admirabilă, admirată de noi toți!

REGINA: ...M-a impresionat garda de onoare care m-a întâmpinat mai devreme, la Palat, când m-a întâmpinat Președintele. Ce uniforme frumoase! Aproape că vezi strălucind în ele vitejia...

Intră președintele Poincaré, încins cu tricolorul francez. Scoate țilindrul (pălărie înaltă, mai ales neagră, perfect cilindrică) și se apleacă ceremonios ca să sărute mâna reginei. Regina salută printr-o aplicare a frunții. Baliff se retrage mai în spate, pentru a permite dialogul celor doi în secret.

PREȘEDINTELE: *Votre Majeste*, am vrut să vorbim mai pe șleau, înainte de ceremonie. La masă erau și urechi... antipatice, *n'est ce pas?*

REGINA: Aveți dreptate. Domnule președinte, o regină care știe să roage are mai multe șanse decât un premier intransigent, precum cel al României? Doamna din fața dumneavoastră nu se va sfii să ceară frumos Franței ajutorul. Din nou, așa cum o face Franța prietenă și susținătoare de șase decenii, de pe vremea lui Napoleon al III-lea.

PREȘEDINTELE: Această înaltă distincție este un început bun...

REGINA: Țara mea, România, are mereu parte de începuturi frumoase, eu doresc însă... și continuarea! Îmi oferiți acum Legiunea de Onoare, deși eu nu sunt rege... Sunt poate una dintre... privirile regelui. Și primesc onoarea, cu onoare... Frumoasa decorație din argint aurit, cu lauri din aur, cu o coroană verde smălțuită – la coroane, chiar mă pricep! Este o operă de artă! O purtam chiar dacă era mai puțin valoroasă, fiind primită chiar din mâna dumatăle...

PREȘEDINTELE (zâmbește): V-ați făcut bine lecțiile... Credeam că doamnele nu se pricep la decorații.

REGINA: La West Point vor să mă facă, onorific, colonel. Îmi dau și o sabie. Adevărată! În război aveam drept să port doar stilet...

PREȘEDINTELE: În schimb, Legiunea de Onoare este cea mai înaltă distincție franceză, oferită numai pentru fapte de război sau cu totul excepționale, onoare hotărâtă de o comisiune specială de anchetă... Vi se spunea "Mama răniților, ați mers pe front, înfruntând canonada, ați intrat în spitale, înfruntând bolile!

REGINA **(zâmbește la un gând, tresărind)**: *Apropos* de înfruntare: știți că ieri m-am întâlnit prietenește cu domnul Clemanceau. Președintele Conferinței de Pace de la Versailles mănâncă probabil tăvi întregi cu jăratec, ca în poveștile românești: încă mă ustură gâtul după întâlnirea de ieri. Am cam ridicat glasul. Amândoi... Am și vrut la un moment dat să plec, simțeam că vorbesc de una singură, cu un inamic... Deși îmi place mult de acest bătaios președinte al Consiliului de Miniștri al Franței.

PREȘEDINTELE: Și nu l-ați... îmblânzit?

REGINA: A răcnit, s-a scuzat pentru impolitețe și am continuat să vorbesc eu... Apoi, dumnealui și-a făcut numărul și am dat-o și pe glume.

I-a plăcut, se vede, să aibă în față un duelist adevărat, nu o călugăriță sfoasă ori prefăcută.

PREȘEDINTELE: Ați luptat dumneavoastră și împotriva nemților, alături de Franța și de Antantă, pentru a salva lumea. și aceasta se va vedea și strălucind în decorație. Vreau să vă sprijin. Pentru că o meritați, nu pentru că am... muștrări de conștiință. Să... nu-mi purtați deci pică pentru ce v-am făcut, ca avocat, în afacerea de la Constanța, la 1906...

REGINA: Da, Afacerea Hallier a costat nemeritat România peste șase milioane de lei, și aceasta pentru că un avocat extraordinar ca dumneavoastră l-a apărat pe acel... da, pe acel măreț escroc.

PREȘEDINTELE: În luptă, fie politică, fie avocățească, contează în primul rând rezultatul. Și am putut câștiga pe terenul dumneavoastră pentru că nu am fost împiedicat cu destulă abilitate.... Am spus-o și atunci, după proces: *"Que voulez-vous, nous sommes ici aux portes de l'Orient, au tout est pris a la legere"*: Ce vreți, suntem aici la porțile Orientului, unde totul este luat cu ușurătate.

.REGINA: Pe același geniu al dumneavoastră de a convinge, *monsieur president*, mă și bizui. Sper să îl convingeți și pe domnul Clemenceau să accepte unirea, România Mare.

PREȘEDINTELE: Acum, Clemenceau se teme că România va deveni cea mai mare țară din sud-estul Europei. Și el e la prezidenția acestui Congres de Pace...

REGINA: Și cine va împiedica cele două armate bolșevice de la granițele noastre să se întâlnească peste trupul nostru? Toată Europa este în mare pericol, dacă ucrainenii roșii și ungurii roșii își vot da mâna la Carpați!

PREȘEDINTELE: De aceea vă vom sprijini. Am înțeles că ieri l-ați ingenunchiat pur și simplu pe "Tigrul" Clemenceau. Iar primul-ministru a fost, să nu uităm, un ziarist feroce. La începutul războiului ataca atât de dur greșelile guvernului francez de atunci, încât nemții făceau rost de ziarul său și-l aruncau în tranșeele franceze... În schimb, mareșalul Ferdinand Foch, eroul care a condus la victorie milioane de soldați, consideră că România este bariera crucială a Europei împotriva bolșevismului care se revarsă de peste tot. Vă simpatizează țara. Saint Aulaire, fostul nostru ambasador la București, a riscat mâna premierului, apărând România. Iar generalul Berthelot a făcut totul pentru recunoașterea sacrificiilor României și pentru ca armata dumneavoastră, deși vlăhuită, să

mai prindă măcar o zi de război, ca să-și recapete statutul de beligerantă... O România Mare este deci decorația cea mai potrivită!

REGINA: Premierul Clemenceau mi-a reproșat că vreau "partea leului", cerând să ni se recunoască unirea. I-am replicat: "Tocmai de aceea am și venit la Tigru". I-a plăcut replica, se pare că domnul Tigru s-a mai împlânzit după ce am stat de vorbă... Mi-a reproșat ieșirea noastră din război, dar m-am apărat: rușii ne părăsiseră, am fi pierit cu totul. Dar premierul știa ce spusesem eu în acele momente, că preferam moartea ieșirii noastre din război. „Chiar dumneavoastră ați spus-o, iar eu am aflat!” – mi-a reproșat el. „Am gândit și eu ca o biată femeie”, i-am replicat mucalit, iar el nu s-a simțit jicnit, din fericire...

PREȘEDINTELE: Trebuie să-l înțelegeți și pe acest fioros domn: tocmai ieșise din spital, cu un glonț în el, îl iertase pe atentator și, firesc, așa îi și crescuse enorm popularitatea. Când, în numai câteva zile, iată că Franța a fost cucerită de cea mai frumoasă regină din lume!

REGINA: Aceasta și pentru că numai ziarul "Le Matin" singur, scoate un milion de exemplare pe zi, în cinci ediții. Cu fotografia mea pe prima pagină. Și presa internațională numai despre această vizită... „neoficială” a scris și a tot scris!

PREȘEDINTELE: Știți să jucați excelent cu presa. Într-o zi am să vă rog să-mi puneți o vorbă bună și în fața ziaristilor mei...

Cei doi dau mâna bărbătește.

PREȘEDINTELE: Atunci ne-am înțeles: aveți tot sprijinul meu, am să fiu foarte amabil cu Clemenceau... Va trebui însă ca România să apere în continuare Europa de bolșevism. Toată Europa fierbe de revolte sângeroase. Avem nevoie de liniște la Gurile Dunării, de libertatea fluviului. Veți pleca acasă cu muniție...

REGINA: România nu își uită niciodată prietenii. Iar prietenul... "la nevoie se cunoaște": e un bun proverb românesc de vreme rea... De vremuri rele ca acum, când cerem recunoașterea Unirii și ajutoare.

Președintele se înclină și iese. Baliff se apropie din nou.

REGINA: Dragul nostru aghiotant regal, vă mulțumesc pentru notele acelea amănunțite despre ticurile lui Clemenceau, despre orgolii și admirațiile lui. Mi-au folosit...

BALIFF: În schimb, e ca atunci când intri în cușca leului, atunci când tocmai ai aflat că are un

spin în picior – cred că v-a venit și mai greu, ȘTIIND...

REGINA: A, și draga de Colette, mi-a povestit multe secrete ale bătrânului domn, atunci când ea m-a întâmpinat la trenul nostru albastru cu argintiu...

BALIFF: Colette? Jurnalista mondenă de la "Le Matin"!

REGINA: Este și scriitoare. Nu te pune cu femeile-scriitoare, știu să aflu! mi-a strecurat și rumoarea că „Tigrul” își mușcă buzele ca să nu răcnească: pe lângă faptul că este atât de nesuferit încât să se supere că nu am pierit cu toții, salvând însă astfel pe sora noastră Franța, a suportat și o foarte, foarte dureroasă operație de prostată. Mai dureros a fost însă faptul că în zadar a suportat dumnealui eroid și glonte aceluia cu care a ieșit din spital fără să-l scoată, dacă presa l-a și uitat, din cauza unei regine venite tocmai din România. A fost dureros să-l fac să zâmbească.

BALIFF: Majestate, dar ați pledat remarcabil!

REGINA: Pentru România mea! O țară despre care acum se știe, după ce am apărut aici la Paris în fața ziariștilor din întreaga lume, de la americani la japonezi... Și când te gândești că primul-ministru Lloyd George se întreba "unde dracului o fi Transilvania aceea", în ce țară?...

BALIFF: Majestate, ne-ați adus prieteni mari, care vor salva țara noastră distrusă!

REGINA: Toți acești domni care au învățat să iubească România după ce i-am întâlnit, chiar și soțiile lor care s-au străduit să îi influențeze,

toți... "Vedeau în mine omul căruia i se poate spune adevărul întreg, chiar și acele lucruri care ar fi doborât persoane mai robuste sufletește decât mine decât mine și asta pentru că eu nu mă plângeam niciodată, nu ceream îndurare" (citat exact din scrierile reginei – n.a.)... "Aliații noștri înclinau să ne lase baltă", așa că am fost rugată să încerc a mai îndulci lucrurile, în această misiune... neoficială. Sunt sigură că domnul Saint Aulaire a avut această bună scânteie. O femeie poate reuși cu răbdare, stăruință și grație, chiar și acolo unde încruntările și vociferările bărbaților dau mereu greș. Dar nu cumva să mă spui cuiva, domnule general, pentru că România, ca și Franța, Anglia, America ori Patagonia, este condusă doar de bărbați, bărbați care ne văd doar atunci când uită de interese. Femeile nu au voie să voteze, să facă politică, să conducă. Sunt convinsă că lucrurile se vor schimba cândva, dacă vom mai învinge în războaie în numele bărbaților.

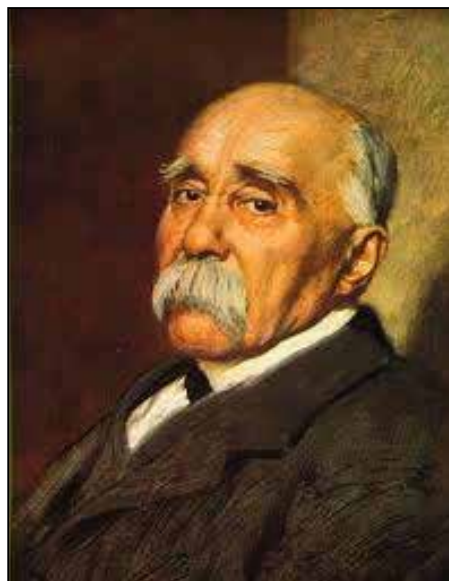
BALIFF: La mulți ani, Majestate: astăzi o să primiți un mărtișor. De la sfârșitul lui martie 1908, când ziua femeii a fost serbată întâia oară la New York, în amintirea unei mișcări greviste a sufragetelor, ar trebui s-o impunem și la noi, pe 8 martie pe stil nou, cum se poartă în lume. Deși mă cam tem că votul doamnelor și domnișoarelor va întoarce lumea pe dos.

REGINA: Lumea asta chiar merită să fie întoarsă pe dos, prietene! Mon general, este timpul să primim decorația de 8 Martie, apoi om vedea.

Final

Raymond Poincaré

Premierul Clemenceau

PROZĂ SCURTĂ

APOLITIC DE STÂNGA

lui Mircea Sântimbreanu

► Angela BACIU

„Doamne, cât era de înalt! Lângă Mircea Sântimbreanu mă simțeam, fizic vorbind, mică-mică de tot. Firește, ca orice copila citisem și răscitisem „Recreația mare”, ce spun, parcă și acum aș mai răsfoi-o. Nu mă așteptam să îmi apară în față. Ne aflam la un festival de poezie... să fi fost într-un teatru?”

Intru în sala unde avea loc lectura și, când colo, îl văd pe... Gulliver în țara Piticilor. Povestea ceva, se vedeau mâinile uriașe cum gesticulau în stânga și în dreapta. Mă apropii și dau să mă prezint. *„Și uite-așa s-a încheiat partida mea de pescuit, n-am văzut niciodată până atunci pești atât de mari, adevărați monștri marini, am adus unul acasă, am scos și ușa din balamale că nu încăpea în bucătărie”.*

Povestea cu atâta patos și seriozitate, în jur toți râdeau, și mie îmi venea, dar... Eram tare curioasă să stau în preajma povestitorului, să îl descos, să îl întreb de una, de alta, cum și de ce a scris literatură pentru copii. Avea răbdare cu mine. Ne-am așezat confortabil și până a început lansarea am tot vorbit.

– Dar ce frumușică ești tu, măi fată, de unde ești? Unde te-a scăpat barza din plisc? mă întrebă.

Și răspund că sunt de la Brăila, da, da, de acolo de unde vin toate fetele frumoase.

– A, de aici vine zicala ca „a văzut orbu’ Brăila...”

– Și semăn cu mama, mai completez eu.

– Da? Și unde e maică-ta?! zâmbind, privește curios în jur.

Râd și eu cu gură până la urechi, puteai să te joci în ridurile lui.

Vedeai chipuri, desene, chiar și un șotron era acolo. Mâinile puteau să cuprindă globul pământesc și ceva pe deasupra.

– Cum sunt primite cărțile dumneavoastră? mai întreb eu serioasă.

– Huliganic, decopertate, julite, până la limita mutilării, strigă Maestrul.

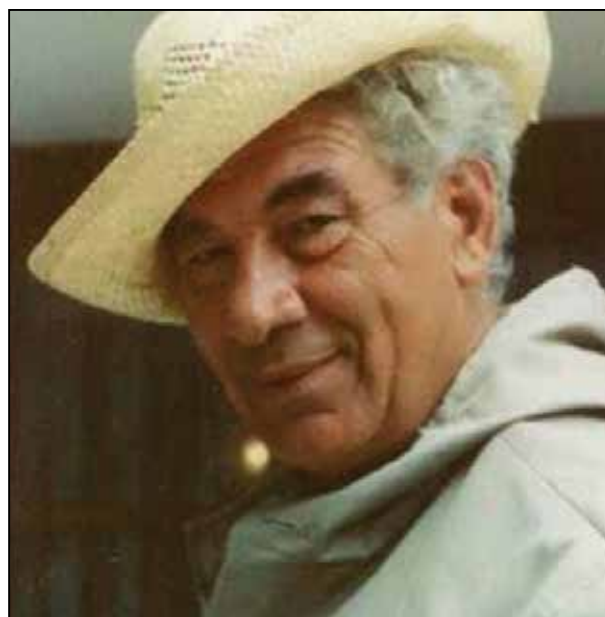
Și sute de întrebări se îmbulzeau precum însetații la stropitoarea cu apă.

– Și ce fel de scriitor sunteți, de dreapta, de stânga? mai îndrăznesc eu.

– Ei, sunt... apolitic de stânga, dar mai în față! răspunse râzând zgomotos.”

(text din volumul „Despre cum nu am ratat o literatură grozavă” de Angela BACIU, Editura „Junimea”, 2015, Iași)

Mircea Sântimbreanu (n. 7 ianuarie 1926, Băița, județul Hunedoara (interbelic) - d. 19 august 1999, București) a fost un scriitor român, director al editurii „Albatros”, publicist, scenarist și producător de film. Mircea Sântimbreanu este cunoscut mai ales ca scriitor de literatură pentru copii și pentru promovarea unor scriitori prin publicarea lucrărilor lor la editura pe care a condus-o.

► Firiță CARP

PROZĂ SCURTĂ

INSTANTANEE

Vrăjitoarea

Se dezbrăcase de vară timpul, tocmai flutura rochia arămie a toamnei dinspre livada pestriță, unde verde-galbenul pomilor lucra la o acuarelă de colecție. Și unduia rochia ceea în calmul unei înserări dinspre livadă, cum ziceam, către alcătuirea cu aspect de clădire căreia noi îi spunem conac, așa, de dragul poetului-proprietar Florin Ciocea. În fond, „conacul” e o alipire stranie de încăperi, prin care bântuie mai mult poezia decât oamenii. Ei bine, atunci, la intrarea în această greu definibilă entitate arhitecturală de câmpie am văzut-o prima oară, cel puțin așa îmi amintesc. Și îmi amintesc nu din alt motiv decât acela că avea un „ce” greu de definit, până și rucsacul ei afișa o notă de mister. Când și-a scos cele câteva lucruri necesare scurtului sejur, s-a ivit dintre ele și a început să țopăie o păpușă. E domnișoara Nimeni, a șoptit o voce din apropiere și aveam să aflu puțin mai încolo adevărul. Din vorbe, doar din vorbe, zămislise o bijuterie metaforică tulburătoare. Deci în bagaje ea nu ducea, ca noi, toți ceilalți, lucruri obișnuite, ci metafore. Avea nevoie s-o hrănească pe fragila Nimeni, s-o poarte în lume ca pe o vedetă ce este...

Cu timpul, misterul s-a mai subțiat, s-a fărâmițat în mici limpeziri și s-a cristalizat în spațiul sentimentelor, în arealul unei sensibilități rare. Știam cu toții cât de mult însemna pentru ea vestitul Marinică, măgărușul mascotă al ținuturilor malteze plecat acum să pască pe plaiurile amintirilor, chiar și copiii satului păreau să știe, copii prețuiți la rândul lor și tratați cu vorbe frumoase, ba chiar și cu vreo plimbare cu mașina, cum am văzut că s-a întâmplat o dată, căci inocența în ochii ei stă mereu pe raftul de sus al prețuirii. Iar ea, cu puterea-i vrăjitoarească, face ca această inocență să fie și mai luminosă.

De acestea mi-am amintit ieri seară, la Gala Berbecilor, unde a participat și mama domnișoarei Nimeni (asta cu mama e numai pentru noi, nu trebuie să știe nici ea, Vrăjitoarea, că vrăjitoare e). S-a insinuat cu vrăjeala ei de cuvinte printre ceilalți invitați și s-a pus pe împrăștiat mister în juru-i, ca o vrăjitoare veritabilă, ademenindu-ne întru poezie cu momeli lirice și cu buchete de nostalgii. Iar atunci când a recitat, nimeni din cei de față nu mai avea vreo îndoială. Domnișoara Nimeni nu e doar poezia etalon a acestei efervescente culegătoare de metafore pentru templul creației, ci și expresia unui har vrăjitoresc. Am citit însumi poezia de câteva ori, dar niciodată nu m-a cuprins emoția ca atunci când am ascultat-o. Mi se face liniște adâncă în suflet când o recită autoarea, de fiecare dată părându-mi-se a fi întâia oară.

Vioara

Datorită ei am ajuns mai repede și mai aproape de unii oameni și de unele cărți care altfel, presupun, ar fi existat în continuare fără ca eu să mă bucur de căldura și, de ce nu, mierea lor. Ea a făcut de multe ori ca să ajung deodată cu gândul, pe ninsoare, pe arșiță, pe lumină ba și pe întuneric, de la Baia Mare la Huși, de la Câmpina la Alexandria sau chiar de la Chișinău la București. Dar ce vorbesc eu de repere geografice?! Datorită ei, însuși sufletul meu a călătorit și călătorește către respirația altor suflete, atingându-le și îngemănându-se uneori, alteori bucurându-se pur și simplu că există. Este ca o vioară ce cântă bucuria de a simți pulsul și vibrația altor trăiri, bucuria de a împărtăși ce simte. Este, dacă vă puteți imagina, arcuș și corzi, dar și cutie de rezonanță deopotrivă ori de câte ori vreo postată de realitate îi devine muzică și se cere interpretată. Acordurile ei ne învăluie parcă dinspre o câmpie nesfârșită, dar urcă pe

neobservate dealuri, munți chiar escaladează, pentru ca apoi, iarăși pe neobservate, să vâlurească pe șesurile altor așteptări. Și ne e cald și bine în timp ce prospețimea cântecului ne cucerește și ne face să simțim vioara ca pe o ființă și ființa care interpretează inefabila melodie ca pe o vioară.

Era ieri, la Râmnicu Sărat, și o carte dragă sufletului meu (Atunci când era mereu Duminică, de Ștefan Mitroi) adunase la un loc, prin strădania neobositului editor și scriitor Constantin Marafet, o mulțime de iubitori de frumos din micul oraș și din împrejurimi. Însuși cerul a îmbrăcat clipa cu puritatea unor fulgi de basm, adăugându-se celor prezenți ca un dar al divinității, totul devenind ireal. Ireal mi-a părut chiar momentul când, dintre cei care cunoșteau cartea și autorul, s-a înfiripat Vioara. S-a furișat în noi ca o părere, ne-a luat cu sine și ne-a purtat prin fabulosul spațiu care a făcut și face posibile asemenea bijuterii literare, ne-a inundat simțirea cu ploaia de metafore culese de pe bolta lecturii și aproape ne-a făcut să credem că trăim aievea în lumea din proza lui Ștefan Mitroi. Se auzea numai respirația largă a universului când și când, cântecul curgea ca un fluviu lin și nesfârșit și nu știu când s-a ivit cascada. Desigur, doar o iluzie a fost totul, ropotul aplauzelor era cât se poate de real.

Cântase ca un Stradivarius veritabil, interpretând o partitură inedită. Și nu era prima dată când o ascultam pe Mioara Bahna, o mai auzisem și o știam mai ales din sumedenia de texte, adevărate punți între sufletul meu și ale multor scriitori. Dar nu știu de ce ieri mi s-a părut, mai mult ca oricând, fiind chiar Vioară.

Viitorul însuși

În decursul traiectoriei vieții mele, petrecute oarecum în umbra cărților, am avut parte de multă lumină venind dinspre ele. Recunosc că sunt o fire ușor entuziasmabilă și entuziastă, dar nu întotdeauna această caracteristică se relevă datorită naturii ei, cât mai ales naturii lucrurilor care se petrec cu mine ori în preajma mea.

Ieri, la Brașov, cu mine și în preajma mea, s-a petrecut ceva legat de o carte despre care, dacă nu ar fi scrisă direct cu inimile celor ce i-au dat consistență, aș putea afirma că este o carte ca oricare alta. Dar pentru că în paginile ei sunt prinse fărâme din simțirea unor poeți de expresie românească, din țară și de pe multe meridiane ale

globului, trebuie să spun că este o carte „altfel”. În esență, ea se vrea un semn de sinceră și cinstită prețuire a rotundului nostru de aur pe care îl numim Patrie, adică ROMÂNIA. În formă, este un exercițiu de cristalizare emoțională a nevoii fundamentale de iubire. Iubești ceea ce ai fost pentru că ți-a dat și îți dă certitudinea prezentului, îți conferă speranța viitorului, într-o comuniune cu alți semeni, în care bunele și relele sunt învălmășite de malaxorul speranțelor și năzuințelor unificatoare. Cartea „Bună dimineața, patria mea” asta este. Un semn de prețuire a sfințeniei locurilor ce ne sălășluiesc în inimă și în gând, a locurilor în care viețuim cu adevărat, indiferent pe ce meleaguri ne-ar purta pașii destinului.

Ea a avut mai multe întâlniri cu publicul, dar aceasta la care mă refer mi s-a părut cu totul altfel. Dincolo de simplitatea desfășurării, ea a fost izvorul unor simțăminte înalte. Organizată la inițiativa studentului Constantin Didenco, președintele Asociației Tinerilor Basarabeni, evenimentul a strâns o mulțime entuziastă, formată preponderent din tineri. Este ceea ce m-a emoționat și mi-a nutrit speranțe îndreptățite. Mă gândesc la viitor. Am văzut viitorul în ochii acestor tineri, în prezența lor dependentă doar de simțirea lor, de nimic altceva în plus. Facă politicienii ce-or vrea, România va fi întregă, puternică, demnă. Avem viitor. Tinerii aceștia, mulți alții asemenea lor, mă îndreptățesc să am certitudini. Cea mai puternică dintre ele este că ieri, prin ei, eu am văzut viitorul. Viitorul nostru însuși, speranța unei lumini pe care o credeam fără speranță.

Altar

TEATRU

SPRE STELE

*Prințesei aripilor românești,
Smaranda Brăescu,
imn de slavă!*

► Livia CIUPERCĂ

Personajele:

Gabi, Irina și Mioara – în rolul de ghid
Jeanne, Cécile, Anna, John, Wilhelm – grupul de turiști
Smaranda Brăescu
Vocea conștiinței
O voce

Prolog

În fața Căminului Cultural din Hânțești-Buciumeni, Galați. Trei copii (Gabi, Irina, Mioara) întâmpină un grup de turiști.

Gabi: Bine ați venit în satul nostru!

Jeanne: Am fost la Muzeul Național al Aviației Române, am vizitat și Casa Colecțiilor din Galați... dar aici, credem, ne vom apropia mai mult de povestea vieții Smarandei Brăescu, prințesa aripilor românești...

Irina: Aveți dreptate. Aici e cuibul nașterii, copilăriei și adolescenței Mândiței noastre!

Cécile (*către ai săi*): Quelle interesant! „Mândiței noastre”! Le coeur de la fille du village...

Mioara: Aveți dreptate, inima ei bate încă... după 120 de ani de la nașterea sa, aici... aici... în Hânțeștii Buciumenilor de Galați!

Jeanne: Am vrea să dialogăm cu o oficialitate a satului...

Gabi: Și noi suntem pregătite să vă răspundem la orice întrebare. Adică, subsemnata, Gabi, precum și (*arătându-le*) colegele mele Irina și Mioara.

Anna: Încântată! (*întinde mâna, se prezintă*) Anna. Suntem un mic grup de prieteni... europeni... (*arată spre ceilalți din grupul ei*) Jeanne, Cécile, John și Wilhelm... să zicem... printre altele... într-o oarece... documentare...

Irina: Foarte bine! Aici vă vom răspunde, sperăm, la unele întrebări care vă frământă...

Wilhelm: În primul rând... am vrea să vizităm casa unde s-a născut Smaranda Brăescu.

John: Casa-muzeu...

Mioara: Da. Casa... mai există... dar, acum... are un proprietar... străin de familia Brăescu.

Anna: Proprietar?!

Mioara: Da, această casuță a travesat o existență...

Gabi: ... labirintică...

Irina: Prin anii '50... casa a fost naționalizată...

Jeanne: ... și demolată?!...

Mioara: Nu, tocmai. A fost transformată, mai întâi, în „sediul de jandarmerie”, apoi în grădiniță, și, târziu, după 1990, cineva a cumpărat-o...

Gabi: Nu mai are forma ei inițială... iar reconstituirea...

Irina: ... cel puțin... deocamdată...

Cécile: Înțelegem!

Jeanne: Și amintirea Smarandei Brăescu?...

Mioara: Școala. Unde, de altfel, a și profesat – ca învățător – în perioada primului război mondial... Și-i poartă numele.

Gabi: Iar aici, în fața Căminului Cultural... acest bust...

John: Și?...

Irina: Da, în interior, o sală îi este dedicată...

Mioara: Îl considerăm un punct turistic documentar...

Gabi: Vă rog să ne urmați...

Irina: În interior... muzeografi gălățeni... au punctat, vizual, treptele evoluției „Reginei înălțimilor”.

Mioara: Vă veți convinge... singuri!

Gabi: Pofțiți! (*Se schimbă decorul.*)

Actul I

O sală. În fundal se află tabloul Smarandei Brăescu. Deoparte și de alta, planoare și parașute în zbor. Grupul de turiști – Gabi, Irina, Mioara.

Irina: Iată (*arată în jur*), suntem în ceea ce ne place să numim – Muzeul „Smaranda Brăescu”, prințesa aripilor românești, așa cum au numit-o toți cei care au cunoscut-o și au îndrăgit-o.

Jeanne: ... la princesse des ailes...

John: ... the princess of the wings...

Cécile: ... la princesa de las alas...

Wilhelm: ... die Prinzessin der Flügel...

Anna: ... la principessa delle ali...

(În planul îndepărtat, de la o fereastră, câțiva copii care privesc. Unul dintre ei rostește... <la principessa...>; ceilalți chicotesc... și se depărtează.)

Mioara: Așa au numit-o toți cei care au cunoscut-o și au îndrăgit-o...

Gabi: Mai ales, noi, generația mileniului III, pătrunzând în acest...

Jeanne: Sanctuar?!...

Irina: (corectându-se)... un mini-sanctuar...

Mioara: ... unde învățăm ce înseamnă... cunoaștere... perseverență... performanță...

Cécile: ... performanța care se atinge... rar, extrem de rar...

Gabi: Și totuși, cu perseverență...

Irina: Da, da!... Avem modele...

Mioara: ... de la Nadia Comăneci...

Gabi: ... și până la Simona Halep...

John: ... dar și în știință și cultură...

Irina: Așa este!...

Mioara: Smaranda Brăescu a fost prima femeie cu brevet de parașutist. (arătând spre un panou)

La 19 mai 1932 – a stabilit recordul mondial absolut la salt cu parașuta de la o înălțime de 7200 metri, la Sacramento USA. (arătând spre un alt panou) În 1935 a traversat în premieră Marea Mediterană, „la bordul avionului său, Miles Hawk, botezat de ea, <Aurel Vlaicu>”.

Wilhelm: Și totuși, am dori să reconstituim anii copilăriei...

Mioara: După cum vă spuseseam, inițial...

Jeanne: ... dar...

Gabi: Priviți! (arată pânza, toți... interesați) Un pictor local a immortalizat pe această pânză schița casei... așa cum arăta... inițial... O casă micuță... cu tindă... acoperită cu draniță... de jur-împrejur... grădina... locul de joacă al celor nouă copii...

Irina: ...cinci fete și patru băieți... În această vitrină... câteva imagini foto... reproduceri... familia Brăescu...

Mioara: Toți cei patru băieți au luptat pe front... în primul război mondial...

Gabi: Cel mai mare dintre ei, Ion, carne de tun... Costache... invalid...

Irina: Un altul, Dumitru, pictor...

Mioara: Fratele geamăn, Panait, ofițer de carieră...

Gabi: Iar Smaranda... pe frontul de vest și de est... în cel de-al doilea război mondial...

Irina: Aceasta se cuvine să reținem. Fiecare dintre copiii familiei Brăescu, Maria și Dumitru, au fost răzeși moldoveni, „dârzi gospodari”.

Cécile: La Galați, vă amintiți (către ai săi), ni s-a spus și-o anecdotă... cel mai mare fiu al familiei Brăescu, Dragoș, neacceptând autoritatea inumană din armată, fuge-n codru și devine haiduc.

Jeanne: Iar despre faptele sale, se pare, va fi auzit însăși regina-poet Carmen Sylva care...

Mioara: Nu, nu-i anecdotă, e chiar realitate. (Grupul de turiști se miră.)

Gabi: În familia Brăescu munca, cinstea și onoarea au fost comori „păstrate la mare cinste”.

Mioara: Precum recunoaștem și de pe chipurile immortalizate în aceste imagini... din vitrinele alăturate (John și Wilhelm se apropie de vitrina indicată și citesc).

John (rar): Maria... 1863-1924...

Wilhelm (asemenea): Dumitru... 1858-1913...

Irina: „Toți au slujit patria cu devotament”. Detalii și în acest volum... Jurnalul celebrei Smaranda Brăescu, autori Ana Maria Sireteanu – doctor în psihologie, jurnalist și scriitor, precum și Tudor Sireteanu – doctor în matematică...

Mioara: Descendenți ai familiei Brăescu...

Gabi: Cei care dețin, de altfel, și arhiva Smaranda Brăescu...

Irina: Și cărora le mulțumim și noi, locuitorii din Hânțești... pentru materialele oferite...

Mioara: ... pentru că am vrut în mod special, mai ales în acest an Centenar, să omagiem memoria prințesei plaiurilor noastre...

Anna: Un gest care vă onorează.

Jeanne: Tot aici a studiat clasele elementare?

Gabi: În acei ani, singura școală primară era la o distanță de 6 km. În satul Vizulești...

John: Vizulești?...

Anna: Parcă toponimul acesta-mi spune ceva... Da...Da...

Gabi: Posibil, vă gândiți la... Anghel Rugină...

Anna (surprinsă plăcut): Oui...

Irina: Anghel Rugină a fost monetarist și economist român...

Anna (către John): Oui... monétariste... économiste...

Mioara: ... stabilit în America... și profesor la Uni...

Anna (grăbit): ... University de Boston – Massachusetts...

Jeanne: Quelle mémoire!...

Anna: Da, am răsfoit un album cu personalitățile din România... apoi, tatăl meu, economist el însuși, mi-a vorbit de această personalitate a economiei mondiale...

Cécile: Vous comprenez ce que l'utilisateur dit... Tu înțelegi ce spune ghidul?

Anna: Bineînțeles, limbile noastre sunt surori...

Jeanne: Și cum ajungea Smaranda la școală?

Gabi: Simplu, cu trăistuța pe umăr... 6 km. dus, 6 km. întors...

Jeanne: O, là-là!...

Gabi: Și-a dorit mult să învețe carte...

Mioara: Mama Constantina povestea că Smărăndița a fost – citez – „o școlăriță bună, vioaie, vrednică și dezghețată”.

Cécile: Calificative care-i vor încununa cariera.

Gabi: Câtă dreptate aveți!... La Bârlad a urmat cursurile secundare și liceul.

Irina: Apoi a funcționat timp de trei ani ca învățător suplinitor la școala din satul nostru... lar exemplul ei avem a-l urma și noi.

Mioara: În 1923, zboară prima oară la școala de pilotaj din Tecuci, cu pilotul militar Dumitru Naidinescu.

Gabi: Iar în 1928, Smărăndița realizează primul salt cu parașuta de la 600 de metri.

Irina: Și la 26 oct. 1928, la marele miting aviatic Băneasa, ea va participa la o lansare simultană de parașute.

Cécile: Succes după succes!

Mioara: Înflorește văzând cu ochii. În 1929, absolvă cursurile Academiei de Arte Frumoase București, secția Ceramică – și-apoi, doi ani de studii de parașutism în Germania.

Irina: Presa timpului o elogiază. Priviți, decupaje din ziarul „Universul” – „nașul tuturor victoriilor ei”, după cum îi plăcea Smărăndiței să spună.

Gabi: Și după cum observați în această vitrină, elogiile formulează și presa ieșeană... „Patria” și „Opinia”, în luna mai 1930, după performanța de a fi sărit cu parașuta de la înălțimea de 2000 de metri.

Mioara: În fine, la 2 octombrie 1931, sportiva româncă va bate recordul mondial feminin. De fapt, primul record mondial sportiv al României... de la înălțimea de 6000 de metri.

Jeanne: Între timp, n-ați amintit... a suferit și-un grav accident.

Gabi: Din nefericire, o aterizare nereușită... în 1930... țintuind-o la pat mai multe luni...

Anna: S-a dorit mereu o învingătoare.

Irina: La 19 mai 1932, în America, obține recordul mondial absolut. Smaranda se lansează de la 24000 picioare (peste 7000 m.). Aterizarea – într-un lan de secară, pe domeniul unui fermier („Universul”, 22 mai 1932). Atunci, Smaranda a bătut recordul mondial feminin.

Mioara: Această performanță o va dovedi și la mitingul de la Montreal, 20 august 1932, în calitate de deținătoare a recordului mondial de parașută.

Gabi: La 15 octombrie 1932, Smaranda obține Brevetul de pilotaj, la Roosvelt Aviation Field.

Anna: Iar la finele aceluiași an... este încununată drept... sportiva nr. 1 a lumii...

Irina: Observăm, îi cunoașteți pașii performanțelor ei...

Anna: Firesc, dar noi vrem și mai mult, cât mai multe detalii...

Mioara: Un detaliu? La 24 martie 1933, va fi decorată de Regele Carol II cu a doua baretă la „Crucea de aur” a „Virtuții Aeronautice”. Dar știți când va primi prima „baretă”?... (o mică pauză) După primul record mondial feminin!

Cécile: Știm că Regele admira perseverența tinerei sportive.

Gabi: Cuvintele Regelui, rostite la una dintre festivități, ne îndreptățesc să credem aceasta. Iată ce consemnează „Universul”, la 9 noiembrie 1935. (citește, arătând spre o vitrină) „Știu cât te-ai zbatut și tot ce-ai suferit. Meritul îți este cu atât mai mare, cu cât mai însemnate au fost obstacolele care ți-au stat în cale”.

Anna: Bănuim, admirația să fi fost reciprocă, având în vedere că Regele Carol al II-lea (arătând spre aceeași vitrină) a „susținut progresele aviației românești prin Aeroclubul Regal, prin participări la mitinguri aeriene, atribuirea de distincții în aeronautică” și câte altele!...

Mioara: Cea mai mare emoție o trăim în preajma acestor fotocopii din caietele Smărăndiței... oferite prin bunăvoința familiei Sireteanu...

Jeanne: Își au și ele povestea lor!...

John: Și ce poveste!

Irina: Pe când era în Anglia, Smărăndița își revărsa mai ales năduful... pe foi... legate, ulterior, în forma unui caiet... Priviți, avem fotocopii dintr-un caiet...

Gabi: Din acele consemnări înțelegem cât zbcium sufletesc a acumulat în acel an...

Mioara: Cu sacrificii enorme, prin subscripție publică, ea a cumpărat un avion ușor, ieftin ca preț, dar performant pentru acel timp... de la o prestigioasă companie constructoare din Reading.

John: Da, oraș o distanță de circa 64 km. vest de Londra.

Wilhelm: Ne imaginăm cât de nerăbdătoare era să revină în țară...

Irina: O, da. Se simțea „prizonieră” pe acel aerodrom... nu-i plăceau ezitățile inginerului Powis...

Wilhelm: Și avea dreptate?

John: Presupunem că vorbele inginerului Powis aveau, totuși, un sâmbure de adevăr...

Anna: Deși dorințele Smărăndiței păreau a-i fi zădărnice... deh!...

Mioara: Dar... nimic fără voia Domnului!...

Gabi: Inima-i tresălta... dorea totul dintr-un foc... iar strigătul ei se dorește salvator...

Anna: „Lăsați-mă să zbor”!

Cécile: Tresărire dramatică!...

Wilhelm: Sau... poate... un capriciu...

Irina: Nu tocmai!... Acele fierbinți momente ne sunt dezvăluite atât în „jurnalul” ei, cât și în amplul interviu – în 14 episoade – din ziarul „Universul”, din perioada octombrie – noiembrie 1935! Deținem și noi, aici, câteva fotocopii.

John: Așa se explică „fuga” ei de pe aerodromul Reading - Anglia, care ar fi putut avea consecințe...

Anna: Din fericire... *(pe parcursul acestui dialog, fiecare din acest grup face fotografii... studiază cu atenție vitrinele, exponatele.)*

Cécile: Oricum, o viață palpitantă!!...

Cécile: ... într-un perpetuum cerc de foc...

Wilhelm: ... salt mortal...

Jeanne: Dar în timpul Primului Război Mondial?

Mioara: Pe atunci, Smaranda era o adolescentă superbă, cu un păr bogat... Priviți! Își purta codița cu demnitate... de altfel... și portul popular... obicei respectat la toate mitingurile aeronautice... fie interne... fie internaționale...

Wilhelm: A luptat și în al Doilea Război Mondial?

Gabi: Voluntar. Pilot în „Escadrila Albă”, mai precis, pilot sanitar.

Wilhelm: Și totuși...

Irina: Nu am vrut să intru în detalii. Da, documentele istorice atestă că Smaranda Brăescu a săvârșit acte de eroism...

Mioara: Tot așa cum nu ne face plăcere să amintim cât și cum a fost prigonită în anii comunismului.

Gabi: Anii de suferință... 1945-1948...

Irina: ...operația... convalescența... protecția oferită de doctor Iuliu Hațeganu, profesor – pe atunci – la Facultatea de Medicină și Farmacie din Cluj.

Anna: Da, Dr. Hațeganu este un personaj istoric.

Mioara: Avem o sfântă datorie... să subliniem că în timpul studenției acest mare Român a făcut parte din delegația tineretului universitar la Adunarea Națională de la Alba Iulia de la 1 Decembrie 1918.

Irina: După cum citim și în Sfânta Carte, citez: „Omul cel tainic al inimii, împodobit cu frumusețea nepieritoare a duhului blând și pașnic (...) este de mare preț înaintea lui Dumnezeu” (I Petru 3, 4).

Mioara: Clujul a fost orașul care a adoptat-o pe Mândița noastră...

Jeanne: Cum așa?

Gabi: Călugărițele greco-catolice aparținând de „Congregația Surorilor Maicii Domnului” din Jucu, județul Cluj au protejat-o, au îngrijit-o... și tot ele i-au pregătit locul odihnei de veci...

Cécile: Bănuim... în mare taină...

Irina: Și sub un nume fictiv...

Wilhelm: Maria Popescu...

Mioara: Acest nume se regăsește și pe piatra de mormânt...

John: Ani de taină...

Jeanne: Cât mister!...

Gabi: Dureros mister. Și vă rog să apreciați și Dvs., din 1948, anul morții... și până în 2016... tăcere absolută!...

Anna: Și totuși, în 2016, Smaranda Brăescu a fi numită cetățean de onoare (post-mortem) al municipiului Cluj.

Irina: Așa este. Un omagiu postum demn de toată recunoștința!

Jeanne: Presupunem... și nu doar atât...

Gabi: Într-adevăr, pe 29 martie 1992, s-au sfințit străzile „Elena Caragiani” – prima aviatore româncă și „Smaranda Brăescu” – prima parașutistă româncă, în cartierul Aviației din București.

Wilhelm: Când vom reveni la București...

John: Imortalizăm...

Mioara: De curând, mai precis, la 2 noiembrie 2018, clujenii au asistat la inaugurarea monumentului care-i este dedicat...

Cécile: ...act reparatoriu...

Gabi: ...în cimitirul central din Cluj, în imediata apropiere a mormântului eroinei zborului românesc, aflat sub numele conspirativ.

Irina: O interesantă operă de artă. „Postamentul – ca o intrare într-un sanctuar”, apoi „blocul major” – cu înscrisurile..., iar „partea superioară – proiecție a spațialității! Avem aici, și-o reproducere.

Anna (*către ai săi*): Negreșit, o escală și la Cluj...

Jeanne: Bien sûr, nous irons en Transylvanie...

Cécile: Regardez cette image! Priviți această imagine!

John: Fantastic!

Wilhelm: Smaranda... aureolată de cupola parașutei...

Anna: Superb!

Wilhelm: Asta mi-amintește... de acel bloc de gheață din Sala Mare de la Scărișoara... unde ni se profila... a avea... Fecioara Maria cu Pruncul...

Gabi: Nici să nu ne mirăm... Protecția Smărandiței a fost, permanent, Măicuța Domnului...

Jeanne: Da, copilă... curios... (*către ai săi*) și acolo, la Peștera Scărișoara... și aici... tot copii-ghid... (*către copii*) Felicitări!

Wilhelm: Interesant. Copilul-ghid. Doar în România am întâlnit. (*către John*) Child-guide... (*către copii*) Felicitări!...

John: Yes. Fantastic! (*același gest*) Felicitări!

Anna: Acum, fetelor, vrem să cunoaștem satul... împrejurimile... câteva imagini... ba chiar și vreun interviu!...

Copilele: Vă însoțim, cu bucurie!(*se îndreaptă, cu toții, spre ieșire*)

EPILOG

Un vâl de ceață sau o pânză transparentă peste același décor. Două șezlonguri față-n față. După prima replică, avem impresia că vocea Smarandei Brăescu transpare din fotografia care domină respectiva cameră. Încet-încet, își fac apariția – precum o umbră – Smaranda și Vocea propriei conștiinței... Se vor așeza pe șezlong...

Smaranda Brăescu: „Prizonieră în țara lui Shakespeare”. Străină printre străini. Străină chiar și pentru funcționarii din Legația Română. Rea-voință, egoism sau interes financiar?

Vocea conștiinței: Să fie inginerul Powis Charles un misogin sau doar un egoist?

Smaranda Brăescu: Nu cred să aibă vreun motiv să mă urască!... (*după o fracțiune de secundă*) În fond... legitimă dorința de a mă urca în propriul avion și a pleca... acasă.

Vocea conștiinței: Ce dulce e cuvântul... Acasă!

Smaranda Brăescu: Ceva ceea ce nu înțeleg...

Vocea conștiinței: Ba înțelegi... Perfect... Dorința ta zbura... înaintea rațiunii...

Smaranda Brăescu: Să ai dreptate?!

Vocea conștiinței: Avionul, Smaranda! Zborul, Smaranda! Plecarea, Smaranda! Dar... Rodajul?!...

Smaranda Brăescu: Mi-au promis două luni... deja prea mult pentru mine!

Vocea conștiinței: Niciodată nu-i prea mult... Observi... zilnic... după fiecare probă... încă... și încă... câte o intervenție...

Smaranda Brăescu: Chiar să fie semne de întrebare... cu aparatul?!... Chiar se tem pentru viața mea?...

Vocea conștiinței: Mereu îți șoptesc... Răbdare, Smărandițo, răbdare!... Dar tu...

Smaranda Brăescu: Scuze!

Vocea conștiinței: Nu a sosit momentul!...

Smaranda Brăescu: Ba da! Vreau să plec!... „să evadez din acest aerodrom”.

Vocea conștiinței: Răbdare!...

Smaranda Brăescu: „Mi-e dor de familia mea, de surori, frați și copiii lor. Mi-e dor de țara mea. Mi-e dor de mormintele părinților mei!”

Vocea conștiinței: Tăciuni aprinși îți sfredelește mintea...

Smaranda Brăescu (*îngândurată, cu mâna la tâmplă*): Nu-mi pot explica... Constructor și fondator al unei fabrici de avioane, cu anumite performanțe în domeniu și nu poate lua o decizie...

Vocea conștiinței: E totuși, un om de afaceri.

Smaranda Brăescu: Să-mi tot zădărnicească plecarea... cu propriul avion?! Cum să calific nesinceritatea lui? Fie vreme bună, fie bate

vântul... nu am voie să zbor. Asemenea și cei care-l înconjoară?! Și Legația Română?! (cu năduf) Singurul care mă înțelege, este mecanicul Whatley.

Vocea conștiinței: Dar el este un simplu salariat. Nu te poate ajuta. Nu se poate implica. Și-ar pierde pâinea. Mai mult decât benzină, nu-ți poate oferi alt sprijin. Doar un gând cald – și-atât!

Smaranda Brăescu: Și totuși... privirea lui parcă ar grai ceva...

Vocea conștiinței: Răbdare! Așteaptă! Avionul tău nu este încă pregătit! Dar tu n-auzi! Nu vrei s-auzi!...

Smaranda Brăescu: Mereu... mereu... în fiecare zi... câte o îmbunătățire... Nu mai suport! Fug!...

Vocea conștiinței: Nu fi copilă!... poate inginerul Powis să aibă ceva dreptate... este răspunzător și pentru avion... și pentru viața ta... La momentul potrivit... (după o mică pauză) Domnul fie cu tine!

Smaranda Brăescu: Dacă-s doar simple pretexte?!...

Vocea conștiinței: Exagerezi! Fiecare raid este o probă de rezistență... teste de viteză... teste de benzină...

Smaranda Brăescu: Te rog, nu uita! „Niciodată n-am ucis gândul odată înflorit în sufletul meu”.

Vocea conștiinței: Și fără să zăbovească pe tărâmul conștiinței?!

(Lumini și umbre străbate scena. S-aude zgomotul unui avion.)

Vocea Smarandei Brăescu: Reușesc să plec din Anglia, miercuri, 21 august 1935, mai precis, din aerodromul Croydon. Zbor peste Bexhill (oraș la Marea Mânecii). Viteza avionului nu depășește 110-120 mile la oră. În sfârșit, deasupra Franței. Ceață puternică. Aterizez la Dieppe, un oraș francez în Normandia de Sus, port la Marea Mânecii. (pauză) Amenda. Bani împrumutați. Câte complicații, Doamne! Fie voia Ta!

(Încrucșări de lumini străbat scena. Pe șezlonguri nu mai este nimeni. Se aude doar vocea Smarandei Brăescu.)

Vocea Smarandei Brăescu: Pe 24 august 1935 (triumfal)

– spre Paris. Zborul, în general, liniștit. Apoi, nori groși, invizibilitate zero... (mică pauză) Cu greu zăresc Sena... apoi, localitatea Beauvais...

O voce (entuziast): Alitudine... 1300...Un tur deasupra aerodromului Le Bourget (aplauze).

Vocea Smarandei Brăescu: Formalități. Amabilități și rețineri. Ceea ce era trist... nu primesc documentele avionului din Anglia. Taxe... Amenzi... Sume uriașe... Fără „carnetul de passage de la Aeroclubul Franței” nu pot pleca... Doamne, nu pot pleca!... Și totuși... La Bourget sunt înconjurată cu amabilitate. Piloții și mecanicii francezi aflați pe aerodrom mă înconjoară cu drag...

O voce: „Vous avez de courage Mademoiselle, et vous volez très bien”.

Vocea Smarandei Brăescu: În sfârșit, membru al Aeroclubului francez. Din țară, telegrama de la ziarul „Universul” îmi încălzește sufletul. Pregătesc, în sfârșit, avionul de plecare. Drum greu...

O voce: Strassbourg... Reutlingen ... Stuttgart... München... Viena... (se aud acordurile unui vals).

Vocea Smarandei Brăescu: Îți vine să crezi? Am fost condusă la marele hotel „Arhiducele Carol”. O seară de vis... Într-adevăr... relaxant! Și... în sfârșit... spre casă... Arad... Munții noștri... Un survol... în memoria lui Aurel Vlaicu... Fericită... Da... Fericită!... Înconjurată cu dragoste de cei dragi... de oficialități... (se aude fanfara militară... aplauze...) Fericită, dragilor, fericită!... (Revin în scenă turiștii și Gabi, Irina și Mioara. În mijlocul lor, însăși Smaranda Brăescu. Ultima replică-i aparține.)

– Fericită, dragilor, fericită!...

– Cortina –

PROZĂ

LA COSTICĂ MARKET

(fragment)

► Katia NANU

Billy: -Să trăiești, boierule! Nu le-ai spus nimic?

Boss (cu suferință în glas): -Doar Nicuței, să o mai scot din ale ei. Cu boala asta, mi se rupe sufletul de ea! (schimbare bruscă de stare) - Ce s-a mai bucurat, mai mai să se ridice din scaunul cu roțile!

John (în picioare, nehotărât): -Care veste, nea Costică? Zi-mi și mie, să nu mor prost. Tre' să mă duc acasă, să mă pregătesc de drum.

Boss: -Asta așa-i. (către Billy) -Să-i zic și lui, coane? Am voie?

Billy (mărinimos): - Păi, de ce să nu-i zici? Oricum, de mâine află tot cartierul. Apare și-n presă...

Boss (pieptul în față, mândru): -Ei, loane tată, îl ai în fața ta pe noul consilier al primarului, angajat cu acte în regulă. Sunt bugetar, tataie, și mâna dreaptă a edilului ăsta, cum îi spune pe la noi.

John (siderat): -Ce mână? Cum adică consilier, ce funcție e asta?

Boss: -Una așa, pe carter, să știe omu care e problemele cocetățenilor, să le rezolve una două...

Billy: -S-a înființat de curând, la dorința alesului nostru de a ține legătura cu masele populare, de a lua pulsul mulțimii... (se încurcă) -Pentru așa cum este în democrație, alegătorii au întotdeauna dreptate, au ultimul cuvânt. Să știi!

John (moale, recită): -Și cu restaurantul ce faci? Cu firmulița de transport și cu barul din piață... Cine se mai ocupă de afacerile tale?

Boss (recită): -Eu, cine dracu să facă toate celea în locul meu? Bine, o să mai vină și alt văr de cumnat din sat, Antonel nu-i destul la câte sunt și are doar două mâni, două picere... Slujba-i, cum îi zice coane? onorifică, o șădintă pe lună și urechea toacă-n carter... Să-i dea Dumnezeu drăguțul sănătate și

succes la alegeri lu' Domn' Benone, Billy al nos', să ne trăească! Doar el m-a făcut om!

Billy: -Lasă, Boss Costică, suntem prieteni, e normal să ne ajutăm între noi. Vin vremuri grele, cine știe ce criză mai dă peste biata țărișoară, bine-i să ai acolo o asigurare, o rezervă... Și ce asigurare e mai bună ca o slujbă la stat? Umbră, răcoare, salariu fix și beneficii asigurate. Părerea mea!

John (își face curaj): -Băi, eu nu știu ce să spun, adică felicitări, da' mie chiar nu-mi miroase a bine. Prea e cusută cu ață albă! Accidentul, Lady Nicuța fărâmată toată, avize pentru microbuze, acu' asta...Ca ce? Eu îmi cam pun unele întrebări...

Boss: -Iaca brâul! Adicătelea, ce întrebări?

Billy (părintește): -Eu te sfătuiesc de bine, nu te băga unde nu îți fierbe oala. Și rămânem prieteni.

Boss (pe același ton): -Decât să te doară cu capul... Ce întrebări, ce alea alelalte, stai cuminte-n banca ta! Suntem vecini, ce naiba!

John (hotărât): -Dacă-mi ziceți ce-a fost la accident, stau cuminte. Dacă nu, nuuuuu! Nu era Nicuța la volan, cum nu sunt eu mason.

Billy (gânditor): -Dar, ai putea fi, dacă n-ai fi fraier făcut grămadă...

John (încăpățânat): -Vreau eu să știu adevărul adevărat. Rămâne-ntre noi.

Boss (vizibil enervat): -Și dacă-l știi, ce? Mergi mai rapide, conduci mai bine, te scoli mai dăvreme? Ia, treci tu acasă, să pui capul pe perină, drumu-i lung, colacul tare... Om mai vedea când te-ntorci din străinătate cum stă trebușoara asta cu adevărul. (îl împinge către ieșire) -Hai, vezi de treaba ta...

John: -Da' promiți că-mi spui? Tre' să știu. Neapărat. (se revoltă) -Ce-s eu pentru voi? Prostul satului?

Boss: -Sigur, promit, cum alta? (aparte) -Gura păcătosului, adevăr grăește. Știe el mai bine ce este...

Billy: -Vedem, socotim, doar aici ne găsești...
John iese din scenă.

Billy (către Boss): -Crezi că ne-o face probleme?

Boss: -Nea Ion? E decât curios ca o babă. Dar și fricos, learcă. Am io grijă cu el... Îl ologesc, dacă se dă cocoș. Stai liniștit din părțile astea, se ocupă mandea!

Billy: -Așa să faci. Cine se pune cu mine, nu e câștigat. Însă, cine mi-e prieten, ai văzut!

Boss: -Văzut, coane, văzut! Să-ți sărut tălpile și mânușițele! (face cruce mare) -Doamne, mulțumesc cum mi l-ai scos în cale! Hai și-om rade grătarul ăla! Bei un wisiky?

Billy: -Vrei Grigore aghiazmă? Azi mai beau, de mâine intru în campanie, doar smirnă și tămâie...

Intră amândoi în restaurant.

(Lumina pe bătrân)

Moșul cu umbrelă roșie: Uite una! Se face că lucrăm eu la o scândură de brad, așa o

rindeluiam de-o făceam lucie, lucie. Numai ce-o terminam și luam altă scândură din stejar, dădeam cu rindeaua peste ea, de sărea rumegușul care-ncotro. Iară mâinile îmi tremurau de încordarea asta, da' nu mă lăsam, trăgeam înainte la scândura aceea până ce-o mângâiam ca pe-un obraz de fată, așa de netedă era. În vremea asta, muncind eu așa, mă fulgera un gând. Ce-o să fac acuma cu scândurile alea? Cea de brad, moale, catifelată, lesne ieșea un dulap, o laviță, ceva din ea. De aia din stejar mi-era că nu trebe să mă apuc așa, deodată, că stejaru-i scump, faci lucruri încredute din el, ca de-un exemplu un scaun din acela pentru cururi subțiri, cu picioare răsucite și spătar înflorat. Auzisem eu cum că și viorile tot din lemn se fac, lucru rânduie bine de Dumnezeu, lemnul trebuie să cânte, doar în copaci tot cresc păsările și acolo-și lasă ele cântecul lor... Însă nu știam eu a face viori și nici lemn de viori cântătoare nu era la mine în magazie. Așa că m-am apucat gospodărește să pun scândură lângă scândură și să fac un coșciug, unul mare, încăpător, așa, ca pentru mine.

Monumentul lui Mihai Viteazul, Alba Iulia

PROZĂ SCURTĂ

► Angela BURTEA

Ghemul

Cândva, am primit în dar un ghem format din fir de canură, borangic, in și cânepă. Nu împletite, ci sudate între ele prin alte fire nevăzute ori printr-un nod de toată frumusețea. M-am jucat cu el, rostogolindu-l la vale sau împingându-l spre culmea satului și-am chiuit cu glasul-mi de copil răsfățat și veșnic nepotolit, spre bucuria de-a trăi.

Zburdam cât îmi erau curtea și ulița de mari, râdeam cu lacrimi de bucurie și-mi duceam mâna la burtă de-atâta râs și n-am știut vreodată ce înseamnă chinul foamei, al frigului sau ne iubirea. Am avut casa și mesele îmbelșugate, fiindcă era pace. Și totul mi se cuvenea, nimic nu-mi lipsea, și răul nu-l cunoșteam. Nu dădusem mâna cu el decât accidental, dar nu mă privea direct pe mine. Aici mi-a fost mai greu, când, peste ani, am cunoscut fața nevăzută a lumii de până atunci.

M-am împotmolit adesea în firul ghemului și n-am înțeles la timp asperitățile lui, așa cum mi se părea firesc să calc pe covorul din lână groasă, frumos colorată, fără griji, fără nevoi sau să-mi țes din mătase amintiri frumoase pentru mai târziu.

Într-o zi de iarnă, cu ger cumplit și cer senin, ca ochii albaștri ai mamei mele, mi-a atras atenția bunica, bunica din partea tatălui, căci în partea ei băteam și tare mă mai bucuram, că alergatul prin curte e una și îi este dat copilului și alergatul după cele lumești e alta, și nu-i decât deșertăciune. Cum să-nțeleg tâlcul vorbelor ei atunci, când eu de-abia-nvățasem să-mi șterg nasul? Și continua bunica, în graiul eu de țărancă frumoasă și înțeleaptă, vorba fie între noi - la mine Domnul a fost mai cumpătat, să-mi calculez efortul spre a nu irosi pe nimic firul ghemului, fiindcă bățiile inimii îmi erau numărate. Câți ani îmi voi fi scurtat singură numai Dumnezeu știe!

Târziu, mult mai târziu, am înțeles rostul deșirării ghemului. Și de nimic nu-mi pare rău acum, mai rău nici nu se poate, decât chinul la care mi-am supus inima în tot acest travaliu.

Și visul meu, clădit pe muncă și nădejde, fiindcă tot bunica-mi spunea că nimic nu se înfăptuiește fără voia Domnului, a dat roade și totul din ceea ce am gândit profund a înmugurit, a înflorit și fructele s-au rumenit după forța anilor mei, apoi am trăit frumos, bucurându-mă.

I-am mulțumit Creatorului că n-a luat în seamă gândurile mele ascunse, căci urâte mai erau unele dintre ele. Într-un târziu, am priceput mai bine: fiecare duce la bun sfârșit doar ceea ce îi este îngăduit. Totul are un scop!

Și n-avuse bunica să se ridice la ceruri când m-am poticnit în mersul meu de femeia slută și rea ajunsă la putere, dar și de bărbatul infatuat, adus la rang înalt de gloata vremii. Plânsă, cu lacrimile înnodate în barbă, mi-am așezat capul în poala bunicii și-am suspinat de neputința în care eram intrată. Mâna caldă și delicată mângâia continuu pletele-mi castanii, iar gura ei tăcea. Când plânsul meu a încetat și suspinul prelung scos din toți rărunchii au încheiat repertoriul tristeții, buna mea a grăit: *Ai isprăvit?*

Și-atunci am ridicat privirea spre ea. Cu fața lividă, stoarsă de durere, am dat din cap afirmativ. Terminasem! Vărsasem răul din mine în brațele ei, îmi eliberasem sufletul împovărând, parcă, fărăma de scânteie divină care-i lumina chipul, iar ea tăcea! Tăcea și mă privea! Două perechi de ochi, care semănau ca două picături de apă, își mângâiau strălucirea, vorbind. Și cât de bine se-nțelegeau!

A ridicat mâna ușor în aer și mi-a așezat din nou capul în culcușul cald și atât de primitiv. *Lasă, a glăsuț molcom, ca o adiere de primăvară, continuând să-mi mângâie fruntea, creștetul capului..., nu-i bai! Te-ai răcorit, plânsul face bine când ești întristat! Dar, nu prea am înțeles, ce necaz s-a abătut asupra ta? E careva bolnav ori e pe moarte?*

Nu, *am zis eu la repezeală*, nu, cine să fie bolnav, cine să moară?

Si-atunci, de ce atâta zbucium, copilă?

Nu merge, bunică, nu merge, *am glăsuț eu, simțind cum vocea mi se sugrumă din nou.*

Nu pricep țișutul oamenilor, privirile holbate, pumnii trântiți în mese, nu pricep nici să mă pici cu ceară.

Și bunica a tăcut din nou. După un timp, din trupu-i firav ieși un oftat prelung. Am dat să ridic privirea, dar mâna ei, ostenită de chinul vieții, mă opri. Din nou, tăcere! Era atâta liniște și-atât de bine în poala bunicii...

Nici să nu-ncerci a pricepe, *spuse ea*, îți pierzi timpul, iar timpul care trece nu se mai întoarce. Si ești atât de tânără, iar tinerețea e pom înflorit... și floarea se scutură când nici nu gândești! Oare nu-i păcat?

Păcat o fi, nimic de zis, dar... doare, doare rău! Oare nu-nțelegem mai bine, dacă ...

Fără a mă lăsa să termin, continuă:

Unii oameni sunt cocoșați de la naștere, ei și-n somn țișă și bat cu pumnu-n masă. Atunci fac repetiție cu diavolul. E pactul încheiat cu el. Țștia n-au odihnă, altminteri îi bate Dumnezeu pe umăr și le anulează înțelegerea.

Și eu? am îngăimat eu.

Tu? Tu stai cât mai departe, căci pe unde calcă ei, pământul seacă! Pe-acolo iubirea nu trece și unde nu este iubire, sunt strigăte, urlete. Ei nu vorbesc cu inima, căci sălașul lubirii e-n inimă, copilă, ei zbiară să se audă, nu să se înțeleagă! Asta-i mersul diavolului: trâmbițat! Zgomot mult pentru nimic, să ia ochii, să strecoare teamă, nesiguranță. Așa conduce satana!

Și ori de câte ori încercam să mai zic ceva, bunica mă apăsa pe creștetul capului, semn să nu mă mișc, apoi continua, ca și când știa ce voiam să întreb:

Tu să mergi pe drumul tău, cu tine Dumnezeu are altă treabă, numai să nu te îndepărtezi prea mult! Anii trec, iar ghemul vieții curge ca apa, când mai domol, când mai vijelios, si-adună multe în drumul lui... De-aia firul nu este întotdeauna la fel! Când mătase ori cânepă, când canură sau in! Si când îți va fi mai greu, ridică ochii si gândul spre cer, iar Dumnezeu te va călăuzi...

Așa se instala pacea în sufletul meu, stând cu capul în poala bunicii, sub mângâierea vrăjită a mâinilor ei. Când și când îi simțeam mâinile făcând semnul crucii și-ntr-o șoaptă desăvârșită, auzeam: Amin!

Iar firul ghemului curgea...

Îmbrățișarea!

M-ai îmbrățișat, iar sufletul meu a licărit, lăsând să curgă o lacrimă de mulțumire. Strălucea ca boaba de mărgăritar, pe când nu apucase să cadă în mâna mercenarilor. Apoi s-a prelins, scriind cu emoție prima filă a poveștii.

M-ai îmbrățișat, iar trupul meu a împrumutat din calda-ți trăire. N-o cunoșteam sau, poate, o uitasem. Oricum era altfel decât până atunci, fiindcă tu erai altceva! Mă priveai pe furiș, trăiai laolaltă cu mine și-ți plăcea că nu cenzuram nimic. La ce bun să pui stavilă drumului pavat cu așteptări îndelungi?

M-ai îmbrățișat, iar ochii mei uitaseră să mai vadă ceva în jur. Străbăteau doar lumina iubirii care așeza paravan spre exterior, căci exteriorul n-are nimic de-a face cu trăirea interioară. Se oglindeau în apa ochilor tăi și trăiau intens bucuria regăsirii. Ochii, ca și sufletul, cunoșteau trecutul și nu puteau fi păcăliți. Își deschideau ferestrele cu mărînimie, iar timpul de mătase măsura intensitatea clipelor și nu trecerea lor.

M-ai îmbrățișat, iar firea mea a îmbrăcat o altă haină. Nu strălucea și nici paiete nu avea, nu lacrima și nu râdea, nici măcar nu zâmbea, ci doar trăia. Era prea mult sau prea puțin? Știu sigur, era mai mult decât o cană cu vin!

Și m-ai îmbrățișat, ducându-mi cu grijă capul spre pieptul tău. Ai făcut-o conștient! Atunci mi-ai dăruit o parte din inima ta, i-am ascultat înfiorată și-nfometată cântecul, înțelegând că, atunci, bătea și pentru mine. Ce persoană importantă devenisem! O inimă, o altă inimă trăia iubirea mea!

Și-am băut laolaltă clipele, lăsând timpului nemurirea, iar noi am îmbrățișat viața mai cu temei. Nu ne-am făcut promisiuni, fiindcă aripile noastre s-au îngemănat înainte ca noi să deschidem gura. N-aveam nevoie de cuvinte și nici de texte pe hârtie, era suficientă clipa când mintea adoarme, iar sufletul trăiește.

De-atunci, îmbrățișarea e parte din mine, e darul pe care l-am primit pentru a-l înmulți, fără a cere nimic în schimb.

Cavaler și cal

SALONUL DE LITERATURĂ UNIVERSALĂ „C. D. ZELETIN”

ELEONORA STAMATE

La naissance de l'aube

Au chant des coqs les étoiles avaient imprimé
 Sur le front du jour la carte des âmes élues ;
 Elles sentent le myrrhe et les violettes habillent
 l'aube;
 Des instants astraux allaient de pair
 Sous la liqueur de vigne du côté cristallin du
 temps.
 Le portail des jours futurs, avec des éclats
 éblouissants
 Appelait les semelles coulantes des ombres.
 Des secondes astronomiques envahissaient en
 secret
 Berçaient la voûte avec toutes les artères et
 avançaient
 Vers les profondeurs de la lumière éternelle.

Exhortation

Baise la main du livre, ma Dame
 Et ses lettres vont te fasciner, vont te bénir.
 Tant de poèmes, autant d'étoiles sur le ciel
 Dans la nuit de l'amour de lettre ne disparaissent
 pas ...
 Des poches du cœur,
 Sors une syllabe et écoute –la
 Comme elle fleurit, en même temps avec
 edelweiss
 Aussi rare est ta lettre, aussi sainte ma Dame !
 Les semelles du jour portent sur elles tant de
 lettres,
 Autant d'amours, autant de secrets !
 A la veille l'ange va t'annoncer :
 La nuit a disparu et nous renaissions, c'est la
 lumière !
 Baise la main du livre, ma Dame
 Et ses lettres, en tout temps vont te fasciner !

Alina- Dalina

Ta chair basanée de déesse nomade
 Répand sur l'herbe ardente
 Par le vent automnal des ombres métalliques,
 Désordonnées...
 Les seins, des méduses brûlantes
 Renie son souvenir des pluies d'autrefois.
 Ce n'est que dans les joues que se sont glissés
 Des morceaux d'arc-en-ciel qui se sont emparés
 Du miroir du ciel sous tes cils ...
 Le corps, tes cuisses basanées frémit d'automne,
 Déesse nomade ; les mains nerveuses,
 fragiles, bronzées, la peau brûlée
 de tant d'attente dessine, dans l'air,
 la pellicule transparente de l'aube pourprée
 l'amour qui satisfait n'importe quel homme.

Viennoises

Je n'ai même jamais compté
 Les nuits viennoises passées avec toi.
 Je n'ai pas appris le nombre des blessures des
 yeux de la terre,
 Je n'ai pas comptabilisé mes heures de parler
 Ni les gouttes de pluie qui lavaient
 Mes tempes de la révolte.
 Dans des mois de silence ...
 Une fois, des oiseaux clandestins vont entrer
 Sur le tuyau de l'indifférence et vont rompre
 Mes chaînes, avec lesquelles je me suis
 attachée
 Aux fenêtres des grottes.

Pluie de nénuphar

Tu n'as jamais été curieux comment
 il pleut en moi, comment tremblent
 les yeux au-dessus de chaque pensée,

comment, entre de courtes formes d'expression,
j'appelle les pluies pour laver ma joue de tant de
sourire !
Il y a tant de pluie en moi qu'un nénuphar m'a fait
naître
Sur des eaux ...lentement, souriant !

Sans doute

Tous les vieillards qui entonnent des hymnes
Dans des salles d'attente, ne sont pas des ténors
Ni les fous qui parlent dans la rue,
Avec les pierres, non, ils ne sont des tailleurs en
pierre...
Rien que des âmes malades sont les patients
des hôpitaux de cire
De hêtre non brûlé mélangés
Avec le sang issu de la vapeur
D'au-dessus la crèche où naît
Le Vrai Dieu.

Ténèbres d'eau

Dans les parois de la pluie, entre de faux miroirs
Dans cette ville vivante, les ombres dorment à
mort,

Ecorce d'obscurité
Avec les papillons dans la poitrine bleue
Vont parer les piliers de soutien de la mémoire,
Avec des fourmis mécanisées ;
je collectionne des instants,
je collectionne de la vie,
je collectionne des eaux.

Euphories en univers

T'es- tu imaginé comment dansent les secondes
Dans la cage d'Eros ?
Leur euphorie malade voudrait se faufiler
Par une fenêtre, en univers
S'évader dans la rue, de soutenir les dieux qui
descendent
Du temps affamé, de bien de la rouille.
Lui, comme un potier, il modèle l'argile de tes
joues.
Les doigts marqués dans la mémoire ,
Ta chaire devient ring de danse
Pour les doigts ancestraux
Et le miroir te ment, te ment
Te ment, tout comme la cage, les secondes
d'Eros.

Membrii delegației Asociației „Unirea” Tecuci în fața Sălii Unirii din Alba Iulia

SALONUL DE LITERATURĂ UNIVERSALĂ
„C. D. ZELETIN”

OANA ANDREI

Alt fel de înalt

Copacul nu plânge
de frig, de ceață,
de ploaie și-nghiață,
de singur, de bătrân,
de dor de-a fi român.
El stă înalt,
sfidează zarea,
nu-i lipsesc
munții și marea,
vremea rea
îi e cântec, poezie
îl mlădie,
până când devine
căldură sau hârtie.

Copacul nu plânge
vreodată,
n-are o inimă
de fată.

Rugă

(pentru seninătate)

Doamne,
fă-mă zgârie-nor
să tot urc,
să nu mai cobor,
nici un vânt
să mă doboare
vreodată,
să văd mai bine
lumea toată,
să-Ți aud prima
strigătul mut
și nu după ce
ne-a durut.

A Kind Of Tall

The tree doesn't cry
of freezing rain,
of haze, of cold,
of being too lonely
or too old.
It is not missing
its home at all,
it stands tall,
defying the horizon,
not longing
the mountains
and the sea,
turns any weather
into poetry
as it bends with it,
until it becomes
paper or heat.

The tree doesn't cry,
falling apart,
it doesn't have
my kind of heart.

I Pray

(for serenity)

Dear God,
Make me a skyscraper
to climb up,
never look back
and no wind
to ever bring me down
to get a better view
of this world
and to hear
your silent scream
before we start
to hurt.

Răcirea apelor

În aer coboară
miresme de ger,
se termină vara
la care încă
mai sper.

Pe câmpul ciufulit
aud cum îmi plânge
răcoarea din sânge.

Ruginiu

E toamnă iar
cu ploi și vânt
pieptănând
petecul de pământ
pe care învăț
cine sînt.

Mi-e toamnă
și în poezie,
picură ușor
tristețe pe hârtie.

Doruri

Mă trezesc
zâmbind
către tine,
iubite,
atât de des încât
nu mai știu
cine e aici
lângă mine
și cine,
e departe
și târziu

Înainte de timp

Fără noi, lumea
nu există,
doar hotarele ei
între nicăieri,
de o natură
ambiguă, tristă,
pline de disperare
și de necunoscut
ar aștepta clipa
în care tu și eu
ne-am fi născut.

Cooling Waters

There is a scent
of frost in the air,
the summer
I'm still waiting for
came to an end.

From the ruffled ravine,
I can hear the cold
crying in my blood.

Rusty

It is autumn again,
rain and wind raking
this piece of land
where I try
to learn who I am.

It's autumn in my poetry too,
gloomy raindrops scribbling
on this piece of paper.

Longing

I wake up
thinking of you
my love
so often
that I don't know
anymore
who are you
and who
was here
before.

Before time

Without us,
the world
does not exist,
only its borders
between here
and nowhere,
of a sad,
uncertain nature,
filled with despair
and unknown,
would wait
until you and I
are born.

LIMBA NOASTRĂ-I O COMOARĂ...

UNELE PROBLEME ALE EXPRIMĂRII CORECTE (III)

► Gh. N. VASILACHE

Rândurile de față se înscriu în sfera acțiunii mai largi de îngrijire a limbii, repunând în discuție unele aspecte practice ale exprimării orale sau scrise, în folosirea cărora se remarcă dese și flagrante încălcări ale normelor gramaticale, explicabile, în bună parte, prin faptul că limba română este una destul de dificilă, cuprinzând o serie de capcane chiar pentru vorbitorii nativi cu diferite statute sociale. Aceste dificultăți nasc o serie de erori (semnalate, din nefericire, chiar în mijloacele de informare în masă: presă, radio, televiziune), de nedumeriri sau de întrebări privitoare la formele lexicale, ortoepice sau ortografice recomandate într-un anumit context lingvistic. Selectăm, pentru numărul de astăzi al revistei, câteva situații, câteva întrebări, apărute în spațiul public, cărora încercăm să le dăm răspunsuri, bazându-ne pe normele gramaticale cuprinse în lucrările de specialitate în vigoare.

Întrebări, răspunsuri, comentarii

1. Doamnă avocat Popescu? sau Doamnă avocată Popescu?

Deși limba română are un sistem bogat de sufixe moționale pentru a denumi ocupații exercitate de persoane de genul feminin, în ultima vreme asistăm, din cauze multiple, la o reacție de respingere a variantelor feminine, când este vorba de profesii, titluri, funcții, care se manifestă diferențiat, în strânsă legătură cu mediul profesional, nivelul sociocultural, contextul lingvistic. Variantele feminine circulă tot mai puțin, pe măsură ce ne depărtăm de baza piramidei sociale sau profesionale. Astfel putem zice *Adriana este profesoară la un liceu din oraș.*, dar *Adriana este profesor la Universitatea Al.I. Cuza din Iași. Ea poate fi directoarea sau secretara unei școli generale.*, dar în cadrul M.E.C.T. va ocupa

funcția de *director* sau *secretar de stat*, după cum, vorbind despre o profesie, putem spune că *Ana este doctoriță.*, dar în adresarea directă ori pentru a indica titlul științific vom folosi exprimarea *Doamnă doctor* sau *Cristina este doctor în științe medicale*. Varianta cu masculinul (1) este mai modernă, mai elevată, indicând un rafinament motivațional (lingvistic, psihologic) specific unui mediu sociocultural ridicat.

2. Cum putem evita cacofoniile?

Cacofonia (gr. kakophōnia) este orice îmbinare de sunete care produce un efect sonor neplăcut sau trezește asociații nedorite. În vorbirea îngrijită, repetările unor sunete identice la mică distanță, mai cu seamă a unor silabe identice, sunt considerate inestetice, uneori chiar vulgare. În concepția multor vorbitori, cacofonia înseamnă doar asocierea a două cuvinte ale căror silabe finale / inițiale sunt *ca*, respectiv, *când* / *că* / *ce*. De fapt, sunt cacofonice și alte secvențe, precum cele din exemplele următoare: *Astăzi facem ora de chimie la laborator. Am venit cu rugămintea de a-mi motiva absențele. Am fost membru în comisia de limbă și literatură română din școală.* ș.a., dar acestea nefiind considerate la fel de supărătoare ca cele anterioare.

Unii vorbitori, mai puțin instruiți, încearcă să evite cacofoniile prin introducerea între cele două cuvinte a adverbului **și**, **metodă complet incorectă**, ca în sintagmele: *ca și culoare*, *ca și candidat*, *ca și categorie*, *ca și conducător de școală* etc. Folosită pentru a evita eventualele cacofonii, această structură este prezentă pe stradă, la televizor și, în general, în orice loc unde oamenii comunică între ei. Utilizarea unui semn de punctuație - virgula - între cele două vecinătăți silabice (chiar și citită) de către aceștia este, de asemenea, ineficientă, așadar nu este recomandabilă, pentru că sunetele

respective rămân alăturate în continuare. Sunt total neadecvate, chiar hilare, exprimări de tipul: *participarea ca virgulă coleg de generație la acele festivități; înscrierea pe listă ca virgulă candidat, aprecierea ca virgulă culoare a rochiei* etc. Prin urmare, utilizarea unor astfel de mijloace artificiale pentru evitarea cacofoniei este mai greșită decât cacofonia însăși.

Pentru evitarea unor asemenea exprimări neplăcute auzului lucrările normative recomandă înlocuirea cu adverbul **drept** sau cu construcția **în calitate de** a vocabulei ca: **drept concluzie la cele discutate...**, **particip în calitate de conducător de instituție...** sau prin inserarea între cele două vecinătăți fonetice inestetice a articolului nehotărât: *ca o concluzie la cele discutate*, a unor adverbe modalizatoare de tipul *firește, desigur, fără îndoială, indiscutabil* sau a altor cuvinte potrivite contextului ca în exemplele următoare: *candidații trebuie să dovedească, firește, că au un orizont cultural bogat...*; *apreciem că această carte publicată la editura...*; *T. T. a anunțat duminică faptul că are ptegătit un draft de O.U.* etc.

În concluzie, pentru a evita un delict de eleganță și de estetică a exprimării (cum este cacofonia), putem apela la bogăția de sinonime a limbii noastre, care permite înlocuirea lui *ca* printr-un echivalent funcțional sau prin înlocuirea cuvântului următor cu un altul mai potrivit.

3. ...CA sau Ca Și...?

În DEX sunt mai multe sensuri ale adverbului *ca*. Cu valoare comparativă, el înseamnă *la fel cu, cum (e), după cum (e)* și poate fi utilizat singur la exprimarea celui de-al doilea termen al unei comparații de egalitate: *E tot atât de isteț ca fratele său.*; *O carte ca cea din raftul de sus.* Alături *ca* este însoțit de adverbul *și* în construcții asemănătoare, corecte și acestea: *Lucrează la fel de bine ca și tine*, în care *și* are valoarea unui modalizator de întărire al elementului de comparație. După cum s-a văzut în rândurile anterioare, unii vorbitori folosesc, **în mod greșit**, construcția *ca și* în scopul evitării unei cacofonii rezultate din succesiunea lui *ca* + un substantiv care începe cu consoana *c*: *E mai rău ca și copiii.*; *Ca și culoare, materialul este foarte atrăgător.* O altă valoare de bază a adverbului *ca* este *în calitate de, drept*: *A participat ca fost elev al școlii = A participat în calitate de fost elev al școlii.*; *Ca răsplată, a fost dus la București = Drept răsplată, a fost dus la București.*

Atunci când particula adverbială *și* îl însoțește pe *ca* în care *ca = în calitate de, drept*, folosirea

acestui este total nejustificată. Aceasta este o greșală frecvent întâlnită la foarte multe persoane, indiferent de proveniența lor socioprofesională, chiar și în cazurile în care scopul nu este evitarea cacofoniilor. Paginile internetului cuprind o mulțime de astfel de greșeli selectate din mass-media românească: ... *ca și parlamentar, aș susține proiectul...*; *ca și deputat în colegiul X...*; *ca și soluție, pot spune că...*; *ca și prim-ministru, am asigurat toate condițiile; o mulțime de angajați ca și salariați acolo...*; *lucra ca și distribuitor de bere...*; ...*ca și invitată, ai vrea o fată de la oraș...*, *ca și medic de chirurgie plastică și reparatorie ...*; *s-a ales ca și locație pentru nunta celor doi restaurantul de lux...*; *șeful Camerei Deputaților și-a ales, ca și destinație de vacanță, Insulele Maldive* etc.

Cauza acestor tipuri de greșeli ține de consistența și durabilitatea pregătirii lingvistice a fiecărui vorbitor în timpul ciclului gimnazial și liceal, dar și de indiferența celor care ar trebui să asigure corectitudinea și acuratețea exprimării orale și scrise în limba română. Ar fi necesar ca toți colegii care predau prima disciplină din catalog, toate canalele de televiziune, radioul, presa să aloce rubrici permanente destinate cultivării limbii noastre, în care să se evidențieze diferitele greșeli semnalate în vorbirea curentă precum și modalitățile de evitare a acestora.

- Limba este însăși floarea sufletului etnic al românimii...Măsurariul civilizației unui popor este limba. (Mihai Eminescu)
- Limba este focul veghetor al Patriei, suflarea ei caldă, sănătatea ei liber ziditoare de frumos. (Grigore Vieru)
- Limba este întâiul mare poem al unui popor. (Lucian Blaga)
- Limba este cartea de noblețe al unui neam. (Vasile Alecsandri)
- Limba este o sumă din care fiecare vorbitor are o parte. (Bernard Duprez)
- Adevărata dragoste de patrie este de neconceput fără dragostea pentru limba ei. (Konstantin Paustovsky)
- Pentru mine, limba română e distanța dintre inimă și umbra ei, care se numește suflet. (Fănuș Neagu)

DESPRE FILOSOFIA CREAȚIEI

ZIUA MEA DE NAȘTERE

► Valeriu VALEGI

Ziua mea de naștere. O zi însemnată pe tra-seul, în aparență rectiliniu, existenței mele iar dintr-o perspectivă a poetului efervescent e desigur un motiv de bilanț, de îndemn viguros pentru realizări viitoare. Oi fi scăpat de predispozițiile visătorului de serviciu?, se mai pune de vreo revoluție a eului acolo în aerul irespirabil al sinelui? Iată cum un rest de întrebări își maschează prezența sub un văl oranj de nepăsare... Domnul să-mi necuprindă aspirațiile, iar cât despre credință, urmează să mai dau dovezi.

Vreau nu vreau, mă gândesc la zăpezile de altădată. Primele impresii care mi-au marcat profund profilul au fost provocate de zăpezile din anii 54, 55 din secolul trecut. Erau zăpezi cât casa, iar vântul le spulbera încontinuu. În acei ani mi-a învelit sufletul mama cu căldura mâinilor ei, mi-a înviorat circulația sângelui cu nenumărate masaje și băi de nuc... La adăpost sigur mă știam, numai așa am crescut fără griji; din când în când, doar pe la ferestre, se auzeau bătăi lungi și șuiere și urlete, când potolite, când îndrăcite... Acele zile de iarnă, de neînțeles pentru mintea mea de proaspăt făt, aveau intensitatea unui foc continuu. Despre un foc al prefacerii era vorba! Mai târziu, când intensitatea iernilor s-a potolit și eu am mai crescut, simțeam că-mi lipsește ceva. Ceva întremător, profund. Abia acum realizez că ninsorile de odinioară m-au călit, m-au eliberat de inerțiile care la un anume moment puteau să se cronicizeze. Laudă zăpezilor de altădată!

Pe mătușa Aneta (sora mai mică a mamei) nu aveai cum să n-o îndrăgești. Deși nu prea vorbeai, te atrăgea aerul ei de seriozitate, o cuminenie și zgârcenie în mișcări și gesturi... Pentru mine tușa (așa o alintam adesea) a fost zona de echilibru pentru suflet ori de câte ori se întâmpla să fiu în casa ei. Cum-necum nu știu să-mi fi luat la revedere pentru totdeauna, iar pentru dispariția ei pe tarlalele cerului sper să nu fi contribuit cu ceva care să-i fi stricat inima. Mă împac doar cu gândul că m-am străduit să

trăiesc cât mai firesc pe lângă ea, și felul meu de a fi să-i fi plăcut. Era fericită când ne primea la masă cu de toate ale gurii. Nu știu ca ea să fi ridicat vreo dată glasul la cineva, ba ne impunea un mod de a fi demni și sinceri cu momentul *ospățului*.

Mă confrunt cu reproșurile soției cum că nu o amintesc în poemele scrise de mine. La început nu mi-am făcut griji, ba am ignorat cu totul aceste doleanțe. Ulterior m-am adunat din cele reverii și, stând strâmt și judecând drept, mi-am pus și eu această întrebare: când am de gând să scriu ceva despre soție? Dar oare este ea cu totul în afara scrisului meu? Deși nu excelez în poezia de dragoste (de fel capricornii sunt mai reci și reținuți cu sentimentele), constat că în puținele poeme de dragoste pe care le-am scris chipul soției și felul ei de a fi mi-au fost un real imbold, spre exemplu: „ Mi-acordez sufletul/ cu recenta-ți cută dintre sprâncene.../ mi-aplec sufletul/ peste fereastra gândului tău// Mi-aduc aminte/ de varii stângăcii/ când sunt în preajma ta...” (Calme frenezii); „ așa vânturați de orizont/ cu mâinile prinși/ de ramuri ce arar mai susură/ fi-vom măsurați de compasul ploii?” (Incantații). Nu știu dacă am fost destul de convingător, draga mea soție, dar sper să continuăm și pe viitor acest dialog vital.

Sunt acele momente din miezul zilei când simt cum la șuvoiul de energii mă pot cupla, condus de o inspirație maternă. Nu am nimic de făcut decât să nu șovăi și să cred. Să cred! E vorba și de un fel de intuiție pe care trebuie s-o drămuim, atent la propriile slăbiciuni. De fiecare dată (întrucât acele momente se repetă) mi-am propus să fiu prezent în mine sută la sută. Despre ce, cum și în ce fel aceste energii mă locuiesc, au de dat seama poemele scrise peste zi. Chiar și energiile creatoare pot da dureri de cap! Nu sunt sigur că toate poemele scrise au fost în raza lor de acțiune. Nepotrivirile sunt la ordinea zilei. Oamenii, biete făpturi la cheremul acestor energii...

CRONICĂ LITERARĂ

A MAI APĂRUT O STEA PE COAMA POEZIEI – LIUBA LIUBASTRA BOTEZATU

► Eleonora STAMATE

Și cel care a zărit-o primul este poetul și promotorul cultural Gabriel Gherbăluță cu un nou volum de poeme, intitulat „poheme cu aromă de cafea și gust de winston menthol”, fiind un îndemn la cel mai benefic gest uman „respiră, respiră și râzi”. Prin cele 11 mirări ale dualității, ea, poeta, își deslușește dragostea pentru poezie și pentru misterul ei. Da, trăiește la cote maxime prezentul, dar și viitorul schimbării, unul dăltuit în alb și negru pe măsura urmelor tălpilor când zidește pohemul Absolutului cu o sinceritate debordantă, cu o sensibilitate de cristal.

Și am intrat brusc în carnea volumului, uitând să vă spun că prefața aparține lui A.G. Secară, iar postfața lui Gabriel Gherbăluță, doi poeți gălățeni reductibili, volumul fiind structurat în trei capitole:

Capitolul I – „poheme în alb cu aromă de cafea”;

Capitolul II - „poheme în vers clasic mentholat”;

Capitolul III - „terține decofeinizate în spirit haiku”;

volum apărut la Editura „Eurostampa” 2018, Timișoara, Duceștii Noi, în urma concursului organizat de poetul și omul de cultură Geo Galetaru „Poezia – Oglindă a sufletului, 2018”, Liuba Liubastrea Botezatu numărându-se printre poeții premiați în această ediție.

Criticul A.G. Secară constată stilul expresionist-neoromantic al volumului, aceasta pentru că aveți în față o poetă cu o sensibilitate aparte, care ne devoalează atât cât vrea ea din taina, misterul, angoasa poeziei ei și care ne plimbă prin labirintul pe care-l creează. Mereu îndrăgostită de poezie, de misterul ei, Liuba simte cum ziduri de beton o sufocă, afirmând că „*nimeni nu a atins Poezia, doar Ea pe puținii aleși*” și, întocmai ca într-un poem al Absolutului, gonește după fericire prin toate meandrele vieții și, bolnavă de curiozitate, crede că într-o zi va inventa elixirul nemuririi.

Și așa baleiază printre poeme, și mângâie cu pana iluziile, sfințenia Credinței „Doamne, din dragoste, m-aș dizolva în Tine”. În căutarea Adevărului speră că cei singuri vor realiza un lucru major pentru sine prin Credința care îi va binecuvânta, ne-mai-simțindu-se la fel de singuri așa cum erau anterior.

Nesigurătatea ei singură nu a împiedicat-o să vadă poezia în câmpul cu maci, pe pietrele stâncilor, în apele mărilor, iar din Tăcere lasă să crească POEZIA, căci iubește printr-o „Ploaie de îngeri”, iar nu din cojile toamnei, unde iubirea se ascunde când „*bate tristețea a toamnă/ pentru iubirile moarte/ cu viscol și iarnă*”.

Veți constata că poeta iubește pastelul și se lasă vrăjită de structura baladescă a unui Nuc. Câtă copilărie crește în inima ei, câte vise! Versuri albe dăltuiesc drumul spre libertate. Să vă opriți asupra poemului „Dolores”. Vitalitatea, speranța, vibrația lacrimilor stigmatizează cititorul prin sentimentul de încântare al autoarei, nevoia de cunoaștere fiind permanentă, conchizând că cel mai puternic și durabil sentiment este IUBIREA.

Dornică de cuvinte, de poezia care nu s-a mai scris, constatăm că „se luminează de poezie”, luminându-se de viață. Cântecul ei este aidoma florii de nufăr, ca o lebedă albastră plutind spre raiul pierdut.

Da, bolnavă de poezie, atinsă de aripa ei, baleiază între neoromantism și modernism.

Da, a mai apărut o Stea pe coama poeziei și aceasta este Liuba Liubastrea Botezatu, spre nespusa mea încântare!

Pour ELLE

Comme une pluie rebelle,
elle s'est cachée
derrière les mots,
derrière l'univers,
comme une déesse,
elle est devenue
un ange,
la princesse de l'amour,
la maitresse de la vie,
elle s'est cachée dans les mots,
dans le royaume de la poésie.
Comme une pluie rebelle,
elle s'est cachée...
Elle

Liubei Liubastrea, cu aripa inimii.

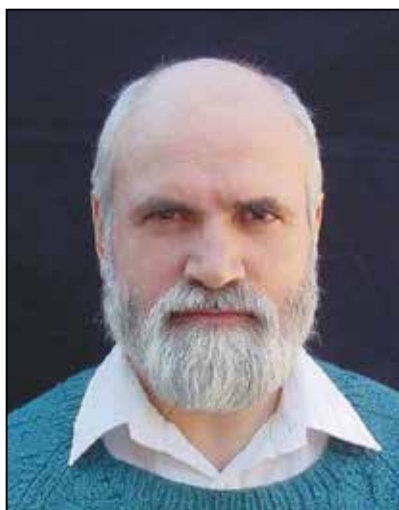

CRONICĂ PLASTICĂ

PENSULA ȘI DALTA ALEXANDRU PAMFIL, RIGOAREA CONSTRUCȚIEI

► Corneliu STOICA

Originar de pe meleagurile ieșene (n. 24 februarie 1953, satul Orzeni, comuna Holboca), sculptorul Alexandru Pamfil, în 1979, când a absolvit Institutul de Arte Plastice „Ion Andreescu” din Cluj, la repartizarea făcută de Ministerul Învățământului, a ales Galațiul, tentat de existența unicului la acea vreme a Muzeului de Artă Contemporană Românească, devenit din 1991 Muzeul de Artă Vizuală. De atunci au trecut 40 de ani, timp în care, din punct de vedere profesional, și-a desfășurat activitatea ca muzeograf la această prestigioasă instituție, o perioadă a funcționat și ca profesor de sculptură la Școala de Arte, dar mai ales nu s-a despărțit de atelierul său de creație de la parterul Blocului I-6 din Țiglina I, unde a realizat lucrări ce l-au impus în peisajul plasticii românești ca un artist foarte bine cotate, cu un timbru stilistic inconfundabil. Nu și-a organizat multe expoziții personale, doar patru, trei la Galați, la Galeriile „Nicolae Mantu” (1986, 1991, 1993), și una la Iași, la Galeriile „Dana” (2009), însă a fost prezent la toate manifestările colective ale Filialei Galați a U.A.P.R. și la peste 60 de expoziții naționale și internaționale. În Taberele de creație de la Târgoviște, Sângeorz Băi, Cluj-Napoca, Satu Mare, Oarba de Mureș și Rohia – Maramureș, el a cioplit în piatră, marmură și lemn sculpturi monumentale care înobilează spațiul acestor localități. Galeriile ieșene „Dana” i-au editat în 2009 un substanțial album de artă. Activitatea creatoare și originalitatea sculpturilor sale i-au fost răsplătite cu mai multe distincții. La Ravenna (Italia), a primit Premiul III la Bienala de sculptură mică „Dantesca” (1992); la Concursul Național „N. N. Tonitza” de la Bârlad a fost onorat cu

premiul „Constantin Popovici” (2001); Președintele României i-a acordat Ordinul Meritul Cultural în grad de Cavaler, Categoria C, Arte Plastice (2004); La Bienala Artelor „Cezar Ivănescu” de la Galați, din 2009, a primit Premiul pentru sculptură și, în același an, revista „Porto-Franco” i-a acordat Premiul „Camil Ressu”. Primăria și Consiliul Local al comunei natale Holboca l-au cinstit cu Diploma și Titlul de Cetățean de Onoare (2001). În 2017 i s-a conferit Premiul de Excelență pentru întreaga activitate din partea Uniunii Artiștilor Plastici din România, Filiala Galați.

Ca muzeograf a organizat expoziții tematice, colective și personale care s-au bucurat de aprecierea specialiștilor și a marelui public: „Sculptura românească contemporană” (seriile în lemn, în metal, portretul, compoziția), „Opțiuni paralele”, „Eclectique-Transfer”, „Interferențe”, „Mala Zamfirescu-Bedivan”, „Marilena Ioanid”, „Aurelia Călinescu”, „Grigore Patrichi-Smulți”, „Felix Aftene”, „Cristian Bedivan”, „Simona Soare”, „Constantin Tofan”, „Adrian Podoleanu”, „Valeriu și Liliana Goncariuc”, „Năstasă Forțu”, „Carmen Poenaru”, „Orizonturi spațiale” etc. Pentru expoziția organizată sculptorului bucureștean Cristian Bedivan a primit un valoros premiu din partea Comitetului Național Român ICOM (2005).

În ciuda aparențelor unui calm deosebit, exteriorizat de propriul chip, și a vocii domoale, Alexandru Pamfil s-a dovedit de-a lungul parcursului său artistic un spirit neliniștit, frământat, care pe planul creației a urmărit întotdeauna probleme majore și a căutat să găsească soluții plastice moderne prin care să-și materializeze gândurile, sentimentele, ideile, trăirile. A fost

atras de abordarea tuturor genurilor și tehnicilor sculpturii. A cultivat cu consecvență portretul, compoziția figurativă și abstractă, statuara mică și cea monumentală, toate realizate în ronde-bosse, relief, basorelief, altorelief. Modelează cu acribie lutul și își toarnă singur lucrările în metal (bronz, zinc, alamă, aluminiu, duraluminiu, cupru), cioplește în lemn de esență tare (nuc, cireș, migdal, frasin), în piatră și marmură. Îl satisface deopotrivă și modelajul, și tăietura directă. Întreaga sa operă de până acum este strâns legată de om, de existența și universul acestuia. Atelierul său de creație este plin de plâsmuirile unui imaginar fertil, hrănit cu lecturi de substanță, unele lucrări fiind prezentate deja în expoziții, altele așteptând întâlnirea cu iubitorii de frumos.

Galeria de portrete este impresionantă. Întâlnim transpuse în metal, lemn și ghips personalități care aparțin istoriei și culturii românești („Mircea cel Bătrân”, „Petru Rareș”, „Episcopul Melchisedec Ștefănescu”, „Avram Iancu”, „Tenorul Nae Leonard”, „Mihail Sadoveanu”, „Istoricul Paul Păltănea”), oameni care reprezintă o anumită categorie socială („Cărturar I și II”, „Arlechin”, „Actor”, „Elev”), membri ai familiei și persoane apropiate artistului („Sergiu”, „Doamna Neagu”, „Portret de femeie”, „Ancuța”, „Bunica”) sau exprimând anumite trăiri și stări ale personajelor („Relaxare”, „Transfigurare”, „Veghe”, „Repaus”, „Meditație”). Alexandru Pamfil are darul și știința de a pătrunde în psihologia modelelor, de a le dezvălui propriile sentimente și trăiri sufletești, de a le individualiza. De multe ori modelajul accidentat, cu suprafețe cu multe excrescențe, trădează neliniști și tensiuni interioare și o apropiere a artistului de limbajul în cheie expresionistă. Compozițiile sunt și ele numeroase și sunt investite cu o bogată încărcătură ideatică și emoțională. Includem în această categorie sculpturile ce-i înfățișează pe protopărinții omenirii („Adam și Eva”, „Începuturi”), pe cele inspirate din „Divina Comedie” a lui Dante Alighieri („Prin Infern”, „Dialog”, „Enigmă”), axate pe ideea de sacrificiu și sacralitate („Sacrificiu I, II”, „Altar I, II”) sau în care ajunge la configurarea unor imagini-metaforă-simbol („Catene”, „Compoziție cu mâini”, „Metamorfoză I, II, III”, „Intersecție”, „Urme”, „Conflict”, „Conversație”, „Umbre”). Construcția onora este monolitică, dând impresia de greutate. Altele, dimpotrivă, au forme alungite, dematerializate, astfel că personajele par descărnate, traducând mai bine dramele ființei umane, anxietatea, nesiguranța. Nu lipsesc din repertoriul său nici lucrările cu tentă folclorică („Șezătoare” I,

II”), și nici grupurile statuare, care reluate la scară monumentală, ar putea fi amplasate să decoreze spații publice („Ecvestră”, „Cavaler și cal”).

Aspirând spre perfecțiune, Alexandru Pamfil construiește de fiecare dată cu rigoare, simplifică, esențializează, stabilește raporturi echilibrate între volumele și formele fiecărei lucrări, între plinuri și goluri, între suprafețele luminate și cele umbrite, folosește cu pricepere potențialul expresiv al materialului. Adesea, amputează părți ale corpului omenesc sau îmbină în aceeași lucrare formele ronde-bosse cu cele în relief („Meditație I, II”, „Paravan”).

Parafrazându-l pe Lucian Blaga, așa cum menționam și altădată, Alexandru Pamfil face parte din stirpea acelor artiști care nu îndrăznesc să „strivească corola de minuni a lumii”, ci doar, prin ceea ce creează, „să sporească și mai mult a lumii taină”. El este un sculptor pe deplin realizat, riguros, profund, cu respect pentru artă și pentru lucrul bine făcut. Valentin Ciucă, în prefața albumului publicat de Editura „Dana”, sublinia că el stăpânește „arta de a trece dincolo de seducțiile modelului giacomettian de la începutul secolului al XX-lea și se manifestă cu tenacitate într-un cadru de modernitate neostentativă”.

Alexandru Pamfil, *Autoportret*

CRONICĂ LITERARĂ

O CONFESIUNE CROMATIC-SONORĂ A VOALĂRII REALITĂȚII

► Raluca FARAON

Paul Vinicius este un poet ușor recognoscibil, întrucât sensibilitatea sa netrucată răzbate dintr-un discurs în vervă, cu note de candoare și ironie, în poezii ce curg firesc, cu un ritm cumva al exprimării orale. Volumul *Noapți la maximum, dimineți voalate*, apărut la Editura Agol, în 2014, dezvăluie încă din titlu o posibilă cheie de lectură: poezia poate deveni factorul declanșator al unui univers cu o existență autonomă, în care noțiunile de cauză și efect devin superflue.

Imaginarul poetic se configurează ca o realitate lascivă, străbătută de flash-uri cromatice – construcții neobișnuite prin care poetul dezvăluie un ritual lexical personalizat. Acesta impune lectorului vizualizarea unei realități aparent materiale, pregnant cotidiene, dar e vorba de un cotidian edulcorat până la transparentă („lucrurile/ încep să se decoloreze/ și să își piardă orice importanță”): fie încremenit în memoria afectivă, fie personalizat prin conotații ce transgresează limitele percepției obișnuite, într-o simbioză inedită, urban-omenească: „ea are niște autostrăzi de picioare” sau „încep să mă doară/ spitalele/ de ortopedie”. Uneori, cotidianul este static, încremenit. Alteori, e dinamic, prezentat narativ. Pe alocuri, e confesiv fără pudoare. De fiecare dată, însă, este traversat de un fior liric revelator, care transfigurează concretul, îl sublimează, în ciuda unui limbaj neaș, dezinhibat pe alocuri. Când ești gata să cazi în capcana unei descrieri verosimile, cotidianul se contorsionează ba prin figurație suprarrealistă (poemul în proză *Sepia*, spre exemplu), ba prin metaforizare surprinzătoare („să se spele cu lună”, „mă doare o boală care nu e a mea”). Umorel echilibrează balansul (câteodată buimăcitor) dintre denotație și conotație: „vara în

care am descoperit/ că aveam puță/ și lama de bărbierit”; sau „în vreo burtă melancolică de balenă/ căreia să-i fi produs diaree”.

Paul Vinicius face în demersul său liric ceea ce făceau odinioară simbolistii, în sens invers: nu realizează corespondențe între universul exterior și emoții, dar împrumută din caracteristicile stărilor sufletești materiei, istoriei, le „obligă” să se decorporalizeze, astfel încât concretul invocat ajunge să devină metafizic, tulburător: „ca un satelit sovietic/ pașnic/ avariat// din care cobora un chinez/ mai chinez decât luna// un chinez cu mult mai trist/ decât tristețea mea gălbuie//”. Și asemănările cu lirica simbolistă nu se opresc aici; în volumul acesta, frapează cromatica monotonă, fără nuanțe: albul și negrul accentuează impresia de no mand's land („oraș improbabil al unei țări/ indefinite ianuarice iluzorii”), un oraș fragmentat, cu repere claustrante: casa, apartamentul, camera, magazinul, strada pustie, străbătute de iritante ecouri proletare. Galbenul este de regulă culoarea rememorării, cu valoare curativă, a unei copilării frumoase, redată prin inserții epic-umoristice. Dar albastrul este culoarea definitorie care oferă coerență unui univers poetic ale cărui repere sunt greu clasificabile.

Începând cu dimineața care e un „albastru penitenciar”, continuând cu „zile albastre” până la „pielea albastră a lui Dumnezeu”, lumea lui Vinicius devine un organism monocromatic închis și suficient lui însuși. În ciuda unei imaginații debordante care creează un topos inedit, figurativ, aparent prozaic, Paul Vinicius este un poet extrem de sonor, care face din monolog o dictatură a verbalizării nervoase, eminentamente subiective; majoritatea poeziilor sunt un monolog adresat (iubitei, într-o tonalitate duioasă, reverențioasă, aproape timidă, dar și unui public incert, cu un ton sarcastic, iritat, colocvial). Adresarea este uneori un simplu artificiu de digresiune voită – „(apropo:/ n-ați văzut niciodată/ smocuri de iarbă/ izbucnind/ dintr-un cucui de asfalt?)” –, dar, în cele mai multe situații, aceasta tensionează eficient un întreg arsenal de nedumeriri și neliniști, fără a oferi un răspuns convenabil: „băi/ voi chiar ați dat în mintea spitalului nouă?”. Vocea lirică se multiplică uneori prin evocări ale celorlalți sau se dedublează introspectiv-vindecător, însă dă impresia că se lovește de pereții concretului reconfigurat și determină, deznădăjduit pe alocuri, o sonorizare în lanț: se „aud” zgomote dintre cele mai diverse „ding-ding-dong” al clopotelor, „chirăită veselie”, „cântecul zburlit al cucuvelei”, „frunze moarte țipându-ți sub pași”. Până și tăcerile sunt sonore: „se lasă o tăcere/ de bonfaier/ rupt” sau „într-o surdină mai mare/ decât siliciul toropit al oricărui deșert”. Sinestezii ca „pielea ta asurzitoare” ori „trupul ei concentric/ de femeie/ numai sunet și

culoare” dezvăluie un ambient leneș, generat de cele mai multe ori de muzică „adormitoare”.

Emoția insidioasă este ca o apă care se strecoară printre stânci pentru că sintaxa poemelor lui Vinicius este fracturată de aglomerări de modalizatori, un abuz al conjucțiilor cauzale (în special „fiindcă”), astfel încât poezia sa, la un moment dat, pare un monolog argumentativ, cu o retorică dezvăluind stări fluctuante și creând paradoxuri – un raport de cauzalitate neverosimil, de vreme ce auditoriul pare alienat din cauza lumii în declin și a identității nesigure. Stilistic, Vinicius preferă comparațiile, ceea ce ar corespunde liniei directe a acestui volum care prezintă realități în opoziție: prozaicul sufocant și evadarea, prin forța demiurgică a cuvântului, într-un ambient clar-obscur, străbătut de note de jazz, în care emoțiile se corporalizează, luând locul obiectelor și evenimentelor înșelătoare. Afiliera postmodernă e vizibilă: aluzii culturale (antonioni, bukowski, el zorab, deșertul tătarilor, alexandre dumas), un lexic surprinzător cu anglicisme, franțuzisme, termeni argotici, cu delirizare voită și apoi trecere bruscă la un registru metaforic (de multe ori, prin reîmprospătarea unor simboluri recurente ca luna, noaptea, pasărea sau oglinda).

Volumul de față se constituie ca o confesiune complicată, impresionantă, derutantă însă, cu o unitate stilistică excepțional realizată, ceea ce confirmă valoarea incontestabilă a unuia dintre cei mai importanți poeți nouăzeciști români.

poemul ● Poems:
SĂPTĂMÂNII ● international

priveam hipnotizat toate acele mașinării
conectate
care îl trăiau
în locul lui
nehotărându-mă
cui
să-i vorbesc.

PAUL VINICIUS

CRONICĂ LITERARĂ

GHEORGHE ȘERBAN – PLANARE VERTICALĂ

► Gheorghe TĂNASE

Deși pentru **Gheorghe Șerban** poezia reprezintă aerul pe care-l respiră, poetul a recidivat târziu în demersul de a-și publica producțiile lirice; dacă își făcea debutul în 1996, cu „**Leșirea din sferă**”, a doua sa carte de poezie a apărut abia acum, în 2018, după suficient de mulți ani.

Volumul poartă titlul „**Planare verticală**” (Editura **PIM**, 2018), cu o prefață scurtă, dar edificatoare, semnată de **Dan Movileanu**. Cele optzeci de creații sunt structurate pe trei secțiuni, cu titluri sugestive fiecare dintre ele, dar și însoțite de niște moto-uri lirice ce îmbracă forma unor confesiuni tulburătoare.

Secțiunea întâi se intitulează „**Sub cerul îndoielii**” și este precedată de mărturisirea „*M-am căutat în umbra bătrânilor, acrobat anonim pe muchia întâmplării*”. Secțiunea a doua – „**Ancoră în cer**”, cu neliniștitoarea interogație argheziană: „*Dacă mă cred în centrul universului și universul se rotește în jurul meu, de ce nu Te întâlnesc?*”. Secțiunea a treia – „**În căutarea numelui**”, cu o adevărată mărturisire de credință: „*Eu n-aș fi fost și nu voi fi ceea ce puteam să fiu, fără cutezanța înmuguririlor din prăbușiri*”.

Despre poezia lui **Gheorghe Șerban** este greu să vorbești, să decodifici sintagme și tropi, să găsești sensuri ascunse în/ printre cuvinte. Este greu să și încadrezi această poezie într-un curent anume, într-o direcție literară, fiind o poezie „adâncă”, complexă, cu multiple posibilități de interpretare. Chiar **Dan Movileanu** în prefață oscilează între modernism, postmodernism și avangardism.

Dar după lecturi repetate, lucrurile încep să se lămurească, și elementele postmoderne

conduc spre această direcție interpretărilor posibile. În acest sens, ne vine în ajutor o apreciere a lui **Nicolae Manolescu**: „*Postmodernismul nu reprezintă o ruptură față de poezia modernă, ci o prelungeste pe aceasta, se întoarce la ea; recuperează literatura din toate epocile. În timp ce poezia modernă se constituie ca un refuz, poezia postmodernă se constituie ca o acceptare*”.

Din perspectiva acestei viziuni, este mai ușor să te apropii de sugestiile și tâlcurile încorporate în textele lirice ale lui **Gheorghe Șerban**. Luăm cunoștință, astfel, cu trăsătura de bază a liricii postmoderne – situația pragmatică a eului poetic în universul Textului, care „*reflectă și se autorefectă, se scrie și se rescrie, polemizează, parodiază și pastișează parodic*”.

Bineînțeles că **Gheorghe Șerban**, asemenea oricărui „*poet în adevăratul sens al cuvântului*”, o

face cu mijloace specifice. Descoperim, de pildă, „biografismul” postmodern, poezia fiind ancorată în existența nemijlocită a autorului, dar, iarăși, **Gheorghe Șerban** păstrează niște limite în relația cu o lume care-i refuză generozitatea și smerenia, deopotrivă. Tehnica „citatului” ascuns, folosită magistral de **Mircea Cărtărescu** (vezi „**Levantul**”) este mai puțin prezentă în poezia lui **Gheorghe Șerban**; dar găsim la el aluzii și alte forme de intertextualitate, altă trăsătură definitorie a liricii postmoderne, încât nu e greu să descoperim surse și filiații diverse.

„**Apus violet**” este bacoviană, definind același timp crepuscular, în care „*întunericul ființelor noastre era liber/ să moară-n violet*”. În „**Umbre**

de toamnă”, un „galben desfrunzit al tăcerii” amintește iarăși de Bacovia, violetul și galbenul având aceleași conotații din cromatica marelui simbolist.

„Trădarea zorilor” stă sub semnul liricii blagiene. Aici putem lua contact cu acel „tradiționalism desuet” de care amintește **Dan Movileanu** în prefața sa. Dar este o simplă tonalitate, căci mărcile postmodernismului sunt mai vizibile. „Stătea în umbra veacului”, „cu șoapte înfiorate de veșnicia/ luminii” și cu „iriși deschiși spre casa din vis” sunt mai mult decât o aluzie la Blaga. Și dacă nu e de ajuns, mai avem un exemplu în „Deșertul din noi”, în care luăm cunoștință cu o lume desacralizată, exact ca în „Paradis în destrămare”, de Lucian Blaga.: „Acum nici zeii nu mai sunt/ și omul singur căzut în genunchi/ se caută pe sine dincolo de mormânt,/ uitând că mântuirea nu-i dată,/ea se câștigă pe Pământ”.

„Fulger de miazănoapte” ne trimite la lirica lui **Nichita Stănescu**, fără prea mari eforturi de a descoperi congruențe. „Înălțarea e legea absurdă a privirii”, „gloria efemeră a orbilor”, „sub lespede bolnavă a nopții”, „necuvântul se topește-n idei” sunt „jocuri” de cuvinte specifice marelui **Nichita**. Iar ceea ce-l trimite pe **Gheorghe Șerban** și la **Nichita Stănescu**, și la **Lucian Blaga**, deopotrivă, este siguranța cu care folosește tehnica ingambamentului. În numeroase creații din volum, strofele sunt niște „respirații” lirice care se cer duse la sfârșit dintr-o „sufflare”, pentru a-ți trage apoi sufletul, să poți medita mai bine.

Dar dincolo de toate aceste analogii, ce se pot face și trebuie făcute, când e vorba despre poezia postmodernă, lirica lui **Gheorghe Șerban** este profund originală. Poetul este într-o căutare frenetică a unei lumi aflată în derivă și care, parcă, îl refuză: „Rătăcesc ca un dement cu picioarele de lemn/ cioplite în timpul spânzurat din clepsidră („Floarea din cuvânt”). De aceea are o singură dorință, care devine firesc o... ”Dorință altfel”. Această ”dorință” circumscrie eul poetic încercărilor de a se singulariza prin statutul său, dincolo de orice urmă de orgoliu: „Voiam să vorbesc despre mine, / (altfel decât mă apreciați sub ghilotină): / livadă de cuvinte,/ rodire repetate, / ploi de săruturi lipite de cer”. Dar în final realizează că nu are sorți de izbândă: ” am uitat nimicul libertății/ când plânșul n-are lacrimi ucise”.

În general, lirica lui **Gheorghe Șerban** este una pesimistă, poetul e trist că lumea în care trăiește este un haos în care civismul a devenit o amintire „Spre țărnuț acela” are o notă specială, de optimism viguros, de speranță și încredere

profundă într-o schimbare a lumii în care „există țărnuțuri pentru fiecare”, deci și pentru poet. De aceea continuă: „voi urca și eu pe corabie,/ îmi voi plimba clipele prin valuri, / brațele vor vâsli orgolioase,/ din umbre voi înălța columnă”. Și e convins că „nimeni nu-mi va putea subjuga toamna,/ fecioară cu rodire repetate”. Experiența de viață, dăruirea într-o artă l-au întărit: „furtunile mi-au călît revolta”. Umbra de tristețe din final aproape trece neobservată: „Prin fereastra dintre iubiri îmbătrânite/ zăresc umbra înghețată a portului”. Poetul rămâne izolat pe corabie, portul izolat de ghețuri nu-l poate primi, lumea nu-l vrea încă.

Dar **Gheorghe Șerban** știe că poezia se poate scrie și „pentru mai târziu”, cum sperau și simboțiștii. Și scrie o poezie frumoasă, pe care, dacă nu azi, mâine vom fi în stare s-o înțelegem, să ne delectăm cu ea. Și fără a dăuna „întregului”, reproduc câteva versuri, pentru că mi-au plăcut cu deosebire: „zei de unică folosință”, „voci mazălite de uitare”, „dansul orbilor trezește lumina”, „dimineața se sparge în culori bolnave”, „poem al răzvrătirii firului de iarbă”, „sub șenilele veacului/ lumea preferă să tacă”, „a murit și bucuria de a fi aripă”, „îngeri umiliți s-au sinucis în oglinzi”.

Iar pentru că titlul volumului este format dintr-un oximoron superb – „Planare verticală” – aș putea să vă mai răsfaț intelectul cu alte câteva la fel de epatante: „bucuria înflorită în rană”; „vitejia de sinucigaș”; „adevărul din paradox”; „orgolii în zdrențe”; „zbor de păsări captive”; „cerul rădăcinilor”; „cenușa luminii încătușate”.

La acest demers succint, o singură concluzie: Volumul „Planare verticală” a lui **Gheorghe Șerban** ne propune o poezie postmodernă, cu tot ce are specific această direcție, reprezentată de nume ilustre. Multe creații din acest volum, mai cu seamă din secvența a treia – „În căutarea numelui” – pot face față celei mai riguroase selecții pentru o antologie de poezie postmodernă. Pentru exemplificare vă propunem textul „Primul decapitat”.

„Pe umărul meu sterp
a rămas numai ura,
nimeni nu-mi ștergea lacrimile;
am așteptat mângâierea păsărilor,
gânduri destrămate.
Cerule nu se născuse pentru mine,
doar strigătul primului decapitat
hrănea golul fulgerat.” (pg.113)

ACTIVITĂȚI CULTURALE

142 de ani de la nașterea lui Ștefan Petică, primul și cel mai important poet simbolist, patronul spiritual al Bibliotecii Municipale Tecuci

Astăzi, Cenaclul pentru Copii și Tineret „Ștefan Petică - 2007” a sărbătorit poezii Mihai Eminescu și Ștefan Petică. Elevi din Tecuci și din împrejurimi însoțiți de cadrele didactice - colaboratorii mei la sedințele de Cenacl. Doamnele profesor Bujoreanu Mihaela de la Școala nr. 1 Ungureni, Sima Liliana de la Școala Anghel Rugina-Tecuci, Avram Gabriela, Popa Cristina și Amariucaș Marioara de la Școala nr. 1 Barcea, Veronica Trofin de la Școala nr. 11 Iorgu Iordan, cu multă satisfacție și bucurie au fost martorele unui adevărat spectacol care s-a savărit în Sala Helios a Bibliotecii Municipale. În calitate de președintă a acestui Cenacl, am prezentat pentru început nr 51 al revistei Tecuciul Literar Artistic. Suntem în luna lui Eminescu, luna culturii naționale, în anul Eminescu iar elevii au lecturat cu mare pasiune și încântare versuri din opera Eminesciană. Cățiva elevi de la școala din Ungureni au dramatizat Scrisoarea a III-a de Eminescu. S-a făcut trecerea la Ștefan Petică iar elevii au lecturat din opera lui Ștefan Petică, versuri și poeme în proză, iar noi, cadrele didactice, am interferat cu elevii punctând momente din viața și opera poetilor sărbătoriți astăzi. Domnul profesor Ștefan Andronache, „nasul” Bibliotecii Municipale a elogiat momentele istorice când i s-a atribuit acestui edificiu numele poetului simbolist. A fost o zi plină de emoție, încântare și de aducere aminte, iar elevii nu vor uita niciodată ziua aceasta!!!

Eleonora Stamate, coordonatoarea Cenaclului

► Dan MOVILEANU

REVISTA REVISTELOR

Drona tremurândă din toate încheieturile, cu care ne deplasăm de la un oraș la altul, de la o revistă de cultură la alta, din patria noastră unde multe silvae nu mai sunt, a rămas gripată (se anunță o epidemie) la solul moldav. Motive multiple. Revista noastră a mai primit un premiu, de astă dată din partea Consiliului Județean pentru Cultură Galați, stârnind invidia revuisticilor gălățeni care, cu câteva excepții, n-au participat la ... Sărbătoarea culturii locale (17 ianuarie 2019). Apoi, ascultând cu pioșenie un nou discurs al șefei guvernului nostru, am aflat cu uimire două realizări remarcabile: România ar fi „devastat” economic marile țări europene și că „viitorul ei este în față iar nu spate”! Futurologii și psihanaliztii au material de studiu pentru încă un mandat de patru ani!

Așa că, perpedes apostolarum, ne-am oprit în Bârladul celor doi mari poeți Cezar Ivănescu și Cristian Simionescu.

Din „**Baaadul literar**” nr.8/45/oct-dec.2018, red. șef Gruia Novac, singura revistă (trimestrială) pe care o avem la îndemână realizată cumva cap-coadă de redactorul șef, putem citi cu folos „Antilethe versus golirea memoriei” de reductabila polemistă Magda Ursache care, de câțiva ani buni, se „războiește” cu toți veniții și neaveniții proletcultiști, doritori prin anii '50-'60 ai secolului trecut să-i „**stârpească din rădăcină**” (cf. Ov. S.Crohmălniceanu) pe marii „**profesori de conștiință**” ai acestui neam oropsit, adică pe cei care pledau pentru identitatea națională, specific național, românită, latinată, găsindu-le „**rădăcini**” în fascism, nazism sau legionarism (Radu Gyr, Vintilă Horia, Blaga, Mircea Eliade, Mircea Vulcănescu, Petre Țuțea, Nichifor Crainic sau C. Noica, etc.,etc.). Unii dintre acești **profesori de conștiință** au fost condamnați la ani grei de pușcărie comunistă, alții s-au exilat salvându-și viața și opera, dar care nici după 1989, n-au fost reabilitați, publicați (**încet și greu**), chiar dacă unii, puțini, s-au întors pentru a fi înmormântați în pământul natal. Magda Ursache constată, pe bună dreptate, că „**nuclee toxice proletcultiste** au fost reactivate” prin torționarii rămași în scaune „**ei, dar și fii lor, nepoții, tot familionul**” (istorici la modă, ziariști cu două mâini stângi, etc.) care se erijează avocați, procurori

și judecători, dând „**sentințe contra marilor valori, contra rezistențelor anticomuniști, contra martirilor închisorilor**” ca, de exemplu, domnul Al. Florian (directorul Institutului Elie Wiesel). În numele „corectitudinii politice” **neotorționarii** pledează pentru „**uitare și iertare**”, dar continuă să denigreze imaginea (viața și opera) unor Mircea Eliade, Nae Ionescu, Mircea Vulcănescu, Vintilă Horia și, în general, a celor din exil. Șarjele acide ale doamnei Magda Ursache i-au fost prilejuate de apariția celui de-al treilea număr al revistei „Antilethe”, prin care Mihaela Albu și Dan Anghelescu se „**luptă să nu rămână exilați din cultura română exilații, să nu mai fie insuficient analizați și comentați**”! Acest eseu al doamnei Magda Ursache, dar și articolele din „Contemporanul – Ideea Europeană” sau din alte reviste în care publică sistematic eseista ieșeană sau numeroasele sale opuri ar trebui citit (citite) de profesorii de limbă și literatură română și de istorie cu glas tare și apăsător în fața elevilor de liceu.

În acest număr mai semnează Constantin Ardeleanu (Tecuci – urbea unirii salvate) cu referire justificată la rolul Ecaterinei (Cocuța) Conachi-Vogoride în realizarea Unirii de la 1859, Petre Isachi – un eseu superb despre imaginarul Eminescian – de lecturat cu creionul în mână.

Vasile Filip scrie despre septuagenarul Constantin Mănuță (profesor, poet, născut în Mogoșești – Iași), Ioan Holban (Dramaturgia ca literatură) dă seamă despre Ștefan Amariței (poet și dramaturg), Gruia Novac are „întâlniri mirabile” cu Liviu Ioan Stoiciu, Șerban Codrin, George Irava, Serghei Coloșenco, iar Sonia Elvireanu cu „Jocul cuvintelor” de Elena Cristea!

Dan Sandu dedică un „Cântec de prieten” lui Ion Moraru din Cașin.

Poezia este reprezentată de Nicolae Dragoș (sărbătorit la cei 80 de ani de viață), Petruș Andrei, Ion Maftei (Flavus), Cornelius Ioan Drăgan, Alexandru Jurcan, iar proza de talentata Oana Mihaela Savin și de Teodor Oancă.

Gruia Novac are un „Scurt taifas” cu **epigramistul, eseistul, pelerin la vis și cuvânt, mare consumator și valorificator de istorie literară** cum însuși se prezintă George Corbu (savuros în

răspunsuri) dar și o cumva contondentă „coloană de amintiri din amintiri”, o istorie a „Baaadului literar expres”, a revistei pe care o conduce, în care nu-i iartă memoria poetului Cezar Ivănescu, amintindu-l cu resentimentarisme ca „**venitor celebru, în fața căruia pâlea însuși numele lui Eminescu**” sau ca **tunător „cu vocea-i dogită de vodcă și tutun”, sau cantautor – poet cu gânduri de ... mărire, la citorirea revistei**” în cauză. De menționat că **numelerevistei** „Baaadul literar” a fost inspirat de titlul volumului celebrului poet Cezar Ivănescu (La Baaad, Editura Eminescu, 1966)! Fără să fim malițioși, menționăm că nici **caricatura Regelui Ferdinand** de pe prima copertă, chiar dacă este „desăvârșită” nu-și găsește locul mai ales în anul Centenar România Mare, mai ales că Gruia Novac scrie „La Centenarul Sacrosanct al tuturor ROMÂNILOR, fiecare amănunt legat de jertfele acestui popor trebuie amintit și recitat, spre știința prezentului, dar, mai cu seamă, a VIITORULUI” (p.11).

Citim de ceva vreme cu plăcere revista **Baaadul literar**, dar nu ne amintim de nici un număr special dedicat cel puțin celor doi poeți mari ai Bârladului, Cezar Ivănescu și/sau Cristian Simionescu, ambii dispăruți, ultimul de curând (Dumnezeu să-i ierte!) de pe scena literaturii române.

Sau, de ce nu, un număr special dedicat altor doi poeți importanți ai optzecismului Vasilian Doboș și/sau Lucian Vasiliu !!!

Nici ultimii nu-i suferă pe **profesorașii care, pe vremuri, lăsaseră repetent** chiar pe elevul genial? Ne alăturăm spuselor P.S. Ignatie, Episcopul Hușilor, care semnează editorialul acestui număr: „**Avem nevoie de mărturisire multă, inteligență, competență, consistentă și, desigur, cu multă noblețe.**” Felicitări domnului Gruia Novac! La mai multe numere!

*

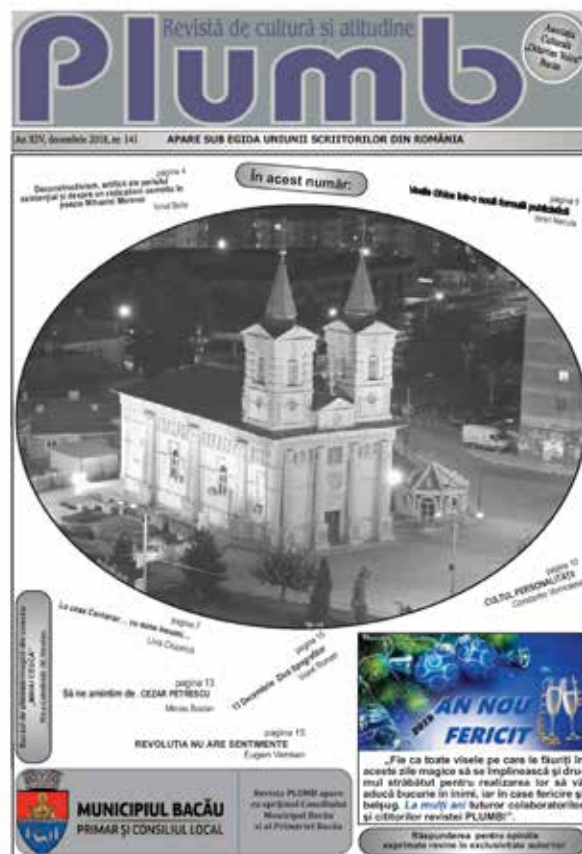
**

Căținel, căținel, cum îi stă bine unui răzeș, am ajuns și-n târgul Bacăului, aplecându-ne cu respectul cuvenit, asupra celor două reviste de elită ale orașului!

PLUMB (nr.141, decembrie 2018) are un nou consiliu editorial, respectiv prof.univ.dr. Constantin Dram și un nou redactor șef, în persoana domnului Dumitru Brăneanu (Președintele Filialei U.S.R Bacău). Din acest număr alegem „La centenar” de Dumitru Brăneanu (o radiografie politico-economică și culturală a celor o sută de ani de România Mare) și „Cultul personalității” de Constantin Vorniceasa (un fenomen psihosocial cu rădăcini ancestrale). Cronicile

de actualitate, la cărți recent apărute semnează Ioan Țicalo (despre Adrian Lungu), Mioara Bahnă (despre poezia lui Vali Ortan), Cristina Ștefan (despre Violanda Bratu), Victor Mușat (despre romanul Fereastră spre altădată de Mihai Maxim, premiat cu premiul Cartea anului 2017 de U.S.R), iar a.g. secară (despre Arabescuri de Mirela Ianuș Dinga). La rubrica „Scriitori din Filiala Bacău a U.S.R” îi întâlnim pe Camelia Radu, Calistrat Costin, Vasile Proca și Aurel Pop. În „Scânteii galbene” (supliment Plumb) – pagina tineretului – remarcabilă poezia Anei-Maria Gibu.

Din mai generosul (ca număr de pagini) „ATENEU” (nr. 591-592, nov.-dec. 2018) am ales „Prozatorul Dan C. Mihăilescu” de Adrian Jiculudacainul. Cartea întâi a pocăinței de Ioan Enache, în viziunea lui Marius Manta, „Montaigne - 485” de Gheorghe Iorga, „Trunchiul de piramidă a lui Sisi” de Vasile Spiridon. Poezie semnează în acest număr Laura Ștefan și Mioara Băluță, iar proza (două superbe pagini – fragment de roman) aparține lui Nicolae Spătaru. Remarcabile: Interviu cu Nicolae Dabija (Patriotismul te salvează de vicleniile istoriei) de Vasile Ghica, pagina de poezie de Iosif Brodski (1940-1996) prezentare și traducere de Leo Butnaru, Vasile Alecsandri. Un bicentenar de la nașterea sa (14 iunie 1818, Bacău), prezentat și tradus în latină de Traian Diaconescu și „Sub plapuma lui Kant” (II) de Ion Fercu.

Cele trei Uniri ale românilor, de Mircea Cojocaru

PREMIILE REVISTEI TECUCIUL LITERAR-ARTISTIC

*Premiul
CONSTANTIN BUZDUGAN,
Centrul Cultural Dunărea de Jos,
Galați, 2012*

*Premiul de Excelență,
Gala Culturii Gălățene,
Ediția a VII-a,
ianuarie 2019*

*Premiul de Excelență,
Festivalul „Alecsandriada”, Bacău,
mai 2018*